גסעגאלאוויטש

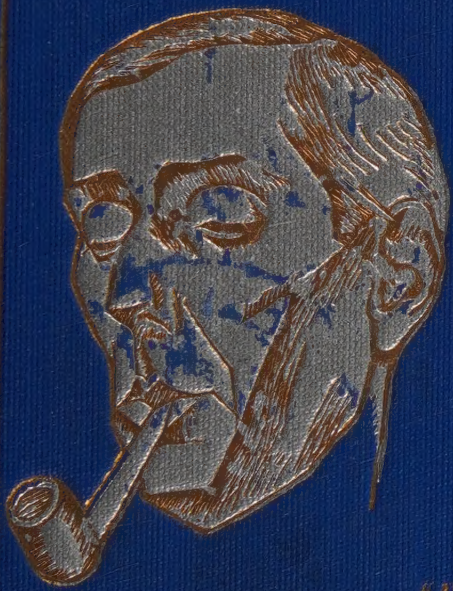

K. DERLEWA

געזאמלטע ווערק

יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטא
PUBLIC LIBRARY, TORONTO

ז. סעגאלאוויטש

אונזער פרוי

III טייל פון דער טרילאגיע „זעליקס יאָרו"

דריטע אויפלאגע

וואַרשע 1930

אלע ווערק:

ז. סעגאלאוויטש

צוועלפטער באנד

פארלאג בזשאזא

צוריק פון רוסלאַנד.

דער צוג שלעפּט זיך לאַנגזאַם פון ווילנע קיין וואַרשע, דורך לידע, דורך וואָלקאָוויסק. עס געדויערן שווערע מעת לעתן. אין וואַגאָן פון צווייטן קלאַס זיצן געציילטע פּאַסאַזשירן, שווייגנדיקע ייִדן, אָנגעברוגזטע קריסטן. אַרום אויף די פעלדער לעבט דער זומער, אַ ליכטיקע גרינקייט פאַלט פון די ביימער, פון די לאָנקעס, אַריבער די טעלעגראַף־דראָטן און ווייטער, ווייטער... ביז אין דער טיפעניש פון די וועלדער — פייגעלעך זינגען, דראָבנע קירצע טרעלן רייסן זיך אַריין אין דעם קלאַפּן פון די אייזערנע וואַגאָן־רעדער.

די פענסטער פון וואַגאָן זענען אָפן, ס׳איז האַלבער זומערטאָג, פון די פעלדער גייט אַ ריח פון דורכגעוואַרעמטן גראָז, צוזאַמען מיט אַ קיל ווינטל דערגרייכט עס אַהער אינעווייניק אין וואַגאָן. איינער אַ פּאַסאַזשיר שלאָפט, דער צווייטער לייענט.

דער דריטער... זעליג קאַמעניעצקי קיקט גלייכגילטיק און אָפּאַטיש אויף אַלץ. וואָס וויל ער אין דער רגע?

Printed in Poland

UNZER FROJ
Z. SEGAŁOWICZA
WYDAWNICTWO CH. BRZOZA
Warszawa, 19

Drukarnia Lewin-Epstein Warszawa, Pawia 38

שטרעקן אויס די קליינע הענטלעך און כאַפּן ווייסע אָדלער-לעך...

פּלוצלינג באַקומט זעליג אַ ווייטיקלעכן שנעל אין דער נאָז אַריין:

— פּאַנסקי בילעט!

עס דערהערט זיך אַ געלעכטער, ער עפנט ברייט די אויגן...

— בילעט... זע נאָר אַ פריץ, דאָרט באַ די באָלשעוויקעס ביסטו אויך אַזוי ברייטלעך געשלאָפן אין די וואַגאָנעס.

אַפּאַטיש קוקט ער זיך אַרום... זאָל נאָר די ווייטיק די פיזישע פאַרגיין, וועט ער מער וועגן דעם נישט טראַכטן. צופיל מענטשלעך שלעכטס האָט ער געזען אין געפילט — עס דאַרף אים מער נישט ווונדערן און נישט איבעראַשן. דאָך האָט דער שנעל אין נאָז אַריין אים עפּעס דערמאַנט, און דער בייזער קאָנדוקטאָר האָט אַ פראַזע געוואָרפן:

„דאָרט באַ די באָלשעוויקעס".

יאָ, טאַקע צוליב זיי, צוליב דער מלחמה, צוליב די לעצטע פינף שרעקלעכע יאָר, ווונדערט אים איצט נישט דער שנעל אין נאָז, וואָס ער האָט באַקומען.

אין אַ פּאָר מינוט אַרום איז ער ווידער געזעסן אין זיין ווינקל, אַ פוילע מאָנאָטאָנע שסימונג, די רעדער קלאַפּן, די גרינע מיילן פון די פעלדער, די שטרוי-ווייסע זאַנגען שוועבן פאַר די אויגן, און איבער דעם אַלץ וויגט זיך אַ דורכזיכטיקער הימל, הוידעט זיך און פאַלט, פאַלט... און פאַלט נישט אַראָפּ.

— פאַרוואָס האָט ער מיר געגעבן אַ שנעל אין נאָז? — ער פרעגט זיך די פראַגע און באַטראַכט דערביי זיינע אָפּגעריסענע בגדים.

אפשר זאָל זיך דער צוג אָפשטעלן און מען זאָל קענען אַרויסגיין פון וואַגאָן, אוועקשפרייזן וויט איבער דער גרי־קייט, גיין אויף די באַשטראַלטע פעלד־פלאַכטעס, אוועקגיין וויט, צוקוקן מען צו א טאָל און דאָרט אַראָפוואַרפן פון זיך די לאַסט פון די שוידערלעכע פינף יאָר...

אַרום די נאַטור איז רויק און יום־טובריק, נאָר אויף די קלייע און אויף די גרעסערע סטאַציעס קומען בייוע ערנסטע באַאַמטע: מען קאָנטראָלירט די פאַספאָרטן, מען קוקט דיר אריין אין די אויגן מיט פאַרדאַכט. —

פוילן האָט אויפגעוואַכט.

מענטשן מיט וויסע אָדלערלעך אויף די היטלען, אין די לאַצן, אומעטום די וויסע אָדלערלעך. אויף דער באַ־סטאַציע זענען די געבויעדעס אויסגעפוצט מיט גרויסע, וויסע אָדלערס. די קינ־דער, וואָס שפילן זיך אין די שטעטלעך, וועלכע קומען צו לויפן א קוק געבן אויפן צוג, אלע זענען זיי באַצירט מיט דעם סימבאָל פון דעם אויפגעוואַכטן פוילן...

שא, דאָרטן אויף די פעלדער אין די גערשטן, אין די וויס־ראָזע קאַשע־בייטן טראָגן זיך וויסע שמעטערלינגען, און עס דאַכט זיך דיר, אז דאָס זענען אויך וויסע אָדלערלעך, זיי האָבן זיך אָפ־געריסן פון די מענטשן, פון זייערע היטלעך און לאַצן, און איצט שוועבן זיי פרייַ.

דער הייסער, שווערער טאָג ברענגט דעם זעליג קאַמעניצ־קי אריין אין דרימל. שוואָלט זיך, שאָקלט זיך אין וואָגאָן אין חלומט. די מחנות אָדלערלעך פליען איבער אים, זינגען מיט דעם פליגל־סאָכעריי איבער אים. עפעס אַ גרויסער, וויסער יום טוב, וואָס ציט זיך איבער אַלע שטעט און שטעטלעך, איבער אַלע וויסע פעלדער... און קליינע קינדער שפרינגען אויף די פעלדער,

האָט ער זיך האַלב אויסגעלייגט אויף זיין פרייער באַנק, מיטן קאָפּ אַרויף, אַזוי, אַז דורכן פענסטער האָט ער געזען דעם הימל, — און ער האָט נישט פאַרשטאַנען: ווער וועמען עס יאָגט נאָך! דער הימל דעם צוג, אָדער פאַרקערט. עס האָט זיך געבלויט אין זיין נשמה, גאַנצע פאַליעס, שטראָמען, פּלאַכטעס בלויקייט כאַפּן אים אַרום. אויף אַ רגע האָט ער אַלץ פאַרגעסן, עס איז אים געפעלן געוואָרן דער שפּיל מיטן הימל, מיטן צוג. נאָר די נאָז האָט אים נאָך וויי געטון פון פריער, האָט ער זיך אויפגעכאַפּט פון פּלאַץ... ווער ווייסט? אפשר כאַפּט ער ווידער אַזאַ שנעל?

אין וואַגאָן איז שטיל. די עטלעכע פּאַסאַזשירן זענען איינגעשלאָפן געוואָרן. באַ איינעם איז דאָס פּנים נאַס און רויט, פּונקט ווי אונטער אים וואָלט אַן אייוועלע געשטאַנען און ער פּרעגלט זיך...

דער צווייטער האָט קאָמיש פונאַנדערגעשפּרייט די פיס... מידע קאַריקאַטורן, פון וועלכע מען קען זיך גוטמוטיק אָנלאַכן, אָבער וועק זיי נאָר אויף, און זיי נעמען קריצן מיט די ציין און וואַרפן בייזע בליקן, ווי חיות. יעדער איינער טראָגט אין זיך מער שלעכטס, ווי אַלע איניינעם, און סוף-כל-סוף וועלן זיי איינער דעם צווייטן פאַרטיליקן — צו דעם גייט עס.

פּלוצלינג איז אים מיאוס געוואָרן דער וואַגאָן מיט די פּאַסאַזשירן.

שוין בעסער קוקן, ווי דער הימל יאָגט זיך מיטן צוג, און שמייכלענדיק צו זיך אַליין פון לאַנגווייליקייט, ציט זיך זעליג קאַמעניעצקי ווידער אויס אויף דער ווייכער באַנק און קריכט מיט די אויגן צום הימל, צו דעם גרויסן בלויען גאָרנישט.

בלייך איז ער, מיט אַן אויסגעמאַטערטן פּנים. ווילנאָ איז געווען דער לעצטער עטאַפּ אויף זיין צוריקרייזע, ער האָט גע-

דר טראַכט ווייטער:

— געוואָלט זיך מאַכן באקוועמער פאר די לעצטע פאָר גראָשנס, געקויפט אַ בילעט פון צווייטן קלאַס. עס האָט נישט גע-האָלפן.

— דערפאַר, ווייל איך בין אַ ייִד.

און ער שמייכלט צו זיך תמעוואַטע. טאַקע! זאָל ער אים פיקן אין נאָז אַ גאַנץ יאָר, וועט ער דען אויפהערן צו זיין אַ ייִד?

נאָך אַ סטאַציע, נאָך עטלעכע מאָל אָפּגעשטעלט און פאַר-שלעפערט געוואַרט ביז דער צוג וועט זיך נעמען רירן.

לעבן איין סטאַציע שטייט אַ פערד, פליגן בייסן עס, עס פאָכעט מיטן וויידל, פאַטשט די פליגן; לעבן דער צווייטער סטאַ-ציע פיטערט זיך אַ שוואַרצע קו און, ווען דער צוג נעמט פייפן, הייבט זי אויף די גרויסע אויגן און נעמט באַלד ווידער פרעסן גראָז.

אַ טויטע לאַנגווייליקייט באַהערשט קאַמעניעצקין פון דידאָ-זיקע בילדער, נאָר אין די רוסישע באַנען, האָט ער זיך אויסגע-לערנט צו זיין געדולדיק, די בעסטע זאַך איז אין אַזאַ מאָמענט נעמען טראַכטן. פון וואָס?

פון דער פאַרגאַנגענהייט...

אָ, ס'איז פאַרהאַן, וואָס צו דערמאַנען... מלחמה, קאַזאַר-מע, רעוואָלוציע, בלוט, רויטע פענער... אָבער וואָס פאַר אַ ווערט האָבן די אַלע זאַכן, ווען אויף מאָרגן נאָך די גרויסע איבערקע-רענישן ווערן די מענטשן ווידער אַזעלכע קליינע, דראָבנע מענ-טשעלעך און מען שנעלט זיך איינער דעם צווייטן אין דער [illegible] אַריין...

גענומען טראַכטן פון די מענטשן, און די געדאַנקען צע-פאָלן.

עס גייען איצט פאַרביי אין זיין זכרון שטיקלעך בילדער, אַנדערע פליען האַסטיק פאַרביי און אַנדערע שטעלן זיך אָפּ לענ-גער...

קיין ווילנע איז ער געקומען פון מאָסקווע. לאַנגע טעג און נעכט זיך געשלעפּט מיטן צוג צווישן הונגעריקע און שמוציקע מענטשן. אויפן דריטן טאָג, ווי ער איז אָנגעקומען אין שטאָט, האָט ער זיך אַוועקגעלייגט, גענומען ברענען אין היץ...

דער דאָקטאָר איז געקומען אוז מיט אַ גלייכגילטיק קול אַרויסגערעדט:

— טיפוס...

דערנאָך האָט מען אים געפירט אין אַ פאַרמאַכטער קאַרעט-קע איבער ווילנער פרומע גאַסן.

מענטשן האָבן שפּאַצירט אויף די גאַסן, די ערשטע פרי-לינגס-זון האָט געוואַרעמט די אָפּגעקילטע מויערן, און אים האָט מען געפירט אין אַ באַראַק אַריין, ווייט, אין טיפן אַנטאָקאָל.

אין שטאָט האָט ער פאַר די פאָר טעג, וואָס ער איז געווען אין ווילנע, זיך גענוג אָנגעהערט וועגן די באַראַקן אויף אַנ-טאָקאָל...

דאָרטן שטאַרבן מענטשן, ווי די פליגן, דאָרט זענען נישטאָ קיין דאָקטוירים, קיין רפואות.

איצט דערמאַנט ער זיך, אַז דאַמאָלס, ווען ער איז קראַנק געוואָרן, האָט ער געהאַט מאָמענטן, ווען ער האָט זיך שטאַרק גע-שראָקן פאַרן טויט... נאַריש, וואָס האָט ער זיך געהאַט צו שרעקן? וואָס האָט ער איצט פון לעבן?

אַן איינדרוק האָט ער דאַמאָלס געהאַט, אַז מען פירט אים אויף דעם בית עולם, און ער האָט זיך געוואָלט לאָזן שרייען, אַרויסלו פן מיט די לעצטע כוחות פון וואַגאָן, אַנטלויפן פון טויט, נאָר די פערד זענען צו האַסטיק געפלויגן.

וואָלט זיך דערשלעפן קיין גרענעץ אין פון דאָרטן צוריק קיין לאָדז, צו עלטערן, צו ברידער אין שוועסטער, צו באַקאַנטע.

פינף יאָר געווען אַפגעריסן אייגער פון צווייטן. נאָר אין ווילנע, וואָס איז געלעגן אין דלות אין הונגער האָט מיט אים דער שיקזאָל א שפיל געטון: ער איז קראַנק געוואָרן אויף א טיפוס אין דאָרטן אין באראַק אויף דעם הארטן טויט-בעטל, וווּ נישט אייגער האָט שוין פאַרמאַכט די אויגן... דאָ־ט אין שפיטאָל האָט ער זיך אייגנטלעך שוין אָפגעזאָגט פון לעבן. ארום איז געווען שטיל אין טויט. ייעדע שעה, ייעדע האַלבע שעה פלעגט עמעצער שטאַרבן. צום ערשט פלעגט ער מיט א ציטערדיקן אינסטינקט זיך צוהערן צו יענעמס שטאַרבן, דערנאָך איז ער געוואָרן גלייכגילטיק צו אַלץ און צו זיך אַליין. זאָל זי דאָרט מעסטן די טעמפעראַטור די שוועסטער, זאָל זי פארשרייבן... ער זעליג פילט שוין דעם ריח פון פרישן קבר.

דער באראַק איז געשטאַנען אויף אַנטאַקאָל, אין וואָלד. אין דעם זעלבן וואָלד האָט ער מיט יאָרן צוריק דורכגעלעבט עטלעכע שייגע וואָכן...

נאָר וואָס איז דאָס? לעבן, טויט, עמעצער שליידערט אונדז פון איין אָרט אין צווייטן, א גרויסער עמעצער, בא וועמען מיר זענען אפילו קיין מילבן נישט...

ווינט — נישט מער.

די רעדער קלאַפן — דער צוג גייט זיין אַנגעצייכנטן וועג אויף די אייזערנע רעלסן, מענטשן האָבן זיך אַנגעצייכנט א וועג, א ציל... ערנסטע, קלוגע מענטשן ארבעטן און שאַפן באַנען, שיפן, לופט-שיפן, און דאָ ליגט אייגער אין מאַכט עס צו גאָרנישט, ער האָט אין כוונה דער אייגער, ער זוכט א שתוף — דעם גאָרנישט. רויק זיין, שווייגן אין לאָזן לויפן דעם צוג.

אָבער אין אָפּ קריכן איצט געדאַנקען, דערינערונגען.

דאָס שפּיטאַל איז געשטאַנען אין וואַלד, און אַ פינסטער ליכט פלעגט אַריינקוקן דורכן פענסטער, אַן אָנזאָג, אַ רמז, אַז אין קבר איז נאָך פינסטערער.

מענטשן האָבן זיך געראַנגלט מיטן טויט, מענטשן זענען געשטאָרבן. ער האָט שוין געוווסט, וואָס דאָרטן טוט זיך לויט די טריט האָט ער דערקענט, אַז מען טראָגט ווידער אַרויס אַ טויטן אין מתים-שטיבל.

אָט אַזוי קומט עס צו מענטשן די גרויסע גלייכגילטיקייט צום טויט. אין בעסערע רגעס, ווען ער איז געווען באַם באַוווסט-זיין, פלעגט ער רעדן מיט דער „שוועסטער":

— וויפיל זענען היינט געשטאָרבן?

— דריי.

— ייִנגע, צי אַלטע?

אַלע דריי ייִנגע, צוויי זעלנער און אַ פּולקאָווניק, איין זעל-נער האָט זיך געבעטן פאַרן טויט, מען זאָל אים באַגראָבן אין זיין קאָסטראָמאַ, איך האָב אים צוגעזאָגט, נאָר אַזוי ווי איצט איז אים שוין אַלץ איינס, וועל איך מיין צוזאָג נישט אויספירן. אַ ביסל צו ווייט קאָסטראָמאַ.

די „שוועסטער" האָט געהייסן יאַדוויגאַ סטאַנקעוויטש, זי איז נישט פון זעליגן אַפּגעטרעטן, האָט אים אָפּגעהיטן, פלעגט גנבענען באַ אַנדערע דעם פענסטער מיט אייז און צולייגן צו זעליגס ברע-נענדיקן קאָפּ. פלעגט דריי מאָל אַ טאָג אַריינפירן צו אים דעם עלטסטן דאָקטאָר, און דער דאָקטאָר פלעגט קאָנסטאַנטירן:

— די קרענק גייט נאָרמאַל, איר וועט עס דורכמאַכן בשלום, פּאַניע קאַמיעניעצקי.

און אים פלעגט זיך אויסדאַכטן כסדר, אַז די אַלע מענטשן קומען צו גאַסט צו אים... אין קבר קומען זיי צו אים, די ווער-טער הערט ער אין קבר.

אויף איין אָרט הָאט זיך ד׳ קאָרעטקע אָפגעשטעלט, דאָס איז געווען לעבן א מיליטערישן שפיטאָל. פון דאָרט האָט מען אַ־ויסגעפירט א נפש אין א צעריבענעם שינעל, א באַלשעוויסטישער זעלנער מיט א פּנים ווי די ערד, אייגעפאַלענע אויגן, בלייכע ליפּן, די הענט זענען אים געהאָנגען ווי איבערגעבראָכענע...

דער איז אויך געווען קראַנק אויף טיפוס, מען האָט אים אַוועקגעזעצט לעבן זעלינן, און די קרעטקע איז וויטער גענאָרן. זעלינן האָט זיך געזומען דאַכטן, אז אין אנטאָקאָל איז שוין אויסגעגראָבן א קבר פאַר אים, צווויי קברים — פאַרן זעלנער אויך, און באַלד וועט מען זיי ביידע באַגראָבן.

מען פירט זיי צום טויט. קיין אַנדערן אייגדרוק האָט ער בישט געהאַט. דער זעלנער איז געזעסן אַנטקעגן אים אין פון שוואַכקייט זיך געשאָקלט, נאָר די אויגן זיינע האָבן קיין פינטל נישט געטון...

טויטע רעדן נישט.

נאָר אין דעם מאָמענט, וועו די קאָרעטקע איז צוגעפאָרן צום שפּיטאָל אוּן פון דאָרטן זענען אַרויסגעלאָפן עטלעכע סאַניטאַרן אין ווייסע קיטלען, דאַמאָלס האָט דער זעלנער א ציטער געטון און צו זעלינן זיך אָפּגערופן:

— נו טשטאָש... סמערט! טאָק בודעט... טויט, אַזוי וועט זיין.

דערנאָך איז זעליג געלעגן טעג און וואָכן. עס האָבן זיך געפונען עטלעכע באַקאַנטע אין שטאָט, וועלכע האָבן פאַר א ■ געזאָרגט, מען האָט אים אין בארַאק אָפּגעגעבן א באַוונדער צימער, נאָר דורך די דינע וועגט האָט ער געהערט די קרעכצן פון דער אַלגעמיינער פאַלאָטע...

די גרענעץ פון לעבן אוו שטאַרבן.

אויך דערפילט אייך איין באַק, פון דעם רעכטן אויג האָט זיך אַ טרער אַרויסגעכאַפט. יאַדוויגאַ סטאַנקעוויטש האָט אים די טרער אָפּגעווישט. זי האָט אים פאַרשטאַנען: דער מענטש איז געקומען פון קבר, פון טויט, פון פאַרגעסונג. ער מעג זיך דערלויבן צו לאָזן אַ טרער.

ווען ער דערמאַנט זיך איצט אין וואַגאָן דעם מאַמענט פון זיין געזונט ווערן, ווערט אים וואַרעם אויף דער נשמה. נאָר גלייך פאַרפלייצט עס אַ ביטערקייט, און ער ווערט גלייכגילטיק צו אַלץ אַרום צו זיך אַליין.

אין עטלעכע טעג נאָך זיין אַרויסגיין פון שפּיטאָל זענען אין ווילנע פאָרגעקומען געשעענישן, וועלכע האָבן אויף לאַנג בא אים צוגעזומען דעם אָפּעטיט צום לעבן.

עס דערמאַנט זיך אים:

אַ קליין צימערל בא אַ באַלעבאַטישן ייד, די מענטשן פון שטוב זענען צו אים גוט, אָן פרעמדע קומען אים אויך באַזוכן. מען ברענגט בלומען...

עס איז אַ יום טוב דאָס לעבן, אַ יום טוב בא אים, נאָר צוליב דעם יום-טוב האָט ער פריער געמוזט קראַנק זיין, ליגן וואָכן אין בעראַק, אין דער גרעסטער ספּנה, יעדן טאָג הערן דורך דער דיער וואַנט, ווי דער טויט שפּרייזט איבער דער גרויסער פּאַלאַטע אָן קלויבט זיך אויס קרבנות...

אים האָט דער טויט נישט באַמערקט, דורכגעלאָזט אים, אין דערפאַר קומען איצט די מענטשן אָן פרייען זיך מיט זיין גענעזונט ווערן.

דאָ אין ווילנע זענען פאַרהאָן אַ סך זייגע באַקאַנטע, דער אַלטער אַנסקי מיט זיין גרויסן קאָפּ האָר, ער האָט באמת געבראַכט אַ גוט הארץ צו זעליגן, אַ סך גוטסקייט. עס פעלט אויס פּלאַץ אין דעם קליינעם צימערל פאַר זייגע גוטע בליקן און האר-

דורכקומען, נישט דורכקומען... אים איז אַלצאיינס, אַז מען איז אַזוי גלייכגילטיק צום לעבן, מעג שוין קימען רער טויט.

דאָך, אין דעם טאָג, ווען מען האָט אים צוגענומען פון שפּיטאָל, ווע מען האָט אים אונטער די הענט ארויסגעפירט פון באַראַק אין פאַרזיכטיק אַוועקגעזעצט אויף אַ דאַראַזשקע...

ווען ער איז געפאָרן דורך וואַלד, פאַר־נאַכט, די זון האָט געבלאָנדזשעט מיט רויטע שטיקער פייער צווישן די בוימער... דאַמאָלס האָט ער דערפילט אַ ציטער, אַ בענקשאפט צום לעבן... ניין, נישט צו די מענטשן, נישט צו זייערע שטורעמס אין יום־טובים, נאָר צו דער נאַטור, צו די גאָלדענע סאָסנעס, צו די עטלעכע ערשטע קלאַנגען פון די פייגל, וועלכע האָבן שוין דערשפירט דעם פרילינג.

מיט איינמאָל האָט ער אויך דערפילט, אַז עס קימט אַ גרויסער יום־טוב פון אויפלעבונג.

אָבער פאַרגאַנגענע פרילינגס זענען אים פאַר די אויגן געקומען און ער האָט נישט אויסגעהאַלטן. צו דער שוועסטער, וועלכע האָט אים באַגלייט אין שטאָט אַריין, האָט ער זיך אָנגערופן:

— פאַנאַ יאַדוויגאַ, צוליבן פרילינג, צוליב די ווייסע בלומען האָט געלויבט געזונט צו ווערן.

זי האָט האַסטיק ארויפגעלייגט איר דין־געפינגערטע האַנט אויף זיינע ליפן:

— קיין וואָרט נישט רעדן. פאַר אייך איז דאָס געפערלעך. די לופט איז איצט שאַרף און קאַלט, איר קענט זיך נאָך פאַרקילן, און דאַמאָלס זענט איר פאַרטיק. ער איז שטיל געוואָרן, ער האָט געפאָלגט... אַ סימן, אַז דער טויט שרעקט אים שוין... אַ סימן, אַז ער וויל שוין לעבן, און אַ שטילע פרייד האָט זיך גענומען וואַרעמען טיף אין האַרץ בא אים, אַ וואַרעמקייט האָט ער

אַז דאָס איז די בעסטע צייט פון זיין לעבן. קיינמאָל האָבן זיך מענטשן נישט אינטערעסירט מיט אים אַזוי ווי איצט.

ער האָט אַליין גענומען שטאַ־קער בענקען נאָך מענטשן, געוואַרט מיט אומגעדולד עמעצער זאָל אָנקלאַפּן אין טיר. זאָל ווער ברענגען נייעס. געהערשט האָבן דאַמאָלס אין ווילנע די באָלשעוויקעס, עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ סדרה פון „נאַציאָנאַליזאַציע". די יידישע שמאָלע מיקראַסקאָפּישע געוועלבלעך האָט מען גענומען צעשטערן, און וואָס קלענער אַ געוועלבל איז געווען, אַלץ גרעסער זענען געווען די געוואַלטן.

אַלע האָבן וועגן דעם גערעדט, געטמלט און געטרויערט...

מיטאַמאָל אין אַ ליכטיקן פרימאָרגן: זעליג איז געלעגן אויף זיין געלעגער און געוואַ־ט, אַז די באַלעבאָסטע זיינע זאָל אים שוין צוטראָגן עפּעס עסן, דערהערט ער דורך דער וואַנט אַ מאָדנעם שמועס.

אַ שכנטע איז אַריינגעקומען, און גענומען האַסטיק דערציילן:

— שוין נישטאָ, שוין נישטאָ קיין באָלשעוויקעס, די פּאָליאַקן האָבן זיי אַרויסגעטריבן, פאַריאָ־ט, פאַרטריבן... איר הערט, אויף אַנדערע גאַסן שוסט מען נאָך.

אין דער ערשטער רגע האָט זיך אין אים אויפגעוועקט אַן עגאָיסטישע פרייד: פּאָליאַקן... גוט... ער וועט איצט קענען קומען אַהיים. וואַרשע, לאָדזש, אייגענע. ער וועט זיך אַ ביסל אויסרוען פאַר דער גאַנצער צייט.

ער האָט זיך גענומען צוהערן, פון ווייט, ווייט האָבן זיך געהערט קנאַלן, ווי מען וואָלט ניס קנאַקן.

דידאָזיקע טעמפּע קנאַלן זענען אים שוין באַקאַנט געווען פון מאָסקווע, פון קיעוו, פון אַנדערע שטעט...

ציקע וועלטער. דינעוואסקי איז אויך געקומען, ער האָט איצט גע־
לעבט אין ווילנע, וווּ אַ גר. צו קיינעם נישט צוגעשטאַנען, אויס־
גענומען יעדן טומל. ביז דער רעוואָלוציע איז ער געווען פאַרשיקט
קיין סיביר, עפעס צוליב אַלטע זינד, און נאָך דער רעוואָלוציע
האָט ער פאַר זיך ווידער קיין אָרט נישט געפונען. איצט, ווען ער
האָט באַזוכט זעליגן, האָט ער נאָר געהאַלטן אין איין פרעגן בא־
אים, ווָאס פאַר אַ געפיל איז דאָס, בשעת מען ריכט זיך אויפן
טויט.

זעליג האָט אים געענטפערט מיט איין פראַזע:

— מען געווייניט זיך צו, טאָג נאָך טאָג, שעה נאָך שעה,
מען געווייניט זיך, און עס הערט אויף צו זיין שרעקלעך.

אין די אויגן האָט אים דינעוואסקי טיף אַריינגעקוקט, צוגע־
הערט זיך צו זיין יעדער פראַזע, און באַם אויפקומען ווידער גע־
פרעגט:

— אַבער איצט ווילט זיך לעבן, יאָ? עס ציט צום פענס־
טער, צו דער זון... אמת? קאַמענטעצקי!

זעליג האָט מונטער צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ, ווייל די זון
האָט אַריינגעקוקט אין פענסטער, עס האָט זיך לאַנגזאַם צוגעריקט
דער פרילינג.

דער לעצטער איז געקומען דער קריטיקער זעלצער, דאָס
איז געווען א פחדן, ער האָט אַלץ מורא געהאַט צו באַזוכן זעליגן,
טאָמער וועט ער זיך אַנשטעקן, ער האָט זיך פאַרענטפערט:

— דאָס ווייב האָט מיך נישט געלאָזט גיין צו אייך...

יעדן טאָג פלעגן קומען גענט, די פאָלקס יאַדוויגא סטאַב־
קעוויטש איז אויך עטלעכע מאָל געקומען, זי האָט געפרייט, ווָאס
זעליג איז אונטער איר אויפזיכט געזונט געוואָרן.

אין געדאַכט האָט זיך אים אין יענע טעג פון געזונט ווערן

נען אַרופגעגאַנגען האַלב-טויטע שאַטנס, דאָס גרויסע הויז, ווי זעליג האָט געלעבט, איז אַזוי ווי אָפּגעשטאָרבן.

אַ גיהנום-געפיל לעבן דורך די מענטשן, ווען זיי וואַרטן, אַז אַנדערע מענטשן זאָלן זיי קומען טויטן, באַראַבעווען...

דערנאָך האָט ווער אַריינגעוואָפן אין קאָרידאָר די פראַזע:

— דינעווסקין האָבן זיי דערשאָסן: דעם יידישן שרייבער דינעווסקי. ער האָט געוואָלט פאַרטיידיקן די פרויען, האָבן זיי אים פון די טרעפּ אַראָפּגעשלעפּט און דערשאָסן.

אין אַ האַלבע שעה אַרום איז ווידער געקומען אַ בשורה:

— אויף דער זאַמד-גאַס ליגט דער טויטער דינעווסקי, הינט לעקן אים...

אַנדערע האָבן שוין דערציילט, אַז מען האָט באַ דינעווסקן אַראָפּגעשלעפּט די בגדים, און ער ליגט אַזוי אַ נאַקעטער אויפן ברוק און גלאָצט מיט די אויגן צום הימל...

זעליג האָט זיך איינגענורעט אין קישן, זאָלן זיי קומען צו אים, די, וואָס הרגענען, זאָלן זיי טון מיט אים, ווי זיי ווילן...

צו וואָס איז זיך דאָס פרייען מיטן לעבן, מיטן געזונט ווערן.

יענע, וואָס זענען געשטאָרבן אין באַראַק, יענע פילן נישט איצט אַזאַ גיהנום, ווי ער, טויב און שטים זענען זיי, זיי הערן נישט, ווי די ביקסן קנאַלן, זיי שילטן נישט און בענטשן נישט...

טראַכטנדיק אַזוי, האָט זיך פּלוצלינג אויפגעריסן די טיר, צו אים אין צימער זענען אַריינגעלאָפן מענטשן מיט ביקסן. איינער האָט אַ געשריי געטון:

— אָט דער האָט געשאָסן, דער האָט געשאָסן פון פענסטער, און ער האָט דעם האַלב-לעבעדיקן זעליגן אַראָפּגעשלעפּט פון געלעגער.

איצט שיסט מען ווידער, ווידער פאַלן מענטשן און ער, וואָס איז געשטאַנען ווייט פון אַלע קאַמפן און רעוואָלוציעס, האָט זיך געגומען קאָרטשען אויף זיין געלעגער פון עפּעס אַ גרויסן ווייטיק.

נשט זיין ווייטיק, אַלעמענס, דער וועלטס יסורים האָבן אים אָנגערירט, אַלעמענס צער.

ער האָט פאַרגעסן דעם הונגער, און זיך צוגעהערט מיט אַ שרעקעוודיקער נייגיריקייט, וואָס דאָרטן רעדט מען אונטער דעם ווענטל. די טיר האָט זיך כסדר געעפנט. איין שכנטע איז אַוועק, איז באַלד געקומען די צווייטע, און ביסלעכווייז האָט זיך געזאַמלט אַ גרויסער שוידער אין זעליגס נשמה:

מען שלאָגט, מען שיסט, מען קוילעט ייִדן אין די גאַסן. דרייסיק טויטע, פופציק. דערנאָך האָבן די שאָסן זיך דערהערט נענטער, עמעץ אַן איינער האָט געשריגן, באַלד האָט זיך דערהערט אַ יללה פון עטלעכע פרויען.

די באַלעבאַטים זענען אַריין בלייכע צו זעליגן און אַרויפגעצויגן אויף אים זיינע קליידער:

— טאָמער וועט מען זיך דאַרפן ערגעץ באַהאַלטן.

מער האָבן זיי נישט אַרויסגערעדט, און זעליג האָט אויך גאָרנישט גערעדט. ער האָט זיך נייגיריק צוגעהערט צו דער שיסעריי, געוואָלט כאַפּן דעם סוד, דעם געדאַנק, פאַרוואָס מענטשן הרגענען איינער דעם אַנדערן.

זיין פריערדיקע פרייד איז ביסלעכווייז צערונען, זיין „פרילינג" האָט זיך ערגעץ באַהאַלטן. די לאַסט פון שרעק און הילפלאָזיקייט איז געפאַלן אויף אים... מען שיסט, מען הרגעט שטענדיק אַזוי, אייביק אַזוי. ווער קען וועמען פאַרזיכערן, אַז אַמאָל וועט ווערן אַנדערש?

עס איז אַוועק אַ האַלבער טאָג אין שרעק, אין שטוב זע-

די איבעריקע חדרים, און ער איז געשטאַנען די גאַנצע צייט מיט אויפגעהויבענע הענט, ווייל אַזאַ באַפעל האָט ער באַקומען פון זיי.

באַלד האָבן זיי זיך צוריק אומגעקערט אין זיין צימער:

— קום מיט אונדז!

ער האָט פאַרשטאַנען, וואָס דאָס הייסט „קום!" דינעווסקין האָב זיי אויך אַזוי אַראָפּגעפירט פון די טרעפּ און פאַרזיק גע-מ.כט מיט עטלעכע קוילן...

ער האָט דערפילט אַ ווייטיק אין אַלע גלידער, פונקט ווי מען וואָלט אים מיט אַ סך, אַ סך קוילן דורכגעשאָסן.

אַלץ, דער גרויער נעכטן, דער אומבאַוווסטער מאָרגן, אַלץ האָט אים אַזוי טייער אויסגעזען. ער האָט געפּלאַפּלט, געשטאַמלט, גענומען זיך בעט, געוויינט פאַר זיי:

— פּאַנאָוויע, איך קען דאָך נאָך נישט גיין, איך בין קראַנק, ווו ווילט איר מיך פירן?

דאָס זענען געווען שרעקלעכע מינוטן, ביטערע סעקונדן, אין וועלכע זיין גורל איז באַשלאָסן געוואָרן.

— ביסט קראַנק, — האָט אויגער פון זיי געפרעגט...

און דער צווייטער האָט אים דערלאַנגט מיט זיין גאַנצער קראַפט איבערן קאָפּ. דאַכט זיך, אַז ער האָט עפּעס יאָ געהערט, דער אָנפאַלער זאָל האָבן געזאָגט:

— קרענק ווייטער, פּשאַקרעוו, זשידזיע! ער איז אומגע-פאַלן. ווען ער האָט אויפגעעפנט די אויגן, האָט ער דערזען לעבן זיך זיין באַלעבאָסטע מיטן באַלעבאָס, זיי האָבן אים מיט קאַלט וואַסער באַגאָסן, אויף דעם בעט אים פאָרזיכטיק אַוועקגע-לייגט.

— געלויבט דער אייבערשטער, — האָט דער באַלעבאָס גע-זאָגט, — אַבי זיי זענען אַוועקגעגאַנגען.

פיר זענען זיי געווען מיט ביקס, און איינער האָט כסדר געשריגן:

— דער זשיד האָט געשאָסן, איך האָב אַליין געזען.

ווו געשאָסן? ווען געשאָסן? ער האָט קיין צייט נישט גע-האַט אפילו וועגן דעם אַ טראַכט צו טון.

איין געדאַנק, איין געפיל האָט אים אינגאַנצן דורכגענומען: אַ סכנה, אַ שרעקלעך געפאַר דראָט זיין לעבן, ווייל אין גאַס קולעט מען מענטשן, ווייל דינעווסקי ליגט אויפן ברוק אַ דערשאָסענער, אַ נאַקעטער מיט די טויטע אויגן אויסגעגלאָצט צום הימל.

און פריער מיט איין האַלבע שעה איז אים אַלצאיינס גע-ווען... דער טויט האָט אים אַ שוועב געטון פאַר די אויגן, זיי קענען מיט אים מאַכן דאָסזעלבע, וואָס מיט דיניעווסקין און אַנדערע. מיט בייזע אויגן האָבן די מענטשן געקוקט אויף אים.

— איך בין קראַנק — האָט זיך זעליג נישט מיט זיין קול אָנגערופן, — איך בין איצט נאָך אַ טיפוס.

איינער פון די פיר האָט אים אַ שטויס געטון, איז ער אומ-געפאַלן, און דער צווייטער האָט ווילד געשריגן:

— שטיי! די הענט אינדערהייך, אויב נישט שיס איך.

נישט מיט זיינע כוחות האָט ער זיך אַוועקגעשטעלט און צוריק אויפגעהויבן די אויסגעדאַרטע הענט.

דאַמאָלס האָבן זיי אים גענומען באַזוכן. ער האָט געהאַט באַ זיך עטלעכע טויזנט רובל, וועלכע ער האָט אין קיעוו פאַר זיין בוך באַקומען. זיי האָבן געפונען דאָס געלט, און איינער פון זיי, אַ יינגער פון אַ יאָר צוואַנציק, ער האָט דאָס פעקעלע אַסיג-נאַציעס אַ כאַפּ געטון, נישט געציילט, צו זיך אין קעשענע עס אַריינגעלייגט.

דערנאָך האָבן זיי גענומען זוכן אין זעליגס צימער, אין

דאָס שיסעריי אוף די גאַסן האָט כסדר איבערגעריסן זיין טראַכטן.

„דאָרטן קוילעט מען מענטש", און ער האָט געטראַכט פון זיין ביסעלע שטאָלץ, וואָס ער האָט פאַרלוירן אין די אויגן פון פון די, וואָס זענען געקומען ראַבעווען.

מיטאַמאָל האָט זיך אין אים אָנגעצונדן אַ בלוטיקער כעס און האַס. ער וועט לויפן נקמה נעמען און ראַטעווען די, וועמען מען מאָרדעוועט...

ער... ער האָט שטענדיק אינעווייניק זיך געריסן, אָנגעצונדן זיך באַ פיל פאַלן, ווען איינער איז אומשולדיק באַשטראָפט, צי באַליידיקט געוואָרן, נישט מער... דער אייביקער נישט-גלויבן, אַז מען קען גאָרנישט איבערמאַכן, דאָס שלעכטע קומט פון דער נאַטור אַליין, איינער פאַרשלינגט דעם צווייטן אָן רחמנות, אָן איבערטראַכטן.

ער וועט לויפן...

געוואָלט אַראָפּשפּרינגען פון בעט, און איז אַראָפּגעפאַלן, ווי אַן אונטערגעזעגטער בוים, געווען שוואַך ביז גאָר, און דאָס האַרץ האָט פון אויפרעגונג געשפּרונגען, ווי אַן אונטערגעצונדנס.

די באַלעבאָסטע איז ווידער געשטאַנען לעבן אים און באַרויקט, זי האָט דאַמאָלס שרעקלעך מורא געהאַט פאַר זיין געזונט.

קלייניקייטן...

דערנאָך האָבן מענטשן באַגראָבן זייערע קרובים און יעדערער האָט ווידער געוומען זאָרגן וועגן זיך. זעליג איז אויך אַריין אין זיך, געטראַכט וועגן זיך.

און איצט פאָרט ער קיין וואַרשע, קיין לאָדזש — צו זיינע, מאַטע מאַמע, שוועסטער און ברודער. וואָס איז דאָרט מיט זיי? לעבן זיי אַלע? ער האָט געטראַכט פון זיי און אין זינען געהאַט

זעליג האָט נישט געקענט רעדן, ער האָט נישט געוואָלט רעדן, האָט אייגנעפּרעסט מיט פּאַרביטערניש די ציין אין די לייפּן און געשווויגן.

די מענטשן, וואָס זענען דאָ נאָר וואָס געווען, האָבן באַאימט צוגענומען זיין נשמה, זיין שטאָלץ. געווייגט האָט פּאַזיי, געבעטן זיך, זיי זאָלן אים שענקען דאָס לעבן.

וואָס איז?

וואָס איז אים אזוי טייער געוואָרן? וועמען פּאַרלירט ער און וועמען לאָזט ער איבער. דאָכט זיך, אז ער האָט זיך שוין פון אלץ אָפּגעזאָגט... א קונציק שטיקל דאָס לעבן, שעלטסט אין פּאַרשעלטסט עס, און וען דו דערזעסט דעם מלאך-המוות פּאַלסטו אויף די קני און בעטלסט, ווי דער ערגסטער שנאָרער.

וואָס האָט ער זיך אזוי אָנגעכאפּט אין לעבן? וועלכע גליקן האָט ער געהאַט, וועלכע זוניקע טעג? וואָס מער ער האָט געטראַכט, אַלץ קלענער האָט ער בא זיך אויסגעזען.

און געדוכט האָט זיך אים, אז נאָר זיין ווייבעלע האָט אים געהאָלפן. עס האָט אויף זיי געווירקט, און זיי האָבן אים לעבן געלאָזט — דאָס האָט אים נאָך מער גענייניקט. ער האָט דאָמאָלס צוגעמאַכט די אויגן, ער האָט געמיינט, אז מיט דעם וואָס ער וועט זיך אַליין נישט אָנקוקן, נאָר דאָס האָט נישט געהאָלפן: א שטיק „איך" האָט ער פּאַרלוירן, טויזנט מאָל זיך באַשולדיקט, טויזנט מאָל זיך באַפרייט, ווי דער שטרענגסטער פּראָקוראָר, ווי דער בעסטער פּאַרטיידיקער, עפּעס האָט זיך אים אָפּגעריסן פון זיך אַליין, פון זיין מענטשן-ווירדע, פון זיין אומאָפּהענגיקייט, וועלכע ער האָט געשעצט טייערער, ווי אלץ אויף דער וועלט.

מיט צוגעמאַכטע אויגן האָט ער געטראַכט... נאָר

פלעגט ער דאָרט מיטנעמען צום כאַאָס פון די שטיינער און אור-
אַלט אָפּגעריסענע פעלזן. ער פלעגט אַיעלכע טעג אַנרופן „תעניתים",
דאַמאָלס ווען די ליפּן פאַסטן, צופיל נאַריש, ... וואַרפן די ליפּן
אַרויס אין די רעדעוודיקע טעג, סען כוי לאָזן זיי אָפּרוען.

ער פלעגט אַרומגיין אין דער איינזאַמקייט און זיך לייטערן,
דערנאָך ווידער קומען צו די מענטשן, אַראָפּלאָזן זיך פון באַרג
אין טאָל, צו די קליינטשיקע ענינים פון טאָל...

ער האָט נישט באַמערקט, אין די לאַנגע שעהן פון זיין
טראַכטן, ווי דער צוג דערנענטערט זיך צו ווארשע. מיטאַמאָל
האָט ער דערזען די קוימענס, די הייזער, און פאַרוואָס, צוליב
וואָס? דאָס האַרץ זיינס האָט אַנגעהויבן צו קלאַפּן.

אפשר וואַרט אים דאָ עפּעס אַזוינס, וואָס וועט אים מונטער
מאַכן, צעטרייסלען פון זיין אַפּאַטיע?

דאַכט זיך, אַז ער האָט נאָך נישט אַלע האָפנונגען פאַר-
לוירן...

דאָס האַרץ קלאַפּט און די אויגן קוקן אַריין אין דער
ווייטקייט.

זיך... אים האָט זיך געוואָלט געפינען א ווינקעלע כאָטש אויף א חודש, אָפרוען זיך און פֿאַרגעסן אַלץ, כאָטש אויף איין חודש.

די פינף יאָר, וואָס ער האָט געוואַנדערט איבערן גרויסן רוסלאַנד האָבן אים אזוי פיל געגעבן און אזוי פיל צוגענומען.

שטיקלעך בילדלעך שוועבן פאַר די אויגן, אין די געדאַנקען.

רוסלאַנד, מאָסקווע...

אזוי פיל בלוט, בייזקייט, מינטערקייט און באַוועגונג.

אַלץ פאַר אַנדערע — ער איז געשטאַנען פון ווייטן און זיך צוגעקוקט.

קאָמרע. טויזנטער אזעלכע זעלנער ווי ער, אין גרויע שיזעלן, נאָר אויב אונטער זייערע שינעלן קלאַפט אויך אזוי אַנגע-שראָקן און אָנגעוויטיקט א האַרץ, ווי אונטער זיין שינעל... דאָמאָלס איז דאָך פאַרהאַן אויף דער וועלט אזוי פיל טרויער, אזוי פיל אומרויקייט — איין גאָט איז וויניק דאָס אַלץ צו באַרוקן.

געוען אויך גוטע מאָמענטן.

אין ער דערמאָנט זיך קרים, ער טראַכט פון עטלעכע זומער, וואָס ער האָט דאָ פאַרבראַכט... באָם ברעג פון ים האָבן זיך צונויפגעזאַמלט ריזיקע בערג, און אין די טאָלן פון די בערג האָבן מענטשן אויסגעבויט פאַלאַצן... בלומען, מאָנגאָליעס און רויזן פאַרפלאַנצט, און אָט איז אים אויך באַשערט געוען צו קומען אין דעם געטלעכן ווינקל... יאָ, יאָ, ער האָט באַגעגנישן מיט פרויען, האָלב געליבט זיך, געהאַט אוואַנטורעס, נאָר אין די סאַמע פריילעכסטע טעג פון זיין פאַרברענגען אין קרים, האָט נישט אויסגעלאָזט פאַסירט... ער פלענט זיך אויפהייבן און אוועקגיין אין די בערג, אויף א טאָג, או ף צווי טעג, זיין פרייד און זיין לייד

— דער שענסטער מאָמענט איז געווען די ערשטע רעוואָ-
לוציע. שיין איז ער געווען, ווייל מענטשן האָבן געגלייבט, מיליאָ-
נען מענטשן האָבן האָפנונג אויף אַ בעסער לעבן באַקומען,
מענטשן האָבן געזונגען באַטאָג און באַנאַכט, מאַמעס מיט קינדער
אויף די הענט זענען געגאַנגען אַנטקעגן דעם גליק, און דאָס גליק
איז געווען נישט ווייט, אָט דאָרט, אויף דער צווייטער גאַס, אויף
דער דריטער גאַס, באַ יענעם געזעמל, באַ יענעם באַלקאָן, ווו
דער רעדנער שטייט אונטער אַ רויטן פאָן און וואַרפט הויפנס
האָפנונג, הויפנס נחת... ניין, נאָך אַ ביסל ווייטער באַ יענעם מאָ-
נומענט, וואָס שטייט אין אַ וואַלד פון רויטע פענער, אָדער גאָר
דאָרטן, ווו דער אָרקעסטער שאַלט און וואַרפט אַרויס די מעכטיקע
קלאַנגען פון דער מאַרסעלעזיע...

זעליג קאַמעניעצקי האָט גערעדט, און אַרום איז אַלץ גרע-
סער געוואָרן דאָס געזעמל. דאַכט זיך, אַז ער האָט פלוצלינג
דערפילט אַ רייכקייט אין זיך. אָט טאַקע די אַלע געשעענישן, וואָס
זיינע אויגן האָבן איינגעשלונגען, די אַלע יום-טובים און טרויערן,
לעבן וועלכע ער איז אַזוי נאָנט געשטאַנען. ניין! די אַלע, וועל-
כע האָבן עס נישט דורכגעלעבט, קענען נישט וויסן און קענען
נישט פילן די גרויסקייט פון יענע מאָמענטן.

אַ ים איז אַרויס אויף די גאַסן, פאַליעס האָבן זיך געקויקלט
און געטאַנצט איבער די רוסישע שטעט.

דאָ און דאָרט, ווייטער, נענטער, דאָס גליק פלאַטערט זיך
אין גאַס און געסלעך, ער לויפט נאָך די מענטשן, מענטשן לויפן נאָך
אים... אָט אַזוי אַ טאָג, אַ נאַכט, אַ וואָך, אַ חודש. מאָסקווע און
פעטערבורג, קיעוו און אָדעס. גאַנץ רוסלאַנד איז מיד געוואָרן פון
גליק... פון גליק זוכעניש און דערוואַרטונג, די פענער אויף די
מויערן האָבן זיך אויסגעווייקט אין עטלעכע רעגנס און זענען
אָפּגעקראָכן. די הונגעריקע זענען געבליבן הונגעריק, און מיליאָנען

II

אין שרייבער־קלוב.

פון אַלע זייטן האָבן זיך הענט געשטרעקט צו אים, אין יעדער איינער האָט געפרעגט איין און דיזעלבע פראַגע:

— וואָס איז אין רוסלאַנד? וואָס וועט זיין מיט רוסלאַנד? וועגן די באָלשעוויקעס, וועגן אַלע גרויסע געשעענישן, און זעליג האָט אַליין נישט געפילט, ווי גיך ער האָט זיך אַליין אַריינגעצויגן מיט אַלעמען אין אַ דיסקוסיע.

צום אָנפאַנג האָט ער בלויז דערציילט, [illegible]לט מאָמענטן פון דעם און יענעם פעריאָד. דאַכט זיך, אַז די אַלע דערציילטע זאַכן האָט ער פריער גאָרנישט באַמערקט, נישט אָפּגעשטעלט זיך אויף זיי — איצט קומט עס אַלץ אַרויס אַזוי דייטלעך און קלאָר, שיין, איבעראַשנד, שרעקעדיק און גרויזאַם...

— רוסלאַנד איז אַ וואַלד, אַן אוראַלטער וואַלד, און אין אַ וואַלד, ווייסט איר, זענען פאַרהאַן די שענסטע, די איידלסטע פייגל און די ווילדסטע חיות...

זיי האָבן אַלעמען אינטערעסירט.

און בשעת זעליג האָט אַרײַנגעוואָרפן אַ בייזע פראַזע וועגן די קאָמוניסטן, האָבן עטלעכע אויסגערופן: — אָ, ער איז אַ קעג־נער, אַ פאַרבײַסענער קאָנטער-רעוואָלוציאָנער.

ער האָט זיך געגומען אַרויסדרייען פון דעם, האַלב זיך פאַרטײדיקט:

— איך בין נישט קיין קעגנער און נישט קיין אָנהענגער. ווען איך וואָלט געגלייבט אין זיי, וואָלט איך דאָמאָלס געבליבן אין רוסלאַנד און צוגעלייגט מיין שוואַכע האַנט צו זייער ג־וי־סער אַרבעט. ווען איך וואָלט געוווען אַזאַ הייסער קעגנער, וואָלט איר מיך איצט געטראָפן בא קאָלטשאַקן, וויי אַ סך האָבן עס גע־טון, אָבער איך האָב צוויי געפילן: — ווען איך קוק מיט מיינע בריללן, דאָמאָלס מוז איך זאָגן, אַז איך בין עגאָיסטיש גלייכ־גילטיק צו אַלע רעוואָלוציעס און איבערקערענישן, איך בין מיר אַ וועלט פאַר זיך. איך גלייב נישט אין קיין משיח. מענטשן זענען גוט און שלעכט פון דער נאַטור. אַזוי וויי וואָסער און פייער וועט בלייבן, אַזוי וועלן אויך פאַרבלייבן די צוויי געפילן. דאָס איז שוין געוואָגט געוואָרן און איך קליין מענטשעלע חזר עס איבער: שוואַכע, אונטערדריקטע וועלן שטענדיק זיין. וויל עס וועט קיינ־מאָל נישט אויסגעוואָרצלט ווערן דאָס געפיל פון הערשן, אַלץ איינס אין וועלכער פאָרם און וועג עס וועט פאַרמאָגן דאָס ביסע־לע ספריטנע פלינקייט, יענער וועט געקרוינט ווערן. אין רוסלאַנד באַמערקט מען עס שוין. צווישן פאָלק מורמלט מען:

„צאָר באַטיושקא לעבן".

דאָס איז אָבער מיין פאַרשטאַנד, מיין קוק אויף די זאַכן. נאָר אַ סך מאָל קוק איך אויך מיט אייערע אויגן אויף געשעע־נישן, מיט געזעלשאַפטלעכע אויגן, און דאָמאָלס האָלט איך די גאַנצע געשיכטע פון איצטיקן רוסלאַנד פאַר אײַן גרויסן צופאָל.

ין פון רוסשן שטאָט-און דאָרף זענען נאָך אַלץ געלעגן אויף די פעלדער אין די אָקאָפּעס... די פרייהייט אַליין איז גאָרנישט, ווי די לופט, ווי דער ווינט איז די פרייהייט. מענטשן האָבן גע-וואָלט רעאַליזירן די פרייהייט: גיט אַהער דאָס בעסערע לעבן, ברענגט אונדז צוריק אונדזערע ברידער פון די בלוטיקע פעלדער, גיט אונדז ערד, גיט אונדז ברויט!

זעליג האָט גערעדט, געמאָלט איין בילד נאָכן צווייטן, דער עולם האָט זיך צו אים צוגעהערט, און אָט רופט זיך איינער אָן: —

— באַשרייבט עס, זעליג! איר זענט דאָך אַ גליקלעכער מענטש, וואָס איר האָט עס אַלץ דורכגעלעבט.

און אַ צווייטער וואַרפט אַריין:

— ווען איך האָב עס, מאַך איך אַ קאַפּיטאַל פון דעם.

עס זענען אַריי.געקומען נייע מענטשן, אַנדערע האָבן זיך געזעצט עסן און מיטן גאָפּל אין האַנט צוגעהערט זיך, וואָס איי-נ ר דערציילט וועגן רוסלאַנד, געשלונגען אַ ביסן און געכאַפּט אַ וואָרט. אַנדערע האָבן נישט געוואָלט וואַרטן, זיי האָבן געוואָלט וויסן, וואָס זיי האָט אינטערעסירט. דער, יענער — מען האָט גע-וואָרפן פראַגן.

ער האָט נישט געהערט די פראַגען און גערעדט ווייטער. אין די געדאַנקען זיינע איז ער איצט ווידער געווען אין רוסלאַנד, אין סאַמע ברען פון דערציילן, פלעגט ער זיך פּלוצלינג דערמאַנען אַ קלייניקייט, אַן עפּיזאָד, וואָס פאַרן עולם האָט עס קיין שום ווערט נישט געהאַט, מען האָט אים אָבער געקוקט אין די אויגן, אויסגעהערט געדולדיק, מענטשן האָבן געוואָלט דערגיין באַ אים דעם עיקר:

וואָס איז און וואָס וועט זיין מיט רוסלאַנד?

די באָלשעוויקעס.

ער איז אַרומגעגאַנגען אַיבער די עטלעכע צימערן. פאַר דער צייט, וואָס ער איז אין פּוילן נישט געווען, איז די משפּחה אויסגעוואַקסן. מען האָט אים פאָרגעשטעלט אַלץ נייע פּנימער. רע-פאָרטערן, קאָרעקטאָרן, זשורנאַליסטן. ער האָט אָבער זייער ווייניק באַגעגנט נייע דיכטער.

באַ אַ טישל, וואָס איז מיט שוואַרצער צעראַטע צוגעדעקט, איז געזעסן אַ בחור פון אַ יאָר דרייסיק, מיט אַ טונקעלן געזיכט, מיט ברייטע פּלייצעס, אָבער דאָס פּנים איז געווען צו דאַר פאַר זיינע פּלייצעס, דער בחור האָט געטרונקען מילך און איז געזעסן אַליין.

— ווער איז דער? — האָט זעליג געפרעגט.

— דאָס איז קאַסאָווסקי. אַ יינגער דיכטער, געקומען פון אַ קליין שטעטל מיט אַ סך טאַלענט, איר האָט נישט געהערט פון אים?

— ניין, אין רוסלאַנד האָבן מיר גאָרנישט געוווסט, וואָס אין פּוילן קומט פאָר.

דער בחור האָט געשריבן שיינע לידער און איז געווען שיין, האָט זיך געשפּילט מיט שיינע מיידלעך, נאָר היינטיקן ווינ-טער האָט ער זיך צוגעקילט, פון דאַמאָלס אַן הוסט ער און קרענקט. מען וויל אים אַרויסשיקן קיין אָטוואָצק, איז קיין געלט נישטאָ.

פון דער ערשטער באַגעגעניש מיט אים איז זעליגן פאַר-בליבן אין זכרון אַ פאָר קלוגע אויגן מיט אַ באַרעכטיקטע בייזקייט אין זיי.

ער האָט געזוכט אַ חבר. מיט אַלעמען קען מען פּלוידערן און דיספּוטירן, אָבער איינעם באַדאַרף מען פאַר זיך, פון איינעם קען מען עפּעס נעמען און עפּעס געבן.

אין אַ צייט שפּעטער איז שוין זעליג געווען מיט אים אויפ-

ווען צוויי פאָלקן מיליטער קומען אָן מיט צוויי שעה פריער קיין מאָסקווע, וואָלט איצט קיין באָלשעוויזם נישט געווען, ווען קערענ-סקי שליסט שלום מיט דייטשלאַנד, וואָלט איצט קיין באָלשעוויזם נישט געווען, די גאַנצע זאַך איז געגאַנגען אין איין לאָזונג:

„נידער מיט דער מלחמה"! די, וואָס האָבן אונטערגעכאַפּט דעם לאָזונג, וועלכער איז געגאַנגען פון הונדערטער שטעט און דערפער, די יענע זענען איצט די הערשער פון רוסלאַנד. וועלן זיי לאַנג בלייבן? באַ די געשיכטע שפּילט נישט קיין ראָל אַ דרייסיק יאָר. מיר גייט אין עפּעס אַנדערש: אויף וויפיל די רעוואָלוציע האָט געווירקט צו דער באַציונג פון מענטש צו מענטש, אין דאָ בלייב איך טרויעריק און איינזאַם, איך האָב צופיל שלעכטס געזעען, דורכגעלעבט און דורכגעליטן: דער מענטש איז אין רוסלאַנד נישט בעסער געוואָרן...

דאָ איז ערשט אַוועק אַ דיסקוסיע, און זעליג האָט זיך קיים אַרויסגעריסן פון דער מחנה מענטשן, וועלכע האָבן אים אַרומגערינגלט:

— לאָזט מיך מיט דער פּאָליטיק, עס איז נישט מיין פאַך.

— וועגן אַזעלכע זאַכן האָב איך ליב צו טראַכטן און שווייגן, מיט זיך אַליין איז אויך נישט אַזוי לייכט דורכצוקומען.

מען איז אים אָבער נאָכגעגאַנגען. עטלעכע פון די צוהערערס האָבן געוואָלט וויסן וועגן אַנדערע פראַגן גענויער, האָבן זיי באַ אים אויסגעפרעגט. ער האָט געשפּרייזט איבער די צימערן פון שרייבער-קלוב און שפּרייזנדיק געענטפערט. ער האָט געפילט די אויפמערקזאַמקייט אויף זיך: אַ נייער מענטש.

און אום אַליין האָט אינטערעסירט דער עולם, געוואָלט דערגיין, ווו ער איז דאָ אין דער וועלט? מיט וועמען וועט ער זיך דאָ האַלטן?

זייערע העלפאַנט-רוקנס מאַכן זיך נישט וויסנדיק, וואָס אַרום זיי קומט פאַר — זיי גרינען, ווי פריער.

ער האָט זיך איינגעפלאָנטערט אין די שמאָלע וואַנוואָן, געבלאָנדזשעט אַ סך אַליין, געבראָטן זיך אויף דער זון, דערמאַנט זיך אָפט דאָס פאַרגאַנגענע, און זיך געפילט רויק, נישט געוואַרט אויף גאָרגישט.

פלוצליגג אַ באַגעגעניש, אַן אָנזאָג, אַ רוף צו זיך אַליין. באַקאַנט זיך באַם ברעג פון ווייסל מיט אַ בלאָנד מיידל. פון וואַרשע געקומען...

זי האָט אַן איבעריקן קוק געגעבן אויף אים. צו ערשט האָט ער זיך געוואָלט אָפטרייסלען פון דעם קוק. אַזעלכע זאַכן, ווי באַגעגענישן מיט קאַנטשאַפטן, האָט ער איצט געהאַלטן, ווי איבעריק פאַר זיך.

נאָר שוין אין זעלבן אָוונט האָט ער זיך קיין אָרט נישט געפונען, און אַלץ אַרומגעגאַנגען אַרום יענעם הויז, ווו זי האָט געוווינט.

אַריינגעקוקט אין פענסטער און אַוועק מיט גאָרנישט.

אויף צומאָרגן זיך באַגעגנט, אויסגערעדט זיך, אויסדערציילט פאַרשידענע מעשיות און געוואָרן גוט באַקאַנט, כמעט פריינט.

דאָס בלאָנדע מיידל האָט געהייסן אַלו. עפּעס אַ מאָדנער נאָמען איבערגעמאַכט פון איר אמתן יידישן נאָמען, נאָר וואָס איז אַ נאָמען? בשעת די אייגעלעך זענען אַזעלכע טיפע, טיפע, און אין דערזעלבער צייט לייכטזיניק-קינדיש, בשעת דאָס קעפּל האָר שפּילט זיך אויף דער זון, ווי אמתדיק גאָלד, אַ לייכט קליידל האָט צוגעדעקט איר לייכט באַוועגלעך קערפּערל. ער איז געגאַנגען מיט איר, געקומען צו איר, נאָכגעגאַנגען, און זי איז אים אַלץ נענטער געוואָרן. ער האָט גענומען בענקען, וואַרטן אויף דער שעה פון

געטראָגן. דערדאַזיקער איז געווען דער איינציקער, וועלכער האָט אים פאַראינטערעסירט אין קלוב.

זעליג האָט זיך צווישן דער גאַנצער חברה געפילט נישט היימלעך, מען האָט מער געטומלט, ווי געאַרבעט, און יעדער פּען-קריצער האָט פון זיך געהאַלטן, ווי פון אַ גאָט...

דערצו איז ער נאָך געווען צעטראַגן פון די נייעסן, וועלכע ער איז דערגאַנגען אין לאָדזש באַ זיין אָנקומען.

דער טאַטע איז געשטאָרבן, איין ברודער געשטאָרבן, איין שוועסטער געשטאָרבן.

ער האָט נישט געוויינט, בשעת ער האָט זיך דערוווסט וועגן זייער טויט; אַ האַלבן טאָג איז ער אָפּגעזעסן אין אַ באזונדערן צימער אַליין מיט זיך, דערנאָך זיך אָפּגעזעגנט מיט דער פאַמיליע און אַוועק צוריק קיין וואַרשע.

איצט שוועבן אים אָפט אין די געדאַנקען די אויגן פון די געשטאָרבענע, און עס נעמט אים אַרום אַן אומפאַרשטענדלעכער ווייטיק, וועלכן ער דערשטיקט אין זיך.

די איבערבלייבענישן פון רוסלאַנד, דער טיפוס אין ווילנע, און איצט, דער טויט פון זיינע נאָנטע, אַלץ צוזאַמען האָט עס גע-שמידט זיין ווילן און מוט...

עס איז דאַמאָלס געשטאַנען הייסער זומער. די צווייטע העלפט פון זומער. אין שטאָט איז געווען דושנע און הייס. זעליגן האָט זיך דערמאָנט זיין שטילער קאַזמערזש, און ער איז אַהין אַוועק אויף עטלעכע וואָכן.

אַ טייל שטעטל איז געלעגן אין רוינען... אָט אַזוי האָט עס געמוזט זיין ווי אַזוי אַנדערש? ווען דאָס שטעטל וואָלט גאַנץ געבליבן, וואָלט עס געווען אַ דיסאָנאַנס צו דער גאַנצער צעבוי-קערטער וועלט, צו זעליגן...

אָבער גרינס, וואַסער און ליכט איז געבליבן, די בערג מיט

אַפּגעשטעלט זיך, אירע הער האָבן זיך צעוואָרפן, די אויג האָט זי די ערשטע רגע געהאַלטן צוגעמאַכט, אויפגעעפנט זיי און גענומען שמייכלען. דער גרינער אַפּשיין פון די בלעטער-ביימער איז געפאַלן אויף איר, און זי האָט אויסגעזען, ווי אַ גאָלד-גרין שלענגל, וואָס וויקלט זיך אַרום אים.

אין דער רגע האָט ער זיך שטאַרק אויף זיך אַליין פאַר-ווונדערט: פאַרוואָס האָט ער ביז איצט נישט אויסגעקושט די די-נע ליפּן? פאַרוואָס? שוין צוויי וואָכן, ווי זיי בלאָנדזשען איבער די פעלדער, זיי פאַרברענגען שעהנווייז אויפן וואַסער אין אַ שיפל, זיי עסן צוזאַמען... ווי שיין זי דערלאַנגט דאָס עסן.

זי גרייט אַלץ אַליין צו. און ער האָט איר נאָך דערפאַר נישט באַדאַנקט מיט קיין איין קוש...

נישט געווען קיין צייט צו טראַכטן איצט. ער האָט אירע אַקסלען שטייף איינגעפּרעסט אין זיינע הענט, זי האָט געוואָרפן מיטן בלאָנדן קעפּל...

— ניין, ניין...

ביז זיינע ליפּן האָבן צוגעמאַכט אירע, ביז זי האָט אַליין גענומען אָפּענטפערן מיט אירע ליפּן אויף זיינע קושען. ליידנ-שאַפטלעך זיך געטוליעט צו אים...

נו, נאַ, זעטיק דיך אָן... נאַ, נאָך אַ קוש...

דערנאָך געגאַנגען שווייגנדיק עטלעכע מינוט. זעליגן איז באַקאַנט געווען דאָסדאָזיקע שווייגן. שטענדיק נאָכן ערשטן צו-טוליען זיך, ווערט מען אַנטשוויגן. אָבער בשעת זי האָט אָנגע-הויבן רעדן, איז ער באמת איבעראַשט געוואָרן, זי האָט געזאָגט;

— האָסט הייסע ליפּן, ווי פייער.

— דיינע זענען אויך נישט קיין קאַלטע.

— אָבער זאָלסט געדענקען...

— וואָס?

באַגעגעניש, אומבאַוווסטערהייט איז ער צוריק אין לעבן אַריין, אין לעבן האָט ג׳נומען פרייען, רופן, ווינקען...

וואָס איז דאָס? ליבע? אויפוואַכונג? ער האָט געמיינט, אַז מיט די אַלע זאַכן איז שוין געענדיקט, ער האָט עס אפילו נישט געמיינט, נישט געטראַכט וועגן דעם, געלעבט אויטאַמאַטיש, דער מאָרגן האָט נישט געצויגן, און איצט, וועגן ער לייגט זיך שלאָפן, גיט ער צו זיך אַליין אַ שמייכל: מאָרגן וועט ער ווידער באַגעגענען דאָס בלאָנדע קעפּל, און די ליכטיקע אויגן וועלן אים אריינקוקן אין דער נשמה אַריין, ערגעץ טיפער, ווי אין דער נשמה... דער באַלאַסט פון אַלע איבערלעבענישן פאַלט ערגעץ אַראָפּ, בשעת זי קוקט אויף אים...

וואָס? ווידער ליבע? ווידער אַמאַליקע אַוואַנטורעס? עס האָט זיך נישט געלייבט, ער איז זיך שוין נישט קיין ינגל. עס ענדיקט זיך שוין באַלד דער פירטער צענדליק יאָרן.

איינמאָל, בשעת ער איז מיט איר אַוודי איינמאָל געגאַנגען אין אַ שמאָלן שטעגל צווישן די בערגלער, אַרום איז שוין געוואָרן... אין אַזאַ רגע האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז זי וואַרט אויף עפעס.

— וואָס שווייגט איר, אַלי?

— און וואָס שווייגט איר?

אַנשטאָט אַן ענטפער האָט ער זי אַ כאַפּ געטון אין זייער פּעסטע העגט, אין גענומען מיט איר לויפן איבער דעם שווייגנדיקן שטעגל.

דאָס קליידל האָט געשאָרכט אין אין דער זעלבער צייט בעפענטעט איר לויפן, זי איז צוגעפאַלן אין אָפּגעפאַלן פון אים, געאָטעמט שטאַרק אין געלאַכט אים אין פּנים אַריין. אָפּגעטיילט זיך פון מענטש אין וועלט — אין אַזעלכע מינוטן ווערן מענטשן די נאָנטסטע צו זיך...

רעדן, ער מעג שטעלן אַזוי פיל און אַזוי פיל טריט און ווייטער נישט ניין.

די ביידע געפילן: זאָרגלאָזיקייט און אומרויִקייט האָבן זיך אין אים גערא̈נגלט, אַזוי ווי זון אין שאָטן, ווען עס שוועבן אָפּ-געריסענע וואָלקנס.

האָט ער זי ליב? ניין, נאָך נישט, ער טראַכט צו רויִק ווענן איר — דאָס איז נישט קיין ליבע... אָבער זי איז זומער, זי איז לעבן, זי האָט אים ווידער געבראַכט אויף דער ערד, און עס האָט זיך נישט געלאָזט אַוועקגיין פון איר.

ער האָט נישט געקענט איר חתן, ער האָט די אַלו אינגאַנצן נישט געקענט, און דאָך האָט ער שוין געפילט אַן אייפערזוכט צו אים און צו איר, צו אַלעמען, וואָס פאַרזאָרגן און פאַרזיכער זיך.

מיט אים זיך אַ שפּיל טון, אַ לאַך טון, אַ קוש...

און פאַר אים? דאָס גאַנצע לעבן... אים האָט זיך אויך גע-וואָלט האָבן אַ ברעקעלע זיכערע ערד אונטער זיך.

ער האָט זיך קיין פולן רעכענונג נישט אָפּגעגעבן, נאָר דאָס איז דאָך געווען די סיבה פון זיין אומרויִקייט.

און פון דאַמאָלס אָן פלעגט שטענדיק אַזוי פּאַסירן, ווי נאָר עפּעס פלעגט זי אים דערמאַנען:

— איך האָב אַ חתן...

איינמאָל איז ער בייז געוואָרן אויף זיך אַליין, אויף אַלע מען, אים האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז ער איז דאָ אַריינגעפאַלן אין זייער אַ קאָמישע לאַגע.

און ער האָט געענדיקט מיט אַ קליין בריוועלע, וואָס ער האָט איר צוגעשיקט, געדאַנקט פאַר די עטלעכע גוטע רגעס, וואָס זי האָט אים געשענקט, און אויסגערעדט זיך: „האַלט דיך מיט דיין חתן, און פאַרדריי נישט קיין פרעמדע קעפּ".

איינס האָט אים געפרייט פון דער גאַנצער געשיכטע: זי,

— זאָלסט געדענקען אייגנס, אַז מיר וועלן בלייבן באַם קושן, נישט מער, ווי קושן זיך.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ באַדינגונגען? אין אַלכע רגעס דינגט מען זיך נישט, מען שרייבט נישט קיין קאָנטראַקטן.

עפעס אַ מאָדנע אומצופרידענע אומרויקייט האָט אים אַרומגעכאַפּט.

— און איך שרייב יאָ קאָנטראַקטן, וויל איך מוז שרייבן קאָנטראַקטן.

— וואָס איז מיט דיר? קראַנק!

— איך האָב דיר נישט אויסגעזאָגט, אַז איך האָב אַ חתן, איך וועל סוף זומער חתונה האָבן מיט אים.

זעליג האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט:

— האָסט אַ חתן און קושסט זיך מיט אַ צווייטן.

— איך טראכט, אַז קושן מעג מען זיך.

— האָסט אים ליב?

— אַ חתן בארַארף מען ליב האָבן? אַ חתן איז אַ חתן...

— און וואָס בין איך דיר?

— אַ בחור, וואָס געפעלט אַ ביסל, ס'איז דאָך זומער, איך בין דאָך ייִנג, עס וויל זיך שפּילן, און זי האָט זיך גענומען ויצלען.

אייגנטלעך האָט זי גאָרנישט געזאָגט. גאָרנישט. חתן, נישט חתן, וועמען גייט עס אָן? אין די גראָזן וואַקסן בלויע בלימלעך, און ער רייסט אָן פאַר איר די בלימלעך.

ער, דער ערנסטער, דער אַלטער בחור, וואָס האָט זיך אין רוסלאַנד אָנגעזוען מיט אַזוי פיל צרות, ער איז איצט ייִנג, ווי אַ קינד, גוטמוטיק, ווי אַ גוטער ברודער, נאָר פון צייט צו צייט קלינגען אָפּ ערגעץ טיף אירע ווערטער: „אָבער נישט מער, ווי קושן". וואָס? זי האָט עס געמיינט ערנסט. פאַרצוימען, פריער אָפּ-

גלייבט, אבער ס׳איז אלצאיינס. מיט א יאר צוריק וואלט איך דעם געדאנק וועגן טויט אזוי לייכט נישט אריבערגעטראגן, איצט ווער איך רויקער פון טאג-צו-טאג. צום טויט, צום געדאנק וועגן טויט, געווייגט מען זיך צו, ווי צו אלע איבעריקע זאכן.

— דערצייל עפעס וועגן זיך, זעליג!

זעליג האט נישט געווסט פון וואס צו רעדן.

— וועמען האט איר באגעגנט אין קאזמיערזש?

האט זעליג גענומען רעדן וועגן דעם בלאנדן מיידל אלס, אוו ער האט אלץ אויסדערציילט. קאסצ׳ווסקי האט אויסגעהערט ביז דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט, אוו דערבייי זיך אפגערופן:

— אייך איז גוט, איר זענט נישט קראנק. א קנאה האט אים ארומגענומען.

— וועו איך וואלט געוווינט געווען, איך וואלט אזעלכע נישט אפגעלאזט.

— אבער, אז יענע דערמאנט יעדע מינוט איר חתן, עס רעגט אויף.

— קיין טריי ווייב וועט זי שוין נישט זיין. איבעריקנס, די טרייע ווייבער... וו׳ נעמט מען זיי, אוו צו וואס דארף מען זיי.

דער אלטער לעב-יונג האט זיך אין אים אויפגעווטקט.

אוו ער האט זיך גענומען ווי צלען:

— מיט א בלאנדינקע קען מען ערנסט נישט זיין, די גאלדענע האר דעקן שטענדיק צו א לייכטזיניקן קאפ. איר האט שלעכט געטון, וואס איר האט עס אפגעלאזט

זעליג האט זיך פארענטפערט:

— וועט קומען א צווייטע...

זיי האבן אויפגעהערט וועגן דעם צו רעדן. ס׳איז געווען

די קליינע מיט די בלאָנדע האָר, האָט אים דערמאָנט אָן זיך, אויפ-
געוועקט זיין אַלט בענקען. הייסט עס, אַז ער קען ווידער אַריין
אין די לייכטע געצן פון פאַרגעסונג, אומרויק ווערן צוליב אַ בליק
פון אַ מיידל — און דאָס איז דאָך גוט. זאָל אַראָפּפאַלן דער
שווערער בליי פון זיין נשמה.

ער האָט די לעצטע עטלעכע טעג פיל מאָל אַריינגעקוקט
אין שפּיגל: ער זעט נאָך אויס גאַנץ יינג, כאָטש אין די שלייפן
ווייזט זיך שוין אַ דינע גרויקייט. אָבער די באַקאַנטע זיינע זאָגן,
אַז פאַר דער צייט זיינער אין רוסלאַנד איז ער ערנסטער און
שענער געוואָרן, ער האָט אַזוי געשמייכלט צו זיך אַליין: „מען
דאַרף זיך אַ נעם טון", און ער האָט אַזוי ווי אויסגעשטרעקט די
אָרעמס צום לעבן. דאָס האַרץ האָט אים אונטערגעזאָגט, אַז עפּעס
זעט נאָך געשען אין זיינע טעג.

אַוועקגעפאָרן צוריק קיין וואַרשע, זיך גענומען צוגרייטן אַ
בוך פאַר אַ פאַרלעגער. דאָס בוך איז געווען וועגן רוסלאַנד. ביל-
דער און מאָמענטן פון די געשעענישן פאַר די לעצטע פאַר יאָר.

ער האָט זייער פיל געאַרבעט, זעלטן ווען מיט וועמען זיך
געחברט.

אָנהייב האַרבסט איז ער צוגעפאָרן צו קאָסאָווסקין אין אָט-
וואָצק.

יענער האָט זיך אָפּגעברענט פון דער זון, נאָר דאָס פּנים
האָט אים געדאַרט און אין די אויגן איז געווען אַ פונק, וואָס
האָט דערציילט פון אָפּשטאַרבונג. זעליגן איז געווען שווער צו
קוקן אין די אויגן.

קאַסאָווסקי האָט גערעדט:

—דער דאָקטאָר זאָגט מיר אָפט, אַז איך וועל ווערן געזונט,
דאָסזעלבע זאָגן מיר מיינע באַקאַנטע. ווען זיי וואָלטן מיר ווייני-
קער גערעדט וועגן מיין געזונט ווערן, וואָלט איך זיי מער גע-

ביצה! איך טראכט פון פרויען, און דער דאקטאר זאגט, איך זאל אפילו נישט טראכטן אויך...

זעליג האט געשווינגן. טרייסט? קאסאווסקי איז צו קלוג צו אזעלכע זאכן, און שווייגן איז אויך געווען נישט היימלעך. די שטימונג איז געווארן אלץ שווערער, ווייל די נאכט האט אנגעהויבן צוזודעקן די ביימער.

קאסאווסקי האט זיך געכאפט:

— צום טייוול! איך האב זיך צעבעבעט, געמאכט אייך שווער דאס הארץ? טפו!

ער האט געזומען לאכן, געביטן מיט איינמאל זיין שטימונג, אווי, אז זעליקן איז לייכטער געווען זיך צו געזעגענען און אפפארן...

אין שרייבער-קלוב. ער פלעגט דארט אפזיצן לאנגע שעהן, זעלטן זיך צוזעצן צו א גרופע באי א טישל און טומלען מיט אלע-מען. זיין ארט איז שטענדיק געווען טיפער אין זאל. לאנג-לאנגע האלבסט-אוונטן, פלעגט ער טראכטן אין האלב-טונקעלן זאל פון דער פארגאנגענהייט, געלעבט אין געדאנקט מיט דערינערונגען... עך, די וואלקנדלעך, וואס הענגען איבער דעם קרימער בארג „אי-פעטרי" פארגעסן זיך נישט, די פרויען מיט די ווייסע קלייד-לעך פארגעסן זיך נישט... עס איז געווען וואס צו דער-מאנען.

נו, און דא? קיין פרייד איז דא נישטא, נישטא קיין הא-דיזאנט פאר די אויגן, פאר דער נשמה. קיין פריינט האט ער אויך נישט. און קאסאווסקי... און דער איז קראנק.

ער שרייבט ביכער, קריטיקער זידלען...

נאר, עס האבן אנגעהויבן קומען קלאנגען צו אים: מען לייענט זיינע ביכער, אין שטעט אין שטעטלעך אזעמט מען מיט זיינע נאוועלן, מען רעדט, מען דיספוטירט, זיין נאמען ווערט

נאָכמיטאָג, זיי זענען ארויסגענאנגען פון שטוב און אַרומגעשפּרייזט איבער די וואַלד-גאַס פון אַטאָצק.

איינמאָל, צווישן — זיי האָבן באַגעגנט קראַנקע, יענע האָבן געשפּרייזט לאַנגזאַם און פון צייט צו צייט צוגעהויסט. קאַסאָוסקי האָט טרו ערזיק אַ קוק געגעבן אויף זעלינן:

— איר זעט! אפילו אין קרענקע: קען מען אויך קיין יחסן נישט זיין. איך בין דאָ נישט איינער. אָבער זעלינ האָט נישט געוואָלט רעדן פון קרענק און קראַנקע. ער האָט געגומצן רעדן וועגן האַרבסט:

— דאָ פילט זיך נאַטור, אין שטאָט וויסט מען נישט די צייט.

קאָסאָוסקי האָט געענטפערט:

— די נאַטור איז דאָ אייגטאַניק, און איז אָפגעסמט פון די קראַנקע מענטשן, פֿאַרהאַן עטלעכע פיינע ווינקלען, אָט דאָרט אי-בער די רעלסן — זאָמד און ביימער, אָמאָל בלאָנדזשע איך דאָרטן. די בעסטע זאַך אָבער, וואָס מיר געפעלט דאָ, זענען די נעכט, איך שלאָף באַם אָפענעם פענסטער, דער לאַמפּ פֿאַרלאָשן, אין טונקעלן צימער קומט אַריין די טונקעלע נאַכט, און איך רעד צו דער נאַכט, ניין, נישט ריכטיק געזאָגט, איך טראַכט צו דער נאַכט. עס רוישן לייכט די סאָסנעס, ערגעץ בילט אַ כלב, און מענטשן שלאָפן. איך טראַכט אָפט, איך קען נישט פֿאַרשטיין פֿאַר-וואָס און פֿאַר וועמען דער גורל מיך, אַזאַ ינגן מענטש מיט אַלע פֿאַרלאַנגען, אַריינגעוואָרפן דאָ צווישן די קראַנקע... איך פיל פון וויטן וואַרשע מיט איר טומל, איך רייס זיך אַהין, איך האָב נאָך נישט רעזיגנירט, איך וויל לעבן, יעדן טאָג לעבן, איך פיל נישט דעם טויט, וואָס האָט זיך שוין איינגעבירגערט אין מיינע לונגען, איך פיל נאָר דאָס לעבן. איר פֿאַרשטייט, קאַמע-

קוקן אין פרעמדע אויגן, די אוערן מוזן זיך אָפּרוען, כדי די אָנ-
געכאַפּטע קלאַנגען זאָלן זיך רייניקן, פאָרמירן פון דעם גאַנצן טאָג,
פון אַרומיקן מיש-מאַש, פון כאַאָס.

צופיל נאַרישקייטן און צופיל קלוגע זאַכן הערט מען זיך אָן
אין פאַרלויף פון איין טאָג אפילו, מען מוז עס פאַרדייען. אַליין
מיט זיך, אַליין אָפּגעזונדערט.

אין אַ קליין שטעטל קען מען אַרויסגיין אין פעלד, אַרויפ-
גיין אויף אַ באַרג — אין אַ גרויסע שטאָט זענען פאַרהאַן דערצו
פאַרוואָרפענע גאַסן.

און ווען אַזאַ אָפּגעזונדערטער מענטש לאָזט זיך אַליין אַוועק
אויף די ליידיקע גאַסן אין שפּעטיקן אָוונט, פילט ער זיך, ווי ער
וואָלט מיטגענומען די וועלט מיט זיך אויף אַ משפּט... אַלע
משפּטן איינעם, און דער איינער האָט אויך רעכט צו משפּטן
אַלעמען.

דערנאָך פלעגט ער זיך צוריק אומקערן צו די מענטשן, צו-
ריק צום שרייבער-קלוב. ביז שפּעט אין דער נאַכט פלעגן דאָרט
מענטשן זיצן און רעדן, רעדן אָן אַ סוף. עפּעס אַן אייגנאַרטיקע
לוסט און נויטווענדיקייט באַ די מענטש: רעדן.

גענוג אַריינצוואַרפן אַ שטרויעלע, זאָל ער איינער דערמאַ-
נען אַ פאַקט, אַן עפּיזאָד מיט אַ דיכטער, אַן אָפּשאַצונג, אַ
מיינונג וועגן אַ בוך, און די איבעריקע כאַפּן אונטער און מען
קייט דעם מחבר, דאָס בוך, מען קייט ביז די טעמע וועבט זיך
אויס, אָדער ביז מען נעמט אַ צווייטן אויפן טיש...

פאַרדעכטיק איז דאָס: אַריסטאָקראַטן שווייגן מער, ווי זיי
רעדן. דאַכט זיך, אַז אַ ווי איז דאָס, וואָס רייכער איינער איז, אַלץ
מער פאַרזיכערט ער זיין רייכקייט, וואָס רייכער באַ איינעם איז
די נשמה, אַלץ טיפער באַהאַלט ער עס די רייכקייט, זאָלן מענטשן
קוקן אין זיינע אויגן, און ווי דורך אַ שפּיגל באַמערקן, ווי רייך

דערמאָנט... „דאָס איז דאָך עפּעס ווערט", ער האָט גענומען גלייבן אין זיך.

ווייל אָן גלויבן אין זיך קען מען נישט אַרבעטן, און שווערער פאַר אַלעמען איז זיך אַליין צו נאַרן. צי דען האָט ער זיך גענאַרט? דאָס, וואָס ברענט אים, דאָס, וואָס עס פּייניקט אים, גיט ער אַוועק זיינע ביכער.

און אויך דאָס, וואָס עס פרייט אים.

ער האָט אויפגעוואַכט, געוואָרן מער זיכער אין זיך.

דאָס איז געווען עפּעס מער, ווי דער שטאָלץ פון איינעם, וואָס ווערט אָנערקענט, אַ פרייד פון פריינטשאַפט, פון נישט איינזאַמקייט איז דאָס געווען פאַר אים, אויסגעדאַכט האָט זיך, אַז איבער אַלע יידישע שטעט און שטעטלעך לעבן זיינע חברים, ער רעדט צו זיי און זיי פאַרשטייען אים, זיינע חלומות זענען טייער פאַר זיי, טייער, ווי עפּעס אייגנס.

עס איז געקומען דער ווינטער, זעליג האָט זיך געפּלאָוטערט אין טומלדיקן לעבן, געווען מיט מענטשן און געווען אָן מענטשן. מיטאַמאָל פלעגט אים אָפט באַפאַלן דער שטאַרקער פאַרלאַנג אַוועקצוגיין פון אַלעמען... אויף אַ שעה, אויף צוויי שעה, אויף אַ גאַנצן אָוונט, און דאַמאָלס פלעגט ער בלאָנדזשען איבער די וואַרשעווער גאַסן, איבער די ווייטסטע גאַסן, דאָרט ווו ייִדן זענען כמעט נישט פאַרהאַן. די פרעמדע קריסטן זענען אין צאָל נישט געגאַנגען, אין אַזעלכע מינוטן האָט ער געהאַט איין ציל, נישט באַגעגענען קיין אייגענעם, קיין באַקאַנטן. אין נאַסע אָוונטן, אין שניי-נעכט, אים איז אַלצאיינס געווען, אויפגעשטעלט דעם קאָלנער און נעשפּרייזט, געשפּרייזט.

געוויצלט זיך אַ מאָל פאַר וועמען: מען מוז זיך צוויגגען צו זיין אַ טייל פון טאָג אַליין. אַליין מיט זיך, דאָס איז אַ מין וואַנע פאַר דער נשמה. די אויגן מוזן זיך אָפּרוען פון צופיל

ער האָט דערפילט דעם שווערן ערנסט אין זיך, אין ער האָט זיך דערשראָקן פאַר דעם. געוומען זיך אַרומקוקן, געסטאַרעט זיך דער בליק זאָל נישט זיין אַזוי שווער, דאָס וואָרט זאָל זיך חברן מיט א לייכטן שפילעוודיקן שפאַס. צוערשט איז דאָס אים אַנגעקומע שווער, דערנאָך אָבער לייכטער, צוגעוויינט זיך צו שפאַסן פון זיך, מיט זיך, מיט אַנדערע, און וויידער געוומען גיכן מיט די בליקן...

פרויען...

וויי לייכטע זענען-שיפלעך פלאָטערן זיי איבערן פלאַך פון לעבנס-ים. זיי פירן: וונדז אַוועק ווייט-ווייט, ווייט פון אונדזער ערנסט אוו פאַרצווייפלונג. באמת, זיי מאַכן אונדז נאָרישער, זיי ה_בן קינדערישע קאַפריזן, אוו מיר גיבן די קאַפריזן נאָך, נישט דערפאַר נאָר, ווייל זיי ווילן עס, נאָר אויך דערפאַר, ווייל מיר אַליין ווילן זיין יינגער, נאַיווער, שפילעוודיקער.

צוערשט האָט ער נאָך זיי געוומען בענקען, זעליג, דערנאָך שטאַרקער זוכן, געוואָלט געפינען עפעס אַן „אייגע", וועלכע זאָל אים באַרוישן, צעטומלען, אַרויספירן פון דער חאַלבער אַפאַטיע, אין וועלכער ער האָט געלעבט.

אוו זאָל יעדער נאָרישער זוכער וויסן: פרייער, צי שפעטער, ער וועט געפינען. אַז מען זוכט, געפינט מען.

עס האָט אַ ביסל געדויערט. באַגעגנט זיך מיט אייגער אוו אַפגעלאָזט, עס האָט נישט געוומען. אַזאַ אוו אַזאַ האָט ער שוין באַגעגנט, אוו צוויי מאָל איבערחזרן דאָס זעלבע ווילט זיך נישט.

די נשמה דאַרף אויפציטערן פון א באַגעגעניש, אַלץ וואָס געווען באַדאַרף פאַרגעסן ווערן.

ער האָט זיך נישט פאַרגעשטעלט, ווי זי דאַרף אויסזעען,

ער איז, זאָלן מענטשן פון די געציילטע ווערטער. זיינע פילן מיט וויפיל קעפּ ער שטייט העכער פאַר זיי, פאַר אַנדערע.

אַריסטאָקראַטן שווייגן...

און גיב אַ קוק אויף די קינסטלער: דער און יענער, דער דריטער און פירטער... זיי האָבן אָנגעשריבן פאַר אַ גראָשן און שרייען פאַר אַ מיליאָן. וואָס וועט זיי העלפן, וואָס דער קאָפּ זוכט נייע פאָרמען? זיי שרייען דאָס צופיל אַרויס, זיי שרייען זייער „איך" אַרויס. גראָזן, בלומען, אפילו די גרעסטע דעמבעס וואַקסן אויס אין דער שטיל, אין אַזאַ שטילקייט, וואָס ס'איז שטילער פאַר דער שטילקייט אַליין.

וואָס וועט זיי העלפן דער קאָפּ? דער קאָפּ זייערער, וועלכער איז ערגעץ ווייט אַוועקגעשליידערט געוואָרן פון זייער האַרץ.

עס מאַכט אַן איינדרוק, אַז אָן שרייען לעבן זיי נישט.

וואַסער גייט פון דעם ערד-האַרץ און נישט פון שטיין, וואָס ליגט דערביי טויט שווייגנדיק און לאָזט זיך שווענקען, ווי אַ פאַרגליווערטער מת.

אַ חבר האָט זיך צו אים איינמאָל אָנגערופן:

— דו האָסט צופיל האַרץ, לעבסט מיט האַרץ, נעמסט אַליץ אויף און שרייבסט מיט האַרץ... צופיל האַרץ...

— יאָ, אפשר אמת, נאָר בעסער צופיל האַרץ, איידער גאָרנישט. עס וועט זיין פאַר אייך אַלעמען, פאַר יעדן איינעם צו באַרויבן, פאַר יעדן איינעם עפּעס צוצוגעמען. יאָ, עס וועט קלעקן האַרץ פאַר מיר און פאַר אייך.

דערנאָך איז ער דאָך אַרומגעגאַנגען אַ צייט צעדולט פון יענעמס פראַזע: „דו האָסט צופיל האַרץ". ווי וואַרפט מען עס אַוועק, ווי מאַכט מען ווייניקער האַרץ? ער האָט געפילט דעם שווערן באַלאַסט פון צופיל האַרץ.

אַ בחור פון טעאַטער, מיט גרויסע הענט און לאַנגע פיס, מיט אַ גרויס מויל, ער טראָגט פון אַנדער נאָטיצן אין די רעדאַקציעס, און דערפאַר איז ער אַ גאַצער מחתן מיט אַלע שרייבערס, ער הייסט זיגמונט, און זיגמונט זאָגט אַלעמען דעם אמת אין די אויגן, מאַכט זיך פאַר אַ לץ און טרייבט לצנות פון אַנדערע.

צום אַלגעמיינעם אַנסאַמבל איז ער זייער צוגעפּאַסט. אָבער מיט זיי אַליין איז דער מענטשן-מאַטעריאַל פון שרייבער-קלוב נישט אויסגעשעפּט: דאָ קומען אַריין אַלע יידישע מאַלער, זינגער, אַקטיאָרן און אפילו שאַכמאַטיסטן. די אַלע האָבן ווייבער, כלות — אַזוי, אַז דער עולם איז דאָ אַ גרויסער, באַקאַנט, אומבאַקאַנט — אַלציינס: מען זעצט זיך אַוועק צו אַ טישל, און מען פּלוידערט, מען רעדט, מען באַרעדט...

אַמאָל דערזעט מען דורך דעם פּאַפּיראָסן-רויך אַ טיפע פּאָר אויגן, אַ בליק פול מיט אומנט...

ווער איז דער? ווער איז יענער? אפילו אין דעמדאָזיקן קרייז ווערן פאַ רלוירן מענטשן. אָט שפּרייזט מיט שטילע טריט אַ מענטש: אַ בלאַס פּנים, שוואַרץ באַוואַקסן, ער מוז געפינען זיינע מענטשן, מיט וועלכע ער קען רעדן, ווייל ער ווייסט אַ סך, ער איז דורכגעגאַנגען מיט זיינע אויגן טויזנטער ביכער. דורכגעלעבט, דורכגעשטודירט, די גרעסטע אמתן און פאַלשקייטן פון דורות, און איצט שווייגט ער.

זעלטן ווען ער זעצט זיך צו מיט וועמען רעדן, און אויב ער רעדט שוין יאָ, קומט עס פאָר זייער שטיל און רויק, מענטשן נייען אַוועק פון היינט, פון טומל, פון אַלע וואָכעדיקע זאַכן. ווער איז ער, דער מענטש? אַ לערער. ווו לערנט ער? ווער איז זיין קרוב? וויפיל פאַרדינט ער? קיינער ווייסט דאָס נישט. מען ווייסט בלויז, אַז ער איז אַ לערער און זיין נאָמען איז עדעלשטיין. ער האָט אויגן פון אַ רויקער טויב, ער רעדט קיינמאָל נישט הויך.

צי באַדאַרף זי זיין בלאָנד, צי טונקל, מיט בלויע, צי מיט שוואַר-
צע אויגן. . .
ער. . .

ער איז פאַרליבט געווען איז זיין צוקונפטיקער געליבטער.
ער האָט פעסט געטראַכט, אַז זי מוז קומען. דער נייער טאָג
וואָלט פאַר אים גאָר־נישט געווען, ווען ער האָט נישט דידאָזיקע
האָפנונג, די אייניציקע דערוואַרטונג. אומבאַוווסטערהייט האָט עס אין
אים געלעבט.

דאָס, וואָס מענטשן נעמען צו באַ אים, דאָס, וואָס מענטשן
דערגיבן נישט, אַלץ וועט ער דאָס אַפּנעמען אין אַ שיינעם טאָג,
אין אַ שטילן פאַרנאַכט, ווען ער וועט באַגעגענען, ווען ער וועט
דערפילן, אַז ער גלייבט אין אייגער.

דערווייל האָט געמאַטערט דער האַלב-קאַלטער וואַרשעווער
ווינטער. עס וועט אַ שאַד זיין, ווען דער פרילינג וועט קומען אוּן
זי וועט נאָך נישט זיין, עפעס האָט ער געוואַרט אויף ניסים פון
נייעם פרילינג.

איבעריקנס, פון יעדן פרילינג האָט ער געוואַרט וווּנדער.
דערווייל איז ער געזעסן אין שרייבער־קלוב, ער האָט זיך
אייגנעקלעפט אין אַ שטיק גרוי־מיטנעם לעבן, אין דער אייגנאַר־
טיקער יידישער באַהעמע, ווו בטלנות איז נאָך אינגאַנצן נישט
אַוועק ווו פּראַוינץ מיט גרויס־שטאָט האָט זיך צוזויפגעמישט אין
איין קאַשע, דאָס פרימיטיווע פון שטעטל אוּן דאָס איבערגעקלי־
טע פון פּאַריזשער אוּן זשענעווער קאַפע־הייזער, אַלץ צוזאַמען, אַלע
צוזאַמען. . . רעדאַקטאָרן, רעפּאָרטערן, קאָרעקטאָרן, פּאָעטן, האַלבע
אוּן גאַנצע, דרייפּערטלדיקע פּאָעטן, אַזעלכע, וואָס אַנערקענען, אוּן
אַזעלכע, וואָס זוכן אַנערקענונג. עטלעכע אַנפירער פון יידישע פאַר־
טייען, רעכטע אין לינקע, גזעזלשאַפטלעכע טוער אוּן גזעזלשאַפטלעכע
משרתים, אַן אימפּרעסאַריע מיט אַ גרויסן קאָפּ אוּן קלייגע פיסעלעך,

מיט אַ גראָבן פּירקאַנטיקן פּנים, מיט דער זיכערקייט פֿון אַן אונטער־אָפּיציר, וואָס בּאַרימט זיך שטענדיק פֿאַר זיינע זעלנער, און זיינע זעלנער זענען נישט קיין געווייניקלעכע: אַ גוט באַאַנטער זשורנאַליסט, אַ בעלעטריסט, — אַ מחבר פֿון עטלעכע גוטע ביכער, אַ גאַנצע גרופּע מיטאַרבעטער... מען זיצט לעבן שטאָפּערן, מען האָט אים פּיינט, אָלע פילן זיין נישטיקייט, נאָר ער איז סעקרעטאַר פֿון רעדאַקציע, די גאַנצע חברה לויגט אין זיינע העגט...

פּאַרט דער זשורנאַליסט קיין אויסלאַנד, בּיענגט ער פֿאַרן סעקרעטאַר א שלייף אַ מתנה, און דער בעלעטריסט שענקט אים אַ בוך מיט אַן אויפשריפט: „דעם טייערן שטאָפּער". און ער שפּרייזט אַרום מיט די מתנות פֿון איינעם צום צווייטן:

—ווי גיפעלט אייך? באַקומען פֿון...

די חניפה.. די לעגאַל זירטע נידערטרעכטיקייט שפּרייזט דאָס אַרום צווישן עולם, ווי אומעטום צווישן מענטשן. אָמאָל, אין אַן אָפּגעהאַרציקער מינוט, פֿאַרענטפּערט זיך דער, צי יענער:

— וואָס זאָל מען טון? מען מוז דאָך לעבן.

לעבן... זעלביג האָט עס פֿארשטאַנען אַ ביסל אַנדערש: לעבן הייסט, האָבן אין זיך אַן אינערלעכע צופֿרידנהייט מיט זיך אַליין, פילן, אַז דו ביסט ריין און שטאָלץ. נישט אָפּהענגיק. פֿאַראַן צופֿרידנהייט מיט זיך אַליין האָט ער געקעמפט, געראַנגלט זיך מיט אָלעמען, נאָר אַרום האָט מען דאָס אָנגענומען פֿאַר אויפרעגונג, קאָפּריז און איינגערעדטן שטאָלץ — קיין גוטע פּרייז האָט ער נישט געהאַט.

איבער דער צייט פון ווינטער האָט ער זיך עטלעכע מאָל אַראָפּגעכאַפּט קיין אָטוואַצק צו קאָסאָוסקין, יענער האָט רופֿן געלעבט און וויניקער גערעדט איצט פון זיך, פון זיין קראַק-

טרעפט זיך, אז אַ יינגער שרייבער באַדארף עפעס וויסן: אַ נאַ־
מען פון אַן אַלטער, אונטערגעגאַנגענער שטאָט, אַ היסטאָרישן
פאַקט, פוילט זיך דער ייִנגערמאַן צו גריבלען אין ביכער, אין
ענציקלאָפּעדיעס, קומט ער דאַמאָלס צו עדעלשטיינען, און דאָ דער־
וווסט ער זיך אַלץ, נאָר קיינער וויסט נישט עפעס פון דעם מענטש
גופא, פון זיין נשמה. פונוואַנען קומט ער דאָ אין שרייבער־קלוב
אַריין אין וווּ גייט ער אַוועק פונדאַנען?

אָט איז אַ צווייטער.

אַן אַרבעטער מיט אַ הויקער, מיט גוטמוטיקע אויגן, ער
איז דאָ אַ שטאַם־גאַסט. אַן איינדרוק מאַכט ער, אַז ער זוכט אַ
ביסל וואַרעמקייט, היימישקייט, ער טוליעט זיך שווייגדיק צו
מענטשן, און קוקט אויף זיי מיט זיינע קינדיש־גוטמוטיקע אויגן...
א. ר באַמערקט אים?

דער דריטער:

האָט אָפּגעלעבט זיין לעבן אין רוסלאַנד, געוואַנדערט איבער
קאַווקאַז און טורקעסטאַן, געווען אַ סוחר. — איצט איז ער אַן
אי־בערוצער, אַ קאַרעקטאָר, אַרבעט זיין אַרבעט און רעדט
שטענדיק פון טשעכאָוון, וואַרפט אַריין אַ פערז פון פּושקינען, און
וען עס איז נישטאָ מיט וועמען צו רעדן וועגן טשעכאָוון, זעצט
ער זיך אַזעק אין אַ ווינקל און קוקט ערגעץ אין איין פינטל,
פּונקט ווי ער וואָלט דאָרט אויפגעהאָנגען זיינע פּופּציק יאָר לעבן...
שהן לאַנג שווייגט אַזאַ מענטש און מען לאָזט אים שווייגן. וועג
ער זאָל אַזוי אפילו צווויי וואָכן אַפּויצן אויף זיין שטול, וועט קיי־
נער צו אים נישט צוגיין.

דאָס זענען די שווייגנדיקע, די איבעריקע מענטשן, אַבער
דערפאַר באַמערקן אַלע דעם סעקרעטאַר פון רעדאַקציע, אָט דער,
וואָס זיצט באַם טיש אויבן אַן און עסט. שטאַפער, הייסט ער.
שטאַפער עסט, שטאַפער רעדט. אַרום אים איז שטענדיק אַן עולם.

פֿלעגט ער מיט א כוונה באַהאַלטן, נישט אַלע מאָל מיט א זיכער־
קייט, אז ער איז בעסער, שענער פאַר אַנדערע, א סך מאָל פֿלעגט
ער זיך פשוט שעמען פאַר מענטשן.

דאָס בעסטע אין שענסטע פון זיינע איבערלעבענישן פֿלעגט
אים אויסזען נישט ווי ער פֿלעגט אַליין אויף דעם פרי׳ער
קוקן.

וויל אין זייגע קריזן פֿלעגט אַץ אויסגעלאַכט ווערן.

הייט. זיי פלעגן ביידע ארומשפאַצירן אין דער פארשנייעטער אומגעבט אין גערעדט... וועגן וואָס רעדן צווישן שרייבערס? וועגן די איבעריקע חברים אין נישט חברים. זיי ערע אַפשאַצונגען פלעגן זיך צופאַסן, אפילו באַ א פאַלקאַמער צושטימיקייט.

אין צוריק פלעגט זעליג קומען שטענדיק א מונטערער. קאַסאַוסקי פלעגט אים צוגעבען מוט.

דער ווינטער, יענער ווינטער, איז זייער שנעל אוועק, די שווערע חדשים האָבן זיך אַוועקגערוקט, און אייגנאַל האָט די זון באַווייזן איר גאַנץ פנים. עס איז נאָך געווען ווינטער, שניי איז אומעטום געלעגן פעסט אייגעפונדעוועט, אין מענטשן האָבן זיך נאָך אַלץ געווויקלט אין וואַרעמע בגדים, נאָר אַסך פון זיי האָבן בעגומען אַריבער אויף דעם צווייטן טראָטוואַר, אויף דער זון. זייט, פונקט ווי זיי וואַלטן באַגעגנט אַן אַלטן גוטן קרוב, און זיי איילן צו אים אַפגעבן „שלום"... פון די דעכער האָט געגומען רינען, האַסטיק, אומגעדולדיק. ווידער א פאָר קאַלטע טעג אין נעכט. עס האָט לאַנג נישט אָנגעהאַלטן.

די זון האָט זיך אָנגעהויבן אויפהייבן העכער, דער שניי איז נישט אייגנעלעגן אויף די גאַסן אין דעכער. סוף ווינטער. מיט יעדן וואַרעמע שטראַל שפּינט זיך האָפנונג אין הערץ.

אַזא מאָדנע אומגעריכטע האָפנונג, וועלכע זאָגט צו, מאַטערט און מאַכט דיך ציטערן, פייניקט דיין נשמה מיט אן אומפארשטענדלעכע קלעמעניש.

— פאַר וועמען פוצט איר זיך אזוי? זעליג! איר זוכט א כּלה? שוין צייט, אן אַלטער בחור זענט איר שוין.

ער ווערט נישט רויט, ער איז שוין צופיל אָנגעלעגרנט פון מענטשן, פון זייערע שפאַסן, און ווי ליב זיי האָבן די בני אדם אַרייַנצוקריכן באַ יעדעם אין האַרץ, ער האָט זיי גיט געקענט, אַבער דאָס, וואָס לעבט אין אים, וואָס מאַכט צאַפלען זיין נשמה, דאָס

ווינקל האָט זיך שוין אַריינגערוקט דער שאָטן פון שטילקייט און אין צווייטן קלאַפּט דער סוף פון טאָנ: טירן שליסן זיך.

אויפגעשטעלט דעם קאָלנער, פעסטער אַראָפּגערוקט דעם הוט איבערן קאָפּ — דער ווינט זאָל אים נישט אַראָפּטראָגן, איז זעליג דורכגעגאַנגען די גאַס מיט זיינע האַסטיקע טריט, פאַרטראַכט אין זיך, אַוועק ערגעץ אין די געדאַנקען ווייטער פון זיך. אין אַזאַ רגע, ווען די גאַס הערט אויף צו אינטערעסירן, ווען מענטשן פאַרנעמען דיך אויף אַזוי פיל, אויף וויפיל זיי שטערן דיר דורכגיין דעם שמאָלן טראָטואַר, אין אַזאַ מאָמענט, האָט אים אַ פרויען-קול אַ רוף געטון:

— קאַמעניעצקי, ווי איילט איר אַזוי?

אויפגעציטערט פון זיין נאָמען, פון דעם אומגערעכטן קול, האָט ער איבערגעריסן דעם אימפּעט פון זיין שווייגנדיקן שפּרייזן, און אַ קוק געטון אויף רעכטס און אויף לינקס.

באַ אַ שי-פענסטער זענען געשטאַנען צוויי יינגע פרויען, ביידע האָבן זיי גלאַכט צו אים. איינע האָט ער דערקענט — דאָס איז געווען מינקע, אַן אַקטיאָרס אַ טאָכטער. אַליין האָט זי שוין אויך געפּרוווט שפּילן, קיין גרויסע גאונות האָט איר פאָטער נישט באַוויזן אויף דער ייִדישער סצענע, זי — נאָך ווייניקער. דערפאַר האָט זי שוין פאַר אירע יינגע יאָרן באַוויזן עטלעכע מאָל זיך צו פאַרליבן און אָפּצוליבן, טאַקע מיט אַקטיאָרן, אַזוי, אַז כמעט אַלע יינגערע אַקטיאָרן האָבן זיך מיאוס באַרימט, אַז יעדערער פון זיי האָט געלעבט מיט איר אַ שטיקל צייט.

קיין מיאוסע איז זי נישט געווען. כאָטש די צו שאַרפע שטריכן פון איר פּנים האָבן געשטערט דערצו, זי זאָל זיך רעכענען פאַר אַ שיינע. אַ טונקעלע ברונעטקע מיט געדיכטע ברעמען, אונטער וועלכע עס האָבן נישט גערוט די שוואַרצע אייגעלעך, די נאָז אַ ביסל ייִדישלעך אויסגעצויגן, די נאָז האָט דערמאָנט דעם שנאָבל פון אַ רויב-פויגל...

III

א באַגעגעניש.

עס האָט זיך אָנגעהויבן פון אַ דינעם שנירעלע, פון וועלכען עס האָט זיך שפּעטער געפלאָכטן אַ דיקער שניר

אין אַ געוויינטלעכן אָוונט, צווישן סוף ווינטער און אָנהייב פרילינג איז דאָס געווען.

גאָרנישט — אַ געוויינטלעכע באַגעגעניש. אין אָוונט, ווען די קלייטן האָבן זיך שוין גענומען צומאַכן און די איבערגעבליבענע באַלויכטענע פענסטער האָבן נאָך ווי עס איז באַלויכטן די ברודיקע גאַסן, ווו דער לעצטער שניי האָט זיך געראַנגלט אין זיין גסיסה-בלאָטע.

אַ דין שנירעלע, אין וועלכן עס האָבן זיך דערנאָך אָנגעהאַלטן עטלעכע יאָר פון פרייד, האָפנונג, מורא און באַגייסטערונג, ליבע, אייפערזוכט, אויפלעבונג און יאוש, און צום סוף די גרעסטע יסורים, וואָס אַ מאַן קען דורכלעבן: חרפה און מפלה.

אָנהייב אָוונט, אַ געמיש פון ליכט און טונקלקייט, אין איין

א טראכט געזען: דאָס היטל איז אָפגענוצט דערפאַר, וויל עס איז שוין סוף ווינטער, און באַלד איז ער בייז געוואָרן אויף זיך, וואָס ער טראכט פון אַזעלכע קלייניקייטן.

איצט אין דער סעקונדע, ווען ער וואַלט געוופן אינגאַנצן באַוו סטזיניק, וואָלט ער באַדאַרפט צו זיך, אין זיך אויסשרייען: „אַט דאָס איז מיין טיפּ", „אָט דאָס וועט מיך נעמען, ווי דאָס לעבן אַליין".

שיין?

זי איז געווען א שיינע, נאָר נישט דאָס איז געווען דער עיקר. זי האָט מער געריצט מיט דעם האַלבן, באַחנטן שמייכל, זי האָט גערייצט מיט א שלענגל בלאָנדע האָר, וואָס האָט זיך גע־ריסן פון אונטער דעם רויטן היטעלע. אויסגעדאכט האָט זי, אז זי האָט מיט א פוונה געווויזן דאָס בינטעלע בלאָנדע האָר, מען זאָל קיין טעות נישט האָבן, די וועלט זאָל ווייסן, אז זי איז נישט קיין ברונעטקע, נאָר א בלאָנדינקע, די ברעמען ברייטע און טונקעלע, די אויגן אויך טונקל, טונקל־גרין, ווי דאָס וואַסער פון שוואַרצן ים, ווי דאָס בלאָט פון א פיגוס. וועו זי פלעגט אויפהייבן העכער דעם קאָפּ, פלעגט זיך אָפדעקן איר האַלדז, און דורך דעם האָט ער געזען דעם קאָליר פון איר לייב: בלייך־ק־עם, ווי א בלייכער ציטרין, קרעם־ווייס. יינג, פּ־יש... זי האָט אים צע־טומלט.

די ערשטע רגע האָט זי אים לייכט דערמאַנט דאָס מיידל, וואָס ער האָט באַקאַנט אין קאַזמערוש, די אַלט, נאָר באַלד האָט ער דעם פּאַרגלייך פאַרטריבן: „ווי קומט עס?"

אייגנטלעך האָט ער באַדאַרפט עפעס רעדן.

נאָר עס האָט זיך נישט גערעדט עטלעכע ווערטער און אויסגעהערט עטלעכע וועי־טער. דער־אָך האָבן ביידע חברטעס גע־נומען ווידער קוקן אין שוי־פענסטער, דאָס איז געווען א געשעפט

איין מאָמענט, און זעליג האָט זיך אַפּגעשטעלט.

— הא, מינקע! וואָס מאַכט איר?

ער האָט אויסגעשטרעקט צו איר די האַנט און געוואַרט, אַז מינקע זאָל אים פאָרשטעלן פאַר דער צוזייטער.

— זייט באַקאַנט. דאָס איז קאַמעניעצקי, א דיכטער, און דאָס איז מיין חברטע, דזשרבי האָט זי אַנגערופן א נאָמען, וועלכן זעליג האָט נישט געהערט, ווייל דער בליק פון מינקעס חברטע האָט אים אינגאַנצן געפאַנגען...

ער האָט געפילט, נישט געפילט. פאַרשטאַנען, נישט פאַרשטאַנען — אין דער רגע איז מיט אים עפּעס געשען, אין דער רגע איז ערגעץ אייגעזונקען געוואָרן דער זעליג... „זיין אומעטיקער זעליג". און עס איז וויידער געבוירן געוואָרן דער זעליג פון די קאַזמערושער פעלדער, פון די קרימער בערג, דער זעליג פון די פייערסטע, שענסטע מינוטן, וואָס ער האָט דורכגעלעבט אין זיין לעבן...

ער האָט געכאַפּט א בליק, וועלכער איז אים אַזוי ווי באַקאַנט געווען, זיין אויג דערפרייט זיך אויף א סעקונדע, ווי א מיזיקער דערפרייט זיך, וועט ער דערהערט א געזוכטן קלאַנג, ניין... עפּעס מער: זיין האַרץ האָט אַנגעהויבן קלאַפן אין דעם נאַסן אָוונט, וועט ער האָט פרייד און וועלט פאַרגעסן. ער האָט פריער געטראַכט. וואָס האָט ער געטראַכט? פאַרגעסן.

יאָ, די גאַס, די פאַרעגנטע, די גרויקייט, וואָס ציט זיך פון פרימאָרגן אָן — אַלץ האָט זיך אַפּגעטראָגן, אוועקגעלאָפן. ער האָט דערזען א פּאָר לאַכעדיקע אויגן, ער האָט דערהערט א ליבקול פון א פרוי, א בויגיק פיגורל.

מינקעס חברטע.

זי האָט געטראָגן א געווינטלעכן לאַנגן מאַנטל פון גראַנאַטשטאָף, א רויט, אָפּגענוצט ווינטערדיק היטל, און ער האָט דערבייַ

— וועל איך זאָגן, אז אייער פּראָגע איז קיין פּראָגע נישט...

— עס איז גאָרנישט, אוּן דער גאָרנישט אַליין איז אויך גאָרנישט.

געוואָלט זיך וויצלען, נאָר עס איז בּא ביידע נישט געגאַנגען, צום סוף האָט זיך זעליג אַנגערופן:

— אוּן דאָך האָבן מיר זיך באַקאַנט.

די האָט געענטפערט אין זעלבן טאָן:

— אוּן דאָך וועל איך אייך זאָגן „א גוטע נאַכט", אין ביידע וועלן מיר אַוועקגיין אין באַזונדערע גאַסן...

מינקע האָט זיי איבערגעריסן:

— שא, חברה, איר ווילט זיך קריגן... שוין? אַדער, אפשר שטימט דאָ דאָס וועלט: ווער עס ליבט זיך, דער קריגט זיך...

— מינקע, די רעדסט שוין פון ליבע, זאָג דיין קאַמעניצקין „א גוטע נאַכט", אוּן בייַדע פרויען האָבן אויסגעשטרעקט צו אים די הענט, זיך אַפּגעזעגנט אין לאַכנדיק אַוועקגעשפרייזט.

זיי האָבן געקענט שפרייזן, בּא זיי האָבן זיך די פּיס געהויבן, נאָר זעליג איז געבליבן שטיין, ווי א צוגעשמידטער.

וווּ איז ער געגאַנגען? וואָס האָט ער געוואָלט טון אין דעם גאַסן אָונט? אַלץ האָט זיך פאַרגעסן, צעפּלאַנטערט...

ער האָט געוומען גיין אויף רעכטס אוּן געוומען גיין אויף לינקס אוּן גערעדט צו זיך אַליין:

— אזוי גלאַט וועט מיר די באַגעגענישׁ נישט אָפּגיין, דאָס פּיל איך מיט אַלע חושים...

ווי הייסט זי?

פלוצלינג האָט ער זיך אַ כאַפּ געטון: פאַרוואָס האָט ער זיי אַזוי גיך אָפּגעלאָזט. נישט געקלערט קיין סך אוּן געוומען

פון פאַרשידענע שטאָפן, זיי האָבן געמוזט רעדן פון מאָדעס, פון קלייַדער, אַזוי, אַז זעליק האָט זיך אָפגערופן:

— וואָס האָט איר מיך אָפגעשטעלט, מינקע, קיין דאַמען־שנייַדערין בין איך נישט, קיין פאַסאָן וועל איך אייך נישט אויס־קלויבן

— שאַ, ער וועלט שוין ברוגז... איך האָב אייך געוואָלט באַקענען מיט אַ שטיפערקע און איר ברוגזט זיך...

— איך בין זייער צופריידן.

— איר זענט יאָ צופריידן? — און בייַדע פרויען האָבן אים געמוזט קוקן אין די אויגן.

עפעס דאַרף מען רעדן, און זעליג האָט געשטויסן זעליגן: „רעד עפעס!"

און ער האָט געריידט, וואָס עס איז אים אייַנגעפאַלן.

— אין וואַרשע איז פאַרהאַן אַ מיליאָן מענטשן, איך האָב געמיינט, אַז איך קען דעם גאַנצן מיליאָן.

— און צום סוף? — מ׳נקע האָט עס אַ פרעג געטון, — צום סוף האָט איר מיין שיינע חברטע נישט געקענט, שמעט זיך...

— איך שעם זיך טאַקע... אין דעם איז געווען עפעס אמת אויך. זעליג האָט זיך פאַרלוירן, ווייל אויף אים האָבן געקוקט אַ פּאָר אויגן פון דער יוגנט אַליין, אַ פרישקייט, אַ זאָרגלאָזיקייט האָט צו אים אין דער נשמה געשיקט איר בליק... קענטיק, זי האָט אים געוואָלט מער פאַראינטערעסירן מיט זיך, זי האָט אים שוין געמוזט ערגעץ זען, געמוזט וועגן אים אַלץ הערן.

— וואָס קוקט איר אַזוי אויף מיר?

איר נעזל האָט געמומלט ציטערן, בשעת זי האָט אים געענטפערט:

— עס ווילט זיך, קוקט מען...

— דאָס איז נישט קיין ענטפער.

געלאַכט פון דער גאַנצער געשיכטע... ווייסט ווער וואָס? אַ מיידל, ווי אַלע מיידלעך, האָט ער געטראַכט. ווייל ער איז איינזאַם, ווייל ער גייט אַרום מיט חלומות צו געפינען עפּעס אויסערגעוויינטלעכס, דערפאַר ווערט ער אַזוי גיך איבעראַשט, ווען ער באַגעגנט אַ נייע פּאָר אייגלעך...

צו קאָסאָווסקין, וועלכער איז נאָך אַלץ געזעסן אין אָטוואָצק אין געהוסט, האָט ער אָנגעשריבן אַ בריוול, און צווישן אַנדערע זאַכן האָט ער אויך דערמאַנט די באַגעגעניש:

„אַ מאָדנע זאַך, איך האָב דערזען אַ מיידל אין אַ גראַנאַט מאַנטל מיט אַ רויט היטעלע, איך האָב לאַנג נישט געקענט איינשלאַפן צוליב איר, אַזאַ נאַריש יינגל בין איך נאָך. שטעל זיך פאָר. אָבער דער פרימאָרגן איז קליגער, אינדערפרי האָב איך לאַנג געלאַכט פון זיך אַליין, ווי גיך מען פאַלט אַריין אין איבעראַשונג. איך וועל זיך סטאַרען זיין אַ ביסל רויקער, ווי עס פּאַסט פאַר מיינע יאָרן און פאַר אַלע מיינע אָנלערנעניש, וואָס כ'האָב שוין געהאַט פון לעבן... פונדעסטוועגן וואָלט איך זי וועלן נאָך איינמאָל באַגעגענען, כדי זיך איבער-צוצייגן, וואָס האָט מיך דאַמאָלס אַזוי איבעראַשט".

אין עטלעכע טעג אַרום האָט ער אויף דער גאַס באַמערקט מינקען, ער איז האַסטיק אַריבערגעגאַנגען אויף דער צווייטער זייט גאַס און צוגעלאָפן צו איר.

— וואָס מאַכט איר, מינקע? וואָס מאַכט אייער חברטע?

— איך וויל אייך טאַקע פרעגן, ווי זי געפעלט אייך?

און זעליג ענטפערט:

— אַ שיין מיידל. ווער איז זי?

— איר האָט אַ שטיקל טעות, זי איז נישט קיין מיידל, זי האָט שוין דריי יאָר אַ מאַן.

נאָכיאָגן, שוין געווען נאָענט פון זיי, און איצט ערשט האָט ער פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז נישט אויפן ערט, ער וועט אויסזען קאָמיש, שוין דאָך אָפגעזעגנט זיך מיט זיי... מיט וואָס וועט ער צוגיין? וואָס וועט ער זאָגן?

אָפגעשטעלט זיך, און געגומען מורא האָבן, זיי זאָלן זיך נישט אומקוקן. נאָר די צוויי האָבן געשפרייזט האַלב-האַסטיק, צוגעלויפן אייגע צו דער צווייטער, קענטיק געווען פון ווייטן, אַז זיי לאָכן פון וועמען די צוויי חברטעס.

און איצט האָט אים פאַרדראָסן, וואָס „יענע" האָט אויסגעקליבן אַזא חברטע, וויי מינקע. עס האָט אים באַליידיקט... מינקע... א פאַרדאָרבענע בילקייט, מינקע איז אויסגעלאַסן... ער האָט וויידער געטראַכט פון מינקעס חברטע, און וויידער זיך געפרעגט: „וויי הייסט זי?"

ער האָט נישט געהערט איר נאָמען, נאָר וועגן דעם האָט ער זיך נישט געזאָרגט, דאָס אַלץ וועט ער דערגיין בא מינקן, און די זעלבע מינקע, וועלכע האָט אים נאָר וואָס אויסגעזעגן אַנטיפאַטיש, האָט אים איצט גענומען אויסזען, ווי א גוטער מלאך.

בא מינקן וועט ער דערגיין, וועט דאָס מיידל איז, פון וואַנען זי איז.

שפרייזנדיק האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז ער האָט שוין פאַרגעסן, ווי יענע האָט אויסגעזען, זאָל ער זי באַגעגענען אין גאַס, וועט ער זי נישט דערקענען, און באַלד באַשליסט ער, אַז ער וועט זי יאָ דערקענען, צווישן א מיליאָן וועט ער זי דערקענען, מאַדנע ציטערט בא איר דאָס נעזל, ווי בא א וויילד חיהלע, מאַדנע האָט זי אויף אים געקוקט. יעדע קלייניקייט, יעדער בליק און האַלב-וואָרט האָט ער אין זכרון איבערגעחזרט און איבערגעטראַכט און...

וען ער איז אויפגעשטאַנען אינדערפרי, האָט ער זיך אויס-

קומען אין א נייער שטוב... יאָ, דאָ וועט ער זיך באַלד אָנשטויסן אויף מענטשן, וועלכע רעדן נישט קיין ייִדיש — נישט אַלע מאָל ווילט זיך אָבער דיספוטירן, אויפווייזן, כאָטש אין גרעסטן טייל האָט ער געקענט אַזעלע קעגנער פלינק צומאַכן דאָס מויל, ווייל זיי האָבן א סך ווייניקער געוווּסט, ווי ער אין די פראָגן, אוּן דער עיקר א סך ווייניקער געגלייבט ווי ער אין די אַרגומענטן, מיט וועלכע זיי פלעגן דיספוטירן.

געווען איין צעפיל בא אים, וואָס ער האָט געהאַלטן פאַר דאָס שווּאַכסטע אין אים, ער האָט שטענדיק געזוכט א חבר, נישט געוואָלט זיך מודה זיין אין דעם.

פאַרבאַרגן אין אים איז דאָס צעפיל, אויסגעלאָכט זיך אַליין, אוּן דאָך נישט אויפגעהערט צו קוקן מענטשן אין די אויגן, געוואָלט צעפינען אייגעם פאַר זיך, אויסקלויבן פוּן די אַלע אייגעם.

סיטייטש... זיין אייגזאַמקייט, דאָס איז דער בעטאָן, מיט וועלכן ער פאַרזיכערט זיך קעגן אַלעמע, אוּן דאָס זוכן פריינטשאַפט איז א נאַרישער סענטימענט. אָבער עס איז גענוג געווען, ווען עמעצער זאָל אים געפעלן וועלן, ער זאָל הערן עטלעכע גוטע, וואַרעמע וועלטער, אוּן ער פלעגט זיך דערנענטערן צו אַזא אייגעם. אין א צייט אַרוּם פלעגט ער זיך מיאש זיין: אייגער איז נישט בעסער פאַרן צווייטן. דאָס בייזע קריכט אַרויס, ווי דער אַלטער אוּנטערשלאָג פוּן א בגד. אָבער אייגער איז דאָך געווען, מיט וועמען ער האָט שטאַרק זיך געחברט, קאָסאָווסקי, דער קראַנקער דיכטער, וועלכער פלעגט אייגמאָל אין א חודש זיך אַראָפכאפן קיין וואַרשע. ער פלעגט קומען א בייזער, א שווייגנדיקער, פלעגט זיך שטענדיק מיט עמעצן צעקריגן, פלעגט אָפהוסטן א בייסל אין שרייבער-קלוב אוּן צוריק אַוועקגעפאָרן קיין אָטוואָצק. געפילט האָט זעליג, אז קאָסאָווסקי לעבט איבער אַן אי-

בא זעלינן איז געוואָרן א זויערע מינע.

— שא, מאַכט נישט אַזא זויערע מינע, זי האָט דעם מאַן נ שט ליב.

האָט זעליג גענומען לאַכן, און זיך שטיל אָנגערופן:

— וואָס גייט עס מיך אָן?

געגאַנגען ווייטער, גערעדט וועגן אַנדערע, און דאַך האָט ער ביסלעכווייז אויסגעפאָרשט בא מינקען וועגן איר חברטע, און צום סוף אָפּגערעדט מיט איר, אַז זי צוזאַמען מיט איר חברטע זאָלן ביי-דע אַרויפקומען אין שרייבער-קלוב, ווו זיי וועלן זיך באַגעגענען מיט זעליגן.

אין די איבערגאַנגס-טעג פון ערב-פרילינג האָט זיך זעליג געפילט מונטערער, נישט געוווסט גענוי אויף וואָס ער וואַרט, און דאָך האָט אים דאָס לעבן געפרייט און גענייגערט. עס מאַכט נישט אויס, וואָס די זון האָט זיך באַהאַלטן אונטער די וואָלקנס און א נאַסער שניי קלעבט זיך צו די ווענט פון די פייכטע מויערן, א שניי, וואָס פאַלט אין בלאָטע און ווערט גלייך בלאָטע. עס פאַר-דריסט, וואָס עס איז נאָך האַלב ווינטער, עס קרענקט, וואָס מען קען די גאַס נישט דורכגיין, אָבער אינעווייניק אין האַרצן טרייסט א געדאַנק: „דאָס וועט נישט לאַנג געדויערן", פרילינג מוז קומען. טעג זענען געגאַנגען ווי געוויינטלעך. ער האָט פיל געאַרבעט. אַרויס-געגעבן פון דרוק איין בוך און צוגעגרייט א צווייטן, געליטן א קורצע צייט פון די שלעכטע רעצע-זיעס, מיט וועלכע זיין בוך ווערט באַגעגנט און באַלד ווידער מיט א צו להכעיס-ענערגיע זיך גענומען אַרבעטן און אַרבעטן.

געהאַט ווייניק הייזער, ווו אַריינצוגיין. וואַרשע איז נישט געווען געמיטלעך, אָדער אים האָט זיך דאָס אויסגעדוכט, פאַר א יידישן שרייבער זענען די טירן נישט צוגעשלאָסן, נאָר זיי זענען אויך נישט אָפן. עפּעס האָט ער שטענדיק מורא געהאַט אַריינצו-

— מיר פעלט דען געדולד? גיב אַ קוק, וויפיל איך אַרבעט, מער ווי צוויי שעה לייד איך נישט פון די פען־קריצערס.

— איך וואָלט קיין רגע פון זיי אויך נישט געליטן.

— דו ביסט שטאַרקער פון מיר.

— אָן לונגען, — האָט קאַסאָווסקי אַ ברום געטון, און זעליג האָט אַ ציטער געגעבן, ער האָט זיך דערמאַנט, וואָס מען רעדט וועגן קאַסאָווסקיס קראַנקהייט, אַז ער איז אַ פאַרפאַלענער, און גע־פילט האָט ער זיך זייער שווער אין דער רגע, ווייל פאַלש טרייסטן יענעם האָט ער נישט געוואָלט.

ער האָט גענומען עפּעס זוכן מיט די אויגן, געוואָלט אָפּ־קירעווען פון דער טעמע... עס האָט געדויערט אַ שווערע מי־נוט.

ווייזט אויס, אַז קאָסאָווסקי אַליין האָט דערפילט זעליגס לאַ־גע, און ער האָט אים אַ קלאַפּ געגעבן איבער דער פּלייצע:

— עס מאַכט נישט אויס, ברודערקע, מען מוז אָנהייבן גלויבן, אַז עס איז פאַרהאַן אַ יענע וועלט, אַנדערש וואָלט עס גע־ווען אַ גרויסע אכזריות אונדזער בידנע לעבן...

און צוויי פריינט האָבן זיך איינער דעם צווייטן אָנגעקוקט מיט אַ יאוש־שמייכל. נאָך אַזעלכע באַגעגענישן פלעגט קאָסאָוו־סקי ווערן פאַר זעליגן אַלץ טייערער און נענטער. געווען מאָ־מענטן, וואָס ער פלעגט זיך שעמען פאַר זיין חבר מיט זיינע גע־זונטע לונגען, בשעת יענער גייט לאַנגזאַם אויס.

קאָסאָווסקי האָט אָבער געלעבט אין אָטוואָצק און זעליג אין וואַרשע, ווו ער האָט דאָך געהאַט פיל שעהן פון איינזאַמ־קייט, נישט געווען מיט וועמען צו פאַרברענגען די ליידיקע צייט. פיל מאָל פלעגט ער בלייבן שטיין און צו זיך אַליין אַרויס־רעדן:

— צו וועמען גיין?

בערגאַנגס־צייט, ער, וועלכער איז מיטאַמאָל אַרויסגעשליידערט געוואָ־ן פון לעבן, האָט געזוכט אַ נייע פעל פאַר זיך. געמוזט זיך אָפּזאָגן פון אַלע טומלענישן און פאַרגעניגנס, האָט יענער איצט געוואָלט אַריין אין זיך, איבערשטייגן זיך. דאָס האָט זיך אים לייכט נישט איינגעגעבן.

דאָס לעבן האָט גערייצט, פרויען האָבן גערייצט... און דער דאָקטאָר האָט נישט געלאָזט אַרויספאָ־ן פון וואַלד.

לאַגגע וואַכן ליגט ער דאָרט אָפּ, מען פאַרגעסט אים, מען טראַכט נישט פון אים.

מיט וואָס פלעגט ער דאָרט לעבן? וועלכע האָפנונגען האָט ער געהאַט? צי האָט ער געלעבט ווי אַלע שווינדזיכטיקע, אַז ער ווערט שוין געזונט, אַז ער וועט אינגיכן געזונט ווערן. אין דער לעצטער צייט האָט ער אויפגעהערט צו רעדן וועגן זיין קראַנק־הייט. ער האָט געאַרבעט, פאַר קיינעם נישט דערציילט, וואָס ער שרייבט, אַ געהיימניש פאַרוויקלט אַרום זיך, און דערצו איז ער אויך געווען איצט מער פאַרזיכערט. אַ ברודער זיינער אין אַמעריקע האָט זיך דערוווסט וועגן זיין לאַגע און ער האָט גענומען שיקן צו אים גאַנץ היפּשע סומעס געלד, דאָס האָט דעם קראַנקן פיל גע־אָלפן. אין שרייבער־קלוב פלעגן די ליידיקגייערס כסדר רעכע־נען, וויפיל געלד קאָסאָווסקי באַקומט פון זיין ברודער, דאָס האָט זיי מער אינטערעסירט, ווי וויפיל גראַד היץ ער האָט נעכטן גע־האָט.

מיט זעליגן האָט ער געלעבט גוט, פון אים אויך פאַר־באָרגן זיין טיפן „איך", ער האָט פון זעליגן געהאַלטן, און מיט אים צוזאַמען זיך געבייזערט און געזידלט די קריטיקערס, וועלכע פלעגן זעליגן באַפאַלן. איינמאָל אַריינגעוואָרפן אַ פראַזע צו אים:

— דיך באַדאַרף מען דערפילן, האָב געדולד.

— זייט באַקאַנט, מיין חב־טע...

און אַרום דער, וואָס האָט זעליגן אַזוי צעטומלט דאַמאָלס אויף דער גאַס, ווערט אַ גאַנץ געזעמל. חברה שרייבערס און האַלבע שרייבערס באַרויקן זיך אַ ביסל פון דעם ער שטן איינדרוק און מען גייט צוריק אַריין אין דער אייגענער פעל, מען נעמט זיך וויצלען אויפן אַלטן שטייגער.

טיף אין אַ ווינקל בײַ אַ טישל איז געזעסן זעליג, ער האָט אַלעמען געזען, אים קיינער נישט. וויל דער לאָמפּ לעפּן אים איז נישט געווען אַנגעצונדן.

ער האָט נייגעריק באַטראַכט די נײַ־געקומענע און די גאַנצע חברה... וואָס האָט זיך געטון אין אים, וואָס קומט דאָ פֿאַר? וואָס גייט אים אָן, וועלכע נאַרישע פראַזן זיי ווארפן? וואָס איז דאָס, אייפערזוכט, צו אַלעמען, צו יעדן באַזונדער, שוין? אַזוי גיך? ער קען דאָך די פרוי אַזוי וויניק, און ער פילט דאָך אָבער, אַז מיט יעדן וויץ, וואָס זיי ווארפן, מיט יעדן שמייכל צו איר באַלײַדיקן זיי אים, זיי קריכן אים אין דער נשמה, אַט דער־הערט ער, ווי זי לאַכט צו זיי, זי ענטפערט זיי, זי רעדט מיט זיי, און ער דערפילט אַ כעס צו איר. אַ שאָד, וואָס דאָ איז קיין הינטער־טיר נישטאָ. אַרויסגנבענען זיך, און וואָס שנעלער.

געגוג געווען פאַר אים, אַז ער האָט זיך געמוזט אָנשטרענגען, באַרויקן זיך. צוליב וואָס? צוליב וועמען? עס איז קאָמיש, לעכערלעך אַזא אומבאַגרינדעט בייזען, אין צום גליק האָט ער דאָס טאַקע פאַרשטאַנען, זיך באַרויקט אינגאַנצן און געזאָגט אויכמערקזאַם.

פלוצלינג דערהערט ער זיין נאָמען.

מינקע האָט אויסגערופן;

—וווּ איז קאַמענעצקי, נישטאָ?

— מיט וועמען זיין?

מיט קיין גומי-אַראַביק קלעבט מען זיך צו מענטשן נישט צו, און פאַלשע אָפּגענאַרטע אָדער איינגערעדטע פריינטשאַפט גיט סיי ווי סיי גאָרגישט. שוין בעסער זיין אַליין.

און מיטאַמאָל הייבן זיך אויף די אויגן דורך דעם נעפּל פון אָנגערויכערטן צימער. אין שרייבער-קלוב האָט עס עפּעס אַ בליץ געטון, אַ בליץ און אַ צופּ באַם האַרץ.

די פּלאַפּלערקע, די פּלוידערדיקע מינקע איז אַריינגעקומען, און נאָך איר גייט אַ צווייט געשטאַלט.

מינקע לאַכט, צו דעם אַ שמייכל, צו יענעם אַ וואָרט, זי איז מיט אַלעמען אויף „דו", מיט אַלעמען באַפריינדעט, ווייזט אויס, אַז די פריינטשאַפט קאָסט איר זייער ווייניק, זי נעמט עס לייכט, ווייל זי נעמט גאָרנישט און גיט גאָרנישט. פאַרהאַן אין אירע באַוועגונגען אַ מין פרייקייט, וואָס מאַכט דעם גאַנצן מענטש צו גאָרנישט.

אָבער זאָל זי גיין צו אַלדע שוואַרצע יאָר! מיט איר איז געקומען איר חברטע...

מיט איר איז געקומען אַ יינגע פרוי, וואָס אירע אויגן גייען אין דער נשמה, וואָס ציט יעדן, יעדן.

באַ די טישלעך אין שרייבער-קלוב איז אַ באַוועגונג: די ליטעראַרישע בטלנים און האַלבע בטלנים, די שאָך-שפּילערס און די פּאָעזיע-קייערס האָבן זיך אַ ריר געטון. אַלע גייען צו צו מינקען...

ווייל זי איז דאָך די חברטע פון דער ניי-געקומענער, ווייל זי קאָן דאָך פאָרשטעלן פאַר דער, וואָס האָט אַלעמען אַ ביסל צעטומלט.

און מינקע איז אַ גאַנצע שדכנטע, זי האַלט אין איין אי-בערחזרן די פראַזע:

— זי עס מאַכט זיך.

— און איך בין דאָך צופֿרידן אייך געקומען, מינקע האָט דערצײלט פֿאַר מיר, אַז איר ווילט מיך זען, איר האָט אויסגע־פֿרעגט ווענן מיר.

— זי האָט עס אייך נישט באַדאַרפֿט דערצײלן.

— פֿאַרוואָס נישט? זי איז מײַן חבֿרטע.

— זי איז אַ־עמעס חבֿרטע, זי פֿלאַפֿלט צופֿיל.

— אַ, איר זענט אַ בייזער, קאַמעניעצקי!

און זי האָט זיך פֿונאַנדערגעלאַכט. פֿון טונקעלן ווינקל איז איר גע־עכטערל אַוועק איבערן ווייטן זאַל, און אין דער רגע האָט זי־ל־גן שוואַרק געפֿרייט, וואָס זי האָט זיך אָפּגערוקט פֿון אַלע־מען, וואָס זי זיצט און שמייכלט אין לאַבט אין זיין ווינקל...

— א בייזער, איך האָב שוין געהערט פֿון א סך, אַז איר זענט א בייזער.

— און איך האָב נישט געהערט, צי איר זענט אַזא גו־טע...

— מיט מיר אינטער־עסירט מען זיך נישט.

— און מיט מיר יאָ? — האָט זי־ליג געפֿרעגט. ער האָט גע־נומען טראַכטן וו־גן זיך אַ פּ־רוואָס?

— מיט אייך אינטערעסירט מען זיך יאָ, איר זענט באַקאַנט, איר שרײַבט, מען לייענט אייך.

— וואָס האָב איך פֿון דעם? — אַרויסגערעדט האָט ער די ווערטער מיט שפּאַס און א מאַך געטון מיט דער האַנט, ווי ער וואָלט ווען זאָגן: „לאָמיר נישט רעדן ווענן זיך".

נאָר זי האָט געזאָגט א ווערט, זי האָט געזאָגט, אַז ער איז א בייזער, זי האָט עס מיט גוטסקייט אַרויסגערעדט.

דאָכט זיך, אַז דער גאַנצער שרײַבער־קלוב מיט אַלע מענטשן, וואָס טומלען דאָ, האָבן זיך אָפּגערוקט א ביסעלע ווייטער.

עפּעס האָט אים אַ שטויס געטון אינעווייניק. ער מוז זיך אָפּרופן, און ער האָט מיט כעס אויסגערופן:

—איך בין דאָ, מינקע, דאָ זיץ איך.

אַלעמענס אויגן האָבן זיך אַ קער געטון צו יענעם ווינקל, ווו זעליג איז געזעסן. קיינער האָט זיך נישט געריכט אויף דעם, אַז דאָרט אין שאָטן זיצט אַ מענטש.

מינקע האָט ווידער געאַרבעט:

— וואָס זיצט איר דאָרט, קומט אַהער, איך האָב אייך גע-בראַכט מיין חברטע.

דאָס איז געווען אַ מיאוסע פראַזע: „איך האָב אייך גע-בראַכט מיין חברטע". קיינער האָט אָבער אין דעם גאָרנישט געזען, נאָר זעליגן האָט עס אויפגעקאָכט און ער איז אַנטשוויגן געוואָרן. מען האָט אים באַלד פאַרגעסן, און דער עולם האָט ווידער גענו-מען פּלאַפּלען, וואַרפן ווערטער גלאַט אין דער וועלט אַריין.

האָט אים שוין פאַרדראָסן אויף זיך אַליין, פאַרוואָס ער איז נישט צוגעגאַנגען צו דער חברטע, און עס האָט זיך אים אויס-געדאַכט, אַז ער זעט אויס נאַריש מיט זיין אָפּגעזונדערטקייט, נאָר באַלד האָט זיך אַלץ פאַרענדערט, פון דער גרופּע האָט זיך אָפּ-געטיילט איינע... זי, מיט די לאַכנדיקע אויגן, צו וועלכער אַלע האָבן נאָר וואָס געלאַכט, אָפּגעטיילט און גענומען שפּרייען צום צווייטן זייט פון גרויסן זאַל...

צו זעליגן.

צוגענאַנגען און אויסגעשטרעקט די האַנט.

— גוטן אָוונט אייך, מען מעג זיך דאָ צוזעצן?

זעליג האָט זיך אויפגעהויבן און צוגערוקט אַ שטול פאַר איר:

— זעצט זיך! מיר איז זייער אָנגענעם.

— וואָס זענט איר אַזוי אָפּגעזונדערט? שטענדיק אַזוי?

— ניין, דאָס וועט איר נישט פאַרשטיין. איך וויל זיך נישט פאַרענטפערן, נישט פאַר אייך און נישט פאַר אַנדערע... ס'איז אַ מאָדנע געפיל... שטענדיק שמייכל איך אין זיך, ווען איך הער, אַז איך בין אַ שלעכטער. ערשטנס, שמייכל איך דערפאַר, ווייל איך בין נישט קיין שלעכטער; מיין גאַנצע נאַטור, מיין כאַראַקטער האָט נישט אין זיך קיין שלעכטס און בייזקייט, און צווייטנס, בין איך זייער צופרידן, ווען איך הער דעמדאָזיקן עפּיטעט, איך וויל זיין שלעכט און מען דאַרף זיין שלעכט...

— דאָס איז שוין נישט קיין גוטער סימן...

— ניין, טייערע... אַנטשולדיקט, עס האָט זיך באַ מיר אַרויסגעכאַפּט דאָס וואָרט: „טייערע", אַנטשולדיקט.

— רעדט און בלייבט אָפנהאַרציק

— און אַז איר וועט מיך אויסהערן, וועט איר טאַקע זיין אַ טייערע. — ער האָט איר געקוקט אין די אויגן און געפילט איינס. ער מעג רעדן וואָס ער וויל, קלוגע און נאַרישע זאַכן, זי וועט אים אַלץ הערן, ווייל זי וויל אים הערן, עס איז איר קיין אונטערשייד נישט. זי וויל דאָ זיצן לעבן אים. יאָ, דאָס האָט ער פאַרשטאַנען.

אין דער מינוט האָט ער געוואָלט אויפוועקן אין זיך דעם אַלטן קאַמעניעצקי. דעם קאַמעניעצקי פון אַמאָל, דאָרטן אין קרים, אָדער פאַר דער מלחמה אין קאַזמערזש. ער האָט דאָך שוין געהאַט זיין מעטאָדע, ווי צו רעדן מיט אַ פרוי, וועלכע געפעלט אים. געהאַט ווערטער און מעשיות ספּעציעל פאַר דעם ערשטן געשפּרעך, ער האָט געוווסט, אַז פיל מאָל געבריכט ער די זעלבע פראַזן, געווען באַנאַל באַ זיך אין די אויגן, נאָר וואָס זאָל מען טון? גראָד דאָס באַנאַלע, דאָס נישט טיפע, פלעגט מער ווירקן...

איצט האָט ער געוואָלט אָנקומען צו דעמזעלבן געווער, נאָר עס האָט זיך נישט געלאָזט, ער האָט קיין איין קאָמפּלימענט

זיי זענען דאָך פֿאַרהאַן, באַשטימט, מענטשן פֿילען זיך... אָבער איצט אין דער רגע, וואָן דאָס יינגע וויבל איז געזעסן לעבן אים, איז ער וייכער געוואָרן צו די מענטש. ער האָט אויפגעהערט צו פֿילן די קלענסטע בייזקייט, וואָס זיי האָבן פֿריער צו אים אַרויסגערופֿן.

אָ בייזקייט, וועלכע ער האָט נישט פֿאַרשטאַנען. אָ בייזקייט, וועלכע ער האָט געוואָלט פֿאַרקלענערן, פֿאַרניכטן אין זיך אינגאַנצן. ער האָט דאָך געוווסט, אין די רויקע שעהן, אז יעדער איינער איז פֿאַר זיך געראַטן מיט זיינע מעלות און חסרונות, וואָס די נאַטור האָט אים געגעבן, אין די בעסטע זאַך איז, וואָן מען איז אַלעמען מוחל, און נאָך בעסער איז, וואָן מען איז צו דער גרויסער צאָל מענטשן גלייכגילטיק, נאָר זיין שוואַכקייט פֿלעגט אים שטענדיק באַהערשן...

זיין שוואַכקייט...

ער האָט געוואָלט, אז די מענטשן זאָלן זיין שענער, אין דער עיקר, זיי זאָלן אַזוי פיל נישט טומלען, נישט רעדן וועגן זיך אַזוי פיל, אין זאָלן זיי אַ ביסעלע, איין קליין ביסעלע שאַנעווען דעם צוויטן.

איצט אין דער מינוט, וואָן אַ שמייכל פון אַן אומבאַקאַנטער פֿרוי האָט באַלויכטן דאָס טונקעלעווינקל פֿון גרויסן זאַל, וווּ ער איז אָפּגעזונדערט געזעסן, איצט האָט ער נישט געטראַכט פון די אַלע. ער האָט נישט גיפֿילט די שטענדיקע אויפרעגונג, וואָס דאָס נאָנצע געזעמל פון שרייבער-קלוב פלעגט בּאַ אים אַרויסרופֿן.

זי האָט זיך אַפּגערופֿן:

— מען האַלט אייך דאָ פֿאַר אַ שלעכטן.

ער האָט פון דער פראַזע באַקומען אַ גוט פּנים און געוומען לייכט לאַכן.

— וואָס לאַכט איר? דערקלערט מיר!

ריזיקאלישע פראַזן, און אין דעם מאָמענט איז אים עפּעס איינגע-
פאַלן אין קאָפּ, נישט געטראַכט קיין סך און אַרויסגעוואָרפן:

— איר הייבט מיר אָן צו געפעלן ווערן, האָב איך באַ דער
ליכט געוואָלט זען, צי איך האָב קיין טעות נישט.

זי האָט אים נאָך מער אָנגעקוקט און צוויי מאָל איבערגע-
פרעגט:

נו? נו

האָט ער געשמייכלט און האַלב-שעמעוודיק זיך פאַרענט-
פערט:

— איצט באַם ענטפערן אייך וואָלט איך ווידער וועלן פאַר-
לעשן דעם לאָמפּ.

נאָר באַלד איבערגעריסן דידאַזיקע האַלב-ערנסטע וויצן און
איבערגעגאַנגען צו דער פריערדיקער טעמע, גערעדט וועגן זיינע
חברים.

— טראַכט נישט, אַז איך בין אויף זיי אין כעס.

— איך טראַכט גאָרנישט, זיי גייען מיך נישט אָן.

— מאַכט זיי אַוועק מיט דער האַנט, דאָ זענען פאַרהאַן אַ
סך ווילע יונגען. צווישן זיי פאַרהאַן אַזעלכע, וואָס זענען עפּעס
און אַזעלכע, וואָס ווילן עפּעס זיין. דאָס איז אַ באַוועגלעכער עלע-
מענט, גיט נאָר אַ קוק אויף יענע צוויי, מיט די שפּיציקע נעז-
לעך, זיי זענען רעפּאָרטערן, אין אַ לעכל פון אַ נאָדל וועלן זיי
אַריינקריכן, זיי מאַכן פון דער גרויסער וועלט קליינע פיר שורות,
פון טויט און לעבן — פיר שורות...

— אָבער איר זענט אַ בייזער. — זי האָט זיך אַזוי ווי גע-
רייצט מיט אים.

— איר האָט געזאָגט, אַז איך בין אַ בייזער, איר חזרט אי-

נישט געקענט אַרויסוואַרפן, קיין איין שפּאַס זיך נישט געקענט פּאַרגינען...

וואָס איז דאָס?

ער מוז זיך קאַנצענטרירן, ער צווינגט זיך צו זיין אַנדערש, ווי אַלעמאָל אין אַזעלכע מאָמענטן. עס האָט אים פּאַרדראָסן אויף זיך אַליין, פּונקט, ווי ער וואָלט עפּעס פּאַרגעסן.

איז ער טאַקע שוין אזוי אַלט, פּאַרעלטערט געוואָרן. פּונקט וואַנען נעמט זיך דער ערנסט? אפשר פון די איבערגעלעבטע יאָרן אין רוסלאַנד.

אפשר דערפאַר... דערפאַר, וואָס די, וועלכע איז איצט געזעסן לעבן אים, האָט אים אויסגעזען שענער, בעסער און ערנסטער, ווי אַלע אַנדערע. ער האָט דרך-ארץ געהאַט פּאַר איר, און נישט געוואָלט דעם דרך-ארץ פּאַרשוועכן מ׳ט באַנאַלע פּראַזן.

ער האָט געריידט וועגן מענטשן, וועגן זיך און ׳ענעם. אין דעם טאָן פון זיין רעדן איז געווען באַדויערונג און באַקלאָגונג. פּלוצלינג האָט ער דערפילט, אז ער איז צו ערנסט געוואָרן. ער האָט זיך דערפאַר דערשראָקן, געווּסט און געפילט, אז מען טאָר איצט אַזוי נישט רעדן. וואָס איז די סיבה פּין דער אַנשטרענגונג, וואָס ער מאַכט איבער זיך? וווּ איז ער דאָ אַראַפּגעפאַלן אין אַ טאָל פון צאָרן און ספק? הא... די האַלב-טונקלקייט פון זיין ווינקל האָט דערצו געווירקט. ער האָט זיך האַסטיק אויפגעהויבן פון זיין שטול, צוגעגאַנגען צו דער וואַנט און אַרויסגעדרייט די עלעקטריזע.

עס איז געוואָרן ליכטיק. זי האָט אויף אים געקוקט אַ באַשטראַלטע פון דער העלער ליכט!

— צו וואָס האָט איר עס געטון? צוליב וואָס געמאַכט ליכטיק?

זעליג האָט ליב געהאַט גאַנץ אַפּט אַרויסצוואַרפן האַלב-

מען האָט געזומען שטיל גראָב אויף זיין אָנגרייפער, שטיל אין אייגל געגראָבן, ביז ער האָט אים באַגראָבן. מען האָט אים פאַרטריבן פון דער רעדאַקציע, איצט הונגערט יענער מיט וויב און קינד. אָבער קיינער האָט נאָך נישט געזאָגט, אז פוקסמאַן איז אַ בייזער, קיינער האָט נישט געטאַלט זיין אינטריגע... איצט, איצט קוקט זיך איין דאָרט: בא אַ צוייטן טישל זיצט דער דיקער בערעזין, איר קענט אים, ער איז אַ הומאָריסטישער שרייבער, אַ טאַלאַנט, אַ באַוווסטער טאַלאַנט. ווער איז דאָ נישט קיין טאַלאַנט? אַלע, אַלע זענען גאונים. אָט דער בערעזין... רופט מיר אָן אַ מענטש, מיט וועלכן ער לעבט שלעכט, אָדער ווער לעבט מיט אים נישט גוט? ער איז אַ חבר, וויצלט זיך אוּן חכמעט זיך מיט אַלעמען, אומעטום איז ער ווילקאָמע... אַ גוטער ברודער, אמת, ביז דער קעשענע, אוּן אַ קעשענע האָט ער נישט קיין לייד־קע. ער פאַרמאָגט אַ ביסל געלט אוּן ער צעבאָרגט עס... אויף פראָצענט. יאָ, קונסט, ליטעראַטור אוּן געלט אויף פראָצענט... אין אַלגעמיין איז ער זייער אַ גוטער, מען האָט אים ליב. פאַרהאַן אָבער קלייניקייטן: נישט לאַנג האָב איך זיך דערוווסט אַזאַ געשיכטע: ער האָט אַוועקגעבאָרגט זיינעם אַ חבר, אויך אַ שרייבער, אַ ביסל געלט, נישט גלאַט קיין חבר, אַ „דו־חבר", אוּן דערביי האָט ער געבעטן אַ משכון. דעם חברס וויב האָט געמוזט אויסטוּן איר רינגל, איר האַנט־זייגערל... אוּן בערעזין בלייבט אַ פייגע־ מענטש, ער איז נישט קיין בייזער, ניין!

איצטער וועל איך אייך בעטן, איר זאָלט מיר מוחל זיין דאָס ביסל רכילות — עס האָט זיך אַרויסגעריסן.

ער האָט באַמערקט, אז מיט זיין ערנסט, טאָן אוּן מיט די צווי נישט שיינע מעשיות פון זיינע חברים, האָט ער קאַליע ג־

בער פרעמדע וערטער. נאָר אַלצייטנס, איך ווייס נישט, ווי אַזוי דאָס איז געקומען. אַרום א מענטש שאַפט זיך א מיינונג, אַן אַפּ־שאַצונג, עס קייקלט זיך פון איינעם צום צווייטן, ווי א גאַמלקע שניי, עס ווערט אַלץ גרעסער און גרעסער... ווער ווייסט? אינ־זיכן ווען מען מיך שוין נעמען רופן „גולן". זאָל זיין אַזוי, זאָל מען מיך שטעמפּלען מיט אַזאַ, צי מיט אַן אַנדער צונעמענישׂ. אין פּיל ווי מען נעמט זיך טשעפען צו מיר. דאָס ערגערט אוּן דאָס מוטיקט, עס הייבט זיך מיר אַן צו גלייבן, אַז איך פאַרשטעל ווע־מען דעם ווערג, אוּן דאָך איז פאַר מיר פיל גלייכער, ווי א צווייי־סער זאָל מיר פאַרשטעלן דעם ווערג, אָבער פון די אַלע צונעמע־נישן אוּן עפּיטעטן ווען מיין „איך" אַנדערש נישט ווערן. דאָס איז נישט אין זייער רשות אוּן נישט אין מיין מאַכט אפילו... נאָר הערט זיך איין ווענן בייזקייט אוּן שלעכטקייט, גיט נאָר א בליק אין דער טיפקייט פון זאָל, איר זעט דעם בלאַנדן, אָט דעם מיטן שמאַלן פנים. איר קענט אים אזדא', געהערט פון אים, א גוטער בעלעטריסט, אוּן אפשר נישט אַזוי גוט, ווי זיינע חברים זענען גוט צו אים, מען האָט א כוונה אים צו מאַכן פאַר א גרויסן שרייבער, יאָ, פאַרהאַן דאָ בא אונדז צווישן אונדזערע א גאַנצע מעטאָדע, א נעץ פון אינטריגעלעך, מען מאַכט איינעם גרויס, כדי א צווייטן צו פאַרקלענערן. דאָ פירט זיך א גאַנצע דיפּלא־מאַטיע... יאָ, נאָר מוחל, הער זיך איין! אָט דער מיטן שמאַלן פנים, פוקסמאַן, הייסט ער. אַלע קענען אים פאַר א שטילן ינגנמאַנטשיק, ער איז אומעטום א געבעטענער באַסט, אוּן דאָרט, ווו מיך, דעם ביין, מיידט מען פיל־מאָל אויס, דאָרט קוועלט מען אָן פון אים... זאָל אים דאָס ווי־ל באקומען! נאָר נישט לאַנג איז דאָ געשען א קלייניקייט: א צווייטער חבר, וואָס ארבעט מיט אים אין איין רעדאַקציע, ה' [illegible] אוּן דער שטילער פוקס־

זי האָט עס געטון גערן — זיי זענען זיך געגאַנגען אַנטקעגן, איינער דעם צווייטן.

עס האָט זיך געפילט איינפאַכקייט און פריינטשאַפט.

עס איז שוין שפּעט געווען. מינקע איז מיט זיי מיטגעגאַנגען. מינקע איז געווען איר בעסטע חברטע, און זעליג האָט אויף איר אויך איבערגעטראָגן אַ קליין ביסעלע פון זיין גוט געפיל צו דער פריילעכער, מונטערער בלאָנדינקע, וועמענס נאָמען ער האָט אַפילו נאָך נישט געוווסט... יאָ, נאָר מינקע איז שוין איצט געווען אַן איבעריקע. יעדער מענטש, וואָס איז געגאַנגען פאָרויס, צי הינטער זיי, איז געווען איבעריק.

נישט פאַרשטאַנען נאָך, נאָר שוין געפילט, האַלב-געפילט, אַז ער וויל מיט איר בלייבן אַליין, און דאָס, וואָס ער וועט איר זאָגן, דאָס איז אמת, שיין און באַרעכנט... דאָס, וואָס זי וועט אים זאָגן, איז אינטערעסאַנט און שיין.

צי דערפאַר, ווייל מינקע איז געווען לעבן אים, צי דערפאַר, ווייל די נאַכט האָט זיי ווינטיק אַרומגעכאַפּט, אַ רגע האָבן זיי ביידע געשוויגן, און באַ די קאַזאַרמעס אויף פזשעיאַזד האָט אַ זעלנער מיט אַ ביקס זיי געהייסן אַראָפּגיין פון טראָטואַר. מינקע האָט אַ צעשראָקענעם לאַך געטון און דאָס יינגע ווייבל האָט זיך אָנגעכאַפּט אָן זעליגס אָרעמס, און ווילנדיק, נישט ווילנדיק, אַ ביסל שטאַרקער זיך צוגעטוליעט צו אים. אַ קלייניקייט אָבער, אַזאַ קלייניקייט האָט זעליגן געמאַכט ציטערן, פּונקט, ווי צום ערשטן מאָל וואָלט זיך צו אים צוגעדריקט אַ פרוי.

נישט געהאַט מיט וואָס אָנצוהייבן צו רעדן און געפרעגט:

— ס'איז אייך קאַלט?

— יאָ, ס'איז ערגער, ווי אין אַ פראָסט... די נעץ מיטן ווינט...

— ס'וועט באַלד זיין פרילינג.

מאַכט די גאַנצע שטימונג. ער האָט איצט נישט געוווסט, ווי זיך אַרויסצודרייען פון דעם גאַנצן ענין. שווער געוואָרן.

פלוצלינג האָט זי זיך פונאַנדערגעלאַכט.

— אַ פייגע חברה באַ אייך. אָבער גענוג וועגן זיי. איר גייט מיך באַגלייטן?

און די פראַגע: „איר גייט מיך באַגלייטן?" איז געווען פאַר אים, ווי אַ רוף צום לעבן, ווי אַ תחית-המתים. הייסט עס אַז ער האָט נישט אַלץ פאַרלוירן באַ איר אין די אויגן.

— יאָ, איך גיי, אוודאי גיי איך... — און באַלד זיך נישט, איינגעהאַלטן, געפרעגט:

— איר זענט גאָרנישט אין כעס אויף מיר?

— פאַרוואָס אין כעס?

— ווייל איך האָב גערעדט, ווייל איך האָב באַרעדט.

זי האָט געשמייכלט און געענטפערט:

— אַלע מענטשן באַרעדן.

— אַ גאַנץ לעבן וויל איך נישט זיין ווי אַלע און צום סוף בין איך דערזעלבער.

זי האָט אַ רוף געטון מינקען, וועלכע האָט דאָרט הויך-שרייענדיק געפלוידערט מיט דער גאַנצער חברה.

אַלע דריי זענען אַרויס אויף דער גאַס. די צוויי חברטעס האָבן געלעבט נאָנט איינע פון דער צווייטער.

— אַי, ווי קאַלט! — האָט זיך אָנגערופן מינקעס חברטע, דאָס יינגע ווייבל.

— האָסט דאָך אַ קאַוואַליער באַ דער זייט, זאָל ער דיך נעמען אונטער דער האַנט, וועט דיר זיין וואַרעמער.

די מינקע האָט געשדכנט, און זעליג איז פון דעם איצט צו-פרידן געווען: צו זיין אָרעם האָט זיך צוגעטוליעט אַ יינגע פרוי,

— גאָרנישט.

זי האָט אַזוי ווי חרטה באַקומען, וואָס זי האָט אָנגעהויבן פֿון דעם צו רעדן, אין געוואָלט זיך צוריקצינען, נאָר זעליג איז צוגעשטאַנען:

— עפּעס זענט איר אַזוי מאָדנע אומרויק, אומצופֿרידן. איך וואָלט אַ סך געגעבן, איר זאָלט מיר זאָגן.

זי איז צוגעגאַנגען צום טויער און האָט אָנגעקלונגען צום סטרוזש, דע־ביי איז זי געשטאַנען, געקוקט אין דער וויט אין אַרויסגערעדט איין וואָרט...

— מיין „מאַנעלע", אוי, וי ער האָט מיר שוין דער־עסן.

בּאַ די וועלטער האָט זיך זעליג גאָרנישט אָנגערופֿן, געבליבן שווייגנדיק און געוואַרט, זי זאָל נאָך עפּעס רעדן, עס זאָל פּאַר אים כאָטש אַ ביסל קלאָר ווערן וועגן וואָס דאָ האַנדלט זיך.

זי האָט וויידער גערעדט, ווי צו זיך אַליין:

— און דערצו נאָך, צו אַלע צרות מיינע, איז ער אַזוי גוט צו מיר, אַזוי אומבאגרענעצט איבערגעגעבן...

דער סטרוזש האָט געעפּנט דאָס טויער, און זי האָט זעליגן האַסטיק דערלאַנגט די האַנט. דאָס איז געשען אַזוי שנעל, אומגעריכט. ער האָט דערפילט, ווי פּון אים האָט זיך עפּעס אָפּגעריסן, דאָס טייערסטע... אָפּגעריסן זיך, און איבערגעלאָזט אין אים אַ שטומע וויסטיק.

איצט ערשט האָט ער דערפילט, אַז ער האָט געהאַט אַ פּול האַרץ פּאַר איר מיט גוטסקייט, גרייט געווען אויסצוהערן אַלע איר־ע דערציילעניש, און גרייט געווען צו דערציילן וועגן זיך...

ער איז נאָך עטלעכע מינוט געשטאַנען בּאַם צוגעמאַכטן טויער, דערנאָך געמומען שפּרייזן איבער די נאַסע גאַסן. ער איז

זי האָט אַזוי ווי אַ צאַפּל געטון פון דעם וואָרט „פּרי־
לינג".

— איך האָב אַזוי ליב דעם זומער. — און זי האָט געזומען דערציילן פון זומערס, פון בלומען מיט אַ מיידלשע־אַנטציקונג. אין טיף איבערצייגט, געפאַנגען פון די אייגענע ווערטער און דערינערונגען, האָט זי זעליגן איבערשאָט מיט קליינע נאַרישקייטן און קלוגע איינפאַלן. דערזען, דערפילט און דערטראַכט הייַנט ער זיך, אַז זי איז עפּעס אַנדערש, בעסער און שענער אינערלעך, ווי אַנדערע. וואָס מער זי האָט געערדט, אַלץ מער האָט זיך בא זעליגן געשטאַרקט זיין אַפשאַצונג: זי איז אַן אַנדערע.

מינקע האָט שטענדיק איבערגעריסן זייער געשפּרעך, זי האָט נישט געדולדעט, זי זאָל בלייבן אין רעזערוו, אין דערפאַר זענען זיי צופרידן געווען, בשעת זיי האָבן מינקען באַגלייט צו איר שטוב און אַליין צוריקגעשפּרייזט.

ער האָט זי איצט געהאַלטן אונטער זיין אַרעם, פעסטער, ווי פריער, זיי האָבן געשפּרייזט, ווי זעלבער, שטייף, פעסט, צוגע־קלאַפּט צום טאַקט אָן דעם אַספאַלט. ווייט, אויף די צווייטע גאַסן האָב זיך געהערט זייער שפּריזן.

אַפּגעשטעלט זיך לעבן דעם טויער, ווו זי האָט געווינט, שוין געדאַרפט זיך אָפּגעזעגענען און אַוועקגיין, נאָר נישט בא איר און נישט בא זעליגן האָט זיך די האַנט נישט אויפגעהויבן צו שיידן זיך. און זיי האָבן ווידער געזומען לאַנגזאַם שפּרייזן, הין און צוריק. מיטאַמאָל רופט זי זיך אָפּ:

— ווען איר זאָלט וויסן, ווי מיר ווילט זיך נישט אַרויפגיין צו זיך אין שטוב, ווען איר וואָלט פאַרשטאַנען, וואָס איך לעב יעדעס מאָל דורך, בשעת איך עפן די טיר פון מיין שטוב. איר זענט דאָך אַ פּאָעט, איר וואָלט געהאַט וואָס צו שרייבן...

— וואָס איז? דערקלערט געניעך.

אַ געוואַלטיקע געשעעניש איז דאָס געווען פאַר אים, אַ גרעסערע געשעעניש, ווי די גרויסע מלחמה, אַ וויכטיקערע זאַך, ווי די גרויסע רוסישע רעוואָלוציע... ווייל פאַר די אַלע לעצטע יאָרן האָט ער אַזוי אומרויק אַ נאַכט נישט פאַרבראַכט...

יאָ, עס זענען געווען נעכט, בשעת ער איז גאָרנישט נע־שלאָפן, געוואַלגערט זיך אין וואַגאָנעס, אויף וואָקזאַלן, אָבער דאַ־מאָלס איז דאָס געקומען אויסערלעך, איצט איז עפּעס אַנדערש: אין האַרצן האָט זיך עפּעס איבערגעדרייט. עס הייבט זיך אָן זיין רעוואָלוציע... זי, זי און נאָר זי. ער איז אַ בייזער, האָט זי געזאָגט. ווען זי וואָלט וויסן, ווי גוט און ווי טריי ער קען זיין...

מיט אַ שמייכל אויף די ליפּן איז ער איינגעשלאָפן.

געגאַנגען לאַנגזאַם און געשפּרייזט אויף דעמזעלבן טראָטואַר, אויף דעמזעלבן וועג, מיט וועלכן זי איז אַהיימגעגאַנגען...

און מיטאַמאָל גענומען שמייכלען אין זיך, לאַכן אין זיך-וואָס איז? ער איז פאַרליבט, ער איז אַזוי איבערראַשט פון אירס אַ וואָרט, פון אירס אַ בליק... צו וואָס באַדאַרף מען דאָס?

נישט באַמערקט, ווי ער האָט גענומען האַסטיק שפּרייזן. פונקט, ווי ער וואָלט וועלן אַנטלויפן פון איר, פון זיך אַליין, פון זיינע געדאַנקען וועגן איר.

„ווידער אַ געשיכטע, אַ פּלאָנטער". דאָס האַרץ האָט אים אונטערגעזאָגט, אַז גלאַט וועט די באַגעגעניש נישט אַריבער.

מיט וואָס פאַר אַ חוזקל, מיט וויפיל פאַרביטערניש און רעזיגנאַציע זי האָט זיך אויסגעדריקט דאָרט לעבן טויער: „מיין מאַ נעלע". וואָס איז דאָרט פאַר אַ לעבן צווישן זיי? ווער איז דער מאַן?

צוליב וואָס האָט זי וועגן דעם גערעדט מיט אים, מיט קאַמעניעצקין? געזוכט חברשאַפט באַ אים? און אפשר הילף? ער איז אַזוי געגאַנגען אַ לענגערע צייט אויף די גאַסן און ערשט אינדערהיים האָט ער דערפילט, אַז ער איז אינגאַנצן פול מיט איר, אַז ער האָט אַלץ פאַרגעסן, און נאָר ער טראַכט וועגן איר, וועגן אַ פרוי, וואָס ער זעט צום דריטן מאָל, אַ פרוי מיט לאַכעדיקע קלוגע אויגן, אַ פרוי, וואָס זעט אויס, ווי אַ יינג אומשולדיק מיידל... ווי רופט מען זי? אַ געלעכטער אויף זיך אַליין: ער ווייסט דאָך נאָך אַלץ נישט איר נאָמען. געראַנגלט זיך לאַנג מיט זיך, גע-ראַנגלט זיך מיטן שלאָף און נישט געקענט לאַנג אַנטשלאָפן ווערן.

ער האָט איבערגעטראַכט יעדעס וואָרט אירס, יעדער שמייכל און האַלב-שמייכל, זיך אַליין אָנגערופן „נאַריש יינגל", און אַלץ נישט איינגעשלאָפן. געפרעגט זיך: פאַרוואָס איז זי אַוועק-געגאַנגען פון אַלעמען און צוגעגאַנגען צו זיין טישל?

וועלכע האָט נעכטן אים אַ ביסל צעטרייסלט מיט עטלעכע ווער-טער...

ער האָט ווידער געטראַכט וועגן איר, און שיין האָט אים אויסגעזען דאָס לעבן, דער טאָג, דער מאָרגן און איבער-מאָרגן...

עס איז געקומען אַ נייער טאָג פאַר איר, ער איז אַרומגע-גאַנגען און געאַרבעט, גערעדט מיט מענטשן, גע שמייכלט זיך און געבייזערט זיך גוטמוטיק...

פאַר אַלעמען איז ער געווען דערזעלביקער זעליג, וואָס נעכטן. פאַר זיך אַליין איז ער אָבער געווען אַן אַנדערער... וועל-כער? ער דאַרף זיך אַליין קיין חשבון נישט אָפּגעבן...

פאַרהאַן אַ גרויסע וועלט, אויף דער גרויסער וועלט איז דאָ אַ שטאָט וואַרשע, אין וואַרשע איז פאַרהאַן אַ גאַס „נאָוואָליפּ-קי", איז דאָס דאָס שענסטע וואָרט פון דער וועלט, דער שענ-סטער קלאַנג...

ער איז געגאַנגען אויף די גאַסן און זיך אַנדערש ווי אַלע-מאָל אומגעקוקט: טאָמער באַגעגנט ער זי... ער האָט פאַר איר אַזוי פיל ווערטער, די בעסטע ווערטער האָט ער פאַר איר...

טעג זענען אָבער פאַרגאַנגען, ער האָט זי אַ צייט לאַנג נישט באַגעגנט...

דאָס האָט אים געקרענקט, נאָר ער האָט געגלייבט, געפילט, אַז זי טראַכט פון אים נישט ווייניקער, ווי ער פון איר, און דאָס וואָס זי ווייזט זיך נישט — דאָס איז אַ נויטווענדיקייט...

פרילינג, פרילינג, שוין אמתער פרילינג. ער האָט ליב גע-האַט דידאָזיקע צייט, ווען מען וואַרפט אַראָפּ פון זיך די שווע-רע מלבושים, יינגער ווערט מען, יינגלישער אין אַזעלכע טעג. ווו ער איז געגאַנגען האָט אים מיטגעזונגען זיין האַרץ...

דאָס וועלפישע האַרץ האָט זיך אויפגעכאַפּט. אויסגעפּייניקט

IV

פרילינג.

אויפגעכאפט זיך זייער שפּעט, א קוק געטון אין פענסטער. א׳בער נאכט איז אָנגעפאלן א געדיכטער שניי. די דעכער אַרום זענען ווייס, נאָר די ערב-פרילינגס-זון האָט געקערט וועלטן. זי האָט זיך אויסגעשפּרייט מיט איר וואַרעמער ברוסט אויף אַלע דעכער, פאַרעטערויש זיך צוגעדריקט צום אומשולדיקן שניי און געמאכט פון אים א תל...

דאָס איז א פריילעך שטיקל אַרבעט: פאַרניכטן, אויסראָטן דאָס, וואָס איז געקומען נאָך דער צייט, און די זון האָט זיך געפלייסט, פון די דעכער האָט גערינען און געגאָסן, און די אַלע דינע און צעפלאַסענע וואַסער-שטראָמען האָבן אַריינגעקוקט אין דער זונס שטראַלנדיקע אויגן, ווי א כעמיקער קוקט אויף זיין אַרבעט, צי די שטראָמען זענען ריין, דורכזיכטיק.

די זון איז אַריין צו זעליגן אין צימער, צו אים אין האַרץ, און אין ליכטיקן צימער האָט אַרומגעשוועבט א בליק פון א פרוי,

מזנטשן!

בשעת א׳ר לויפט אזוי האסטיק אויף די גאסן, געפאנגען פון אייערע געשעפטס-פלענער, פארהאלט זיך אויף א רגע.

דער פריילינג מוז אייך עפעס געבן, און דאס, וואס איר דערזעט נישט, מוז שטום דערפילן אייער נשמה.

אין די אפגעצוימטע סקווערן שפינען זיך גרינע קרוין, גרין-דין, גרין-העל, גרין-ליכטיק...

וער איז דער גליקלעכער?

איר? וועלכע פריידט פריידט אייך? דאמאלס, וען די גרעסטע פרייד איז די נאטור..

א דיכטער פלעגט אפט זאגן:

— פאר איין פרילינג גיב איך אפ אלע מיינע הארבסטן אין וינטערס.

דערזעלבער דיכטער פלעגט זאגן:

— שטארבן וויל איך אין הארבסט, לעבן — אין פרילינג.

דידאזיקע רייכקייט, די ליבע צו דער נאטור, דארף זיין די אינציקע ירושה פון אים.

אויף א שטיק פעלד האט זעלינ אמאל געזען אויסגעלייגט א סך פארטיקע אייזן-רעלס, זיילן, באלקנס, צווישן די שווערע טשוגונע, זענען געווען פריים פאסן ערד, דאס גריגע גראז האט דורכגעשפראצט, און מיט א גוטמוטיקן צוהכעים באלויכטן דעם וושאוער פון דער גרויסער אייזערנער טעמפקייט...

אויבן האט דאס גראז א טיערן שותף געהאט — די פלא-מיקע זון. איר מוזט זיך פארגלייכן צום קלענטסטן גרעזעלע און זיך נעמען דעמזעלבן שותף פון הימל...

ער איז איינמאל געזעסן אין תיסה, בא די רוסן, צופעליק אין אוקשולריק.

פון די לאַנגע ווינטערדיקע חדשים, האָט עס היינט אַ צאַפּל גע-
טון, ווייל די וואָלקנס האָבן אַראָפּגענומען זייערע שווערע לאַ-
פּעס פון דער זון, וועלכע האָט אויף דער ערד אַ קוק געטון מיט
לאַכעדיקע שטראַלן.

— העי, מענטש, פרעמדער! איך פאַרשטיי דיין שמייכל!
מיר אַלע זענען היינט אַנדערע.

עס איז געשעען... די זון האָט זיך גענומען צו אונדז.
נישט אונדזערע ביכער, נישט אונדזערע פילאָזאָפן... ליבע, מענטש-
לעכקייט, איבער-מענטשלעכקייט.

דאָס אַלץ וועט געבן די זון.

אין אָנהייב פון יעדן פרילינג, האָט ער די האָפנונג, אַז די
וועלט מוז ווערן אַנדערש. ער טראַכט: אַזאַ פרילינג איז נאָך
נישט געווען, אַזאַ ליכטיקייט איז נאָך אויף דער ערד נישט גע-
פאַלן. דער אויסגעמאַטערטער קערפּער גייט אַריין אין דער באַ-
נייטער נשמה.

ער איז ווידער יינג.

ווי דורך אַ נעפּל זעט ער דעם פאַרגאַנגענעם ווינטער, ער
וועקט אויף אין זכרון דאָס פריילעכסטע, וואָס דער ווינטער האָט
געגעבן.

יאָ...

אויף יענער פאַרוויילונג האָט מען נישט געקאַרגט קיין
עלעקטרישע לעמפּלעך, די מוזיק האָט זיך באַמיט אויפצוטרייסלן
די נשמה... פרויען, שמייכלדיקע, יינגע מיידלעך, באַוועגלעכע,
מונטערע, לאַכעדיקע...

נאָר ווען די זון לאַכט איצט אין פרילינג, ווערט דאָס אַלץ
בלייכער, ווייטער.

איצט, איצט זאָל קומען די בעסטע פון זיי — דער ווייטער
הימל וועט אונדז נאָנט זיין.

ער דערלאָזט קיינמאָל נישט, אַז דאָס וועלפישע האַרץ פון ווינטער זאָל אויפפרעסן זיין האָפנונג, אים אינגאנצן.

— אַ פרוי איז געווען, אַ פרוי האָט גליק געגעבן.

זי איז געווען און זי איז אַוועק, זי קען דאָך אָבער ווידער קומען, איר געשטאַלט קען זיין אַנדערש, דאָס געפיל צו איר — דאָסזעלבע.

בלומען וועט זי שטענדיק ליב האָבן, ווי אַ קינד האָט ליב שפּילצייג, מען דאַרף וואַרטן, אויסקוקן און דערקענען דעם אייגענעם ציטער פון דער נשמה.

די ליבע איז אַ קינסטלער, זי זוכט קאָמפּאָזיציע פון נשמות.

כל-זמן פאַרב איז פאַרהאַן.

כל-זמן דאָס בלוט בריט אין די אָדערן — האָב האָפנונג אויף ליבע.

קיין איין קינסטלער באַנוגנט זיך נישט מיט איין בילד.

און גאָט האָט די וועלט נישט באַשאַפן אויף איין יאָר. יעדעס מאָל וויקלט ער אויף דיזעלבע בילדער מיט דערזעלבער רעגלמעסיקייט און מיט דיזעלבע סודות...

קום אַרויס אין פעלד!

בויג זיך איין! אָט דאָ איבער די שאָסיי-שטיינער: עס האָבן שוין אַרויסגעשפּראָצט יינגע גראָזן. מאַך צו די אויגן, און דו וועסט פילן די פרישע גרינקייט אין דיין נשמה, אין דיין גאַנץ וועזן...

און הערט זיך איין!

דאָרטן אין די האַלב-נאַקעטע קזשאַקעס האָט זיך פאַרגנבעט אַ מזיק, אַ פויגל, און טרעלט אַרויס מיט זיינע עטלעכע מאָנאָטאָנע סענער, און בשעת אַן אויטאָמאַביל לויפט פאַרביי מיט אַ פייף. דערשרעקט זיך דער פויגל און אַנט לויפט.

אַ פרילינג אין תפיסה, מיט זילבער טאַפּעטירט די זון אויס זיין קאַמער, צום ערשטן איין וואַנט, דערנאָך אַ צווייטע וואַנט. און ער האָט געשפּרייזט צו דער ליכטיקייט, געגלעט די וואַרעמע פּאַסן זון. ביז זיי פאַרשווינדן הינטער די קראַטעס, שטייט ער דערנאָך באַם געצוימטן פענסטער, כאַפּט אָטעם פון דער באַנייטער וועלט. ער שלינגט פרילינג דורך דער קראַטע אין זינקט אין אָפּגרונד פון יאוש.

— גאָט! מיט וואָס איז ער בעסער פון אַ חיה? זע, וואָס די מענטשן האָבן געמאַכט פון אַ מענטש. פאַרוואָס האָבן זיי אים אין שטייג אַריינגעוואָרפן?

די טעמפּע גרויע ווענט פארלאַנגען זיין קאַפּ.

צעשמעטערן דעם קאָפּ און אַ סוף.

נעכט און טעג, טעג און נעכט פאַרגייע אין שוידער פון איינזאַמקייט... ניין, ער גיט זיך נישט אונטער, ווייל באַטאָג האָט די זון זיך אַריינגעגנבעט דורך די אייזערנע שטאַנגען, געקומען צו גאַסט צו אים, און אַזאַ גאַסט לאָזט עפּעס איבער.

לעבן, מען באַדאַרף לעבן, מען מוז לעבן, אין יעדן טראָפּן בלוט צאַפּלט דאָס לעבן...

טויט איז גאָרנישט...

און ווער וויל עס פרייוויליק אַוועקגיין מיט גאָרנישט?

אַ ביסל זכרונות פון נעכטן, אַ טראָפּן האָפנונג און גלויבן אין דעם מאָרגן. מענטש! קייטל דיין לעבן מיט די רינגעלעך פון פרילינג.

ער אַליין, ווען ער זעט אין האַרבסט פאַלן די בלעטער, הייבט ער דאַמאָלס אויף די אויגן צו די נאַקעטע צווייגן און ער טראַכט: איבעראַיאָר וועט עס ווידער בליען, עס וועט אַזוי בליען, ווי קיינמאָל נישט.

אייביק מוז מען וואַרטן דעם פרילינג.

ער וויל נישט פאַרשרייבן אייערע זינד, ווייל ער האַט נאָך זיינע אייגענע נישט פאַרשריבן, נאָר אויב איר פילט היינט די פרייד פון דער ערשטער זון, אַזוי ווי ער פ י ל ט ע ס, דאַמאָלס וועט נאָט אַלעמען מוחל זיין, דאַמאָלס איז נישטאָ וואָס מורא צו האָבן: די וועלט איז דעם מענטשס.

דאָס וועלפישע האַרץ האָט אַראָפּגעוואָרפן פון זיך די גרויע פעל, די אויסגעהונגערטע אויגן שמייכלען...

ווייל ער פילט דאָס, וואָס אין יעדן פרילינג, און עס גייט אים נישט אָן, צי ער וועט ווידער גענאַרט ווערן.

עפּעס מוז געשען אַ ווונדער. אַ ים מיט ליבשאַפט גיסט פון דער הויכקייט, פון דער בלויקייט.

אויב איר פילט דאָס נישט, דאָמאָלס לעבט איר נישט...

פרילינג...

און די שטאָט האָט געאַרבעט, געלעבט און געשוועבט, טויזנטער פון די מענטשן האָבן קיין צייט נישט געהאַט צו באַמערקן דעם פרילינג. איבער די פלויטן פון די אַלטע סעדער, איבער די שטאַכעטן פון די יינגע סקווערן, פון אומעטום האָט זיך געטראָגן אַ פרישע גרינקייט צו דעם מענטשס מידע אויגן. ווען-נישט-ווען שטעלן זיך אָפּ די צעטומלטע געדאַנקען פון דעם, וואָס האַנדלט, ער דערמאַנט זיך עפּעס, זיך אַליין דערמאַנט ער. ער דערפילט, אַז היינט איז זיין יום-טוב, נאָר דער פאַרנומענער קאָפּ טרייבט פון זיך אַוועק יעדעס געפיל. זיין האַרץ זאָל אַ גרויער ברוק-שטיין ווערן, אַ שטיין, איבער וועלכן מען שפּרייזט אַזוי גלייכגילטיק.

צוויי קייטן פון מויערן ציען זיך, אַלטע און נייע געביידעס, אָפּגעקראָכענע ווענט און גלאַנציקע מאַרמאָר-שטיינער — די גאַס...

די גאַס. ווי אַ טייך זעט עס אויס, און אויף דעם פלאַך פון

מיינסטו טאַקע, אַז ער וועט אויפהערן צו זינגען?

א ביסל ווייטער, אוּן ער זינגט וויידער.

אוּן פּאַר א יאָר צוריק, מיט טויזנט, מיט צען טויזנט יאָר צוריק, האָט עס אַזוי געזונגען. אָט דער פויגל, דער יינגער, וועט קיינמאָל נישט אַלט, קיינמאָל נישט אָפּגעלעבט. . .

וויל פּוּן פּרילינג צו פּרילינג טראָגט ער זיינע קאָלירטע פּליגעלעך אוּן דעם געטלעכן מיקראָסקאָפישן אינסטינקט צו שוועבן אוּן זינגען.

פּרילינג. . .

פּאַר אים איז דאָס נישט קיין סענטימענט, נישט אויסגעלערנט פּוּן ביכער. שוין יאָרן, ווי ער לייענט נישט קיין ביכער, שוין יאָרן, ווי ער באַזוכט נישט קיין טעאַטער. די וועלט, די גאַסן, די פּוּל-געפּאַקטע שטעט אוּן די גרויסע לידיקייט הינטער דער שטאָט — דאָס אַלץ נעמט ער פּאַר זיך, ווי א גרויסע אַרעמע. . .

פּאַר זיין טראַכטן אוּן פּילן. . .

פּאַר זיין פּרייד אוּן יסורים. נאָך איידער עס ענדיקט זיך זיין האַס, הייבט זיך שוין אַן זיין ליבע, נאָך איידער עס לעשט זיך זיין ליבע, הייבט זיך שוין אַן זיין האַס.

זיין האַס. . .

וויל ער דערגרייכט נישט צו יענע אויסגעחלומטע הויכקייטן, וויל קיינער דערגרייכט נישט, אוּן אפשר דאַרף מען גאָרנישט דערגרייכן, נאָר פּילן מוז מען אוּן לידן מוז מען אוּן פּאַרלאַנגען מוז מען. . .

מיט וואָס האָט איר פּוּל געמאַכט דאָס לעבן, וועלן אַזוי פּילע לעבנס גייען פּריוויליק צום טויט?

אָנשטאָט אויסצושטרעקן די האַנט צו בלומען, ציען זיך דעם מענטשנס פינגער צו א פּלעשעלע סם, צום רעוואָלווער,

אָפּצוּזאָגן איצט פון דעם שלאָנקן ווייבל... ווי רופט מען זיז
ער לאַכט צו זיך אַליין, ער געדענקט נישט איר נאָמען.

זי האָט אים שוין אינמאָל געזאָגט, ווי זי הייסט, נאָר דאָס
איז געווען אין אַ מאָמענט, בשעת ער האָט צו שטאַרק אַריינעקוקט
אין אירע אויגן, אין איר לעבעדיקן פּנים, און וואָס מיר נאָמען!
ער האָט זיך נישט איינגעהערט, וואָס זי רעדט צו אים...

איצט, ווען ער דערזעט פון ווייטן באַם ראָג פון אַ גאַס, ווי
זי שפּרינגט לוסטיק פון טראַמוויי אַראָפּ, באַשליסט ער, ווען זי
וועט צוגיין, גלייך פרעגן באַ איר, ווי זי הייסט...

זי האָט אים שוין באַמערקט.

אין אַ ווייס-זומערדיק קלייד מיט אַ רויט היטעלע אויפן
קאָפּ. זי האָט ווידער אָנגעטון אַ רויט היטעלע, שוין אַ נייס, אַ
זומערדיקס. דאָס האָט זי געטון צוליב אים, ווייל ער האָט געזאָגט,
אַז די רויטע פאַרב קליידט זייער צו אירע טונקל-גרינע אויגן.
ער ווייסט זיכער, אַז דאָס האָט זי געטון צוליב אים, און דאָס
מאַכט אים גליקלעך.

איצט איז זי געקומען, לויט ווי מען האָט אָפּגערעדט, מינקע
האָט צוגעהאָלפן.

זי גייט אים אַנטקעגן, זי לאַכט... די גאַנצע גאַס שמייכלט
פון פרייד... די לינקע האַנט דערלאַנגט, און פרעגט שטי-
פעריש:

— לאַנג געוואַרט אויף מיר?

— אַ גאַנץ לעבן, — ענטפערט ער.

— איך האָב נישט ליב אַזעלכע וויצן, עס פּאַסט נישט פאַר
אייך.

נעמט ער זיך פאַרענטפערן, אין מיט דעם הייבט זיך אָן אַן
ערנסט געשפּרעך. ער וויל איר פאָרט באַווייזן, אַז ער האָט געמיינט
נישט אין שפּאַס:

דעמדאָזיקן טייך טראָגן זיך טויזנטער פורן מיט פערד און אָן פערד. גרויסע, רויט-באַפאַרבטע טראַמווייען און אָמניבוסן, אויטאָ-מאָבילן...

די רעדער דרייען זיך, אַ קינד וועט זיך אפשר פרייען מיט דעם גאַסן-שפּיל, אָבער פאַר די גרויסע איז דאָס אַן ערנסטער מוז. די גאַנצע באַוועגונג, דאָס געזעץ פון אַלטעגלעכקייט, דער נעכטן מיטן היינט לייגן זיך צונויף, ווי בלעטער פון אַ בוך, און דאָס בוך וואַרט און זוכט וועמען...

אַ האַנט זאָל עס עפענען, אַ נשמה זאָל זיך דערמאַנען, אַז נעכטן איז געווען אַ נעכטן... אַז נעכטן איז געווען לעבן. אַלע בייען פאָרויס, זאָל איינער גיין צוריק.

און דער איינער איז היינט דאָ...

קעגן שטראָם שפּאַצירט ער. אין דער גרויסער שטאָט זע-נען פאַרהאַן אַזוי פיל שטייגן מיט שמאָלע פענסטער, וועלכע זע-נען פאַרהאָנגען מיט גאַרדינען, אַזוי, אַז אַ שטראַל פון דער זון מוז זיך דורכגנבענען.

פון אַזאַ מענטשן-שטייג האָט צו אים אַ פרוי אַרויסגעקוקט, שוין עטלעכע טעג. ער וואַרט אויף איר שוין צוויי וואָכן צייט.

עס האָט זיך אים נישט געגלייבט, עס האָט זיך אים נישט געחלומט — באַ זיינע גענויע פערציק יאָר, נאָך די אַלע איבער-לעבונגען, נאָך אַלע נאַרברענטע בריקן הינטער זיך.

ליבע! ער האָט שוין פיינט געהאַט דאָס וואָרט, אַפילו אַ בוך האָט ער נישט געקענט לייענען, ווו אויף הונדערטער פאַר-דרוקטע זייטן דערציילט דער מחבר, וואָס זי רעדט צו אים, וואָס ער רעדט צו איר, און מיטאַמאָל... מיטאַמאָל האָט ער זיך אַליין פאַרליבט. אין עטלעכע טעג צייט איז דאָס געשען.

ערעגט באַ אים, צי ער וועט האָבן מוט און קראַפט זיך

און זיי האָבן ביידע גענומען לאַכן, וואָס ער אַזאַ נאָכ־לויפער, אַזאַ, וואָס רעדט אַזעלכע רייד וועגן דעם פּלוצלינגען געפיל צו איר... ער האָט קיין געלט נישט אויף עטלעכע רויזן.

זי האָט אים געהאַלטן אונטערן אָרעם, און אַזוי שפּילנדיק אים געצויגן פון דעם אָרט, געוואָלט גיכער אַוועקגיין פון די רייצנדע בלומען.

פּלוצלינג איז אים איינגעפאַלן אַ געדאַנק: ער טאָר נישט אַוועקגיין אָן די בלומען, פאַר קיין פאַל נישט, זי מוז באַקומען, אויב נישט, איז זי אַליין פאַר אים אויף אייביק פאַרפאַלן. אַזאַ געדאַנק... אַ שרעק האָט דאָס אים געבראַכט.

ער האָט געמאַכט אַ טריט צוריק, צוגעקומען ווידער צו דער בלומען־פאַרקויפערין און אַרויסגעצויגן פון קעשענע אַ זיל־בערנעם פּאָרטסיגאַר. שוין מיט יאָרן צוריק האָט ער דאָס פאַר א מתנה באַקומען...

— פרוי, נאַט אייך דעם פּאָרטסיגאַר, ס'איז זילבער, און גיט מיר דערפאַר די בלומען.

די פרוי האָט אים אָנגעקוקט ווי אַ משוגענעם, און אין דער־זעלבער צייט האָבן אירע אויגן דורשטיק שוין געדימענט צום פּאָרט־סיגאַר.

— ס'איז זילבער, זאָג איך אייך, און די בלומען מוז איך האָבן.

און זי... דאָס ווייבל...

מיט איר ווייס קלייד, מיטן ווייסן שירמל און מיט דעם רויטן היטעלע אויפן קאָפּ, זי איז געשטאַנען פון ווייטן און צוגעקלאַפּט מיטן שירמל.

האָט געוואַרט, וואָס דאָ וועט אַרויסקומען?

זי האָט אויף וועמען אַ קוק געטון אויף לינקס, און פון

— איך ווייס נישט, וואָס עס טוט זיך מיט מיר, איך בענק נאָ
אייך, ווי אַ יינג בחורל אין זיין ערשטער ליבע.

— צום וויפלטן מאָל זאָגט איר שוין די ווערטער?

האָט ער אַ קוק געגעבן אויף איר, זיך געבעטן מיט די
אויגן, זי זאָל אים מער נישט שטעכן מיט די ווערטער אירע.

אַרום שפרייזן מענטשן, טראַמווייען טראָגן זיך, די געשעפט
פאַרשליסן זיך מיט גערויש. אַ זומערדיקער פאַרנאַכט. יעדער איי-
נער וויל זיך גיכער אַרויסכאַפּן אויף דער פריי.

נאָר פריער פאַר אַלעמען, באַזונדער און אויסער אַלעמען,
שפרייזט דאָס פאָרל...

— יאָ, איך האָב באַשלאָסן צו פרעגן באַ אייך, ווי אייער
נאָמען איז, מען קען דאָך אַזוי נישט, אָן אַ נאָמען...

— כ׳האָב אייך דאָך שוין געזאָגט...

— כ׳האָב נישט געהערט, געווען צופיל פאַרנומען מיט אייך
אַליין...

לאַכט זי און ענטפערט:

— איך וועל אייך איצט אויך נישט זאָגן, זאָל איך בלייבן
דערווייל אָן אַ נאָמען, קלערט אַליין אויס אַ נאָמען פאַר מיר.

— די פרוי מיטן רויטן היטעלע.

— זאָל זיין אַזוי...

אויפן גאַס האָט מען געקויפט בלומען, אַ גאַנצער באַרג
טשערעמוכע איז געלעגן אָנגעוואָרפן לעבן דער אָרימער קריסטין,
און אין אַ קריגל זענען געשטאַנען באַ אַ צענדליק רויטע, בלו-
טיק-רויטע רויזן.

ער איז צוגעגאַנגען צו דער טשערעמוכע.

— ניין, איך וויל די רויזן, אַלע רויזן.

האָט ער אַ שמייכל געטון:

— כ׳האָב קיין געלט נישט.

אומעטום פייער, און מיט א״ם שפרייזט אַ יינגע פרוי, וואָס שמייפלט כסדר, זי ווייזט ווייסע ציין, און די ציין ווערן אויך רויט פון דער זון.

די וועלט ברענט.

— הערט זיך איין, וואָס איך וויל אין דער רגע זאָגן.

— וואָס אַ שטייגער? ווידער פּאָעזיע?

ער הערט נישט איר פראַגע און רעדט ווייטער:

— פון דעמדאָזיקן פייער וועט די גאַנצע וועלט בלייבן גאַנץ, קיין שטויבעלע וועט נישט פאַרשווינדן, קיין שטרויעלע וועט נישט פאַרברענט ווערן, נאָר פאַר איינס האָב איך מורא:

— פאַר וועמען און פאַר וואָס?

— פאַר זיך אַליין...

— אַן אָנהייב האָט איר שוין געמאַכט, אייער פּאָרטסיגאַר...

— לאַכט נישט, דאָס איז געווען אַן איבעריקע זאַך באַ מיר, אָבער איך רעד וועגן זיך אַליין...

— וועמען גייט עס אָן? אפשר דאַרף איך טראַכטן וועגן זיך אויך, און איך טו דאָס נישט...

ער האָט אַ קוק געגעבן אויף איר, אויף די טוגקעלע אויגן, אין וועלכע דער שמייכל האָט אַזוי ווי גענומען בייז ווערן. ער האָט באַמערקט, ווי איר נעזל ציטערט אַ ביסל צערייצט, ער האָט דערפילט זיין בענקשאַפט אין אירע בליקן, זיין אומרו, זיין חלום און זיינע פלאַמען...

און פרעמדע מענטשן האָבן זיך אַרום זיי געפּלאָנטערט, ווי צוויי פאַרשווערער האָבן זיי גענומען זוכן אַ ווינקעלע פאַר זיך...

פּלוצלינג האָט זי זיך אָפּגעשטעלט:

— איר ווייסט, וואָס מיר איז איינגעפאַלן?

— וואָס?

דעכטס האָט ער איר שוין צוגעטראָגן א פולן הויפן מיט די פלא־
קערדיקע רויזן.

זי האָט געפרעגט:

— פאר דעם פאַרטסיגאר? איר באַדויערט נישט?

— א שטיק קאַלט זילבער. כ׳האָב שוין לאַנג געוואָלט פון
דעם פטור ווערן.

און דאָס איז געווען אַן אמת. ער האָט טאַקע געוואָלט פטור
ווערן פון שווערן פאַרטסיגאַר.

ס׳איז שוין געווען פאַרנאַכט. א סך גאַסן שוין דורכגעגאַנגען.
און אויסגעדאַכט האָט זיך זיי, אז אויף אַלע גאַסן דרייען זיך
אַרום די זעלבע מענטשן, די זעלבע, ענלעך איינע־ צום צווייטן
ווי די פאַליעס. פון צופיל קוקן אויף זיי, ווערט עפעס טעמף אין
קאָפ און זיי הערן אינגאַנצן אויף צו אינטערעסירן.

זי איז געגאַנגען מיט די רויטע בלומען, מיט דעם רויטן
היטעלע אויפן קאָפ... און דאַרטן צווישן די שפּאַלטן פון די
מויערן איז, ווי א האַלב רונדע פאַמוגע-וואַנד געהאָנגען דער ה׳מל,
דאַרט האָט זיך געריטלט אַלץ בייזער, ערנסטער, וואָס א רגע
שפעטער, אַלץ מער בלוט אַן פורפור, פונקט ווי א שלאַכט האָט
זיך צעפלאַקערט.

ער קוקט אויף דער רויטקייט, וואָס קריכט צווישן די מויערן
און רעדט צו איר:

— מיר דאַכט זיך, אז דער הימל צינדט זיך אָן פון די
בלומען, וואָס איר טראָגט אין אייער האַנט, פון אייער רויטן הי־
טעלע, פון אייערע בליקן.

— פאַנטאַזירט נישט, זייט פאַרזיכטיק. די אויטאָמאָביל־
נען גאָרנישט אזוי פאַטיש געשווימט.

איצט האָט שוין אין אַלע פענסטער געפלאַקערט בוגטער
ס׳יער, אויף אַלע באַלקאָנען, אויף די בראָנזאָוע שילדן.

V

אנקא

יעדעס ווינקל, וו א בוים איז געשטן, א גאַרטן, א סאַד, א שקוער... יעדעס גרינע ווינקל האָט זיך אויסגעטיילט מיט יום-טובדיקייט און באַיאונג.

די שטאָט האָט געטומלט מיט איר שטענדיקן גערויש, נאָר אויף אַלץ, אויף די מענטשן, אויף די גרויע הייזער, אויף ווע-בע דער אויסגעטרוקנטער טינק האָט זיך געשיילט, אויף אַלץ איז געפאַלן די יזנגע זון...

אומעטיק און פרייליך האָט עס געמאַכט זעליגן, אין אזעל-כע טעג האָט ער געוואַלט מער, ווי עס לאָזט זיך דערגרייכן. א שטראָל, וואָס גנבעט זיך אריין אין האַרץ, צעשטערט די רויקייט, עס מונטערט אויף, עס רופט א ביסל ווייטער פון די גאַסן, פון די מענטשן, פון דער געווינטלוכקייט, און אפשר רופט עס גאָר-נישט.

אפשר הייסט עס בלייבן זאָ, ווו דו ב סט. דאָ אויפן ערט,

— איך וועל פאָרן אַהיים.

— וואָס איז געשען? וואָס אַזוי פּלוצלינג?

— איך האָב מיך דערמאַנט: מיין מאַן איז קראַנק, ער ליגט און קרעכצט אַ גאַנצע טאָג.

און אַזוי ווי זי רעדט, האָט זי גענומען אויסקוקן אַ טראַמ-וויי. עס האָט לאַנג נישט געדויערט: אַ טראַמוויי איז אָנגעפאָרן. זי איז אַריינגעשפּרונגען. ער האָט געוואָלט טון דאָסזעלבע, האָט זי באַפוילן:

— איר בלייבט דאָ!

ער איז געבליבן שטיין צעטומלט, וואָס איז דאָ פאָרגעקומען? האָט זי זיך טאַקע פאַרבענקט? צי דאָס איז עפּעס אַ ווייבערישע קונץ?

צי זי האָט זיך דערשראָקן פאַר די פלאַמען, וועלכע פאַר-ניסן די גאַנצע שטאָט מיט פייער?

זי, זי איינע איז אַלץ. פריער האָט ער זיך געליבט... זיך געפּלאָנטערט אין פרעמדע נעצן, ער האָט נישט געוואָלט פאַר־לירן דאָס, וואָס דער שיקזאַל האָט אים צופעליק געגעבן. ער האָט אפילו געליטן, ווען איינע פלעגט אַוועקגיין... נאָר איצטער איז אַנדערש: ער וויל דערגרייכן, ער וויל איבערברעכן אַלע צוימען, ער איז אינגאַנצן פול פון אירע בליקן, פון אירע ווער־טער, פון אירע ליידן.

אָט וויל ער זיך דערמאַנען, ווי זי זעט אויס, איר בליק, איר טריט... טראַכטן און אַריינטראַכטן זיך אין אירס אַ וואָרט: וואָס האָט זי געמיינט? וואָס האָט זי דאַמאָלס אַזוי טיף אַריינגעקוקט אין זיינע אויגן?

ער גייט אַזוי אַרום אויף די גאַסן, די באַוועגונג מונטערט. די יינגע מיידלעך שוועבן אין די ווייסע קליידלעך, אַלע זענען היינט שיין געוואָרן, שמייכלענדיקע אויגן, געפּערלט לייב, שעמע־רירט אונטער דעם דינעם וואַל פון זון־שיין...

— פּאַניע קאַמעניעצקי!

איר קול. איר האַנט שטרעקט זיך אויס צו אים, עס געדויערן עטלעכע סעקונדן איידער ער הויבט אויף זיין האַנט.

— אַנטשולדיקט, איך האָב זיך צעטומלט, זיך נישט געריכט אייך צו באַגעגענען.

ער קוקט אויף איר מיט פרייד און באַמערקט דייטלעך דריי זאַכן: איר לייכט ווייס קליידל, די טונקעלע ברעמען־רעמלעך איבער אירע אויגן, און איר רויט, כמעט קינדעריש היטעלע. אין איר שמייכל שפּילן זיך אָפּ די אַלע דריי פאַרבן. די אומשולדיקע ווייסקייט, די ערנסטע ברעמען און דאָס רייצנדיקע רויטקייט, וואָס ברענט איבער איר קאָפּ.

אויסגערעדט זיך אַ ביסל, אָנגעברוגזט זיך איינער אויפן

מאכן א יום-טוב פאר זיך, פון יעדער קליניקייט עפעס נע־מען.

אין זאקסישן גארטן שווימען אויף דער סאושלקע זעקס וויסע שוואנען, אזן ארום האבן זיך געעפנט די אלטע, די בריייטע קאשטאנען־בייטער. עס איז גוט מיטאמאל, פלוצלינג, זיך אפגו־רייסן פון אלצדינג אזן ארייינגיין האסטיק אין גארטן. איין קוק, אזן דו קענסט זיך שוין נישט פונאנדערקלויבן אין די ברעקלעך פון דיינע געפילן... א פאליע פון גרינעם לעבן פארפלייצט דיין גאנצן „איך".

אין אזעלכע רגעס פלעגט זיך זעליג ארומקוקן, צי קיינער זעט אים נישט. אויסגעדאכט האט זיך אים, אז אויף זיין פנים ליגט די גאנצע פרייליכע איבערראשונג, אזן געווזסט האט ער שוין, אז נישט נאר טרויער מוז מען באהאלטן פון אלעמען, נאר אפילו פרייד.

איבערהויפט אין היינטיקן פרילינג, וועו עס דאכט זיך אים, אז אלץ לעבט ער דא איבער צום ערשטן מאל. קיינמאל איז נא־א בלאט אזוי גרין נישט געווען, קיינמאל איז א בלום אזוי וויס נישט געווען. אין גאס, אין שטוב, אומעטום איז ער אן אנדע־רער... זאל דאס זיין צוליב דעם יינגן וויבל, וועלכע פארטרויט אים אזוי פיל, שמייכלט אזן לאכט צו אים אזן אנטלויפט פון אים, פונקט וי זי וואלט פאר זיך, צי פאר אים מורא האבן.

וואס קומט דא פאר? א וואך צייט וי זי באווייזט זיך נישט, אויף זיינע בריוולעך, וואס ער האט געשיקט געהיים, איז אויך קיין ענטפער נישטא.

אזן דאך איז ער מיט איר, אין אלע אפגעזונדערטע שפא־צירן. וויפיל ער האט נישט געוואלט פארגלייכן זיין איצטיקע איבערלעבונג צו אלע פריערדיקע, האט ער זיך סוף כל סוף גע־מוזט מודה זיין, אז איצט איז עס שטארקער, באדייטנדער.

בעט, שפּ ייזט איר אַרום אַ ליידיקגייער און איר קוקט אויף די ווייסע קליידלעך פון די מיידלעך...

— נישט אויף די קליידלעך, נאָר אויף די מיידלעך, — האָט זעליג פאַרבעסערט.

— אויף אַלע?

— אויף איינע מער, אויף איינע ווייניקער, און אַלע צוזאַמען זענען דאָך אויך אינטערעסאַנט.

זיי זענען איצט אַרויסגעגאַנגען אויף קראַקאָווער פאָרשטאָט און נאָנט צו „נאָווי שוויאַט", און זעליג האָט אָנגעוויזן:

— גיט אַ קוק! די שטאָט האָט אַ סך ליידיקגייער, זעט נאָר דאָס ביסל ווייסקייט, וואָס פלאַטערט פון ביידע זייטן גאַס... ס'איז מער, ווי שיין... ס'איז יינג, לעבן, עס וועקט און מונטערט... אוי, ווי עס ווילט זיך שטיפן.

— איר זענט צו ערנסט דערצו.

געקוקט אים אין די אויגן און געלאָזט זיך פירן אונטער די האַנט, ער האָט אַפילו נישט געדענקט, ווען ער האָט זיין האַנט צו איר אָרעם צוגעשמידט. אוודאי דאַמאָלס, בשעת זיי זענען די גאַס אַריבער.

— אויסערלעך, פּאַני אַנקאַ! נישט מער ווי אויסערלעך, אינערלעך האָב איך אַלע סטרונעס אין זיך, אַלע פאַרלאַנגען, נאָך קיינמאָל נישט געהאַט די געלעגנהייט צו נעמען שפּרינגען אַזוי, ווי עס ווילט זיך, קלעטערן אויף בערג. אַרומלויפן אין אַ געדיכטן וואַלד און זוכן דעם אייגענעם עכאָ... אָט דאָס ווילט זיך.

— האַ! איר שאַפט שוין אַ ליד, גיכער נעמט אַ טראַמוויי און פאָרט אַהיים לידלען.

ער האָט אַ קוק געטון אויף איר מיט פאַרדראָס אין די אויגן:

צווייטן, און אָן אַ כוונה געגומען ניין אַלץ ווייטער אין די זייטיקע גאַסן און געס לעך.

— מינקע האָט מיר אויסגעזאָגט אייער נאָמען. איר הייסט „אַנקע", און אייער פאַמיליע איז לערנער...

— דער נאָמען איז מיינער, נאָר די פאַמיליע איז מיין מאַנס, און עס איז מיר אַזוי פרעמד, ווי ער...

מער נישט גערעדט, אַ לייכטע אויפרעגונג האָט זיך אַרויפ-געכהפט אויף איר פנים.

און זעליג אַליין איז אויך שווייגנדיק געוואָרן.

רעדן וועגן איר פאַמיליען-לעבן, האָט ער נאָך נישט געהאַט קיין מוט. אַלץ וואָס ער האָט געוווסט וועגן איר, איז געווען האַלב נישט דערזאָגט, רמזים... און זייער נאָנטקייט איז דערווייל גע-ווען נישט מער, ווי אַ שפּילעוודיקער שמייכל, וואָס האָט גע-שוועבט פון איינעם צום צווייטן, עס האָט נאָך געפעלט פאַראַנט-וואָרטלעכקייט, ערנסטקייט.

אָבער געוואָלט האָט ער אַלץ וויסן, וועגן אין לעבן איז אים דאָס געגאַנגען. בא מינקען האָט נישט געפּאַסט אַלץ צו פרעגן, ווייל די מינקע וועט באַלד אַלץ איבערדער-ציילן.

און זי אַליין האָט קיינמאָל נישט דערזאָגט. זעליג האָט פאַרשטאַנען, אַז זי האָט נאָך נישט קיין פולן צוטרוי צו אים.

געגאַנגען ווייטער, געקוקט אין די שוי-פענסטער און פאַר-רעדט זיך וועגן אַנדערע זאַכן, אָט אַזוי האָט זי שוין עטלעכע מאָל גערעדט וועגן זיך אין האַלבע ווערטער, פון וועלכע זעליג האָט געפילט, אַז זי איז זייער אומצופרידן פון איר איצטיגן לעבן, נאָר זי אַליין פלעגט עס באַלד פאַרשמייכלען, פאַרשפּאַסן, געוועט זיך מיט אים:

— איצט נאָכמיטאָג, ווען אַלע ענדיק דעם טאָג מיט אַר-

ניש... און די פרישע זאַמד־בערגלעך, וואָס דער קראָט גראָבע אויס... באַ אייך איז דאָס גאָרנישט?

ער האָט נאָכאַמאָל איבערגעפרעגט:

— באַ אייך איז דאָס גאָרנישט?

זי האָט אויפגעהויבן אויף אים די אויגן און עפּעס האָט אים דערפרייט. אויסגעדאַכט האָט זיך אים, אַז זי הערט אים אויס, זי וויל אים הערן. פונדעסטוועגן האָט ער געפרעגט:

— וואָס? שוין גענוג גאַרישקייטן אָנגערעדט?

— ניין! גאָרנישט קיין נאַרישקייטן, די אַלע זאַכן האָב איך אויך נישט פיינט, איך וויל נאָר וויסן...

זי האָט זיך אָפּגעשטעלט, נישט גצוואָלט דערזאָגן...

— וואָס? — האָט זעליג געפרעגט און זיך אָבגעשטעלט.

זי האָט מיט איר אָרעם, וועלכן ער האָט זי געהאַלטן, גע־רופן אים ווייטער צו גיין.

— איך וועל מיך פון אָרט נישט רירן, ביז איר וועט נישט דערזאָגן...

— גאָרנישט... זי האָט זיך געבעטן... גאָרנישט, און אויב איר ווילט, וועל איך זאָגן.

— וואָס אַזוינס?

— איך וויל נאָר דערגיין, דערגרייכן, וויסן, צי דאָס אַלץ, וואָס איר רעדט, צי דאָס איז טאַקע אייערס, אייער בלוט און נשמה, צי דאָס איז נישט געלידלט...

— און אויב ס'איז טאַקע מיינס, באמת, אינגאַנצן מיינס?

— דאַמאָלס, דאַמאָלס וועט איר מיר ווערן טייערער.

— ער האָט איר אַ קוש געגעבן אין האַנט און מיט אַ דער־פרייטער אומרויקייט געקוקט אין אירע אויגן. גערעדט:

— אין דער נאַטור איז נישטאָ קיין איין פאַלשער טאָן: דאָס בליען און דאָס וועלקן איז איין גרויסער אמת, דער שווייגנ־

— באמת, איר באַליידיקט מיך, און איך בעט אייך אויף זאָך אַמאָל: וואַרפט מיר קיינמאָל נישט פאָר מיינע לידלעך, איך האָב פיינט צו שפּילן אין פּאָעזיע, די אַלע אויסערלעכע קונצן, וואָס מאַכן צו שפּאָט דאָס אמתע געפיל און אמתן עקסטאַז. איך זוך אין וואַלד נישט קיין לידל, איך זוך זיך אַליין, כ׳בין פון די, אין וועמענס נשמה עס איז געבליבן אַ ביסעלע ירושה פון דער נאַטור... פּאַני אַנקאַ!...

זי האָט אַרויסגעריסן איר אָרעם פון זיין האַנט און גוט-מוטיק זיך אָנגעבייזערט:

— הערט שוין אויף מיט אייער „פּאַני"! „אַנקאַ" אַליין איז אייך ווייניק? „פּאַני"! נאַ דיר אַ „פּאַני".

ער האָט זיך פון דעם גאָרנישט געמאַכט, גענומען זי ווי-דער אונטערן אָרעם און געוואָרפן ווערטער צו איר, צו דער גאַס, און אויסגעדאַכט האָט זיך, אַז ער רעדט צו זיך אַליין אויך.

—וואַלד, פעלד, נאַטור — ווינטער, זומער... דאָס בליען און אָפּשטאַרבן, דאָס איז אַ טייל פון מיין „איך". פאַרהאַן אַזעל-כע, וואָס שטעלן די מאַשינען העכער... גוט! איך אַנטזאָג מיך נישט פון עלעקטרי און בענזין, אָבער דאָס אַלץ צוזאַמען שאַדט מיר נישט, איך זאָל אויפציטערן, בשעת דער הימל דונערט, זיך צו פרייען, בשעת איבער דער גאַנצער וועלט, אונטערן רונד פון הימל שטעלט זיך אַ עק אַ גרויסער, ליכטיקער רעגנבויגן, ווי אַ דוגע. ווען איר וואָלט וויסן, אַנקאַ, ווי איך האָב ליב דעם וואַלד אין שפּעטלעכן האַרבסט, ווען די שוואָמען פוילן. די נאָז-לעכער צע-שפּרייטן זיך באַ מיר, ווען איך צי אַריין אין זיך דעם פייכטן ריח פון די דורכגענעצטע סכך-נאָדלען, איך האָב ליב סטאַוון מיט שטייעדיק וואַסער, עפּעס באַוועגט זיך דאָרטן צווישן די בלעטער אין דעם גרינעם שימל-וואַסער, אַ זשאַבע, צי אַן אַנדער באַשעפע-

די נאַטור האָט נישט ק׳ין הענט אין שאַפן קען זי די שע־
סטע פאַרמען. אָט דער שלאַנקער האַלדז פון שוואַן, דער מענטש
אַליין האָט נאָך אַזא קונסט-ווערק נישט געשאַפן.

געשווינגן א ביסל, און פלוצלינג פרעגט זי די ערשטע:

— וואָס פילט איר איצט?

ער האָט געגומען שמייכלען, געטראַכט א רגע און האַלב־
ערנסט געענטפערט:

— דער וווייסער שוואַן, דאָס איז נישט קיין פויגל. איך פיל
עס, וזי א וווייסן חלום, א ווייסע ברכה שווימט צו אייך, צו מיר. .
אין האַרץ אַריין...

— איר זענט א גליקלעכער מענטש.

— מיט וואָס?

— איר קענט פון יעדער קלייניקייט מאַכן פאַנטאַזיעס, איר
קענט חלומען.

— אָבער, ליבע אַנקע! פארוואָס זענען עס קלייניקייטן? דאָס
זענען דאָך אויך נישט מער, ווי אייגערעדט. דאָס אַלץ, וואָס
פריידט אונדז, דאָס איז דאָך עיקר...

דערבייַ זענען די בליקן זייַנע געפאַלן אויף איר. אָט דאָ
אין גרינעם שאַטן, אין האַלב-לייַדיקן פאַרק. זי האָט אויסגעזען
העכער, שלאַנקער. א לייכט ווינטל האָט געמאַכט פלאַטערן איר
דין וויים קלייַדל.

— וואָס פרייט אייך נאָך? — האָט זי געפרעגט...

— אייער פראַגע פרייט מיך, אייער רעדן צו מיר, איר
אינגאַנצן.

האָט זי זיך פונאַנדערגעלאַכט:

— אַרייַנגעשאַסן.

אין גוט איז געווען, וואָס זיי האָבן ביידע מער נישט גע־
פאָרשט, נאָר געגאַנגען שווייגנדיק. אָפּגעזונדערט זיך פון אַלע־

דיקער שטיין און דער שטורם־ווינט, דאָס נידעריקע גראָז און דער אַלטער דעמב... ווען איר וואָלט וויסן, ווי ליב איך האָב עס. הערט זיך איין! עס קען זיין, אַז דאָס איז אַן אומגליק פאַר אַזעלכע ווי איך בין, דאָס, וואָס אין מיר איז געבליבן צופיל געכטן, נאָר איך פיל זיך גליקלעכער פאַר יענעם ייִנ גנמאַן, פאַר יענעם דרייסיק־יעריקן, צופעליקן באַקאַנטן, וועלכער האָט מיר דערציילט, אַז ער האָט נאָך קיינמאָל נישט געזעען, ווי די זון גייט אויף...

— יאָ, יאָ... — זי האָט זיך עפּעס דערמאַנט און געענטפערט, אַז זי האָט שוין אויך איינמאָל באַגעגנט אַזאַ מענטשן, און נישט איינעם. זיי האָבן ביידע געלאַכט און זעליג האָט זיך אָנ־גערופן:

— איך גלייב, אַז אַזעלכע זעען איבערהויפּט נישט די זון.

זי האָט צוגעגעבן:

— און די זון זעט זיי גישט.

נישט באַמערקט האָבן זיי, ווי גיך עס איז דורך דער וועגן „נאָווי שוויאַט", די „אויאַזדאָווער אַלעיען", זיי זענען שוין געווען אין די לאַזשענקעס, אין פּאַרק. אונטער די פיס האָט געשפּילט דאָס שטיינערנע זאַמד, די ביימער האָבן זיך ווי געגרייסט מיט זייער באַנייונג, אין שטייענדיקן וואַסער איז אַרומגעשווומען אַ ווייסער שוואַן, זיי האָבן זיך ביידע אַוועקגעשטעלט באַקוקן דעם פויגל.

אים האָט איצט אינטערעסירט די פראַגע: צוליב וואָס און ווען איז אַזאַ שיינער פויגל געבליבן אויף דער ערד, אַרונטערגע־לאָזט זיך פון אונטער די וואָלקנס און אויפגעהערט צו פליען. צו־ליב וואָס און צוליב ווען? ווייזן זיך פאַר די מענטשן, אָדער דערמאַנען זיי פון אייביקער מאַיעסטעטישער שיינקייט?

— ס'איז נישט אויסגעשלאָסן, — זאָגט ער, אין נעמט זיך שפּילן מיט איר האַנט.

— מיר מאַכן זיך נאַריש.

— אַ סך בעסער, ווי זיך מאַכן קלוג, עס העלפט נישט, פּאַ-ני... עס העלפט נישט, אַנקאַ, מיר בלייבן שטענדיק די זעלבע: וויפיל פּאָרלעך זענען שוין געזעסן אויף דער באַנק, געוויצלט זיך, געשפּאַסט און געשטרעבט צו איין זאַך...

— וווהין און צוואָס געשטרעבט?

— צו דער נאָנטקייט פון אַ צווייטער נשמה, צו דער נאָנטקייט פון אַ צווייטן קערפּער. זי הייבט אויף די אויגן אויף אים.

— און מיר?

— מיר זענען נישט קיין אויסנאַם.

— איך געפעל אייך? קאַמעניעצקי!

— יאָ, און אפשר מער...

ער האָט זיך צוגערוקט צו איר נענטער, איין ביסעלע נענ-טער, אַריינגעקוקט איר טיפער אין די אויגן און גערעדט, גע-רעדט וועגן די לעצטע עטלעכע וואָכן.

— דאָס זענען אייערע וואָכן, ווייל אין גאַס, אינדערהייב טראַכט איך פון אייך, אין מיינע לעצטע אָנגעשריבענע נאָוועלן פּלאָנטערט איר זיך, ווי שטראַלן אין אַ טיף באַשאָטנטן וואַלד... אַ געפיל האָב איך, אַז איך וועל פון אייך שוין נישט פּטור ווערן...

— פע... ס'איז אַ בייז וואָרט.

— זייט מוחל, אַנקע! ס'איז נישט שלעכט געמיינט.

— גוט, גוט. ווען איך זאָל זיך באַליידיקן, וואָלט איך מיט אייך מער נישט גערעדט.

— קיין וואָרט נישט?

מען, ווייטער אין טיפ׳ פאַרק, געפינען אַ באַנק, געזעסן, געשוויגן און גערעדט.

נאָך אַ ביסעלע דאַרפן זיך די צוויי מענטשן דערקענען, אויסרעדן זיך, אַריינקוקן איינער דעם צווייטן אין דער נשמה, מיט פאַרבלענדטע אויגן, וואָס געפינען אַ נעפּלהאַנטן אמת, און דאַן וועט זיך שמידן אַ נאָנטקייט...

צום גליק, אָדער צום אומגליק.

— רעדט עפּעס.

נאָר ער רעדט נישט מער, ווי צוויי ווערטער:

— שווייגט עפּעס.

געפעלט עס איר, און עס ווערט אַזאַ שפּילעוודיקע גוטע שטימונג, אירס אַ געלעכטערל כאַפּט זיך אַריין אין דער טיף און אין דער הייך צווישן דער גרינקייט.

צוויי, דריי טרעלן פון אַ נישט-זעעדיקן פויגל אַקאָמפּאַנירן איר געלעכטערל, און דאָרט ווייט שפּילן זיך קינדער, לאַכן און ווייגען צוליב זייערע קאַפּריזן, אונטער די ביימער, נאָנט, אָבער עס דאַכט זיך, אַז זייער ווייט קלינגט דער טראַמוויי. דאָרט איז שטאָט, קאַמף, ענערגיע, יאָגעניש נאָך רייכקייט, ביטערע פּראַצע און לייכטזיניקייט פון די, וואָס פאַרמאָגן פרייע צייט... עט, וואָס טראַכטן פון די אַלע? — געבענטשט זאָלן זיין די ביימער, וואָס פאַרשטעלן אַלץ.

ער צייכנט מיט זיין שטעקן אויפן זאַמד „אַנקאַ". זי פאַר-מעקט עס.

— איר פאַרמעקט אייער נאָמען...

— צייכנט עס אָן ערגעץ, מען זאָל נישט קענען אָפּמעקן.

— אויף דעם איז דאָ איין פּלאַץ..

— אין האַרץ?

נישט. שווייגנדיק וועלן זיי זיך פאַרשטיין און צופאַלן איינער צום צווייטן מיט דעם ערשטן קוש...

ער האָט שוין געבענקט נאָך דעם.

ווען זיי זענען צוריקגעגאַנגען פון גאָרטן, איז שוין געווען שפּעטער אָוונט. אַ שטיק רויטער וואָלקן האָט זיך פאַרשפּעטיקט צו געפינען אַ נאַכט-לעגער, און ער איז געבליבן שטיין אין הימל פאַרקלערט און בייז. פון דער בייזער רויטקייט זענען אויך אין גאָרטן שטיקער פייער אַראָפּגעפאַלן. די שויבן פון אַלטן פּאַלאַץ האָבן געפלעמלט, דאָס וואַסער אין טייכל האָט געבלוטיקט, און דער ווייסער שוואַן איז איצט געווען, ווי אין לייכט-ראָזאָווע פע-דערן. מיט אַ שטאָלץ אויפגעהויבענעם קאָפּ איז ער געשוווּמען צום ברעג, אַנטקעגן די צוויי מענטשן, וועלכע האָבן זיך אָפּגעשטעלט נאָכאַמאָל צו וואַרפן אַ בליק אויף דעם שטייעדיקן וואַסער און אויף דער טונקעלער שטילקייט, וועלכע האָט געאיילט דאָס אַלץ צו פאַרדעקן.

פון פּאַרק האָבן געאיילט מענטשן, פון אַלע זייטן, פון די טאָליקע אַלעען, פון רעסטאָראַן. מוטערס האָבן געפירט זייערע קינדער, דינסטן מיט קינדערישע וועגעלעך. איין קינד איז גע-ווען פאַרשלאָפן, האָט דער פאָטער עס געטראָנן אויף די הענט.

צוויי יינגע שילער האָבן געזונגען אַ פּויליש ליד מיט דעם באַקאַנטן רעפריין „איי-דאַנאַ!", נאָר אין אַלע טענער און קלאַנ-גען האָט זיך שוין געפילט נאַכט, אויף די געזיכטער איז געפאַלן נאַכט, און צווישן די פיס האָט זיך די פינסטערניש געפּלאָנטערט, קיינעם נישט אָנגערירט, נאָר אַלעמען צוגעדעקט, איינגעדעקט. עס האָט זיך דערהערט דער נאָנטער גערויש פון די אַלעען, פון שטאָט, דאָס פייפעריי פון די אויטאָמאָבילן און דאָס קלינגען פון טראַמוויי. שטימען ה[illegible] זיך דערהערט פון אַ סך מענטשן, וועל-

— קיין וואָרט נישט...

— איך וואָלט פון דעם שטאַרק געליטן.

— איך וואָלט זיך אויסגעלאַכט.

— זייט איר דאָך די בייזע, נישט איך.

— איך ווייס אַליין נישט, וואָס איך בין. איין זאַך ווייס איך, איך וואָלט וועלן, אַז באַ מיר זאָל אַנדערש זיין, ווי עס איז.

זי האָט, ווייזט אויס, געזאָגט מער וויפיל זי האָט געוואָלט, ווייל גלייך האָט זי זיך אויפגעהויבן פון דער באַנק און גענומען שפרייזן. זעליג נאָך איר... מיט איר... אין גאָרטן דאָ נאָנט איז קיינער נישט געווען לעבן זיי.

די זון איז אַלץ ווייטער אַוועק. איצט האָט זי באַלויכטן די לינקע זייט פון פאַרק און אַ גרויס הויז, וואָס האָט זיך געזען נאָך די ביימער. עטלעכע מאָל האָבן זיי ווידער אָנגעהויבן רעדן וועגן זיך, און באַלד אויסגעמיטן, איבערגעגאַנגען צו זייטיקע זאַכן.

ס'איז נאָך אַלץ געווען אַ ביסל נישט זיכערקייט צווישן זיי, כאָטש איינער צום צווייטן האָט זיך געצויגן מיט האַלבע אָנצוהערעניש, מיט בליקן, וועלכע האָבן שוין גערעדט פון נאָנטקייט.

דאָס, וואָס זיי האָבן געלאָזן שטאָט און מענטש, טומל און היים און פאַרוקט זיך אין אַ ווינקל פון אַלטן גאָרטן, — האָט שוין אויך גענוג גערעדט, דאָס, וואָס זי לאָזט אים האַלטן איר האַנט אין זיינער, און דאָס, וואָס זיי משפטן איצט וועלט און מענטש מיט זייער געמיינזאַמען קאָדעקס, ווייזט עס דען נישט, אַז זיי זענען נאָנט געוואָרן, און אויב נישט היינט וועט מאָרגן קומען דאָס נויטיקע וואָרט, וואָס וועט פאַלן, ווי אַ הייליקער זיגל אויף זייערע נשמות, און אפשר באַדאַרף מען גאָר דאָס וואָרט

— איר פירט אַ ברוגז מיט אייער מאַן...

— ס'איז נישט קיין ברוגז. מיר זענען פרעמדע מענטשן.

— פאַרוואָס האָט איר מיר אַזוי ווייניק דערציילט ביז איצט?

— פאַרוואָס זאָל איך יאָ דערציילן?

ווען זי רעדט וועגן מאַן, ווערט איר פּנים אַזוי בייז, די אויגן פאַרלירן דעם קאָליר, די ליפּן פּרעסט זי צונויף און שווייגט אין זיך.

ער האָט איצט דערפילט, אַז ער באַדאַרף מיט איר אַ סך רעדן. עס האָט אים פאַרדראָסן, וואָס זי האָט פריער וועגן דעם נישט דערציילט אויף דער אָפּגעזונדערטער באַנק אין פּאַרק. אָבער איצט איז שווער אויסצופרעגן. זיי זיצן אין אָנגעפּאַקטן טראַמוויי. זיי קוקן אויף מענטשן אין מענטשן קוקן אויף זיי. עס איז ענג און שווער פון די מענטשן.

אַלע צונויפגעפּאַקט אינאיינעם, יינג און אַלט. מיד און ברוגז פון טאָג... אָט אַזוי, אַראָפּשפּרינגען פון וואַגאָן און אַוועק-גיין מיט איר ווייט. עס איז פאַרהאַן אַזוי פיל צו דערציילן און פאַרטרויען. דער אַלטער חלום פון געפינען אַ פריינט, איינעם, איינאיינציקן פריינט, האָט ווידער זיך אויפגעוועקט אין אים. זי איז געזעסן איינגעצויגן אין זיך, פון דער ענגשאַפט האָט זיך איר ווייס קליידל געקנייטשט, און אויסגעדאַכט האָט זיך, אַז דאָס קנייטשט זיך אַ שטיק נשמה פון אַנקען.

געוואָלט האָט זיך אים זאָגן אירס אַ גוט וואָרט, באַרויקן מיט עפּעס, נאָר נישט אַלעמאָל געפינען זיך פּאַסנדע ווערטער דערצו... אין דער רגע איז פריי געוואָרן אַ פּלאַץ לעבן איר ער האָט זיך אויך צוגעזעצט. ער האָט אָנגענומען איר האַנט און זי האָט זי צוריק נישט געצויגן... עס האָט אויסגעזען, ווי דער גרעסטער אויסדרוק פון חברשאַפט. כמעט ווי אַ שטומע שבועה,

כע האָבן דאָ אַרומגעשפּאַצירט. אַ באָרוועס יינגל מיט אַ גרויסן הויפן בעז איז אַרויסגעפלויגן פון הינטערן פלויט און גענומען אויסרופן זיינע בלומען.

באַם טויער האָט זעליג געפרעגט באַ איר:

— מאָרגן וועלן מיר זיך זען.

זי האָט געענטפערט מיט אַ שמייכל.

— מאָרגן? ניין! מאָרגן האָב איך אַרבעט.

— וועלכע אַרבעט?

— הערט זיך איין, וואָס איז דאָס אַזוינס? אַלץ באַדאַרפט איר וויסן?

— וועגן אייך וואָלט איך וועלן וויסן אַלץ...

— צו וואָס באַדאַרפט איר עס?

— דאָס ווייס איך אַליין נישט, ס'איז אַ פראַגע פון ווילן, נישט פון וויסן.

זי האָט גערעדט אירס:

— מאָרגן וועל איך אויסוואַשן מיין קליידל, אויסטריקע-נען עס און אויספּרעסן, איר זעט דאָך, עס ווערט שוין ברודיק און איך האָב ליב, אַז ווייס זאָל זיין ווייס.

— אָבער וואָס זאָל דאָס באַדייטן? מער, ווי איין קליידל האָט איר נישט?

ווייזט אויס, אַז זי האָט זיך שוין געמעגט אָנטרויען, ווייל דאָס, וואָס זי האָט גלייך דערציילט פאַר זעליגן, דערציילט מען נישט פאַר יעדן איינעם:

— פאַרהאַן אַ שאַפע מיט קליידער, נאָר דאָס זענען זיינע מתנות, פאַר זיין געלט געקויפט, און איך וויל אים נישט קענען מיט זיינע קליידער... אָט דאָס קליידל, וואָס איך טראָג אויף זיך, האָב איך אַליין פאַרדינט, איך האָב אַ לעקציע באַ אַ שכנס מיידעלע, איך לערן זי און פאַרדין אויף קלייניקייטן.

— ניין, לאָזט נאָך אַ ביסל, לייגט עס אָפּ אויף שפּעטער, איצט, ווען אַלץ בליט.

— גיט, איך וועל אייך פאָלגן.

אַזוי שפּרייזנדיק הערט זי אויף צו רעדן, שטעלט לאַנגזאַמער די טריט, פּונקט, ווי זי וואָלט נישט וועלן קומען צו זיך אינדערהיים. זי ציט עס אָפּ.

זי האָט זיך געפּייניקט, געמוזט זיך אויסרעדן:

— ... וועל איך באַלד אַריינקומען אין שטוב און עס וועט זיך אָנהייבן אַן אינקוויזיציעלע: ווו ביסטו געווען? צוליב וואָס לויפסטו אַרום אַזוי פיל... אַ, ער איז נישט קיין שלעכטער מיין מאַן, און איך האָב פאַר אים קיין מורא נישט, נאָר ער מאַכט מיר ענג מיין לעבן, איר פאַרשטייט, עס איז אַזאַ גרויסע וועלט, די הויכע בערג שטערן נישט, די געדיכטע וועלדער שטערן נישט, און דאָ איין מענטש מאַכט מיר אַ תפיסה פון דער וועלט. ער האָט זיינע מעטאָדן, ווי מיך צו פּייניקן: מיט גוטסקייט, ער מיינט אַלץ מיין טובה. עס! טרינק! לויף נישט קיין סך! גיי נישט מיט דעם, גיי נישט מיט יענעם, דו קענסט זיי נישט, מיט מענטשן באַדאַרף מען זיין פאָרזיכטיק, און אַז די אַלע טייערע ווערטער ווירקן נישט, ווערט ער קראַנק.

זעלינ האָט אויפגעהויבן די אויגן:

— אַזוי ווי אַ יידענע...

— נאָך ערגער... ער האָט שוואַכע פיס, נעמט ער קרעכצן און בלייבט אַ טאָג, צוויי טעג אין שטוב, זיץ איך לעבן אים און איך פיל: ער וויל מיין שמייכל, מיין גוט וואָרט, ער וויל נישט פאַרשטיין, צי ער קען נישט פאַרשטיין, אַז דאָס איז אַלץ פאַלש פון מיין זייט, נישט עכט... ער באַנוגנט זיך, ער האָט מיך שטאַרק ליב. וואָס האָב איך אָבער דערפון? פאַר מיר איז דאָס אַ ליבע

די פרעמדשאַפט איז אינגאַנצן פאַרשווונדן. ווען זיי זענען אַראָפּ פון טראַמוויי, האָט ער באַ איר געפרעגט:

— ווען וועל איך דיך זען?

ער האָט געזאָגט צו איר „דו", און זי האָט עס אָנגענומען, נישט פּראָטעסטירט. נאָר אויפגעהויבן די אויגן און געשמייכלט פאַרטרויערט.

ער האָט עפּעס אַ ציטער געטון פון אַן אומבאַוווסטער סיבה, ער האָט דערפילט, געפילט, אַז דאָס איז געווען פאַר אים נישט קיין געוויינטלעכע שעה. איצט, ערשט, מיט אַ רגע פריער, אָדער דאַמאָלס, בשעת זיי זענען פון פּאַרק אַרויסגעגאַנגען, בשעת זיי זענען אין טראַמוויי אַריינגעשטיגן — אין איינעם פון די לעצטע מאָמענטן איז געבוירן געוואָרן זייער פריינטשאַפט, זייער פאַר-טרויונג איינעם צום צווייטן.

ער האָט געוואָלט זיך איבערצייגן אין זיינע געדאַנקען, און ער האָט נאָכאַמאָל איבערגעפרעגט די זעלבע פראַגע:

— וועל איך דיך זען?

— ווי נאָר מיין קליידל וועט זיך אויסטרוקענען.

זיי האָבן ביידע איצט געשפּרייזט אין ראַיאָן, וואָס איז נאָנט געווען פון איר שטוב. זי האָט באַגעגנט באַקאַנטע און זיך באַגריסט מיט זיי, נאָר דער אָרעם אירער איז געווען אין זעליגס האַנט, זי האָט זיך פון דעם גאָרנישט געמאַכט.

און אַז דער מאַן אירער וועט אָנקומען אַנטקעגן?

און זי פילט זיך דרייסט, זי רופט אַרויס אַלע שונאים פון איר יינג לעבן. זי איז גרייט אויף אַלץ.

און לאַכט און וויצלט זיך:

— איך וועל ווערן אין כעס, וועל איך די גאַנצע וועלט איבערקערן.

ער אַליין ווייסט נאָך נישט, און וואָס ווילן זיי, אַ חלק פון זיין געפיל?

מען האָט אים געזען עטלעכע מאָל מיט דערזעלבער פרוי, און מענטשן רעדן שוין... יאָ, דאָס מוז אַזוי זיין, דאָס איז שטענדיק אַזוי געווען, אָבער פאַרוואָס זעען דיזעלבע אויגן נישט צו דעם צווייטנס געראַנגל? פאַרוואָס נעמען זיי נישט צו אַ טייל פון אומרו... אַלטער אמת: דאָס שלעכטע טראָגט מען שטענדיק אין האַרץ, אין די הענט, מען טיילט עס אויף רעכטס און אויף לינקס, און דאָס „גוטע"?

דאָס האַלט זיך באַ קיינעם נישט איין. אַ שטיינדל האַלט זיך לענגער, ווי אַ טראָפּן טוי...

אָפּגעריסן זיך אויף אַ פּאָר טעג פון וואַרשע און פאַרבראַכט מיט קאָסאָווסקין אין אָטוואַצק. יענער האָט זיך איצט אַרויסגעקליב אַ ביסל ווייטער אין וואַלד, דאָרט, ווו די לעצטע הייזער זענען געשטאַנען.

— מען מוז זיך באַהאַלטן אַ ביסל פון עולם, די זומער געסט קומען שוין אָן, זיי רעגן אויף, די טאַטעס מיט די מאַמעס, מיט די כאַליאַסטרעס קינדער.

זעליג האָט געוואָרפן אַ פראַזע:

— וואָס זאָל מען טון? מענטשן...

— ווער רירט זיי אָן? — האָט קאָסאָווסקי געענטפערט, — פאַרקערט: איך, אַ קראַנקער, רוק זיך אָפּ פון זיי. נאָר לאָמיר זיי לאָזן, דערציילט עפּעס פון וואַרשע!

זעליג האָט לאַנגזאַם געענטפערט:

— אין וואַרשע, אין אונדזער וועלטל... מען באַגראָבט אונדז, איך, איר און אַנדערע ווערן יעדן טאָג פאַרשאָטן אין קבר, מיר זענען לעבעדיקע מתים.

פון איינעם, וואָס טרינקט זיך אוּ, אין ראַטעווען שלעפּט ער מיט אַ צווייטן קרבן אין דער טיפעניש.

זי האָט גערעדט האַסטיק. קענטיק, אַז זי האָט שטאַרק גע-וואָלט, דאָס זעליג זאָל זי בעסער פאַרשטיין, אַז באַ אים זאָל בלייבן די דערציילונג, ער זאָל פון דעם האָבן וואָס צו טראַכטן און אַלץ וואָס זי האָט גערעדט, אַלע נישט פריילעכע היים-זאַכן זענען געזאָגט געוואָרן אַ ביסעלע לייכט, מיט אַ געמישטן פריילעך-אומעטיקן שמייכל.

ענטפערן איר, טרייסטן, אָדער אויספרעגן גענויער, דאָס האָט ער נישט געוואָלט, עס האָט נישט געפּאַסט. אַ כוונה האָט ער געהאַט, וואָס מער אַריינצוקוקן אין איר נשמה, דערגיין אין וועלכן פּלאָנטער זי ראַנגלט זיך.

דערווייל האָט ער זי נאָך נישט געקענט אינגאַנצן, אָבער זיין פריערדיקן מיין: נאָכיאָגן זיך נאָך אַ שיין ווייבל, האָט זיך שוין געבראָכן, זי איז עפּעס אַנדערש און באַ אים אַליין ווערט זי אויסגעטיילט אויף אַ העכערן פּלאַץ. העכער, שענער. דאַכט זיך, אַז זי איז די ערשטע, וועלכע האָט אים געפאַנגען אַזוי לייכט און אַזוי פעסט.

אָפּגעזעגנט זיך באַם טויער, אָפּגערעדט זיך צו באַגעגענען, און זעליג שפּרייזט אַליין, פול איז באַ אים דאָס האַרץ מיט אַן אויפרעגונג, וואָס באַפליגלט דאָס גאַנצע וועזן זיינס.

און אין שרייבער-קלוב האָט ווער געוואָרפן אַ וויץ:

— קאַמעניעצקי האָט זיך פאַרליבט.

— אין וועמען?

— מינקע האָט אים אויסגעשדכנט אַ יינג ווייבל.

ער האָט נישט געענטפערט, געסטאַרעט זיך צו פאַרשווייגן. נאָר שפּעטער איז אים די פראַזע פון קאָפּ נישט אַרויסגעגאַנגען: „קאַמעניעצקי האָט זיך פאַרליבט". פונוואַנען ווייסן זיי? בשעת

געוויינטלעכע באַגעגעניש, דאָס איז נישט קיין געיעג אויף אַ שיין ווייבל...

ער האָט גערעדט און קאָסאָווסקי האָט געשוויגן.

— איך זאָג איר „דו" און זי ווערט נישט בייז, דאָס איז שוין אַ סך.

— איז זי אַן ערנסטע? — פרעגט קאָסאָווסקי.

זעליג היצט זיך ווידער:

— לויט מיין מיינונג, איז זי ערנסט און לייכטזיניק, בייז און גוטמוטיק, פריילעך און אומעטיק. זי איז נישט אַזוי, ווי אַלע, און דאָס וואָס איך פיל צו איר, האָב איך נאָך קייגמאָל נישט גע-פילט... דאָס איז דער עיקר.

אַרום איז געווען פריילעך פון דעם פרישן גרינס. אין אַ גאָרטן האָבן זיך געזען עטלעכע עפּל-ביימער ווייס אָנגעזייפט פון בליען. עס האָט זיך פאַרגעסן אָן דער שווערקייט פון לעבן. קאָ-סאָווסקי אַליין האָט היינט אַנדערש אויסגעזען, אָנגעטון זומער-דיק, אויסגעגלייכט, מיט אַ רויקן בליק, האָט ער געשפּרייזט לאַנג-זאַם מיט זעליגן און אויסגעהערט, וואָס זיין חבר פּלאַפּלט וועגן אַ באַגעגעניש מיט אַ ווייבל... אפשר האָט ער אין זיך אַ ביסל געשפּאַסט פון דעם צעהיצטן זעליג? און אפשר מקנא געווען יענעמס געפיל? עס איז אָבער געווען פרילינג, ווען אַלע האָפן אויף עפּעס... זעליג האָט גערעדט פון קלייניקייטן, וועלכע האָבן אין זיינע אויגן אויסגעזען, ווי די גרעסטע געשעענישן.

דערנאָך איז ער שטיל געוואָרן, געגאַנגען שווייגנדיק און זיך איבערגעטראָגן מיט די געדאַנקען קיין וואַרשע, געטראַכט פון איר, פאָרגעשטעלט זיך, ווי זי שפּרייזט מיט דעם רויטן היטע-לע און דעם ווייסן קלייד, אַ סך מענטשן קוקן זיך אום אויף אים, צו צוויי, צו דריי מאָל קוקן זיי זיך אום... אָבער זי גייט גלייך צו אים, שטרעקט אויס די האַנט צו אים און שמייכלט מיט

— איך וויס... נייע קונסט, נייע פאַרמען... צום גליק האָבן מיר אַזוי וויניק, וואָס צו באַגראָבן.

— זיי טומלען די חברה. בערל כוואַט, דאָניע שוואַרץ, פּוקסמאַן, אַן אקציע-געזעלשאפט פון נייע טאָלאַנטן... אונדז באַגראָבט מען.

קאָסאָווסקי האָט געשמייכלט און געזעדט:

— פאַרוואָס אָבער באַגראָבן זיי אונדז מיט אַזוי פיל רעש, מיט אַזא פויקעריי, מען וואָלט בעסער געמאַכט אַ שטיל לוויה. — ביידע האָבן געזעדט וועגן די אַלע זאכן מיט א לייכטן טאָן, אונטער וועלכן עס האָט זיך געפילט אַן אינערלעכע זיכערקייט אין זיך.

זעליג האָט אָבער געוואָלט רעדן וועגן עפעס אַנדערש, ער האָט זיך נישט געקענט איינהאַלטן.

— איך פאַרפאַנטער זיך מיט דעם וויבל, זי נעמט מיר צו מיין גאַנצן קאָפּ.

קאָסאָווסקי האָט מיט פאַרשנדיקע אויגן א קוק געגעבן אויף אים:

— דאָס שאַדט קיינמאָל נישט. דאָס אַלץ, די אַלע נאַרישע בענקענישן און ציטערנישן, זיי וועקן אונדז אויף. דאָס איז לעבן, געזונט, מונטערקייט. איך בין אייך מקנא...

נאָר זעליג האָט איצט בלויז זיך געפילט.

— ווי אַזוי דאָס איז געשען, וויס איך נישט, אַלע איבערריקע זאכן זענען מיר קליין און נישטיק געוואָרן. איך וויס נישט, איך הייב נישט אָן צו ווייסן, וואָס פון דעם וועט אַרויסקומען. זי האָט א מאן, א קראַנקן מענטש, איך קען אים נישט, נאָר איך האָב עפעס צו אים א רחמנות. זי ראַנגלט זיך מיט זיך אַליין, אָבער פון מיר וועט זי שוין נישט אַוועקגיין, איך פון איר אויך נישט. הערט זיך איין, קאָסאָווסקי! דאָס איז פאַר מיר נישט קיין

VI.

דאָס אומפאַרמיידלעכע.

ער האָט דאַמאָלס געווינט אויף דער אָגראַדאָזער גאַס, אין א גרויסן צימער מיט צווי פענסטער, וועלכע זענען אַרויסגע-קומען אין א קלייגעם גאָרטן. אין דער שטוב בא די באַלעבאַטים, וווּ ער האָט געוווינט, איז געגאַנגען א לאַנגווייליק, האַלב-שווייגדיק טאָג-לעבן. דער באַלעבאָס אַליין, א נידעריקער, א רונ-דער מיט א פּאָר דיקע וואָנסן, אויף וועלכע עס איז געהאָנגען א גרימצאָרן, א כעס. אויף וועמען? אויף יעדן איינעם... ער איז געווען א באַאמטער אין א באַנק, האָט פאַרדינט אוּן געלעבט גאַנץ נישקשהדיק. אָבער אין כעס איז ער געווען אין געלט האָט ער ליב געהאַט. דאָס האָט זעליג געפילט אויף זיך. שטענדיק האָט ער געהאַט פּרעטענזיעס, שטענדיק געצויגן געלד-פאַפּירלעך בא זיין קוּאַרטיראַנט, דאָ פאַר וואַסער, דאָרט פאַר פייער, פאַר ליכט אוּן פּינכטערניש. היינט האָט זיך צעבראָכן א שלאָס אוּן מאָרגן פאַרריכט מען די שטיגן, נעכטן האָט מען רעפּערירט דעם אויוון,

אַ פריילעכן שמייכל. עס נעמט עפּעס וואַקסן אין האַרצן, די פיס טראָגן זיך לייכטער. קיינמאָל האָט ער פריער אַזוי באַנייט זיך נישט געהאַט... קאָסאָווסקי מוז עס פאַרשטיין, ער זעליג איז שוין נישט קיין יונגעלע, ער שפּילט זיך נישט אין קיין ליבעס. ער לעבט איצט דורך דאָס שטאַרקסטע אין זיין לעבן... קאָסאָוו-סקי מוז עס פאַרשטיין. אָבער ביידע שפּרייזן און שווייגן — מען דאַרף קענען נישט נאָר רעדן מיט אַ חבר — מען באַדאַרף אויך קענען שווייגן מיט אַ חבר...

שטענדיק געטראַכט פון אַוועקפאָרן, אַ ביסל פויל געווען אין דער־
צו פֿאַרנומען מיט אַנדערע ענינים — האָט ער אַלץ געלאָזט גיין,
זי עס גייט...

אפילו צום בילד, וואָס איז געהאָנגען ריכטיק אַנטקעגן
ויין ליעלעגער, האָט ער זיך אויך צוגעוויינט... דאָס איז געווען
א בילד פון בונטע קאַלירן. אויסגעמאַלט זענען דאָרט געווען זון־
רויזן באַ א צעבראַכענעם פלויט. דאָס איז געווען א שלעכטע קאָ־
פּיע פון א שלעכט בילד. ווי ער עפנט אינדערפרי די אויגן,
פאַלן זיי גלייך אַראָפּ אויף די דערעסענע זון־רויזן... שטענדיק
דאָס זעלבע — נישטאָ שוין מער אויף דער וועלט קיין אַנדע־
קאַליר, קיין אַנדערע בלומ. עס האָט זיך אים אינגעבאַקן אין
האַרץ און ער האָט געוואַלט פטור ווער פון דעם בילד, האָט ער
געבעטן בא זיינע באַלעבאַטים פון צימער, זיי זאָלן אים דאָס
לאָזן אַראָפּנעמען, האָבן זיי געמוטן קוקן אויף אים מיט בייי־
זע אויגן, מען האָט אים גוט אויסגעשטראָפט און דערביי גע־
וואָגט:

— איר פֿאַרשטייט זיך נישט אויף אזעלכע זאַכן, ס׳איז דאָך
אן אייל־בילד.

דאָס בילד איז געבליבן אין זיין צימער צוזאַמען מיט דעם
נאַנצן לאַנגווייל פון לעבן. ער וואָלט דאָ אין דער שטוב, וווּ ער
האָט געלעבט, געקענט אויסקומען א גאַנץ יאָר אָן איין ווערט,
ווען נישט די שכענדיקע געלד־פּרעטענזיעס צו אים. איינמאָל האָט
ער זיך אייגעשפּאַרט:

— וואָס מיינט איר? איך בין א מאַגנאַט? איך צאָל דאָך
שוין פֿאַרן צימער איבערגענוג.

גאָרנישט... זיי האָבן גאָרנישט געענטפערט.

מען האָט זיך געמוטן אָן אים נוקם זיין. די דינסט האָט
נישט אויפגערוימט און אויסער דעם פלעגט מען אין זיין צימער

און אויסגעזען האָט שטענדיק, אַז זעליג דאַרף זיין גליקלעך פון דעם, וואָס ער וווינט באַ אים מיט אים. אַליין וואָלט מען דורכ־געקומען, האָט ער געהאַט אַ ווייב און אַ שוויגער, ביידע הויכע, דאַרע און בייזע. זיי האָבן שטענדיק געהאַט פרעטענזיעס: דאָ אַ צו־שטאַרקן קלאַפּ מיט דער טיר און דאָ אַ פרעטענזיע, וואָס זע־ליג שאַנעוועט נישט דאָס מעבל זייערס. ווער? וואָס? ער פלעגט זעלטן זיין אין צימער און צו דעם מעבל זייערן האָט ער זיך קוים צוגערירט. אַלטע שטולן און אַן אַלטער קאָמאָד, יעדעס פיסל האָט זיך געשאָקלט. ער האָט זיך מורא געהאַט צורירן צו דעם. דער זייגער, דער שפּיגל האָט שוין דאָ איבערגעלעבט אַ דור און די באַלעבאַטים ציטערן פאַר יעדער חפץ.

אָן אַ סיבה האָט זעליג זיך מורא געהאַט פאַר די מענטשן, ער האָט פּשוט געשפּרייזט אויף די שפּיץ־פינגער, וואָס ווייניקער זיך געלאָזט פילן...

ס'איז איבערהויפּט געווען אַן אומהיימלעך הויז, אַן אַלטער אידיאָטישער סטרוזש, אומעטיקע, טונקעלע טרעפּ מיט צוגעמאַכטע טירן, מיט ווייניק קינדער אויפן הויף, זיינע באַלעבאַטים האָבן אויך קיין קינדער נישט געהאַט. דערפאַר האָבן זיי געהאַט צוויי קעץ מיט אַ הינטל, מיט וועלכע זיי פלעגן זיך זעצן צום טיש, ווי מיט קינדער, להבדיל, און עסן האָבן זיי געקענט! טאָג און נאַכט האָט מען געקאָכט און געפּרעגלט, אין שטוב, אין אַלע צימערן, איז שטענדיק געווען אַ ריח פון אַ גאָרקיך. עס האָט אויסגעזען, ווי מען גרייט זיך צו אַ יום־טוב, נאָר קיין יום־טוב איז נישט גע־ווען, אַ נודנע מאָנאָטאָן פרעס־לעבן איז דאָרט געגאַנגען.

צוליב די באַלעבאַטים, צוליב דער בייזקייט, וואָס האָט זיך געפילט דורך די ווענט, איז טאַקע זעליג אַלץ ווייניקער געזעסן אין דערהיים. זוכן אַן אַנדער צימער? יאָ... דאָס איז נישט געווען אַזוי לייכט אין וואַרשע צו געפינען און דערצו האָט ער

נישט געלאָזט אַראָפגעמען דאָס גודנע בילד מיט די זון-רויזן פון וואַנט:

— איך וועל ברענגען אַן אַנדער בילד...

האָט מען אים געענטפערט:

— אַז איר וועט האָבן אַן אייגענע שטוב וועט איר דאָרט מאַכן, וואָס איר ווילט.

געמוזט שווייגן.

נישט געוואָלט אייניייסן מיט זיי אין זיך אונטערגעגעבן. נישט דאָס איז דער עיקר — וווּ האָט ער היינט אָפגערעדט זיך צו באַגעגענען מיט „איר"?

ערגעץ אויף יעראָזלימסקע איז פאַרהאַן אַ קליינע קאַפּע, מיט צוויי צימערן, דער צווייטער צימער איז כּמעט שטענדיק ליידיק, ווייכע פליישענע שטולן, טונקל, שטיל, אויף דער וואַנט העננט אַ גרויס בילד, מאַטעיקאָס אַ באַטאַליע, פאַרהאַן דאָרט אַ קעלנער, יאָן, מיט אַ גלאַז מוטנע פנים, וואָס זעט אויס, ווי ... שווים-פענכער, דער קעלנער איז זייער גוט צו זעליגן מיט אַנקין וועלכע טרעפן זיך דאָ אָפט. קומט זעליג פּ־יער, באַגעגנט אים יאָן מיט אַ וואָרט: — דזשען דאָברי! די פּאַני איז נאָך נישטאָ. אָן דאָס זעלבע קומט פּאָר מיט אַנקין; — דער פּאַן איז נאָך נישט געקומען, אוודאי באַלד זיך באַווייזן. אַ פּרעמדער מענטש, גיט ער צופרידן געווען, ווען די צוויי פלעגן זיך באַגעגענען אין האַב-געהיימען קאַפּע. מיט לייכטע טריט פלעגט ער אריינטרעטן די קאַווע און דערביי צוגעגעבן אַ וואָרט: „די קאַווע שמעקט, זייער גשמאַקע קאַווע".

אָט זענען זיי איצט ווידער אין דעם זעלבן קאַפּע. זעליג איז געקומען דער ערשטער, עטלעכע מינוט האָט ער געקוקט אום געדולדיק אויף דער טיר, ער האָט געווּסט, אַז אויף קיין סך פּאַרשפּעטיקט זי נישט.

אַרייגלאָזן די קעץ, זיי זאָלן דאָרט אָנפּאַטשקען — ער האָט גע-מוזט נאָכגעבן.

עס איז אים געווען אַלציינס. עס האָט זיך נישט געלעבט מיטן פולן ווילן, איין טאָג צו דעם צווייטן האָט זיך געקלעבט, ווי אַ האַלב-געפּגרטע פליג אויף דעם קלעפּיקן סם-פּאַפּיר. אמת, ער האָט אַ סך געאַרבעט, נאָר די אַרבעט איז געווען, ווי אַ מין-אַנטלויפן פון זיך.

אָבער אין דעם לעצטן פרילינג האָט דער מענטש זיך אויפ-געוועקט, צוערשט האָט ער זיך געכאַפּט צו זיין צימער: אויס-הענגען, באַפּוצן, באַנייען. צי דערפאַר, ווייל דורך די צוויי פענ-סטער איז אַריין אַזוי פיל זון און דאָס גערטל אונטן האָט גענו-מען גרינען און בליען, צי דערפאַר, ווייל אין האַרצן איז אַריין אַנקעס בליק, וועלכער האָט געברענגט אַזוי פיל יום-טובדיקייט. דאָס צימער זיינס האָט ער אינגאַנצן באַנייט. פאַר זיין געלט גע-לאָזט טאַפּעטירן, געפאַרבט די פענסטער, אַלץ פאַרדעקט מיט ווייס קייט, ווייסע פאָרהענגלעך און אַ ווייס געלעגער. אויף זיך אַליין האָט ער גענומען מער אַכטונג געבן, געקליידט זיך ווידער מיט געשמאַק.

ווייל דאַמאָלס, ווען ער גייט אַרויס פון צימער, ווייסט ער, אַז היינט יועט ער האָבן אַ באַגעגעניש מיט איר און ווען ער קומט צוריק אין זיין חדר, ברענגט ער מיט אַ פול האַרץ מיט איבערלעבונגען, ער האָט פון וואָס צו טראַכטן, אירע בליקן שוועבן דאָ פאַר אים. דערפאַר טאַקע, צוליב איר, האָט ער באַנייט זיין ווינקל, דאָרט, ווו ער טראַכט וועגן איר, זאָל זיין ריין און שיין, דאָרט, ווו ער דערמאָנט זי, באַדאַרף זיין יום-טובדיק. ער האָט איצט געאַרבעט מער אינדערהיים, ווי פריער, ווייניקער געקומען אין שרייבער-קלוב.

איין זאַך האָט אים דענערווירט, די באַלעבאַטים האָבן אַלץ

און מען מוז מוחל זיין יעדן איינעם, בשעת ער פאַרגעסט אין זיין יום־טוב אַלעמען. דאָס גליק טוט אָן קאָלירטע ברילן, דורך וועל־כע מען זעט נאָר זיך אַליין...

זי טראָגט נאָך אַלץ דאָס ווייסע קליידל, און ווען זי נעמט אַראָפּ איר הוט, גיבן אַ בליק די קורצע בלאָנדע האָר, גאָלד אויף ווייסקייט... זי איז היינט שענער, נאָר אין דערזעלבער צייט פילט זיך אין איר בליק אַ מידעקייט, דאַכט זיך, זי איז אויסגע־בענקט, דאַכט זיך, אַז זי וויל זיך בייזערן אויף וועמען.

— וואָס איז היינט מיט דיר? ביסט אַזוי ווי אומרויק, אַנקאַ?

און זי ענטפערט:

— מיט מיר איז היינט דאָס זעלבע, וואָס יעדן טאָג, דו ווייסט דאָך פונוואַנען איך קום.

יאָ, ער ווייסט, זי קומט פון איר שטוב, פון איר מאַן, זי האָט שוין פיל אים דערציילט וועגן איר באַציונג צו אים, דער מאַן אי־רער איז קראַנק געווען, ער האָט געזאָלט אַרויספאָרן קיין אויסלאַנד זיך קורירן, נאָר איצט האָט ער זיך איינגעשפּאַרט, ער וויל נישט פאָרן, ער באַדאַרף נישט... זי האָט פאַרשטאַנען, וואָס דאָ קומט פאָר: ער האָט זיך דערוווסט וועגן איר קאַנטשאַפט מיט זעליגן און ער וויל זיי נישט איבערלאָזן אַליין אין שטאָט. זי דערציילט עס איצט פאַר זעליגן:

— איך האָב אים געזאָגט נעכטן, ער זאָל וואָס גיכער פאָרן, אויב נישט, וועט ער נאָכמער קראַנק ווערן, האָט ער מיר גע־ענטפערט:

— „אַנטלויף נישט פון שטוב אויף גאַנצע טעג און אָוונטן, וועל איך געזונט ווערן".

— און דו? אַנקאַ! וואָס ענטפערסטו אים אויף אַזעלכע ווערטער?

פֿאַרטראַכט האָט ער זיך אויף א רגע וועגן אַנדערע ענינים. נישט באַוויזן אַרויסצורופן אַלע געדאַנקען, נישט געענדיקט טראַכטן, ווייל זי איז שוין געקומען, כּמעט אַרײַנגעשוומען אין צימער, א וויס געשטאַלט מיט א שמייכל פֿאַר אים.

— איך בין דאָ, דו ווארטסט שוין לאַנג?

— ניין, נישט לאַנג, דו ווייסט דאָך, אז איך האָב ליב צו וואַרטן אויף דיר.

אַוועקגעזעצט זיך און געקוקט אײנער דעם צווייטן אין די אויגן, מער געקוקט, ווי געריעדט. דאָ זענען נישט נייטיק געווען קיין ווערטער. זיי האָבן געוואָלט זיך זען, זעצן נאָענט, דערמאַנען זיך, איבערצייגן זיך, אז דאָס, וואָס קומט פֿאַר אין זייער איך אין האַרצן, די צערודערונג די אינערלעכע, דאָס געפֿיל, וואָס טרייבט זיי זוכן אײנער דעם צווייטן, טראַכטן און בענקען, אז אַלץ וואָס נעכטן איז געריעדט געוואָרן, יעדעס וואָרט, יעדער בליק איז נישט קיין אויסגעטראַכטע זאַך, נאָר א טיפער שיינער אמת. — זיי האָבן זיך ליב.

דאָס איז אַזוי שיין, ווי דער פרילינג, וואָס האָט זיך געענדיקט מיט די צעשאָטענע פֿליטערלעך פון די ביימער. דאָס איז אַזוי זיכער, ווי דער זומער, וועלכער איז פֿאַרגאָסן מיט אַזוי פֿיל זון.

מען מוז מוחל זיין די מענטשן, וען זיי פֿאַרגעסן אַלץ אַרום אַלעמען. דאָמאָלס, וען עס קומען זיי ע ר ע ט ע, וען אַלע לידער זינגען זיך נאָר פֿאַר זיי, פֿאַר די צוויי.

זיי טראַכטן נאָר פון זיך און פֿילן קיינעם נישט, בלויז זיך אַליין, אַזוי מוז אויך געשען מיט א בלום, וען עס בליט, עס כאַפּט די שטראַלן פון דער זון, עס טרינקט זיך אָן מיט טויטראָפֿנס און מער וויסט עס נישט און מער וויל עס נישט וויסן.

סוף-כל-סוף איז דאָך אַלעמענס וועלט אויך יעדערנס וועלט.

אָבער, וווּ אַנטלויפט מען פּון דער וועלט? ער האָט יעדן טאָג קאָמבינירט, געפּלאַנעוועט פּלענער און אין דער זעלבער צייט איז דאָך זיין געפּיל צו איר געווען אַזוי יונג. ער האָט געזוכט מער ויכערקייט אין זיך, אין איר...

וועמ יאָן דער קעלנער גייט אַרויס פון צימער און זיי בּלייבן אַליין, כאָפּן זיי אַריין אַ קוש אין לאָכן זיך דערנאָך פּונאַנדער: אַפּגענאַרט דעם קעלנער און די גאַנצע וועלט אַפּגענאַרט. וויפּיל טעג אַזעלכע זענען אַוועק אומבאַמערקטערהייט, אין אַ גאָרטן, אין אַ קאַפע, אַרייַנגעגאַנגען באַטאָג, וועמ די גאַס האָט געלעבט פון באַוועגונג און אַרויסגעגאַנגען דאָמאָלס, וועמ די זון איז שוין נישטאָ און וועמ וויס לויכט פאָלט שוין אויף די גאַסן. אויף די בייַ־ מער.

אייַנער פון זיי וווּנדערט זיך:

— שוין אַוועק דער טאָג?

און עס ווערט שווער אויפן האַרץ: זי באַדאַרף גיין אַהיים. זעליגן האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז ער קען שוין יעדעס ווינקעלע פון אירע צימערן, אַזוי פּיל האָט זי שוין דערציילט פון איר לעבן, יעדע קלייניקייט, ווי דער טאָג גייט בּאַ איר אַוועק און ווו עס שטייען זייַנע בּלומען. בּלומען, וועלכע ער שענקט יעדן טאָג, זי האָט עס געוואָלטיק ליב געהאַט און כּמעט ווי געפּאָ־ דערט: „וואָס מער בּלומען.“ און אַז זי קומט באַנאַכט אַהיים, גייט זי גלייך באַזאָרגן די בּלומען מיט וואַסער.

ער, דער מאַן, זיצט פון ווייטן און שווייגט, קוקט און שווייגט. בּלויז אייַנמאָל האָט ער זיך אָנגערופן: „שוין ווידער געבראַכט אַ בּעזעם.“ האָט זי אים ווידער אַפּגעמאָסטן מיט אַ בּליק און געפּרעגט: „וואָס ווילסטו פון מיר?“ מער האָט זי נישט גע־ רעדט, נאָר יענער האָט דערנאָך געבעטלט אַ גוט וואָרט פון איר.

-- איך? איך ענטפער שוין גארנישט, ווייל ווען איך זאָל באַדאַרפן אויף אַלץ ענטפערן, וואָלט איך מיט די ציין צעביסן. . .

באַ די ווערטע־ האָט זיך איר כּעס איבערגעריסן אוּן זי האָט געטומען רעדן מיט אַ לייכטערן טאָן:

— וואָס גייט ער מיך אָן? וואָס וויל ער פון מיר? מיין לעבן וועל איך אים נישט אָפגעבן, אָבער עס וואָלט גוט געווען, ווען ער פאָרט אַוועק מיט זיין קרענקען, מיט זיין קרעכצן, אין ווען ער פאָרט אַוועק, וואָלט איך דאָך אַ טאָג נישט געזעסן אין שטאָט, גלייך אַוועקגעפאָרן אין אַ דאָרף, צום וואַלד. דו וואָלסט איך געקומען צו מיר, יאָ?

ער האָט צוגעשאָקלט שווייגדיק מיטן קאָפּ.

אין די הייסע טעג פון זומער, אין זי גאַסן מיט די אָבגע־גליטע שטיינער, איז ער איצט, ווי צעטומלט געוואָרן פון דעם שטאַרקן געפיל, פון דער בענקעניש צו אַנקען. איין זאַך אָבער: ער האָט נישט געוואָלט, אַז דאָס זאָל ענלעך זיין צו אַלע פרויער־דיקע געשיכטעס מיט פרויען.. וויפיל מאָל האָט ער שוין פאַר די לעצטע וואָכן געטראַכט, אַז דאָס בעסטע וואָלט געווען: נע־מען אוּן אַנטלויפן מיט איר פון וואַרשע. אַנטלויפן פון אַלעמען, אין זיין אויפגעלעבטן געפיל זאָל זיך נישט פלאָנטערן עפּעס אַ מאַן, אַ קרעכצער, אַ פלוידערקע מינקע מיט אַ שרייבער־קלוּב. קיי־בער זאָל פון אים נישט וויסן, ער זאָל פון קיינעם נישט וויסן.

זי זענען שוין נאָנט געווען, נאָנט מיט אַלע חושים. זי האָבן אייגער צום צווייטן געשטרעבט, אויפגעציטערט באַ יעדער דערלאַנגען זיך די האַנט, אָנגעקוקט זיך שטענדיק אַ ביסעלע לענגער מיט אַ זינדיקער נייגעריקייט. עס איז שוין צייטיק אוּן רייפיק געווען זייער געפיל אוּן דערפאַר זענען זיי אַנטלאָפן פון אַלעמען, באַהאַלטן זיך אין ווינקעלעך פון דער גרויסער שטאָט. די גאַנצע וועלט איז איבעריק געוואָרן.

עס האָט זיך בּאַ אים אַרויסגעריסן:

— אפשר וועסטו אַרויפגיין צו מיר?

ער האָט שוין עטלעכע מאָל דאָס געוואָלט פאָרלייגן. זיין צימער איז אויפגעפּוצט, אויפגערוימט טאַקע לכּבוד איר. פרי־ער האָט ער אויף זיין צימער גאָרנישט אַכטונג געגעבן. יאָ, ער האָט פרי־ער געטראַכט פון דעם, זי זאָל קומען צו אים, נאָר ער האָט אַלץ מורא געהאַט פאַר די בייזע אויגן פון זייגע באַלעבאַטים: קיינמאָל קומט קיינער נישט צו אים מיט אַמאָל א פרוי... בּא אים אין צימער.

נאָך זיין פראַגע האָט זי זיך אויף א רגע פאַרטראַכט, צוגע־דריקט איר אָרעם שטאַרקער צו זיין האַנט און אויפגעמונטערט געשפּילט מיט וועדטער:

— גוט, לאָמיר גיין צו דיר.

עס איז געווען נאָכמיטאָג, געציילטע מענטשן זענען געגאַנ־גען אויף דער זון־זייט פון דער גאַס און ער האָט זי געפירט אונטער זיין האַנט, פעסט געהאַלטן און געשפרייזט צו זיך א היים. געפילט האָט ער זיך, ווי א יעגער, וועלכער האָט געפאַנגען א לאַנג־געזוכטן עקזעמפּליאַר פון א זעלטענער חיה.

אויף די גרויע, שטומע טרעפ האָבן זיי זיך אָפּגעשטעלט. זי האָט גלאַט אין דער וועלט אַריין געוואָרפן א פאָר וער־טער:

— אפשר נישט אַרויפגיין צו דיר? אַרויסגערעדט די פראַגע און געשטעלט דעם פוס אויף א טרעפּל העכער.

אויפגעפּנט די טיר, פון די באַלעבאַטים איז ווער צוגע־לאָפן א קוק געבן, ווער עס איז געקומען, באַלד האָבן זיך בּא־זוכן נאָך א פּאָר אויגן... נאָר זעלטיג איז שוין געווען מיט איר אין זיין צימער, אין זיין אָפּגעזונדערטן ווינקל, זי איז געבליבן שטיין און אַלץ באַטראַכט אַרום.

אזוי דערציילט זי.

— און זעלינ פרעגט:

— אפשר זאלסטו נישט מיטברענגען מער קיין בלומען אהיים? בייזערט זי זיך און פרעגט: „דאס אויך נישט?" וועגן איר מאן האבן זיי איצט ביידע גערעדט זעלטן, נאר ביידע האבן געפילט א שטומע שנאה צו אים. בא זעלינן איז דאס געווען ציגויפנעמישט מיט נאך א געפיל: א ביסל רחמנות צו א מענטש, וואס האלט אלץ באם פאר לירן. עפעס וועט פארקומען, אזוי וועט עס נישט בלייבן.

אמאל רייסט זיך ארויס בא איר א ווארט, פון וועלכן זעלינ ציטערט אויף:

— נעכטן האט ער א גאנצע נאכט געווינט פאר מיר.

ער פרעגט נאך וועגן דיר.

באמערקט זי, אז זעלינ ווערט צעטראגן פון די וועלטער, קוקט זי אים אן און פרעגט:

— האסט זיך מורא פאר אים?

— ניין, עס איז אבער שווער צו טרעטן אויף א צוויטן.

נאר אזעלכע דיאלאגן פלעגן פארקומען זעלטן, אויסגעדאכט האט זיך דאמאלס, אז וואלקנס פארשליערן די זון, אויף א מא-מענט, נישט מער.

זי האט צופיל זארגלאזיקייט אין זיך, בא יעדער באגעגעניש איז דער שמייכל ניי און מונטער. זי קלינגט, זי קלינגט, זי רופט אים אראפ פון שרייבער-קלוב און ער לויפט, ווי א צוואנציק-יע-ריק יינגל, לויפט איר אנטקעגן און פילט, אז הינטער אים איז גארנישט פארבליבן, דער גאנצער קיום זיינער באשטייט אין דעם פארלאגג מיט איר זיך צו באגעגענען.

און איינמאל...

זיך דערשראָקן פֿאַר זיך, אַזוי אָפּגעוונדערט און אָפּגעשלאָסן פֿון אַלץ און אַלעמען זענען זיי צום ערשטן מאָל געווען. דורגעלאָפֿן א מאָמענט, ווען דאָס צימער האָט זיי אויסגעזען קליין און ענג, נאָר די צייט איז געגאַנגען. זיי האָבן זיך אויסגערעדט און אין דעמדאָזיקן צימער איז אַריין א שטיק וועלט, מאָמענטן, דערינע-רונגען פון דער יוגנט. זי האָט דערציילט פון א פּוילישער פּראָ-ווינץ-שטאָט, וווּ זי איז געבוירן געוואָרן. איר פאָטער איז געווען א דירעקטאָר פון א גלאָז-פאַבריק, האָט וויניק פאַרקערט מיט יידן, זיך נעחברט מיט קריסטן און האָט זיך געפירט ווי אַן עכטער פּריץ. די קינדער האָט ער דערציונגן שטרענג-פּויליש.

ווען זי איז אַלט געווען פּינפצען יאָר איז דער פּאָטער גע-שטאָרבן, עטלעכע יאָר האָט די מוטער זיך געראַנגלט, געהאט א קליי-נעם פאַרמעגן און אַלץ אויפגעגעסן. אין שטוב זענען געווען נאָך קיב-דער און זי, אַנקע, איז געווען די עלטסטע, האָט מאַמע אויס-געפּונען פאַר איר א שידוך, א פּיצקיעריקן גביר מיט א רויטע פּנים, אַן אָנגעפּרעסענער... אַנקע האָט פון אים גישט געוואָלט הערן און אין שטוב האָבן זיך אָנגעהויבן סקאַנדאַלן, געשרייען, געווייגען.

כדי זיך צו ראַטעווען, האָט זי חתונה געהאַט מיט דעם א׳צ-טיקן מאַן אירן, ער איז איר שטענדיק נאָכגעגאַנגען. דערקלערט זיך אין ליבע, איז ד׳ סוף-כּל-סוף אַוועק מיט אים, אַוועק, אַ-לאָפן קיין ווארשע...

עס האָט זיך געריבן פון קליינע און גרויסע איבערלע-בונגען.

זעלינ האָט דערמאָנט רוסלאַנד: דאָס שטאַרקסטע, וואָס ער האָט געהאט צו דערמאָנען פון דער לעצטער צייט:

— עס קלינגען מיר נאָך אָפּט אין די אויערן די קלאַנגען און די פרייד-געשרייען פון הונדערטער טויזנטער מענטשן, שטעל

ער האָט באַמערקט אין אירע אייגן אונטערטעניקייט אוּן נייגעריקייט. שוין אַ לענגערע צייט, וויּ זי קוקט אַזוי אויף אים. אין די ערשטע וואָכן פון זייער צוזאַמענטרעפן זיך איז זי געווען דרייסט און אַלץ געטון און געעדט אויף צו להכעיס, אַבער איצט רעדט זי אַנדערש, קוקט אַנדערש אין די אויגן אַריין. וואָס איז דאָס אין איר בליק? געטריישאַפט, בענקשאַפט, פאַרלאַנג?

זי איז געשטאַנען אַנטקעגן שפּיגל און קוקנדיק אין גלאַנציקן גלאָז האָט זי אַראָפּגענומען איר הוט, האָט אויפגעהויבן אַ באַקעטע האַנט אין די האָנט האָט זיך אויך אָפּגעשפּיגלט, זי האָט צעטרייסלט די בלאָנדע קורצע האָר און געעדט אָן וויילן, אַט אַזוי זיך. אַבי עפּעס צו זאָגן:

— א גוטער שפּיגל בא דיר. און פּלוצלינג האָט זי דערזען דאָס בילד אויף דער וואַנט, די זון-רויזן, וועלכע האָבן אוסגעזען, וויּ נישט דערבאַקענע חלות.

— אָט דאָס איז דאָס בילד, וועגן וועלכן דו פירסט אַזאַ קאַמף מיט דיין קוואַרטיר-באַלעבאָס? איך וואָלט עס שוין לאַנג אַרויסגעוואַרפן

זי האָט נעמאַכט א באַוועגונג צו דער וואַנט, וויּ זי וואָלט שוין וועלן אויספירן איר פּלאַן.

זעליג האָט איר פאַרצוימט דעם וועג:

— לאָז צורו, זיי וועלן מיך פאַרפיניקן.

זי האָט געלאַכט, זיי האָבן ביידע געלאַכט. זעליג האָט געוויזן דאָס ביסל מעבל פון זיין צימער:

— פאַרזיכטיק, אַנקא! דאָ וויגט זיך אַלץ, דער טיש הויבט זיך און די שטולן; זענען קראַנק אויף דער שווערער קרענק: זיי פאַלן:

זיי האָבן געזוכט פון וואָס צו רעדן, פונקט וויּ זיי וואָלטן

די אַלע רעדענישן זענען דאַך נישט מער געווען, ווי אַן אויסרייד, אַ ווענטל האָבן זיי געשטעלט צווישן זיך, ווייל די נאָנטקייט און אַפּגעזונדערטקייט פון אַלעמען האָט זיי געשראָקן אומבאַוווסטערהייט. צופיל, צו שטאַרק האָט איינער צום צווייטן געשטרעבט...

דער אַלטער זייגער האָט געקלאַפּט זיינע הייזעריקע סע-קונדן, אויף דער גאַס איז דורכגעלאָפן אַ דראָשקע, די גומענע רעדער האָט מען נישט געהערט, נאָר דעם פערדס פיס האָבן גע-פּאַטשט דעם ברוק, עס האָט דערמאָנט, די פּאַטשעריי פון וועש-וואַשערינס באַם טייך...

ווען עס וואָלט ליכטיק געווען, וואָלטן זיי אפשר נישט גע-האַט אַזוי פיל דרייסטקייט, נאָר די נאַכט וואָס איז שוין אינגאַנצן אַריין אין צימער, האָט זיי איינגעטוליעט, צוגעטוליעט...

שטיל איז געווען אין די איבעריקע חדרים און שטיל אויף דער גאַס. אָפּגעריסן האָט זיך טאָג און וועלט, עס האָבן זיך פאַר-מעקט אַלע גרענעצן...

דער געדאַנק, דער נעכטיקער אומרו, דאָס איבערגעלעבטע, אַלץ איז פאַרשווונדן געוואָרן, פאַרברענט געוואָרן אין זייער איי-נענעם פייער...

— אַנקע!

— סטאַך...

ס'איז געווען פינסטער, נאָר זיי האָבן געפילט, אַז זיי שמייכ-לען איינער צום צווייטן מיט אַ שעמעוודיקן שמייכל, זיי געפינען נישט קיין ווערטער...

— אַנקע! דו באַמערקסט, גיב אַ קוק אין פענסטער! אין טונקעלן הימל צאַפּלט אַ שטערן, אַזאַ ווייטער, אַזאַ פרעמדער פאַר אונדז עלנטע מענטשן. זי באַפרייט זיך פון זיינע אָרעמס און קוקט אַרום זיך אין פינסטערן חדר, ביז זי כאַפּט מיט די אויגן

זיך פאָר, אַנקע! ברייטע, ווייטע גאַסן און די מעגטשן באַוועגן זיך שעהענווייז, לאַנגזאַם, ווי אַ געדיכטער ים און איך שטיי פונ-דערווייטנס איינער אַן אָפּגעזונדערטער. עס פרייט מיך, עס אי-בעראַשט מיך, נאָר צונויפגיסן זיך מיט זיי קען איך נישט אויפ-עפענען דאָס מויל און זינגען מיט זיי אינייגעם קען איך נישט.

ער האָט כסדר געמאָלט מאָמענטן פון פרייד און דערוואַ-כונג, דערציילט פון בלוט און אכזריות און די דערינערונגע האָבן אים אַזוי ווי אָפּגעריסן פון איר, כאָטש זי האָט אָנגעשטעלט די אויגן, געקוקט אויף אים נייגעריק און צו אַלע זיינע ווערטער זיך צוגעהערט און אויסגעדאַכט האָט זיך, אַז זי לעבט איבער זיינע דערציילונגען. אַריינגעוואָרפן פון צייט צו צייט אַ פראַזע:

— ווי שיין! ווי גרויס. ווי גרויזאַם.

ער האָט געזאָגט אין זיין רעדן:

— איך ווייס, אַז איך בין צו קליין פאַר די אַלע געשו-ענישן און איבערקערענישן. נאָר איך בין גליקלעך, וואָס איך האָב דאָס אַלץ געזען מיט מיינע אויגן...

דער טאָג האָט גענימען אויסגיין, דער באַלויכטענער בלעך-דאַך פון אַ צווייט הויז האָט אויפגעהערט צו זיין באַלויכטן, טונקל געוואָרן און די טונקלקייט האָט זיך געלייגט אין זעליגס צימער. ער איז געזעסן מיט איר אויף אַ קאַנאַפּע, אַנטקעגן שפּיגל, און אויפהייבנדיק דעם קאָפּ, האָט ער אין שפּיגל געזען צוויי טונ-קעלע סילועטן: זיך און אַנקען.

דער טאָג איז אויסגעגאַנגען און צוזאַמען מיטן טאָגס אַוועק-ניין האָבן זיך געמינערט די דערינערונגען זיינע. איינגעצויגן האָט זיך דאָס גרויסע רוסלאַנד, קרים, אַרכאַנגעלסק, די ווייסע נעכט פון צפון און די פלאַמיקע טעג פון דרום. עס איז אַלץ קלענער געוואָרן, צערונען, צעשוווּמען, אָפּגעטיילט זיך און אַוועקגעגאַנ-גען... עס האָט זיך נישט געוואָלט מער דערציילן.

פאַרהאַן מאָמענטן, בשעת קיינער קען פון זיך אַליין נישט אַוועק-
גיין, איך וואָלט געוואָלט, דו זאָלסט די פראַגע דיינע נישט שטעלן,
נאָר איך פאַרשטיי דיך, ביסט אַ ביסל אָנגעשראָקן פון דעם, וואָס
איז איצט געשען, קינד!

זי איז צוגעגאַנגען צו אים:

— איך בין נישט אָנגעשראָקן, איך האָב דיך ליב...

— און איך זוך דיין ליבע, ווי איינער זוכט לעבן, באַ-
פרייונג, איך זוך דיך, אין די אַלע, וואָס איך האָב שוין באַגעגנט,
האָב איך דיך געזוכט, אָפּגענאַרט זיך, אין יאוש אַריינגעפאַלן,
איינזאַם ביז ווייטיק און קללה געבליבן און דאָך נישט אויפגע-
הערט צו טראַכטן און זוכן: איינע, איינע. איינגערעדט זיך, אַז
אַזאַ איינע לעבט ערגעץ פאַר מיר. ס'איז אפשר אַ נאַרישקייט,
אַ זינלאָזיקייט, אָבער יעדער איינער אין לעבן האָט איין גרויסע
נאַרישקייט, וואָס דאָס איז באַ אים דער עיקר און מיט אַלע חכמות
קען מען דאָס נישט אויסהיילן. איך ווייס נישט, וואָס מאָרגן וועט זיין,
איך באַגרייף נישט וווהין מיר גייען, נאָר איך האָב צו דיר איין
בקשה, איין פאַרלאַנג: גלויב מיר! איך פיל, אַז דו קענסט מיר
גלויבן...

— גוט, איך גלויב דיר...

זי איז אַזוי ווי אויפגעמונטערט געוואָרן פון זיינע ווערטער,
פון טאָן, מיט וועלכן זיי זענען אַרויסגערעדט געוואָרן, זי האָט
זיך איינגעביסן אין זיינע ליפן, געשפּאַסט, געצערטלט זיך און
אים אָנגערופן מיט אַלערליי צאַרטע נעמען...

ניין, זעליג איז נישט קיין שיינער נאָמען, וואָס איז דאָס
פאַר אַ נאָמען? עס שלעפט זיך מיטן צונג, עס איז שווער אַרויס-
צורעדן, זי וויל אויסטראַכטן פאַר אים אַן אַנדערן נאָמען. האָבן
זיי ביידע אינאיינעם גענומען טראַכטן, קאָמבינירן.

צוערשט האָבן זיי אויסגערעכנט אַ סך נעמען, וואָס הייבן

דאָס פענסטער און דערנאָך דעם שטערן, וועלכער האָט זיך, ווי אַ שומר, אַוועקגעשטעלט קוקן אין זעליגס צימער.

— אָבער מיר ביידע, זעליג, מיר ביידע זענען נישט קיין עלנטע, פרעמדע?

— פון היינט אָן שוין נישט קיין פרעמדע.

זאָל געבענטשט זיין דער שטערן, ווען נישט ער, וואָלטן ווי איצט קיין ווערטער נישט געפונען. צאַרטער געוואָרן אין רעדן, גוטמוטיקער אין שווייגן. גערעדט...

פון וואָס האָבן זיי גערעדט?

זי האָט אים געפרעגט, צי ער האָט שוין אַ סך מאָל ליב געהאַט. האָט ער געגלעט איר קאָפּ און נישט געגעבן קיין קלאָרן ענטפער.

— אַ מענטש איז ווי אַ בוים, און אַ בוים בליט אַ סך מאָל.

זי האָט גערעדט, געפאָרשט, עס האָט זיך געפילט אַ לייכטער פאָרוווּרף אין אירע ווערטער:

— האָסט שוין אַ סך מאָל פאַרבראַכט אין אַזעלכע טונקעלע שעהן מיט מיידלעך, מיט ווייבלעך און דערנאָך פאַרגעסן?

— יאָ. ס'איז אַזוי געווען.

— און מיט מיר וועט אויך אַזוי זיין?

ער האָט געשוויגן. אַליין אין זיך אַריינגעטראַכט און באַ זיך אַליין אויסגעפאָרשט, אויף וויפיל ער איז זיכער אין זיך. אין זיינע אויערן קלינגען אירע ווערטער: „מיט מיר וועט אויך אַזוי זיין?"

ער האָט אין דער פינסטער געזוכט אירע אויגן, געוואָלט צו איר רעדן פון גאַנצן האַרצן, מיט אַ סך האַרץ. זי זאָל אים איינמאָל פאַר אַלע מאָל פאַרשטיין.

— אַנקע, דאָס, וואָס דו האָסט מיך איצט געפרעגט, קען פרעגן און פרעגט יעדע דורכשניטלעכע פרוי, נאָר עס זענען

זי האָט געקוקט אין שפיגל און לאַנגזאַם, אָן ווילן, אָנגעטון איר היטעלע. וועז זיי זענען פון די טרעפ אַראָפּ, איז זי אינמיטן געבליבן שטיין אוז זיך אָנגערופן מיט א פאַרצווייפלטן טאָן:

— אוז איצט באַדאַרף איך גיין צו אים?

זעלינ האָט אויפגעציטערט. ס'איז געווען פינסטער אוז זי האָט נישט געזען, אז ער איז רויט געוואָרן. זי הָט זיך נישט גערירט פון אָרט, זי איז געשטאַנען, ווי א צעטומלטע, ווי א בא־ליידיקטע. אוז ער האָט דערפילט איר לאַגע. עפעס באַדאַרף מען זאָגן, ענטפערן, רעאַגירן אוז כמעט אָן ווילן, ווייל ער איז נאָך נישט זיכער געווען אין דעם, וואָס ער רעדט, נישט גע־גלייבט אַליין דעם פלוצלינגען געדאַנק זיינעם. ער האָט זיך אָנגע־רופן:

— קענסט נישט גיין צו אים, קענסט בלייבן בא מיר...

זי איז אַבער געווען ניכטערער:

— בלייבן בא דיר? דו נעמסט אָן אזוי גיך באַשלוס, אונטער דער וירקונג פון דער מינוט, פון מיינס א וואָרט. דו הָסט זיך קיין חשבון נישט אָפגעגעבן.

— אפשר ביסטו געראַטן, אַנקא! דאָך איינס פיל איך, אָן דיר וועל איך שוין נישט קענען בלייבן...

זי האָט געשוויגן. עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אז נישט דאָס האָט זי געוואָלט הערן.

— אָן דיר וועל איך שוין נישט בלייבן, — האָט ער ווי־דער געזאָגט.

אומזיסט זענען געזאָגט געוואָרן די ווערטער, אָן וירקונג. זענען זיי אַרויסגעבראַנגט געוואָרן פון מויל, ווייל זי האָט גע־שטעלט טריט, כוץ טרעפל צו טרעפל, צראָפּגעשפרייזט לאַנגזאַם, מיט רעזיגנאַציע, מיד און פאַרטראַכט, ער איז איר נאַכגעגאַנגען, א גאַס און נאָך א גאַס. ער האָט זיך געכאַפט, אז ער האַלט זי

זיך אָן מיט אַ „ז": זינפריד, זיגמונט, זינאַ, זדזשיסלאַוו, ניין, עס קלעפּט זיך נישט. זי וויל אַ נאָמען, וואָס זאָל זיך לייכט אויסרעדן. איין זילבע, איין קלאַנג... ווו נעמט מען אַזאַ נאָמען?

זי האָט עס געפּאַקט: „סטאַך". זי האָט זייער ליב דעמדאָ-זיקן נאָמען.

— אָבער אַנקע, ווי קומט זעליג צו סטאַך?

— וואָס אַרט דיך? ס'איז דאָך אַ שפּאַס, אַ קלאַנג-שפּיל, מיר געפעלט דער קלאַנג

ער האָט זיך געראַנגלט, געבעטן זיך:

— איך, אַ ייִדישער שרייבער און פּלוצלינג הייס איך גאָר „סטאַך" און דיינע ליפּן זאָלן דאָס מיך אַזוי אָנרופן מיטן פרעמדן נאָמען, עס געפעלט מיר נישט.

— און מיר געפעלט יאָ, אַ שיינער קלאַנג, בייזער זיך נישט און זיי „מיין סטאַך".

עס האָט אים אינעווייניק שטאַרק פאַרדראָסן. זי איז דאָך נישט אַזוי ווי די אַלע אַסימילירטע מיידלעך, וואָס שטאַרבן אַוועק פאַר אַ פּוילישׁ וואָרט, פאַר אַ פּוילישן נאָמען, זי רעדט ייִדיש מיט אים אויף וויפיל זי קען, און דאָ האָט זי זיך איינגעשפּאַרט... וואָס איז דאָס אַ קאַפּריז? גיב נישט נאָך אַ קאַפּריז אין אַזאַ טייערע שעה:

— גוט! זאָל זיין „סטאַך".

ס'איז דאָך געווען אַ שעה, ווען זיי זענען נאָנט געוואָרן. ער האָט צוגעשטימט צו זיין נייעם נאָמען און זי האָט אים שוין אַזוי אָנגערופן: סטאַך, סטאַשעק. אינערלעך האָט ער פון דעם געליטן, געוואָלט זיך יעדע רגע אָפּטרייסלען, פּונקט, ווי ער וואָלט דערפילט פון דעם אין זיך אַ צען פּראָצענט שמד...

שוין גוט שפּעט געווען, ווען זעליג האָט אָנגעצונדן ליכט,

נאָר וועגן לאָזן אַ צעטעלע באַם סטרוזש, דאָס האָט ער אָפּגעלאָזט:

נישט געקענט גיין צוריק און נישט גיין פאָרויס...

ס'איז שוין געווען שפּעט, נאָר ער האָט געוווּסט, אַז אין שרייבער-קלוב זיצט מען נאָך, איז ער אַוועק אַהין. ווי פּיינלעך עס איז אים איצט נישט געווען אויף דער נשמה, האָט ער דאָך געטראַגן אין האַרצן אונטער אַלע פּיינען זיין גרויסע אויסגעבענקטע פרייד. אָט קוקט ער געדאַנקלעך אין אירע אויגן און ציטערט אויף. ער הערט איר קול, ער פילט איר אָטעם... ווען? ווען האָט אים אין לעבן אַ פרוי אַזוי צעטומלט? אפשר נאַרט ער זיך? רעדט זיך איין? ער האָט איבערגעטראַכט אַלע קלייניקייטן און געפילט איין זאַך: אָן איר בלייבט פאַר אים גאָרנישט. איין קלאַנג איז פאַרהאַן אויף דער וועלט, דער קלאַנג פון איר נאָמען: „אַנקאַ".

אין שרייבער-קלוב איז געווען אַ גרויסער עולם. ס'איז זומער, די פרויען זענען אויף זומער-וווינונג און די מענער עסן סמעטענע מיט רעטעכלעך. חברה זשורנאַליסטן עסן און פּלוידערן אינייגעם. עס פליען פראַזן:

— פּילסודסקי גייט אויף קיעוו...

— די באָלשעוויקעס לויפן...

— דער סיים האָט באַשלאָסן...

די אַלע גייעסען, די אַלע גרויסע געשעענישן. פאַרוואָס קלינגט עס אַלץ אַזוי פרעמד און ווייט פאַר זעליגס אויערן? ער האָט קיינמאָל אין געזעלשאַפטלעכן לעבן קיין פּערזענלעכן אָנטייל נישט גענומען, נאָר ער פלעגט זיך שטאַרק אינטערעסירן, געהאַט סימפּאַטיעס און אַנטיפּאַטיעס צו פּאַרטייען, צו די אָנפירערס, נייגעריק געווען צו אַ סך געשעענישן פון זיין לאַנד, פון אַלע לענדער, און איצט דאַכט זיך אים אויס, אַז די גאַנצע גרויסע

נישט אונטערן האַנט, ווי שטענדיק צעטומלט געווען, מ׳רא געהאַט זיך, פאַר איר. איצט ערשט, נישט ווייט פון איר שטוב, האָט ער זי אונטערן אָרעם גענומען, געפרעגט גלאַט אין דער וועלט אַריין:

— ביסט ברוגז אויף מיר?

— פאַרוואָס ברוגז? זי האָט אַ טרויעריקן שמייכל געגעבן.

— איך ווייס אַליין נישט פאַרוואָס, אָבער איך וואָלט וועלן...

זיי זענען שוין געשטאַנען באַם טויער. זי האָט אָנגעקלונגען, ער האָט געוואָלט אָפּשטעלן איר האַנט, נישט דערלאָזן זי זאָל שוין אַריינגיין, אָבער עס איז געווען צו שפּעט: זי האָט אָנגעקלונגען. זי האָט נאָך באַוויזן צו פרעגן:

— וואָס האָסטו געוואָלט זאָגן?

אויף צו להכעיס איז דער סטרוזש באַלד אָנגעקומען, אויפגעפנט דאָס טירל, אין וועלכן איר ווייס קליידל איז פאַרשווונדן געוואָרן. ער האָט אפילו נישט געדענקט, צי זי האָט אים אַ „גוטענאַכט" געזאָגט. געבליבן שטיין, און אויסגעדאַכט האָט זיך אים, אַז ער שטייט נישט, ער זינקט טיף אין דער ערד אַריין. אויסגעדאַכט האָט זיך אים, אַז ער האָט באַליידיקט, צי ער איז אַליין באַליידיקט געוואָרן. אַ נישט אָנגענעם געפיל האָט אים זיך אַליין מיאוס געמאַכט. וואָס איז דאָ געשען? ער האָט זיך נישט געקענט פונאַנדערקלייבן אין זיין געדאַנקען-פּלאָנטער, אָבער איינס האָט ער געפילט, אַז אַזוי בלייבן דאַרף עס נישט, אָדער ער באַדאַרף גלייך אַוועקגיין פון איר, אָדער זי מוז פאַרלאָזן דעם מאַן און אַריבערגיין צו אים. דאָך איידער ער אַליין וועט באַ זיך אָננעמען אַ באַשלוס, מוז ער זי פריער זען. ער וואָלט אַ סך אָפּגעגעבן, ער זאָל זי שוין זען. אפשר צוגיין צוריק צום סטרוזש און איבערלאָזן אַ צעטעלע פאַר איר? מאָרגן אין דער פרי מוז ער זי זען...

— גייט עסן, מיר וועלן שפּעטער רעדן. זי האָט זיך גלייך צוגעזעצט און גענומען אַרבעטן מיטן מויל, מיטן גאָפּל — זי איז געווען אַ גרויסע פרעסערקע.

אין עטלעכע מינוט שפּעטער האָט זי שוין גערופן:

— קאַמעניעצקי! קומט אַהער, זעצט זיך צו... ער האָט געפאָלגט, ווייל באַ אים אין קאָפּ איז געבוירן געוואָרן אַ פּלאַן: שיקן דורך איר אַ בריוול צו אַנקען.

זי איז געזעסן אין דער געזעלשאַפט פון עטלעכע אַמעריקאַנער מענטשן, וועלכע האָבן געאַרבעט אין אַ צדקה־אַנשטאַלט. פון אַמעריקע האָט מען זיי אַראַפּגעשיקט צו העלפן די געליטענע פון דער מלחמה. דערווייל האָבן זיי זיך אַליין אויך געהאָלפן.

זיי האָבן געהאַלטן פון „אדם קרוב לעצמו", די געזונטע יינגען מיט די רונדע ברילן, כמעט אַלע האָבן זיי געטראָגן גרויסע טונקעלע ברילן, ווי רונדע בינען, בינען — שטאָט אויגן, דאָס אויסגעמאָגערטע פּוילן איז געוואָרן פאַר זיי אַ פעטער ביסן...

און אַזעלכע מינקעס פלעגן זיך האַלטן נאָנט לעבן די אַמעריקאַנער, נישט אָפּגעטרעטן פון זיי, געשמייכלט צו זיי. זי האָט זיך איצט געסטאַרעט, וואָס מער אַריינצופּאַקן אין איר קליינעם גופל. זי האָט אויך זעליגן געבעטן מיטעסן, געזאָגט האָט זי דאָס מיט אַזאַ טאָן, וואָס האָט געדאַרפט באַדייטן: „עסט, קאַמעניעצקי, עסט, די אַמעריקאַנער וועלן באַצאָלן". זעליג האָט געדאַנקט, עס איז אים נישט געקראָכן אין קאָפּ, נישט דאָס עסן און נישט די געזעלשאַפט.

ער האָט זיך אָפּגעבעטן אויף אַ פּאָר מינוט, צוגעגאַנגען צו אַ צווייטן ליידיקן טישל און אָנגעשריבן עטלעכע ווערטער: „אַנקע, קינד, נישט פאַרגעסן וועל איך דיינע עטלעכע וואָכן, נישט

וועלט ליגט אין אַ קעלער, נאָר ער אייגער גייט אַרום אין דער הייך און האָרכט די קלאַנגען, וואָס גייען אַרויס פון קעלער. וואָס איז דאָס? צי דען קען זיך אַזוי צעוואַקסן אַ קליין ענג וועלטעלע פון אייגעם? וואָס איז דאָס? עגאָיזם? ער האָט זיך שוין געוואָלט לאַזן טראַכטן אויף זיין שטייגער, גריבלען זיך, מיט זיך אַליין דיספוטירן, געוואָלט געפינען אַ פלאַץ אַ באַזונדערן און קוקן, ווי שטענדיק פון ווייטנס אויף אַלעמען, אויף אַלעמען קוקן און אין זיך אַרייַנקוקן — אין דעם מאָמענט האָט אים ווער אָנגעגוימען פאַר דער האַנט. ער הערט זיך אומגעקוקט: מינקע... זי איז געשטאַנען לעבן אים, געוואָלט עפעס פרעגן, נאָר דערביי האָט זי עפעס געקייט, געהאַט אַ פּוּל מויל, געקייט און געשלונגען. אין דער צווייטער האַנט האָט זי נעהאַלטן אַ גאָפּל...

זעלביג האָט געקוקט אויף איר און געוואָלט לאַכן:

— שלינגט שוין אַראָפּ אַמאָל דעם ביסן און זאָגט וואָס איר חילט?

— וווּ איז אַנקע? — האָט זי קוים אַרויסגערעדט און געענדיקט קייען.

— וואָס בין איך, אַנקעס שומר?

— ניין, איך ווייס, זי האָט מיר געזאָגט, אַז זי גייט זיך זען מיט אייך, אָבער אויף אַזוי לאַנג, אויף אַ גאַנצן טאָג פאַראַלן ווערן!

ער האָט זיך נישט געקענט פון איר אַרויסדרייען. מינקע איז געאַנען פון די, וואָס ווייסן אַלץ און וואָס מוזן אַלץ ווישן. ער האָט שוין עטלעכע מאָל געבעטן אַנקען, אַז יענע זאָל מיט מינקען האָבן ווייניקער צו טון, נאָר אַנקע האָט זיך געמאַכט נישט הערנדיק.

איצט האָט זעלביג אָנגעוויזן מינקען אויף דעם טישל, וואָס איז געשטאַנען איר עסן.

געאַרבעט אין אַן אייזן-פאַבריק. זעלינ פלעגט אים שטענדיק אַנ-קומען מיט נייגעריקייט. זיינע לידער פלעגן אים געפעלן, ער האָט געגלייבט אין מלאָווסקין. סוף-כל-סוף ווען יענער איינשמידן אַ ביסל אייזן אין זיינע פערזון אוון עס ווען זיין אַן אמתער דיכטער. ער האָט אים ליב געהאַט פאַר זיין שווייגן. איצט זענען זיי גע-גאַנגען צוזאַמען אין גערעדט וועגן דעם „טומל", וואָס די „יונגע" האָבן אַנגעהויבן: זיי שרייען, מען באַדאַרף עפעס נייעס.

זעלינ האָט ווי שטענדיק איבערגעחזרט זיינס:

— זאָל זיין נייעס, נאָר מיט נשמה זאָל עס זיין, דער עיקר איז נישט דאָס, וואָס זיי טון: זיי מאַכן לידער, וויילדע, ריזי-קאַלישע קאַמבינאַציעס, אַלץ גוט, נאָר אין די לידער איז נישטאָ דאָס דורכגעפילטע. זעלינ האָט זיך געוואָלט פאַרעדן, אַפטרייבן די געדאַנקען מיט אַנדערע זאַכן אוון פאַר די אויגן האָט געשוועבט אַנקאַ, איר צעטראָגענער בליק. וואָס טוט זי איצט?

ער איז געווען זייער צופרידן, ווען דער מלאָווסקי האָט זיך אָפגעשטעלט אוון געזאָגט:

— איך וועל ווייטער נישט גיין. מאָרגן באַלד פרי אין פאַ-בריק צו דער אַרבעט. מען דאַרף זיך אַ ביסל אויסרוען.

זיי האָבן זיך אָפגעזעגנט.

זעלינ האָט אַ טראַכט געטון, אַז שלאָפן ווען ער סיי ווי סיי נישט אוון ער האָט געוומען שפרייזן איבער וואַרשעווער גאַסן. צוגעקוומען צום טעאַטער אוון געקוקט אויף דעם זייגער פון רא-הויז. דער גרויסער פלאַץ מיט די ווייסע זיילן פון טעאַטער, די איינצלנע, געציילטע פאַרבייגייער, די ווייסע לאָמפן, וועלכע האָבן שוואַך קאָנקורירט מיט דער לבנה, אַלץ האָט אויף אים געווירקט אוון אַרויסגערופן זיין אַלטע געטרייע נאַכט-שטימונג.

איבער דעם פלאַץ איז דורכגעגאַנגען אַ רויק ווינטל אוון אויפגעהויבן אַ ביסל שטויב, אָבער דאָס ווינטל האָט אויך אָנגע-

דעם נעכטן אוּן נישט דעם היינט, דוּ ביסט מיינע, מיין לעבן, מיין האָפנונג, וועַן איך טראַכט וועגן דיר, זינגט מיין נשמה, עס דאַכט זיך מיר אלץ, אַז עס מוז קומען אַ גרויס זוניק גליק, מיט דיר צוזאַמען וועט דאָס גליק קומען. באַמי זיך וואָס גיכער צו זען מיט מיר, ווייל דוּ ביסט מער ווי אַלע, ווי די גאַנצע וועלט. אַנאָ! איך דערוואַרט דיך". דיין... ער האָט שוין געוואָלט אַנשרייבן „זעלינ", נאָר דאָ האָט ער זיך דערמאַנט דעם נייעם נאָמען זיינעם אוּן ער האָט זיך אָפּגעהאַלטן. ער האָט זיך געשעמט פאַר זיך אַליין אוּן צום סוף נאָכגעגעבן איר קאַפּריז. ער האָט געענדיקט דאָס בריוול מיט „דיין סטאַך", האָט געקוקט אויף דער אונטערשריפט אוּן דער סטאַך האָט אים געשטיכן די אויגן.

צוגעגאַנגען אין אָפּגרונט מינקען:

— איר ווילט מיר טון די טובה? איבערגעבן אַנקען באַלד אין דערפרי דאָס בריוול.

— יאָ, אָבער וווּ ווערט איר פאַרשווונדן אויף גאַנצע טעג?

— מינקע!...

— ניין, איר דאַרפט זיך דאָך פון מיר נישט באַהאַלטן. אַנקע איז מיין חברטע, אוּן איך האָב אייך באַקאַנט געמאַכט... האַ! אַ שיין ווייבל! געמט איר צו פון קלאַגעדיקן מאַן אוּן האָט מיט איר חתונה.

אויף זיינע ליפן איז שוין געלעגן „גייט צו אַלדי שוואַרצע יאָר!" נאָר גיי שלאָג זיך מיט איר, זי איז שוין אַזא פלוידער-קע. ער האָט עפּעס געענטפערט, געשטאַמלט אוּן תאַמעוואַטע גע-שמייכלט, אָפּגעזעגנט זיך אוּן איז אַרויסגעגאַנגען. מיט איר צוזאַ-מען איז אַרויס פון שרייבער־קלוב דער בריטיפליצ־קער מלאוו-סקי, אַ שוואַרצער געזונטער בחור, ער האָט געשריבן לידער אוּן

ניט געטראכט, פונקט ווי ער וואלט זיך נישט אריינגענומען אין כלל. פארבינדן זיך אויף שטענדיק מיט א פרוי, פירן א פא־מיליען־לעבן, פא־מאגן א זיכערע וואירעמע היים. וועגן דעם האט ער קיינמאל נישט געטראכט. איצטער פלאגטערט זיך דער גע־דאנק בא אים אין קאפ. עס דערפרייט, און עס גלייבט זיך עפעס נישט. ער שטעלט זיך פאר: ווייב, קינד. ער נעמט פאנטאזירן אוין קומט מיט די פאנטאזיעס צו זיך אהיים. שוין פא־טאג, שוין ליכ־טיק אין צימער, אין זיין אייגנאמען צימער איז אין הייצטיקן טאג צוגעקומען לעבן, נייגעריקייט.

זי איז דאך געווען, די קאנאפע איז צעקנייטשט. אויף דער פאדלאגע ליגן עטלעכע צעטרעטענע בלומען. דאך האט זי אים היינט א נייעם נאמען געגעבן.

„סטאך". אווי וועט זי אים טאקע רופן. ווי קומט צו אים אזא נאמען? עס איז משוגהדיק. וואס אזא אנקיין קען אייב־פאלן. . .

ער שפרייזט אויף די בלומען, וואס ליגן אויף דער פאד־לאגע. די בלומען האט ער היינט פאר איר געקויפט. זי איז דאך מאלס אזוי שווייגדיק געווען, וועז זי איז געגאנגען צו אים. ער שטייט אין מיטן צימער און וויל זיך דערמאנען איר בליק. שוין אזוי מיד פון טאג און ער טראכט נאך פון אזעלכע נארישקייטן. דערזעט ער זיך א בלייכן אין שפיגל, רוקט ער זיך אף דרייי־ריט צו זיין בעט, פאלט ער אויף דעם געלעגער זייבעם אוין שלאפט איין.

זאָגט פּונוּ־נען עס איז געקומען: פון וועלדער, פון פעלדער. ער האָט דערפילט זיין אַלטע בענקשאפט. ווי גוט עס וואָלט געוועזן באַהאַלטן זיך ערגעץ אין אַ קליין שטעטל אוּן צוהערן זיך צו ווייטן טומל פון די שטעט. ער האָט געטומען חלומען... פלוצלינג האָבן אַ סך שטימען איבערגעריסן זיינע געדאַנקען: דריי מיליציאַנטן האָבן געפירט אַ גרויסע מחנה פּראָסטיטוטקעס. יענע האָבן געחוזקט אויפן קול פון די מיליציאַנטן, פון זיך אַליין, פון דער גאַנצער וועלט. זיי האָבן ערעדט גראָבע, מיאוסע רייד אוּן פון יעדער דורכגייער געלאַכט, גערופן מיט זיך. די מיליציאַנטן האָבן מיטגעלאַכט אוּן געפירט זיי ווייטער.

איבערהויפט האָט זיך אויסגעטיילט דאָס קול פון אייגער, זי האָט געהאַט אַן אָנגעריסן קול, הייזעריק איז זי געווען אוּן אירס אַ קללה האָט זיך געלאָזט פילן...

זעליג האָט נאָכגעקוקט די גאַנצע מחנה. עטלעכע פון זיי זענען געווען אויסגעפוצט מיט ווייסע קלייד־לעך, מיט זגראַבנע היטעלעך, אַיידעלע שיך, די איבעריקע זענען געגאַנגען מיט אָפּגעדעקטע קעפ, מיט צעקנייטשטע פּראָסטע קליידער, אָנגעשמירט מיט פּאַרב אוּן פּודער. זיי האָבן געשריגן. אַ פּאַרבאָרגענער, פּאַרשיכורטער ווייטיק פון אומרעכט אוּן שאַנדע האָט פון זיי אַרויסגעשריגן. אוּן פּונקט ווי ער האָט פריער דערפילט אין ווינטל פעלד, גראָז אוּן וואַלד, אַזוי האָט ער איצט אין די געשרייען פון די גאַסן־מיידלעך דערהערט די קללה פון שטאָט... אויפגעציטערט, מיטגעריסן זיך מיט דער קללה, כּמעט אַליין געוואָרן שעלטן... אוּן געגאַנגען ווייטער, געטראָטן וויידער וועגן זיך, וועגן די איבערלעבענישן פון הייַנטיקן טאָג.

ווי האָט זי געזאָגט די פלאַפלערקע מינקע? „נעמט זי צו פון קלאָגעדיקן מאַן אוּן האָט מיט איר חתונה!" צוליב וואָס דערמאַנט ער די וועלטער? חתונה האָבן? ער האָט קיינמאָל וועגן דעם

לען זיי זיך אין אייגענעם שוויים, אין די שטייגן, אין די כירקאַנטיקע חדרים.

זעליג אוין אַנקע האָבן אויך שטאַרק געחלומט וועגן אַרויספאָרן. פאַר זיי איז די שטאָט נאָך ערגער געווען, ווי פאַר אַנדערע. אָלע מענטשן זענען איבעריק געווען דאָמאָלס, וועו צווי האָבן זיך געפונען.

אַוועקפאָרן האָבן זיי נישט געקענט, צוליב אַנקעס מאַן, ער איז קראַנק געווען. אַ טאָג אַרומגעגאַנגען אוין אַ טאָג געלעגן. יעצער האָט שוין אָלץ געוווסט, אַנקע האָט אים פעסט דערקלערט, אַז זי האָט ליב אַ צווייטן, צו וועלכן זי וויל אַוועקגיין, זי האָט אים אָפט געבעטן, ער זאָל זי לאָזן צורו. דער לערנער, אַנקעס מאַן... ער האָט זיך געראַנגלט מיט אָלע כוחות, נישט געוואָלט אָפלאָזן אַנקען. געווויינט, געבעטלט גפּיל אוין צום סוף געבראַכט דעם לעצטן אַרגומענט, וועלכער האָט אויף אַנקען געווירקט:

— דו ווילסט איצט אַוועק פון מיר. איצט, וען איך בין אַזוי צעברָאכן אוין קראַנק?

אוין דאָס האָט אויף איר געווירקט, זי האָט זיך געקוועטשט.

האָט זי זיך באַראַטן מיט זעליגן. ביידע האָבן זיי אַ סך מאָל אַרומגערעדט די פראַגע אוין געקומען צום באַשלוס, אַז מען באַדאַרף דערווייל אָפלייגן; זאָל איר מאַן ווערן פעסטער, געזונטער א ביסל אוין דאָמאָלס וועט ער איר מוזן געבן א גט. אָבער, ער האָט זיי נישט געשטערט, ער האָט געוווסט, אַז עס וועט אים גאָרנישט העלפן. איין האָפנונג האָט דער מענטש געהאַט, ער האָט זיך אַרויסגערעדט פאַר אַנקען איינמאָל: „דו קענסט זיי נישט, די שרייבערלער, זיי פאַרליבן זיך זייער גיך אוין קילן זיך אָפ". אָט אויף וואָס ער האָט געהאָפט. אוין זי האָט אויפגעהויבן אויף זעליגן די טונקעלע אויגן, וואָס פלעגן העל לייכטן.

— וואָס זאָגסטו, סטאָך? ער איז געראַכט? — דערביי האָט זי

VII.

זיידענע שטריק.

עס איז שולדיק געווע׳ דער זומער אין דעם, וואָס זיי האָבן אַזוי ווייניק געטראַכט וועגן מאָרגן. ד׳ ערשטע איבערראַשונג פֿון זייער צו האַסטיקער נאָנטקייט איז אריבער און איצט איז געבליבן די נאָנטקייט אַליין. זיי האָבן זיך איינגעלעבט אין זומער, צוזאַמען מיטן זומער. כאָטש די שטאָט האָט אַזוי פיל שטייגער אין אַזוי פיל הייזער-פעסטונגען. די היץ פון דער זון קלויבט זיך צונויף אין די קאָרידאָרן פון די גאַסן און פיניקט און שטיקט די מענטשן. יעדער אייגער חלומט פון אַנטלויכן. איצט ערשט דערמאָנען זיך מענטשן, אַז עס זענען דאָ וועלדער, וווּ דער שאָטן קילט, עס זענען דאָ טייכן, וווּ דאָס וואַסער פרישט דעם גוף, נאָר נישט אַלע קענען אַנטלויפן; צו שטאַרק, צו טיף זענען זיי שוין אייגעפלאָנטערט אין דער שטאָט, צוגעשמידט מיט קלייניע אוּן גרויסע ענינים. זיי האָבן פליכטן דאָ אין שטאָט, זיי האָבן קיין דעכט נישט אַוועקצוגיין פון דאָגענט. לײדן זיי אין גיהנום, פרעג-

— נאָך דער חתונה, ביז מיר וועלן באַקומען אַ וווינונג, וועלן מיר דאָ זיין.

— איך האָב פאַרדונגען דאָס צימער פאַר איינעם. . .

— וועל איך אייך באַצאָלן פאַר צוויי.

און ער האָט שוין פון יענעם טאָג גענומען צאָלן טאָפּלט, נאָכגעגעבן אַלע קאַפּריזן און פאָדערונגען, אַבי מען זאָל אים צו־דו לאָזן. געלט האָט געווירקט.

איינמאָל האָט אַנקע אַראָפּגענומען דאָס שליממזלדיקע בילד פון וואַנט און פאָרזיכטיק עס אַרויסגעשטעלט אין קאָרידאָר. עס איז דורכגעגאַנגען בשלום און ביידע האָבן זיך פון דעם געפרייט ווי קינדער.

איצט איז זי געקומען צו אים. ער האָט געאַרבעט, האָט ער זיך אָפּגעריס אויף אַ רגע, צעקושט זיך מיט איר און צוגעפירט צו דער קאַנאַפּע:

— זעץ דיך, איך וועל דיר געבן אַ ביכל, וועסט לייענען און איך וועל ע׳דיקן מיין אַרבעט. אַ שעה באַדאַרף עס גע־דויערן.

— גוט, איך וועל דיר נישט שטערן.

עס איז שטיל געווען אין צימער, פון צייט צו צייט האָט זיך געהערט, ווי זי בלעטערט דאָס בוך. ער האָט געפילט איר נאָנטקייט און עס האָט זיך גאָר אַנדערש געאַרבעט. פּלוצלינג באַ־קומט ער מיט עפּעס אין קאָפּ. דאָס איז געווען אַ קליין קישעלע פון קאַנאַפּע, ער האָט זיך אַ טרייסל געטון, גוטמוטיק זיך אָנגע־געבייזערט און ווידער גענומען אַרבעטן. זי האָט זיך אָנגע־רופן:

— אַרבעט! איך וועל דיר מער נישט שטערן.

זי לייענט. ער שרייבט. דער זייגער קלאַפּט און דורכן פענסטער קומט אַריין גאַס־גערויש. ס׳איז געווען נאָכמיטאָג, די

געשמייכלט אַזוי, אַז זי מיינט עס נישט ערנסט מיט דער פּראָגע.

זעלביג האָט אויך צוגעשמייכלט און געענטפערט:

— איך קען זיי אויך נישט, די שרייבערלעך, איך קען קיין־נעם נישט, איך קען נאָר זיך אַליין און אין זיך בין איך זיכער. איך האָב דיר שוין געזאָגט: „קום צו מיר אין בלייב בײַ מיר!" איך האָב קיינמאָל צו קיין אַנדערער אַזוי נישט גערעדט... גלייבסטו מיר?

— דו פרעגסט נאָך, צי איך גלייב. איך האָב דיך ליב, איך בין גליקלעך אין איך טראַכט איבערהויפּט נישט וועגן מאָרגן.

זי איז איצט וויידער געווען אין זיין צימער, זי קומט אַהער בכּמעט יעדן טאָג.

ער האָט געהאַט אַ ביסל צרות מיט זיינע באַלעבאַטים פּון צימער. זיי האָבן געהאַט פּרעטענזיעס, וואָס אַנקא קומט אַהער. זי לאַכט, זי זינגט, זי טומלט. בײַ זיי אין שטוב איז שטענדיק שטיל געווען אין איבערהויפּט, וואָס פּאַר אַ פּרוי קומט עס צו אַ ייִנגלמאַן?

געמוזט זיך קריגן מיט זיי. האָט ער באַשלאָסן צו מאַכן אַ סוף מיט די אַלע געשפּרעכן:

— זי איז מיין כּלה, איר פּאַרשטייט! אַ כּלה מעג קומען צו מיר?

האָט דער באַלעבאַס געגומען שטאַמלען:

— יאָ, אַ כּלה... אָבער, וווּ וועט איר ווינען נאָך דער חתונה?

וואָס ענטפערט מען אים? „חתונה", „נאָך דער חתונה". די אַלע זאַכן זענען דאָך פּאַר אים אַליין געווען אַ נייעס. האָט ער דען שוין געטראַכט וועגן חתונה? אָבער מען מוז עפּעס ענטפערן:

פון איר וועזן. . . זי איז פעיק אויף גוטס און אויף שלעכטס, אָבער אַלץ אין אַן אומגעוויינטלעכער פאָרם. אַן איינדרוק האָט ער געהאַט, אַז זי איז נאַך נישט אויסגעוואַקסן אין אירע פיר און צוואַנציק יאָר. אַמאָל ענטפערט זי אַזוי פאַרנונפטיג, שפּילט מיט ווערטער, ווי מיט שאַך-פיגורן אַ גוטער שאַכמאַטיסט און אַמאָל ווידער האָט זי קינדערישע קאַפּריזן און איז איינגעשפּאַרט, ווי אַ קינד.

איצט איז שוין פאַר קייגעם קיין סוד נישט: זייער ליבע, זייער נאָנטקייט. אַלע ווייסן פון דעם. מענטשן באַמערקן, און מינ-קע פּלאַפּלט אַלץ אויס. מינקע האָט פאַרשפּרייט אַ קלאַנג. אַז אַנ-קע גייט זיך גטן מיט איר מאַן און חתונה האָבן מיט זעליגן.

— דיין חברטע מינקע לאָזט אונדז פון מויל נישט אַרויס, אַנקע!

— וואָס ווידער?

— זי דערציילט אַלעמען, אַז מיר גייען חתונה האָבן. איך האָב נישט ליב, ווען מען פּלוידערט וועגן מיינע ענינים.

— מינקע איז נישט קיין אויסנאַם, מען רעדט פון אַלעמען, רעדט מען פון אונדז אויך.

אָבער, ווער קען זיך נעמען צום האַרצן פון אַזעלכע נאַ-רישקייטן, ווען אויפן האַרצן איז גוט, אַ רויקייט און אַ זיכערקייט טראָגט דיך, פירט דיך. דאָס, וואָס איינע האָט זיך אָפּגעטיילט פון אַלעמען און געקומען צו אים, דאָס איז פאַר אים דאָס וויכ-טיקסטע.

היינט איז זי זייער אויפגעמונטערט. זי דערציילט, אַז „אים", דעם מאַן אירן, איז [illegible]. ער לויפט שוין אַרום אין גאַס מיט זיינע געשעפטן און נעכטן האָט זי מיט אים גערעדט, אַז זי וויל אַרויספאָרן אויף עטלעכע טעג, זי שטיקט זיך דאָ אין שטאָט.

זון האָט אַ סך הייזער אַרומבאַשטראַלט. עס האָט טאַקע גערופן אַרויסצוגיין פון צימער, אין שטאָט אַריין! צו מענטשן, צו באַ-וועגונג, אָבער נאָך איין האַלבע שעה אַרבעטן, ער מוז ענדיקן. מיטאַמאָל פליט איר בוך צו אים אויפן טיש. ווידער שטעלט ער זיך אָפּ מיט דער פעדער אין האַנט און פרעגט:

— אַנקאַ! ווילסט איך זאָל נישט אַרבעטן? לייג איך שוין אַוועק די פעדער.

— ניין, אַרבעט!

זי ציט זיך אויס אויף דער קאַנאַפּע.

פויל און פריילעך איז זי און אומגעדולדיק. אָבער זעליג האָט ליב צו אַרבעטן, בשעת ער אַרבעט שוין, מען טאָר נישט איבערייסן, זי מעג אים דאָס מוחל זיין... ניין?

ער באַקומט אין קאָפּ מיט אירס אַ ווייס שכל. דער קאָפּ טוט אים טאַקע וויי פון קלאַפּ... פאַרפאַלן! מען מוז אויפהערן צו שרייבן.

איצט זיצן זיי שוין ביידע צוזאַמען. ער האָט זי געוואָלט אָנשלאָגן, האָט זי זיך נישט געלאָזט. זי האָט אַליין געזונטע הענט און איז פלינק ווי אַ קאַץ. זי בייזערט זיך נאָר:

— איצטער אַרבעטן!...

— און אַז מען מוז?...

— מוז מען נישט!

מיט דעם ענדיקט זיך. זיי גייען שפּעטער אַראָפּ.

ער שפּרייזט זיך פריילעך. אַ נאַרישע פרייד באַ זעליגן: עס געפעלט אים, וואָס יעדער פאַרבייגייער קוקט איר נאָך. פאַרהאַן אין איר פּנים אַ שטריך, אַ צוזאַמענגאָס פון די ליפּן-ווינקעלעך ביז די אונטערגעשאָטנטע אויגן, אַ בליק און אַ שמייכל איניינעם. דעם צווייטן נעמט עפּעס שטראַלן אין האַרץ, ווען זי קוקט אויף אים. עס טרעפן מאָמענטן, עס דאַכט זיך אים דאַמאָלס אויס, אַז ער האָט זי אינגאַנצן דערפילט, אויפגעכאַפּט דעם קלענסטן ציטער

לאַנגן האַלדז, פון וואַגאָן-פענסטער קען מען אַלץ ענוי באַטראַכטן. דורכגעלאָפן די שטרעקע, אַנגעלאַכט זיך און געקוקט קיין אָט וואָצאָק.

זיי האָבן זיך אייגנאָרדנט אין באַזונדערע פענסיאָנאַטן. געטון האָבן זיי עס צוליב אַנקעס מאַן: זאָלן מענטשן צופיל נישט רעדן און זאָל „ער" דאָרט אין וואַרשע צופיל נישט ליידן.

זיי האָבן געלעבט נישט וויים אייגער פון צווייטן. פאַרנאַכט האָבן זיי זיך באַגעגנט אין אַוטאָק זענען זיי צו קאָסאָווסקין. יענער איז געזעסן אין גאָרטן בא א טישל מיט נאָך דריי פערזאָן און געשפילט אין קאָרטן. ער האָט באַמערקט די אָנגעקומענע און זיך לאַנגזאַם אויפגעהויבן מיט דעם אויסרוף:

— שא, איך האָב געסט...

קאָסאָווסקי... ס'איז אים נישט געווען צו דערקענען. אָפגעברענט פון דער זון, מיט א מוטערן בליק, ער איז פולער געוואָרן, דאַכט זיך, עלטער א ביסעלע, געוויגט זיך באַם שפרייזן, אַזוי ווי א שלאַנקער אטלעט. עס האָט זיך נישט געגלייבט, אז דער מענטש איז אַזוי ערנסט קראַנק. ער האָט דערזען אָנקען און זי אָפגעמאָסטן מיט א בליק.

און זעליגן האָט ער שטיל געפרעגט:

— דאָס איז זי!

— יאָ!...

אַוטקגעבאַגגן צוזאַמען אין וואַלד, טיפער. דאָרט, ווו קיין הייזער זענען נישט געווען. דאָ און דאָרט רייסט זיך דער וואַלד איבער, שאַסיי, באַן-ליניע, זאַמדיקע בערגלעך.

אָנקא האָט איצט מער גערעדט מיט קאָסאָווסקין, ווי מיט זעליגן. א נייער מענטש, עס האָט זי אינטערעסירט, ווי אַזוי ער לעבט דאָ ווינטער און זומער. און אויסער דעם האָט זי געהאַט

— נו ?

— וועל איך טאַקע פאָרן, מיר איז אַלצאיינס, וואָס ער זאָגט דאָרטן. און איצט האָבן זיי ביידע אָפּגערעדט אין אַ טאָג אַרום אַרויסצופאָרן קיין אָטוואָצק, זעליג האָט זי זייער צוגערעדט, זי זאָל אַרויספאָרן קיין אָטוואָצק, ווייל דאָרט וועט ער זי באַקאַנען מיט קאָסאָווסקין, פון וועלכן ער האָט שוין מיט איר אַ סך גע־רעדט. זי האָט איינגעשטימט. און דער אָוונט איז דורכגעגאַנגען אין איין פּלאַפּלען וועגן די עטלעכע טעג, וואָס זי וועט נישט זיין אין שטאָט. זי האָט זיך געפרייט, פּונקט ווי זיי וואָלטן זיך געקליבן צו מאַכן אַ רייזע קיין האָנאָלולו.

זיי זענען געפאָרן דעם צווייטן טאָג, נאָכמיטאָג. ביידע זע־נען זיי געשטאַנען אין פענסטער און געקוקט, ווי דער צוג פאַר־האַלט זיך באַ די קליינע וואָקזאַלן, געקוקט אויף דעם עולם יינג־וואַרג, וואָס שיט זיך האַלב־נאַקעט אַרויס אויף דעם זאַמדיקן פּעראָן און גלאָצט מיט די אויגן אין ביידע זייטן. אונטערגעשוי־רענע מיידלעך מיט שניעקעס בחורימלעך, וואָס זעען אויס ווי יינגע הענדלעך, וועלכע וועלן שוין היינט אָדער מאָרגן נעמען קרייען.

זיי האָבן אַרויסגעקוקט און געזינדיקט מיט ווערטער, גע־חוזקט אַביסל פון עולם. אָט שטייט אַ פרוי. דאָס פּנים יינג און פריש, זי שמייכלט צו אַ יינגנמאן, וועלכער האַלט איר סוויטער אויף זיין האַנט, נאָר די פרוי מיטן יינגן פּנים איז רונד מיט איר קערפּער, ווי אַ פאַס, קליינע דיקע פיס, אָנגעבלאָזן איז זי, ווי אַ באַלאָן.

— אָט אַזאַ מוז באַלד פּלאַצן, — רופט זיך אָן אַנ־קאַ.

דערווייל גייט דער צוג אַוועק און זיי ווייסן נישט, צי די פרוי־פאַס האָט געפּלאַצט. דאָ זעען זיי אַ לאַנגע נאָז, דאָרט אַ

געגאַנגען צוריק צוזאַמען, און ווען עס איז שוין פינסטער געוואָרן, האָבן זיי זיך אַלע דריי צעשיידט. זעליג איז געגאַנגען אין זיין פּענסיאָנאַט, אַנקע אין איר פּענסיאָנאַט און קאָסאָווסקי צו זיך.

נאָכן עסן איז זעליג געקומען צו אַנקען און זיי זענען ביידע אַוועק פון די מענטשן, פון הייזעריקן קלאַוויר, פון דער געבאָרגטער העפלעכקייט. זיי זענען געגאַנגען אָן אַ וועג, געבלאָנדזשעט אין דער פינסטערניש, ווו די ביימער האָבן זיך אויסבאַהאַלטן. פאָרזיכטיק געגאַנגען און געלאַכט באַ יעדעס מאָל, ווען איינער פון זיי קלאַפּט זיך אָן באַ אַ בוים. זי רופט זיך אָן:

— מיר דאַכט זיך, אַז מיר זענען צום ערשטן מאָל אַליין, אָפּגעזונדערט.

און ער ענטפערט:

— נישטאָ וואַרשע, נישטאָ...

— דיין קאָסאָווסקי איז קלוג, אַ שאָד, וואָס ער איז קראַנק...

— אַ גרויסער שאָד.

אָבער ווען די נאַכט וואָלט קענען רעדן, וואָלט זי זיך באַשטימט צו זיי אָנגערופן: „מאַכט נישט קיין אָנשטעל, קאָסאָווסקי ליגט אייך איצט אין זינען נישט!...

יעדעס מאָל, ווען זיין האַנט האָט זיך צו איר צוגערירט, האָט ער דערפילט איר ציטער, די ווערטער זענען נישט דערזאָגט געוואָרן, פּונקט ווי זיי וואָלטן אינעווייניק פון פייער פאַרברענט געוואָרן, אָפּגעשרפעט זיך...

זיי זענען שוין געווען ווייט. אַרויסגעקומען אויף אַ פריי שטיקל פּלאַץ. ווי אַ שטיק רונדע קרייט איז די לבנה נידעריק געהאָנגען. שטיל, קיין מענטש האָט זיך שוין נישט געלאָזט הערן, נאָר הינט האָבן ווייט אַריינגעבילט. זייער בילן האָט זיך צונויפ-

אַ שוואַכקייט: געפעלן ווערן, זי האָט ליב געהאַט קאָמפּלימענטן און אַזעלכע הערט מען שטענדיק פון אַ נייעם מענטש. זי האָט שטענדיק געוואָלט איבעראַשן מיט זיך אַ ביסל. דאָס איז געווען אַ פאַרבאָרגענע קאָקעטעריע, אויסגעדאַכט האָט זיך, אַז זי מאַכט זיך פון דעם גאָרנישט, נאָר אינערלעך האָט איר דאָס געגעבן אַ גרויסע הנאה, שטענדיק, יעדעס מאָל, ווען אַ פאָר אויגן פלעגן זיך אין איר איינעסן און קאָסאָווסקי האָט זי איצט געגעסן מיט די אויגן. אויפגעלייגט איז ער געוואָרן, געשפּילט מיט ווערטער און זי האָט אים מיט נאָך מער שפּילעוודיקייט געענטפערט. זעליגן האָט עס נישט פאַרדראָסן, פאַרקערט, זאָל קאָסאָווסקי זיך אויפמונטערן.

זעליג האָט געהאַט צו אים אַ גוט האַרץ, און ערגעץ טיף אין זיך האָט ער זיך געשעמט פאַר קאָסאָווסקין מיט זיין גליק און אַ סך מאָל מיט כוונה פאַרקלענערט זיין פרייד, יענער זאָל ווייניקער ליידן.

זעליג איז איצט געגאַנגען פאָרויס, און זיי ביידע אַ שטיק ווייטער פון אים. זאָלן זיי דאָרט רעדן, וואָס זיי ווילן!... אים האָט ווידער געפאַנגען די פאַרנאַכט-שטילקייט פון דער נאַטור, ער האָט געקוקט אויף דעם און יענעם בוים. אין וועלכע קאָמבינאַציעס די צווייגן פלעכטן זיך, אַרויפגעשפּרייזט אויף אַ זאַמד-באַרג און געכאַפּט אַ בליק ווייט איבערן וואַלד, דאָרט צום סוף פון דער וועלט, ווו די זון האָט זיך פונאַנדערגעגליט פון איר איינעם פייער. עפּעס האָט אים די איצטיקע פייערדיקע שטילקייט פון דער וועלט דערמאַנט, אַז ערגעץ טיף אין איין ווינקעלע פון זיין „נשמה-איך" וועט ער אייביק און אייביק בלייבן איינזאַם... נישט געוואָלט פון דעם טראַכטן און זיך האַסטיק אומגעקערט צו אַנקען, וועלכע האָט נישט אויפגעהערט צו לאַכן און רעדן מיט קאָסאָווסקין.

געפילט זיין גליק, נאָנט לעבן זיך, אויף זיין קני...

ער האָט געקוקט, ווי דער טאָג איז געקראָכן. די זון האָט געוואָרפן גינגאָלדענע טאָגעס אויף די סאָסנעס. אַ וויעוויורקע איז אַראָפּ פון אַ בוים, געווען זיכער, אַז קיין מענטש איז דאָ נישטאָ, דערזען זעליגס אויגן און גענומען האַסטיק שאַרן מיטן וויידל — אַנטלאָפן. צוליב דעם פויגל-געזאַנג האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז דאָס זינגען די ביימער, די ביימער האָבן פאַרבאָרגענע פּיסקעלעך, זע-ליג האָט עפּעס געטראַכט און נישט באַמערקט, ווי זי, אַנקאַ, האָט שוין לאַנג געעפנט די אויגן און זי קוקט אים אַריין נייגעריק אין פּנים. זי קוקט אַזוי לאַנג ביז ער באַמערקט זי, ציטערט ער פריילעך אויף און קושט זי מיט אָפּגעקילטע ליפּן... זי האָט פון וואָס צו רעדן: מען באַדאַרף נישט בויען קיין הייזער, מען באַ-דאַרף נישט קיין שלאָפצימערן; אָט אין וואַלד דאַרף מען שלאָפן... ס'איז אַזוי גוט. און דאָך גייען זיי ביידע אַוועק אין זייערע באַזונדערע פּענסיאָנאַטן.

דריי טעג זענען אַריבער.

זי איז געווען גליקלעך, וואָס זי איז נישט אין שטאָט. כמעט די גאַנצע צייט האָבן זיי זיך געהאַלטן זאַלבעדריט — מיט קאָסאָווסקין. זי האָט מיט אים פאַרברענגט, גערעדט און געענט-פערט אין אַ שפּילעוודיקן טאָן. איינמאָל, ווען זעליג איז געבליבן מיט קאָסאָווסקין אליין, האָט זיך יענער אָנגערופן:

— זי איז וווֹיל, זי פאַרמאָגט די נאַיווע קלוגשאַפט פון אַ פרוי, זי איז נישט נאַריש אין אַלע ווייבערישע נאַרישקייטן, זי איז וווֹיל!... זעליג האָט דערפילט אין קאָסאָווסקיס ווערטער, אַז זיין חבר איז אַ ביסל „געפּאַקט". אַנקאַ האָט אים צעטומלט, אויף דעם איז זי געווען אַ גרויסער מזיק. ער האָט נישט געאייפערט, נאָר טיף באַדויערט זיין חבר, וועלכער מוז פילן אַ ביסל קנאה צו אים, צו זעליגן. אַ צווייט מאָל האָט קאָסאָווסקי זיך אויסגעדריקט:

געגאָסן מיט דער שטילקייט אָדער עס האָט אויסגעדאַכט, אַז די הינט בילן צוליב דעם, די שטילקייט זאָל זיך בעסער לאָזן פילן, דער אונטערשייד זאָל זיין דייטלעכער.

אפשר כאַפּט אונטער דאָס ווינטל אַלע שאָרכן און קלאַנגען פון דער נאַכט? דאַמאָלס וויגן זיך אוודאי אין אירע לייכטע פאַליעס געציילטע ווערטער פון „צוויי פאַרליבטע: „מיינע" „איינציקע„ „לעבן און שטאַרבן מיט דיר". האַלב-זיפץ, האַלב-קוש כאַפּט זיך אַרויס פון אויסגעמאַטערטע ליפּן און דערגרייכט די הויך פון ערשטן צווייג, ווי אַ פויגל, וואָס וויל ווייטער נישט פליען...

— דו ווייסט, עס נעמט שוין טאָגן, די ביימער קריכן שוין אַרויס פון זייערע נאַכט-קאַפּאָטעס...

— פאַרוואָס לעבן מיר אין צוויי באַזונדערע פּענסיאָנאַטן? פיר מיך אַהיים!

נאָר דער פּענסיאָנאַט, ווו אַנקע איז אַריינגעפאָרן, איז איצט נאָך פאַרשלאָסן. זיי מוזן צוריק אַוועקגיין אין וואַלד און דאַמאָלס, ווען דער טאָג עפנט אַלץ מער די אויגן, שלאָפט אַנקע איין אויף זעליגס קני. עטלעכע שעה שלאָפט זי אַזוי און ער קוקט אויף איר און טראַכט פון איר: זאָל וויסן די נאַכט און זאָל וויסן דער טאָג, זאָלן אַלע וויסן, אַז זי איז זיין לעצטער חלום. אַוועקגיין פון איר? לאָזן, אַז זי זאַל אַוועקגיין? וואָס וועט אים דאַמאָלס בלייבן?

זי איז געווען בלייך פון דער שלאָפלאָזער נאַכט, איצט האָט ער נישט געוואָלט קיין איין באַוועגונג מאַכן, נישט גערירט זיך פון אָרט, כדי זי זאָל שלאָפן רויק. בלייכקייט האָט צוגעדעקט איר מיד פּנים, אַפילו די קורצע בלאָנדע האָר האָבן בלייכער אויסגעזען. זעליג האָט אַ טראַכט געטון: „איך בין אויך אוודאי בלייך". דאָס איז דער זיגל, וואָס די נאַכט האָט אויף זיי אַרויפגעלייגט. אָן טראַכטן, אומבאַוווסטערהייט האָט ער זיך אין יענעם פאַרטאָג אָפּגעשווירן טרייהייט צו איר.

— וואָס האָב איך געטון? וואָס בין איך שולדיק?

— קיינער באַשולדיקט דיך נישט, קינד!

— אָבער וואָס האָב איך געטון?

— דו האָסט געשמייכלט.

— אַ זינד! איך שמייכל דאָך צו דיר אויך.

— קינד... קאָסאַווסקי איז אַ קראַנקער מענטש און איך...

ער האָט זי האַסטיק אַ כאַפּ געטון אין זיינע אָרעמס און כאָטש זי האָט זיך געראַנגלט, האָט ער זי אַ גרויס שטיק וועג געטראָגן איבערן וואַלד, ווייט זי אַוועקגעטראָגן, דאָרט, וווּ קיינער האָט זיי נישט געזען און נישט געשטערט...

אַוועקגעפאָרן זענען זיי צוריק אין שטאָט. קאָסאַווסקי האָט זיי באַגלייט. ער האָט זיך געוויצלט, נאָר זעליג האָט באַמערקט אַ שאַטנדל אין זיינע אויגן... ער האָט אָבער נישט געקענט קיין סך טראַכטן פון זיין פאַרמשפטן חבר, ווייל לעבן אים איז געווען... אַנקא...

ער האָט פון קאָסאַווסקין נישט נעטראַכט.

צוריק אין שטאָט, וויידער באַגעגענישן, דאָס קומען און דאָס אָפּוואַרטן. מיטן מאָן האָט זי זיך איצט וויניק גערעכנט, זי האָט אים שוין אַלץ געזאָגט און געפאָדערט, ער זאָל זי אינגאַנצן פריי לאָזן, ווייל אויב נישט וועט זי אַליין אַוועקגיין. דאָס האָט נאָך אַלץ געדויערט, איין טאָג פלעגט זעליג רופן, זי זאָל וואָס גיכער מאַכן אַ סוף און קומען צו אים אינגאַנצן. דעם צוייטן טאָג פלעגט ער קיין וואַרט נישט דערמאָנען, עס פלעגט פאַרגעסן וווערן אין די זוניקע טעג, אין וויין צימער, אין אַ וויגקל פון אַ גאָרטן...

זי פלעגט איצט צוזאַמען מיט זעליגן קומען יעדן טאָג אין שרייבער-קלוב, זי פלעגט זיצן לעבן אים, ווי זיינע, עסן מיט אים

— אַזעלכע בלאָנדע קעפּ זענען ווי די זונען פאַר אונדזע-
רע שוואַרצע נשמות.

ער איז געוואָרן באַוועגלעכער דער קאָסאָווסקי, פלעגט פיל
אַרומשפּרייזן, געוואָרן אומגעדולדיק: אַנקע מיט זעליגן זאָלן זיך
שוין ווייזן, נאָר פאַר די דריי טעג איז זיין בליק געוואָרן פאַר-
דעכטיקער, זיין בליק האָט געפיבערט און אינדערפרי פלעגט זיין
פּנים אויסזען געלבלעך.

זיין האַרץ האָט זיך צעשטורעמט — דאָס איז פאַר אים
געווען געפערלעך.

די דריי טעג זענען אַוועק און אַנקא האָט נישט געוואָלט
פאָרן קיין וואַרשע. זי האָט געפאָדערט נאָך דריי טעג:

— וואָס וועט בלייבן פון זומער? ווינטער וועלן מיר נישט
ניין אין וואַלד. זי איז טויזנט מאָל גערעכט. מען מוז דאָ בלייבן,
ווייל דאָרט אין שטאָט איז ענג און הייס, ווייל דאָ איז אָטוואָצק.
אין דעם ווינקל, ווו זיי לעבן, זענען פאַרהאַן ווייניק מענטשן און
ווייניק טומל. זיי, זאָלבעדריט מיט קאָסאָווסקין, נעמען צו די גאַנ-
צע נאַטור, פאַר זיי לייגן זיך אויס אַלע שטראַלן אויף די זאַמדן.
זי איז טויזנט מאָל גערעכט, מען דאַרף דאָ בלייבן, ווייל דאָ זע-
נען זיי טויזנט מאָל נענטער געוואָרן. זיי באַהאַלטן זיך פון אַלע-
מען, אפילו פון קאָסאָווסקין, און זיי צעבייסן זיך ווילד די ליפּן.
יאָ, בלייבן... נאָר ער מוז פאָרן אין שטאָט, ער מיז זיין אין
דעדאַקציע, אין דרוקעריי, ער האָט צו דערליידיקן, צו אַרבעטן.
ער מוז זיין אין שטאָט און דאָך בלייבט ער אין אָטוואָצק די
דריי טעג, און ווער ווייסט, ווי לאַנג ער וואָלט דאָרט נאָך גע-
בליבן, ווען נישט קאָסאָווסקי. יענער איז געל און איינגעצויגן גע-
וואָרן, האָט גענומען מער הוסטן, אַנקעס בלייבן האָט אים פאַר-
שאַדט. ער, זעליג האָט גערעדט מיט אַנקען וועגן דעם, געגעבן
צו פאַרשטיין. יענע האָט געקוועטשט מיט די פּלייצעס:

— ניין! וואָס פאַר אַ שלום? נאָר אויב איך מעג זיין בא
אים אין שטוב, מעג איך דאַך טראָגן זיין קלייד אויך? דאָס איז
געווען אַן ענטפער און אַ שטאָך אינאייגעם. זעליג האָט זיך גע-
באפט:

— איך הייס דיך נישט זיין בא אים, קום גלייך צו מיר
און בלייב בא מיר.

זי האָט זיך אויף אַ רגע פארטראַכט:

— אפשר וואָרף איך זיך דיר אָן?

— אָבער אנקע! וואָס זעגען דאָס פאַר אַ וועלטער? בא-
לידיקסט דיך אוּן מיך, איך וויל וועגן דעם נישט רעדן...
בלייב בא מיר!

נאָר זי איז דאָמאָלס אויך נישט געבליבן, וויל דער מאַן
איז אויף עטלעכע טעג אַוועקגעפאָרן קיין לאָדזש צוליב
וויינע געשעפטן און איצט אַנטלויפן פון זיין שטוב וואָלט אויסגע-
זען, וויַ אַ גנבים אַנטלויפן.

אין קלוב איז זי אַלעמען געפאלן געוואָרן... שפאַסט,
לאכט און מיטאָמאָל דערזעט מען, אַז מען האָט פאַר זיך אַ מענטש
מיט וועמען מען קען רעדן וועגן אַלץ, כמעט וועגן אַלץ. זי האָט
אַ סך געלייענט. לייכט צוגעגאַנגען צו זאכן און אייגנארטיק לייכט
דאָס איבערגעגעבן, שפילעוודיק, שיין פארונדלט די געדאַנקען. די
פרוי האָט זיך שטענדיק געפילט אין איר, אין ערנסטן געשפרעך
איז געווען אַ נייגעריקייט: קוים-קוים צו באַמערקן, אָבער עס האָט
זיך נישט באַהאַלטן. זי רעדט און וויל גלייך וויסן, וואָס פאַר אַן
אייגדרוק אירע וועלטער מאַכן, וויל אין האָנט האָלט זי אַ בוי-
טע רויז, וואָס זעליג האָט נאָר-וואָס געבראַכט. און אַלע באַווונ-
דערן די רויז — פארוואָס זאָל מען אויך נישט באַוווּנדערן אַ
לייכטן שפילעוודיקן געדאַנק, וואָס זי האָט איצט ארויסגערעדט?
זי האָט שייגע אויגן אויף אירע האָר, וואָס לייכטן שטיל אין זייער

צוואמען. ארום זיי פלעגט שטענדיק זיין א געזעמל, א מין צענטר פון קלוב, נישט צוליב זעליגן, נאר צוליב אנקען: מיט איר האט זיך געוואלט רעדן, פארברענגען, זי פלענט צו זיך צו־ציען, איר קלינגנדיק קול איז געגאנגען פון הארצן, איר בליק האט באמת באלויכטן דעם גרויען זאל. זי האט געהאט א זעל־טענע אייגנשאפט: דולדן מענטשן... אפילו די, וואס פלעגן איר נישט געפעלן ווערן, איר אפן פנים האט נישט ארויסגע־וויזן צו קיינעם קיין כעס, קיין אויפרעגונג, קיין בייזקייט, נישט אויסגערעכנט, נישט באטראכט זיך, זי האט צו אלעמען פריינטלעך געשמייכלט, ווי דאס וואלט גיקומען פון אן אינערלעכע גוטמוטי־קייט, כאטש אין פאקט איז זי נישט געווען אזא גוטענקע. זעליג האט געוווסט, אז זי קען פלוצלינג א שפרונג געבן און א דראפ טון, ווי א קאץ, האט געהאט עקשנות אין זיך, נישט צום אייב־ערכן... נאר מיט מענטשן האט זי געפעלט שמייכלען, האט ליב געהאט דעם טומל ארום זיך, די אויפמערקזאמקייט פון אלע־מען...

זי האט איצט שוין נישט געטראגן בלויז דאס מייסע קלייד, כמעט יעדן טאג געשיינט אין אן אנדער קלייד. וען זי איז צום ערשטן מאל געקומען אין א צוויט קלייד, האט זעליגן א קלאפ געטון אין הארץ:

— וווּ איז דאס ווייסע קלייד? איך האב זיך צוגע־וויינט...

— איך האב זיך איבערגעטון, ווייל איך האב מורא זיך צו וויין פאר דיר שטענדיק אין דעמועלבן, איך וועל דיר נאך אוים־הערן צו געפעלן ווערן.

— דו האסט געמאכט שלום מיטן מאן?

ער האט געפרעגט און מיט א ציטער געווארט אויף אן ענטפער.

אים. ער וועט אַלע אומפאַרשטענדלעכקייטן, אַלע ברוגזן אירע און קאַפּריזן אירע באַזיגן מיט ליבע, מיט אמתער, אויפריכטיקער, מענטשלעכער טרייהייט. ער וועט מאָביליזירן דאָס שענסטע און דאָס בעסטע, וואָס ער האָט אין זיין נשמה... אַלץ פאַר איר. ער האָט זיך אַליין געשטראָפט: אָפּגעלעבט אַזוי פיל יאָרן אַליין, דאָס איז דאָך אַ בייזער עגאָיזם. מען מוז עמעצן ליב האָבן. צו דער וועלט, וואָס לעבט אין אומרעכט, צום קאַמף פאַר אַ בעסער לעבן האָט ער זיך גישט פאַראייניקט, נישט געקענט, נישט פאַרשטאַנען די אַנדערע, וואָס קענען יאָ קעמפן. אָבער עמעצן ליב האָבן מוז מען. כאָטש ליבע, אמתע שטאַרקע ליבע איז אויך עגאָיזם. דאָס, וואָס ער האָט ביז איצט קיינעם נישט אָפּגעגעבן זיך אַליין, זיין איינזאַמקייט, זיין פרייהייט... אַלץ געהערט צו איר, יאָ, זיין פרייהייט... דאָס פאַרמעגן זיינס. ער איז געווען פריי אין אַלע צרות און פרייד פון לעבן, ער האָט זיך צוגעוויינט צו זיין פרייהייט און איצט וועט ער מיט גרויס פרייד איר דאָס אָפּגעבן, ווייל... ווייל עס ווילט זיך אַ צווייט האַרץ זאָל צוקלאַפּן צו דיינעם. ער האָט זיך געבויט שלעסער, פאַנטאַזירט... און אַמאָל פלעגט קומען דער ספק: צי וועט אים דאָס נישט ברענגען דער בונד מיט איר אַ נייע טאָפּלטע איינזאַמקייט? ער גייט מאַכן אַ וויכטיקן טריט... אפשר זיך מישב זיין מיט וועמען? האָט ער זיך ווידער אַרומגעזען, אַז ער האָט נישט מיט וועמען צו רעדן אַ וואָרט וועגן אַזאַ אינטימער פראַגע.

קאָסאָווסקי...

נאָר פון אים האָט זעליג באַקומען אַ מאָדנעם בריוו, וועלכן ער האָט פאַרבאָרגן אפילו פון אַנקען. קאָסאָווסקי האָט געשריבן: „איר זענט דאָ געווען מיט אַנקען... איך בעט אייך קומט מער נישט מיט איר, און ווי ווייט איר קענט, האַלט זיך אַליין אָפּ אַ צייט פון קומען צו מיר. פאַרשטייט מיך, אַז דאָס איז נישט פון

מאטקייט, ווי אלט גאלד... נישט איינער זאגט איר קאמפלי-
מענטן, ווייל זי, אז אירע ווערטער זאלן אויך נישט פארלויר-
ניין.

— פאני אנקא האלט שטענדיק א בלום אין דער האנט.

און אלע גיבן א קוק אויף זעלינן, מען ווייסט, אז דאס זע-
נען זיינע מתנות, ער לאזט קיין איין טאג נישט דורך אן בלו-
מען. ניין, דא אין קלוב זענען אלע קלוגע מענטשן, איבערגע-
קליגטע, נייטראלע מענטשן, און דאך קוקט מען זיי נאך, מען
פארשט, מען פרעגט אויס איינער באם צווייטן:

— ווען האבן זיי שוין חתונה?

— און דער מאן אירער, דער מאן שוייגט?

— ער איז גוט פארקאכט אין איר.

— זי קען ארייגעמען אין אירע הענט.

אזעלכע פראזן דערגייען צו זיינע אויערן. ער פלעגט שוי-
הערן, נישט הערן. נישט דאס איז געווען דער עיקר: אין זיי
געפיל צו איר, אין זייער גאנצן צוזאמענבונד, וואס האט זיך אנ-
געהויבן אזוי לייכט-שפילעוודיק אין אההייב פרילינג, איז איצט
ארייגעקומען דער ערנסט פון סוף זומער. ער האט געמוזט נע-
מען א ביסל צנדערש טראכטן וועגן זיך און איר, וועגן לעבן. זי
איז זיינע, זי מוז זיינע בלייבן. דאס איז נישט געווען קיין פלירט
מיט איר, קיין צייטווייליקע באגעגעניש, אין דעם האט ער זיך
גוט איבערצייגט. וועגן עס וואלט אנדערש געווען, וואלט ער פון
איר אזוי לייכט אוועק, ווי פון צנדערע פרויען, די אלע, וועלכע
ער האט פריער ביז אנקען דערגרייכט. זי איז זיין טיף, ער פילט
עס שטענדיק אין איר יעדן שמייכל, אין יעדער קוש, ער פילט
עס דאמאלס, ווען זי פארשטייט אים און שטימט איין מיט אים.
אי, עס זענען פארהאן דיסאנאנסן, אן דעם קען דאך נישט זיין,
נאר ער וועט זיך צופאסן צו איר און זי וועט זיך צופאסן צו

ער האָט באַדויערט, וואָס צוליב אים איז דער קראַנקער אויפגע-טרייסלט געוואָרן.

ער האָט אים פאַרשטאַנען, נישט געוואָלט איצט פאָרן צו אים, נישט געוואָלט צערדערן. באַ באַקאַנטע האָט זעליג נאָכגע-פרעגט און זיך דערוווסט, אַז קאָסאָווסקי האָט באַקומען אַ בלוט-שטורץ און ער מוז עטלעכע וואָכן ליגן.

עס פלעגט אָבער טרעפן טעג, ווען זעליג פלעגט אינגאַנצן אויפהערן צו טראַכטן פון מאָרגן. ער פלעגט זיך אָפּגעבן צו דער רגע מיט דער גרעסטער זאָרגלאָזיקייט, אַלץ איז געווען באַ אים פרייד: אַרויסצוגיין מיט איר אין גאַס, דורכפאָרן זיך אויף אַ דאָ-ראָשקע ביזן בעלוועדער, זיצן ערגעץ אויף דער וועראַנדע פון אַ קאַפע... קוקן אויף די מענטשן, וואָס שוועבן הין און צוריק אויף די גאַסן, אָדער שפּרייזן אויף די טראָטואַרן און קוקן אין די שוי-פענסטער, זי האָט פון אים נישט געוואָלט נעמען קיין איין מתנה.

— כל-זמן איך בין באַ „אים", וועל איך באַ דיר גאָרנישט נעמען.

— טאָ לאָמיר שוין מאַכן אַ סוף מיט „אים".

— ער קומט די טעג צו פאָרן, וועל איך שוין מיט אים רעדן צום לעצטן מאָל, ער זאָל מיר געבן אַ גט, און זיי גיבן זיך ביידע אַ קוק אין די אויגן מיט פרייד, פונקט, ווי זיי וואָלטן זיך איצט צום ערשטן מאָל דערזען.

נישט אַלע מאָל פלעגן זיי זיין אַליין. פיל מאָל מיט באַ-קאַנטע, זי איז אָבער שטענדיק געווען די הויפט-פיגור. אויף איר פלעגט מען קוקן מער און מינקע, וועלכע פלעגט זיך אָפט צו זיי צוטשעפּען, פלעגט מורמלען: „גיב אַ קוק, אַנקע, מען לאָזט פון דיר די אויגן נישט אַראָפּ". מינקע איז נאָכגעקראָכן, זי האָט גע-פילט, אַז זעליג קען זי נישט ליידן, נאָר זי האָט זיך פון דעם

שנאה אָדער אומפריינטשאַפט. אייער קומען אַהער אָן אַנקען וועם מיך אויך עפּעס דערמאַנען און אויפטרייכלען... ניין טעג האָב איך געהערט איר געלעכטער, איר שפּאַס. זי איז מיר אַריין אין האַרץ אומבאַוווסטערהייט, אומגעריכט... פּונקט, ווי די טויט-מי-קראָבן אין מיינע לונגען. איך האָב דערזען דאָס לעבן, איך האָב זי ליב באַקומען פון דעם ערשטן בליק, אייך האָב איך אויפגע-הערט צו זען, ליבער קאַמעניעצקי! און ווען איך וואָלט געווען געזונט, וואָלטן מיר באַשטימט קיין פריינט נישט געבליבן, איך — אייך, אָדער איר — מיר... איינער וואָלט פון וועג אַראָפּ... זי האָט צו מיר געשמייכלט, מיט איר שמייכל האָט זי אַרויסגענאַרט מיין האַרץ פון מיין קראַנקער ברוסט-שייד. זי האָט צו מיר גע-שמייכלט און געטוליעט זיך צו אייך און מיט אייך אַוועקגעפאָרן, האָב איך געיאָמערט, ווי אַ קינד... איך, קאָסאָווסקי, האָב צום ערשטן מאָל אין מיין לעבן געוויינט. איך בין עטלעכע טעג אַרומ-געקראָכן, ווי אַ שאָטן. אויף די ביימער, אונטער וועלכע זי איז געשטאַנען, איז געהאָנגען איר בליק, דער בליק פון די טונקל-גרינע אויגן. די סאָסנעס האָבן מיך דערמאַנט דעם קאָליר פון אירע האָר, זי האָט אומעטום געשוועבט פאַר מיר. איך האָב גע-וואָלט קושן דעם האַמאַק, אויף וועלכן זי איז געלעגן. איך, נאַ-רישער, קראַנקער, פאַרמשפּטער... איך קען נאָך אַלץ צו זך נישט קומען, נאָר איך ווער שוין רויקער. עס גייט צו האַרבסט, די בעסטע צייט פאַר מיין טראַכטן און די ערגסטע צייט פאַר מיינע לונגען".

מער גאָרנישט.

פאַר אַנקען אפילו נישט קיין גרוס.

אַזוי גאָר...

דאָס, וואָס זעליג האָט זיך קוים פאַרגעשטעלט, איז טאַקע געשען אויף אַן אמת. קאָסאָווסקי האָט זיך פאַרליבט אין אַנקען.

— פון ווען אַן „סטאַך" ? פאַרוואָס „סטאַך" ? פאַרוואָס נישט וויצעק ? וואַצעק ?

חברה האָט רעכט, ער איז אין אַ קאָמישע לאַגע, מעגן זיי לאַכן פון אים. ער האָט נישט מיט וואָס זיך צו פאַרטיידיקן, כאָטש ער איז נישט שולדיק, ער האָט נישט געוואָלט דעם נאָמען.

אַנקע איז לייכט צעטראָגן און זי דערציילט זעליגן :

— נאָר וואָס האָט צו מיר געקלונגען מיין מאַן, ער וויל מיט דיר רעדן.

אַ ציטער, אַן אויפרעגונג, כמעט פחדנות. ער האָט זיך אָבער גיך באַהערשט און געפרעגט מיט אַ זיכערן טאָן :

— ווען ? ווו ?

— ער וואַרט אויף דיר אין „טעאַטראַלקע".

דאָס איז געווען אַ קליינע קאַפע אויף דעם טעאַטער-פלאַץ

זעליג האָט אַ רגע געטראַכט און געענטפערט איין וואָרט :

— גוט !

— וואָס וועסטו אים זאָגן ? — פרעגט אַנקע. און זעליג קוועטשט מיט די פלייצעס :

— איך ווייס נאָך נישט, וואָס ער וועט מיר זאָגן, נאָר איך האָב פאַר אים איין וואָרט, איין פאַרלאַנג, ער זאָל דיך גיכער פריי לאָזן, ווייל לענגער קען עס שוין נישט דויערן... דאָס וועט זיין אַ באַפרייונג פאַר אַלע דריי.

— זיי מיט אים פעסט, דרייסט... אַ קאַלט פייערל פון בייזקייט האָט זיך אויסגעמישט אין איר בליק מיט אַ באַשטראַל-טער האָפנונג, מיט פרייד.

נישט ווייט איז זעליגן אויסגעקומען צו גיין, נאָר אין דעם שטיקל וועג האָט ער זיך גענוג געפייניקט. ער האָט נישט מורא געהאַט פאַר דעמדאָזיקן מענטש, ער האָט געוווסט, אַז יענער איז

גאָרנישט געמאַכט. פאַר איר איז געווען אַן ענין עפּעס אָפּצועסן אויף יענעמס חשבון, אַ פּאָרציע „אייז", אַ גלאָז קאַווע, אַן אָוונט-ברויט, אַרויסרייסן אַ בלימל בּאַ אַנקען, און פּלוידערן פלעגט זי פאַר צען ווייבער. אַ סך מאָל פלעגט זי אויך אַנקען דערעסן, נאָר ברוגז פלעגן זיי קיינמאָל נישט ווערן. פרוער-שפּעטער, זעליג האָט געטראַכט, אַז ער וועט זיי צעשיידן.

עמער איז געגאַנגען צום סוף. וואַרעמע טעג, זון, אין די שוי-פענסטער אַלערליי פרוכטן. עס האָבן זיך שוין באַוויזן אָפּגע-ברענטע פּנימער אויף די גאַסן, מען האָט שוין גענומען קומען צו-ריק פון די דאַטשעס. באַנאַכט פלעגט שוין אַ בלאָז טון אַ ווינטל, ווי עפּעס אַ פרעמדער גאַסט. אַ בלאָז געטון און אַוועק, באַלד ווי-דער וואַרעם, קיל... מענטשן דערפילן, אַז עס איז שוין נאָכן זומער. דער, יענער, מען נעמט שוין מיט אַ לייכט מאַנטל, בשעת מען גייט פון שטוב אַרויס פאַרנאַכט.

אין שרייבער-קלוב זענען שוין אויך אַ סך צוריקגעקומען פון אורלויב. דאָרט טומלט איצט מעד, מען שרייט בּאַ איין טישל, באַם צווייטן טישל. זעליג האָט זיך גרייגעלאָזט אין אַ דיסקוסיע וועגן רוסלאַנד:

— איך זאָג אַליין — שרייט ער אויס — רוסלאַנד אין איר איצטיקן צושטאַנד, די איבערקערעניש, דאָס איז דאָס גרעס-טע, וואָס האָט ווען עס איז פּאַסירט, אָבער צו אַ גן-עדן אויף דער ערד איז נאָך ווייט, פאַרקערט, דער גיהנום איז גרעסער גע-וואָרן.

אין דעם דערהערט ער, מען רופט אים. פון צווייטן עק זאַל שרייט אַנקע:

— סטאַך! קום נאָר אויף אַ מיווט.

„סטאַך". דער עולם נעמט זיך וויצלען אויף זיין חשבון.

געשילדערט זיין באַציונג צו אַנקען און געענדיקט מיט דידאָזיקע ווערטער:

— אויב אייך גייט אין דער זיכערקייט פאַר אַנקעס צוקונפט, שווער איר אייך, אַז אַלץ, וואָס איז אין מיין מעגלעכקייט, וועל איך טון איר זאָל זיין גוט...

יענער האָט זיך געבראָכן, ווי אַ דינער אייז אין זיין עקשנות. דערציילט האָט ער, ווי ליב ער האָט, ווי ער ליידט. ער האָט נישט געהאַט קיין פרעטענזיעס צו זעליגן. עס האָט געמאַכט אַן איינדרוק, אַז ער איז זיך געקומען אָפּבעטן באַ זעליגן. אויף אַלע קאַטעגאָרישע פראַגן פון זעליגן, ווען וועט ער אַנקען געבן אַ גט, האָט דער בלָנדער יינגערמאַן געענטפערט:

— איך וועל זען... די טעג... נאָך אַ וואָך צייט.

און מיט דעם האָט זיך דערווייל געענדיקט, זעליג האָט געזען, אַז קיין שווערן קאַמף מיט אים וועט ער נישט דאַרפן פירן, דעריבער האָט ער אָפּגעלאָזט זיין קאַטעגאָרישן טאָן. ער האָט געוואָלט, אַז זיין „קרבן" זאָל אַוועקגיין פון אים אָן בייזקייט.

צום סוף האָט ער באַ אים געפרעגט:

— אָבער אַנקע האָט אַלץ דערציילט, נישט פאַרבאָרגן קיין זאַך? עס איז שווער אין אַזעלכע פאַלן צו בלייבן אַ פיינער מענטש, אָבער דאָך וואָלט איך וועלן זיין וואָס ריינער און אָפּנהאַרציקער. יענער האָט געענטפערט:

— אַנקע דערציילט מיר יעדן טאָג פון אייך, זי איז פאַרליבט, וואָס קען איך העלפן...

זיך פונאַנדערגעגאַנגען.

זעליג האָט געליטן פון יענעמס ליידן, נאָר זיין פרייד, אַז

אַ שוואַכער, אַ צעבראָכענער, נאָר קוקן אים אין די אויגן, רעדן רויק מיט אים... דאַמאָלס, ווען ער, זעליג, איז די סיבה פון זיין אומגליק. ער האָט נאָך נישט געהאַט קיין צייט צו באַפעסטיקן זיך אין מוט... און ער איז שוין געווען אין דער קאַפע. אַ בלאָנדער ייִנגערמאַן מיט אַ קרענקלעך פּנים, מיט רייפעלעך אונטער די אויגן איז צו אים צוגעגאַנגען.

— איר זענט קאַמעניעצקי?

— יאָ...

— איך בין אַנקעס מאַן.

זיי האָבן זיך צוגעזעצט. צו זעליגן איז צוגעלאָפן דער קעלנער. — וואָס פאַרלאַנגט דער פאַן?

— קאַווע!

ווייסע, צי שוואַרצע?

זעליג האָט אָנגעשטעלט אויף אים אַ פּאָר אויגן, האָט געקוקט אויף אים לאַנגע סעקונדן, פּונקט, ווי עס וואָלט געווען אַ לעבנס-פראַגע. צום סוף האָט דער קעלנער אַליין געפרעגט:

— ווייסע?

זעליג האָט צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ.

אַ צייט האָבן ביידע געשוויגן. דער ערשטער האָט זיך אָנגערופן אַנקעס מאַן:

— איר מיינט עס ערנסט? — האָט ער געפרעגט זעליגן.

— איר האָט אין זינען מיין באַציונג צו אַנקען?... יאָ!

— איך גלייב אייך נישט.

זעליג האָט גענומען פרעגן, פאַרוואָס ער גלייבט אים נישט. ער האָט גערעדט צום מענטש אויפריכטיק, אויסדערציילט, גענוי-

האָט זיך אַליין כמעט ווי פאַרלוירן... אַנקע האָט אים איינגע-שלונגען, זי האָט אים אַרויפגעפירט הויך-הויך און זאָל ער פרוווען בלייבן אַליין, זינקט דאַמאָלס דער באַרג אַראָפּ אין טיפן אָפּגרונט. ער האָט זיך דאַמאָלס דערשראָקן פאַר זיין צו שטאַרקן געפיל צו איר. זי האָט אים צו יום-טוב יק געמאַכט זיין לעבן, זי האָט אים אַרויסגעשלעפּט פון זיין גרויער פעל... וואָס וועט זיין מיט אים, אויב ער וועט זי פאַרלירן? ער האָט אַ ציטער געטון... פאַר די אויגן איז אים געקומען איר „מאַנעלע". ווער ווייסט? אפשר האָט יענער אויך געהאַט צו איר אַ שטאַרק געפיל, וועל-כעס האָט אים געבראַכט צו אַזאַ נעבעך.

געאַרבעט האַט ער נאָך זעליג גאַנץ שטאַרק. געאַרבעט, גע-דרוקט און פאַרדינט, נאָר זי פלעגט אים אַ סך מאָל אָפּרייסן פון זיין אַרבעט. זי האָט אים פשוט געאייפערט צו זיינע ביכער, וועל-כע ער האָט אָפּגעגעבן אַ טייל פון זיין לעבן.

ער האָט זיך געפּרוווט וויצלען:

— קינד! מיין אַרבעט, דאָס איז די גאָלדענע לייטער, אויף וועלכער מיר וועלן ביידע אַרויפשטייגן צום גליק, דו ווילסט דאָך גליקלעך זיין מיט מיר?

און איר ענטפער איז אַ קינדערישער, אַ קאַפּריז, נישט מער.

— איך וויל דיך, פאַרשטייסט?

עס איז דאַמאָלס פאַר פּוילן אָנגעקומען אַ שווערע צייט, די באַלשעוויקעס זענען שוין געווען נאָנט פון וואַרשע, די שטאָט האָט אויסגעזען ווי באַלאַגערט, מען האָט אַרעסטירט פאַרדעכטיקע, גע-כאַפּט און געשלעפּט צו דער אַרבעט. יעדן טאָג האָט געהאַלטן דערביי, אַז די שטאָט זאָל באַקומען אַנדערע הערשער און אַנדע-רע געזעצן, עס האָט געשמעקט מיט בלוט, מיט טויט, מיט אכזריות. נאָר ער איז געווען אַזוי ווי אָפּגעטעמפּט צו די אַלע געשעענישן.

אַלץ גייט ווי ער וויל, איז שטאַרקער געווען. ער האָט מער געטראַכט פון זיך, פון אַנקען, ווי פון יענעם פרעמדן מענטש.

אַנקע איז אויך געווען צופֿרידן, וואָס די באַגעגעניש האָט זיך געענדיקט רויק, כּמעט פריינטלעך. זיי האָבן ביידע געפילט, אַז עס קומט צום סוף, זי האָט אפילו געפרעגט באַ זעליגן, ווי אַזוי מען גט זיך.

נאָר עס זענען ווידער אַוועק עטלעכע וואָכן אַ רעזולטאַט. דער מאַן אירער, וועלכער האָט זיך איצט געפילט אין גאַנג בעסער, האָט גענומען אַרומפאָרן צו ליב זייַנע געשעפטן, און וויפיל אַנקע האָט נישט גערעדט מיט אים וועגן מאַכן אַ סוף, פלעגט ער אַלץ אַפּלייגן. אָפּציען. ער פלעגט זייער וויניק זיצן אין וואַרשע, כסדר אַרויספאָרן. וואָס האָט ער געטראַכט דער מענטש מיט דעם אָפּציען? אויף וואָס האָט ער געהאַפט? פאַר זעליגן איז עס פיל מאַל געווען אַ רעטעניש.

דערווייל איז שוין אַוועק דער זומער. עס האָט געלויכטן דער פּוילישער האַרבסט. רויקע טעג, וועלכע זענען פאַרדעקט געווען מיט ריינעם הימל, אין די גערטנער אויף די ביימער האָט אַ בעהיימע האַנט געשמירט די בלעטער. גלל מעש, רויט קופער. דער אָטעם ווערט פאַרכאַפט, ווען דו קוקסט פון אַ פרייען פלאַץ אויף אַ גרויסן גאַרטן, ווו די צענויפגעגאָסענע ביימער זענען אויס, ווי אַ גאַלדענער ים.

איינמאָל אין יענעם האַרבסט-טעג האָט ער זיך פאַרבענקט נאָך זיך אַליין, ער האָט זיך אָפּגע־יסן פון אַלץ און אַלעמען און אַוועקגעפאָרן אין די „לאַזשענקעס" אין פּאַרק. טיף, אין אַ ווייט ווינקל פון דער רויקסטער אַלייע, האָט ער זיך אַוועקגעזעצט און געמומען מאַכן אַ שטיקל חשבון-הנפש. ער האָט ליב געהאַט אַזעלכע באראַטונגען, משפטים מיט זיך אַליין. און דאַמאָלס האָט ער געמוזט קאָנסטאַטירן, אַז ער איז איבגאַנצן אַוועק פון זיך, ער

כאָטש אָפּט פּייניקט די אַלט-בחורישע אייגעלעפּטקייט, ער מוז זיך צוגעוויינען טראַכטן פּאַר צוויי, פּאַר זיך און פּאַר אירע. ער קען שוין נישט זיין אַזוי פּיל מיט זיך אַליין, ווי אין אַמאָליקע צייטן, און דאָס איז דאָך געווען זיין גרעסטער אוצר פריער: אָפּטיילן זיך פון אַלע און לעבן מיט זיין שטאָלצן שווייגן. זי לאָזט עס נישט.

וועלט זיין פּנים אַמאָל צו ערנסט, שטייט זי צו:

— גיב אַ שמייכל!

און ער שמייכלט צוערשט מיט כּעס, דערנאָך טרייבט עס אים אַליין אַריין אין שפּאַס-שטימונג.

און אַרום וונדערט מען זיך:

— ער איז גאָר אַן אַנדערער געוואָרן, דער קאָמענישקי.

געהערט און נישט געהערט, געזען און נישט געזען, וואָס אַרום אים קומט פאָר.

ס'איז געווען איין ציל, איין פאַרלאַנג. אַ גראַדע ליניע, אויף וועלכער ער האָט זיך געטראָגן מיט אַלע חושים זיינע, מיט אַלע געדאַנקען: „אַנקע!"

און זי פלעגט איצט אָפּזיצן טעג אין שרייב-ר-קלוב. זי האָט שוין אַלע געקענט און אַלע האָבן זי ליב געהאַט. אַנדערע פלעגן אָפט פאַרגעסן און זי אָנרופן:

— פרוי קאַמעניעצקי!

זי און ער האָבן זיך אויפגעהערט צו וווּנדערן פון אַזעלכע סיורפריזן. זי איז טאַקע זיינע, זיין ווייב, זיין לעבן, זיין האָפנונג. עפּעס אַ נאַריש, איינגעשפּאַרט „מאַנעלע" וויל איר קיין גט נישט געבן, אָבער דאָס וועט לענגער נישט דויערן.

דאַכט זיך, דאַכט זיך, אַז ער פאַרברייטערט זיך אין לעבן, הייבט אָן צוליב איר, מיט איר איניינעם צו פאַרנעמען מער פּלאַץ אויף דער וועלט.

אַלץ, וואָס פריער האָט אים אויסגעזען פרעמד, קליינלעך, באַלעבאַטיש, האָט איצט אין זיין טראַכטן אַן אַנדערן באַגריף באַקומען. „חתונה האָבן", אַזאַ מין נאַריש וואָרט, ווי דאָס איז געווען, און איצט פרעגט מען אים אָפט:

— איר קלויבט זיך חתונה צו האָבן? קאַמעניעצקי!

ער ענטפערט מיט אַ שמייכל:

— אַ ברירה האָט מען, סוף גנב לתליה...

ער וויצלט זיך, נאָר אין האַרץ פילט ער אַ יום-טובדיקן ערנסט, כמעט אַ היילקייט. חתונה האָבן? ער טראַכט נישט פון אַן אָפיציעלער חתונה, זי פאָדערט עס אויך נישט, גענוג וועט זיין, ווען זי וועט קומען און בלייבן באַ אים, זיין וואָרט איז וויכטיקער, ווי אַלע ברכות פון רב, ווי אַלע חופּהס...

האָב געוואָלט נעמען שרייען... אים אָפּגעשטויסן, און ער איז אַוועק ווי אַ פאַרמשפּטער.

זעליג איז געזעסן איינגעצויגן פון דער ווילגאַטש-קעלט. דאַכט זיך, אַז ער האָט נישט געהערט, וואָס אַנקע דערציילט אים... נישט געהערט, נישט געפילט, נאָר מיט אַמאָל האָט ער דערהערט: אין קאָפּ, אין האַרצן, אין דער נשמה, אין זיין גאַנץ וועזן זענען אַריין אירע ווערטער, זיי זענען אַריין אין אים אינגאַנצן, אויפגעברויזט און אויפגעריסן זיין געוויסן. ס'איז אים הייס געוואָרן פון חרפה און אויפרעגונג. אין איין סעקונדע האָט ער איצט מער דערפילט און פאַרשטאַנען, ווי אין פאַרלויף פון דעם לעצטן האַלבן יאָר.

ס'איז געווען מיאוס צו לאָזן זי אַזוי לאַנג באַ יענעם, לייכטזיניקייט און פאַרגעסונג. ער האָט זי פעסט אָנג ענומען פאַר דער האַנט, פּונקט, ווי ער וואָלט מורא האָבן, זי זאָל נישט אַנטלויפן:

— וועסט מער נישט גיין צו אים, אויס, אָדער איך, אָדער ער. וועסט מער נישט גיין צו אים.

— טאָ ווו וועל איך זיין?

— באַ מיר... מיר פאָרן גלייך צו מיר?

ער האָט אַרויסגערוקט דעם קאָפּ און צום דראָזשקאַזש אויסגעשריגן:

— אויף אָגראָדאָווע.

די ערשטע רגע האָט זי זיך געפּרוווט ראַנגלען, געוואָלט עפּעס רעדן וועגן דעם ענין, אָבער זעליג האָט איר איבערגעריסן און אַליין גערעדט:

— אַנקע, איך בין אַליין בלינד געווען די גאַנצע צייט. פון יענעם מאָמענט, וואָס דו ביסט געוואָרן מיינע, האָב איך דיך צו אים מער נישט געטאָרט לאָזן גיין... עס איז אָעבר אַנדערש

VIII.

נאָנט צום גיהנום

זיי זענען געפאָרן פון טעאַטער אַיף אַ דראָזשקע אַ זייער צוועלף באַנאַכט. עס איז שוין געווען ווינטער. אַ נאַסער שניי האָט אַלץ פאַרדעקט און געווייקט. ער האָט זי געזאָלט באַגלייטן אַ.יים. זי איז נאָך אַלץ געזעסן באַ איר מאַן. ווי אַזוי איז דאָס געשען, וואָס עס האָט זיך אַזוי פאַרצויגן? קלייניקייטן, פאָרמאַליטעטן, איינגעשפאַרטקייט און אַמאָל זייער אייגענע פאַרנאַכלעסיקייט.

אין דער דראָזשקע רעדן זיי, און זי וואַרפט אַריין עטלעכע ווערטער וועגן איר מאַן:

— נעכטן באַנאַכט איז ער צוגעגאַנגען צו מיין געלעגער, ווי אַ נישטיקער בעטלער, אַ נעבעכל, און אין דער זעלבער צייט אַ צערייצטער פון מיין נאָנטקייט, געוואָלט מיך קושן... איך האָב אויפגעציטערט פון עקל צו אים, איך האָב דיך דערמאַנט, איך

לעצטן באַשלוס. זי איז נאָך מיט אַ טייל געדאַנקען אין איר שטוב, זי רעדט נאָך פון יענעם.

— ער וועט וואַרטן, ער וועט וואַרטן און איך וועל נישט קומען.

— עס האָט דאָך געמוזט נעמען אַ סוף. אפשר ניין?

שפּאַרט זי אָן אויף אים איר קאָפּ און פרעגט:

— און ביסטו טאַקע צופרידן, וואָס איך בין שוין באַ דיר? איגגאַנצן צופרידן?

— צוליב וואָס פרעגסטו דאָס? אַנקע!

— דו ביסט אַזוי לאַנג געווען אָפּגעזונדערט צוגעוויינט זיך צום אַלט-בחורישן לעבן...

— וויל איך טאַקע איצטער זיך אַפּגעוויינען, וויל איך זיך ראַטעווען פון איינזאַמקייט דורך דיר, אַ ניי לעבן אָנהייבן, מיט אַ ציל...

— מיט אַ ציל? וועלכן ציל?

— דו... מיין ציל וועסטו זיין. אַז איך וועל אַרבעטן, וועל איך וויסן, פאַר וועמען איך אַרבעט. איך וועל זיך שפּילן מיט דיר און זיין ערנסט מיט דיר, דו וועסט זיין מיין פריינט, פאַר דיר וועל איך אַלץ פאַרטרויען, מיט דיר וועל איך זיך באַראַן באַ יעדן נייעם שריט... קינד, קינד! איך בין אַזוי אויסגעבענקט נאָך אַ פריינט. גלייב!

זי איז געווען מיד, שווייגנדיק, פּאַסיוו. דעם קאָפּ האָט זי איצט אַוועקגעלייגט אויף זיינע קני, זי קורצע האָר זענען אַראָפּ-געהאָנגען. ער פרעגט:

— פון וואָס טראַכסטו? וואָס שווייגסטו?

זי הייבט אויף דעם קאָפּ. דאָס צעגליטע פייער אין אויוון וואַרפט אַן אָפּגלאַנץ אויף איר פּנים, זי נעמט אים אַרום.

— איך בין גליקלעך, סטאַך, וואָס דאָס האָט זיך שוין גע-

געשען, מיז מען דאָס איצטער פאַרריכטן, דו פּאָרסט איצט צו מיר, דו בלייבסט בא מיר, טייערע, דו ווילסט דאָס דאָך אליין? זאָג! דו ווילסט דאָס אליין? זי האָט זיך צוגעדריקט צו אים אין גאַרנישט געענטפערט. זי איז שוין באמת געווען מיד פון די אלע רייד און איבערלעבענישן און איצט האָט זי זיך געלאָזט פירן ווי א קינד. אַרויף לאַנגזאַם אויף די טרעפ מיט אים, פאָרזיכטיק זיך אריינגעגנבעט צו אים אין צימער, די באַלעבאַטים זאָלן נישט הערן, אז ער איז געקומען מיט וועמען, אין שטוב זענען דאָס אלע אלע געשלאָפן, פון גאס איז אויך דערגאַנגען שטילקייט און נאכט. קאלטע געווען אין חדר, זי האָט א ציטער געגעבן פון קעלט, פון אומהיימלעכקייט, זעלביג האָט זי געגלעט און בארוקט:

— גיב א קוק, די דינסט האָט ווי שטענדיק אָנגעגרייט קיילן, מיר וועלן אייניהייצן. זי האָט זיך צוגעזעצט אין זעלביג האָט זיך געמוטשעט צום אויוון, דערביי האָט ער נישט אויפגעהערט צו רעדן:

— מיט „אים" איז געענדיקט. האָסט נישט מער וואָס צו טראַכטן פון דעם, דעם נישטיקן גט וועט ער געבן פריער, צי שפעטער. זי איז צוגעגאַנגען צו אים, אראָפגעבויגן זיך און אים א קיש געגעבן, קענטיק, אז זי איז צופרידן געווען פון זעלביגס האַנדלונג:

— סטאַך, איך וועל דאָ זיין מיט דיר, שטענדיק מיט דיר. . . וואָס וועלן זאָגן דייגע באַלעבאַטים?

— זי זענען שוין צוגעגרייט צו דעם, איך צאָל דאָפּלט פאַרן צימער מיט זייערע „מעבלעס".

אויסגעלייגט צווי קלייגע קאַנאַפּע-קישעלעך אויף דער ערד און זיך אוועקגעזעצט קוקן, ווי די קוילן ברענען זיך פונאַנדער. אָט קוקן זיי זיך ביידע אָן, זיי זענען נאָך איבערראַשט אַביסל פון

צום צווייטן, שאַבלאָנען, שאַבלאָנען... איך ווייס, איך בין זיכער, אַז מיר וועלן נישט מיידן דעם שאַבלאָן, עס איז שווער צו זיין אַנדערש, ווען מען איז פאַרמשפּט צו זיין דאָס. וואָס מען איז. איבערהויפּט איצט, ווען איך גיי מיט דיר לעבן אַזוי ווי אַלע לעבן, וויל איך, פאַרלאַנג איך פון זיך און פון דיר איין קלייניקייט, וואָס זאָל אונדז דאָך אויסטיילן איין ביסעלע פון אַלגעמיינעם שאַבלאָן.

זי קוקט אויף אים מיט נייגעריקייט.

שפּילט מיט איר שמייכל און פרעגט:

— באַדינגונגען?

— ניין, נישט קיין באַדינגונגען... איך וואָלט אין דעם מאָמענט וועלן דיך איבערגיסן, איבערמאַכן, לויט מיין געשטאַלט, דו זאָלסט אָנהייבן פילן דאָס, וואָס איך פיל איצט און פאַרלאַנגען מיט אַלע חושים דאָס, וואָס איך פאַרלאַנג.

— וואָס פאַרלאַנגסטו?

זעליג האָט אַ ביסל געשוויגן און געקוקט אויף די קוילן, פון וועלכע אַ סך האָבן שוין גענומען גליען, איבערברענען זיך.

— איך פאַרלאַנג פון זיך און פון דיר וועל איך שטענדיק פאַרלאַנגען איין זאַך: אויפריכטיקייט פון איינעם צום צווייטן, אויפריכטיקייט ביזן סוף. וואַרט, איך וועל דאָס דיר בעסער אַרויסזאָגן... אַנקע! לאָמיר זיין אַ ביסעלע אַנדערש, איין קליין ביסעלע אַנדערש, דו האָסט זיך אָפּגענאַרט מיט איין מאַן, עס גייט דיר איצט אין דעם, דו זאָלסט האָבן אַ רויק לעבן. איך ווידער בענק אויך נאָך רויקייט, נאָך באַרויקונג. זאָל אונדזער צוזאַמענלעבן זיין פאַרזיגלט מיט איין זיגל, מיט אמת. אין דעם טאָג, וואָס דו וועסט דערפילן אַ קאַלטקייט צו מיר, זאָלסטו נישט באַהאַלטן דיין קאַלטקייט אין זיך, נאָר אויסזאָגן און נישט נאַרן...

ענדיקט. איצט בין איך זיכער, אַז מיט אים איז שוין געענדיקט, און פריער האָב איך זיך געשראָקן, איך האָב דיך כסדר געפאָרשט, נעמיינט, אַז דאָס איז באַ דיר אַ פאַרבייגיי...

— פון וואָס האָכטו נאָר־וואָס אַזוי שווייגנדיק געטראַכט?

— עס איז מיר פאַרביי פאַר די אויגן אַ שטיק לעבן, דעם טאַטנס טויט, די מאַמע מיט אירע חתנים פאַר מיר, מיין אַנטלויפן פון שטוב, נאָר עס וועט זיין גענוג צו טראַכטן, גענוג צו דער־מאָנען! גענוג... סטאַך... טייערער!

און דאָס פייער האָט געברענט, געריסן זין לויכטן אַלץ העלער.

וואָס מער דאָס פייער האָט זיך פונאַנדערגעפלאַמט, אַלץ מונטערער זענען זיי געוואָרן, צערעדט זיך ווי קינדער. אין יע־נעם מאָמענט האָבן זיי זיך ביידע פאַרגעסן, עס איז אַוועק יעדע זינדיקייט, יעדע ליידנשאַפט. נשמה האָט זיך אַרויסגערוקט פאַר־אויס, האַרציקייט, פאַרטרויונג אמת, אויפריכטיקייט.

— אַנקע! עס איז דאָך שוין אַזוי. מיין לעבן בייט זיך, דיין לעבן ווערט אויך אַנדערש, פון היינט אָן מוז יעדער גע־דאַנק מיינער זיך רעכענען מיט דיר, יעדער טאַט מיינער מוז אויך דיך אַריינגעמען אין קאָן... דאָסזעלבע פאַרלאַנג איך פון דיר. איך ווייס, דו ביזט יינגער, היציקער פאַר מיר, אָבער מיינע צוועלף יאָר, מיט וועלכע איך בין עלטער פון דיר, האָבן מיך עפּעס גע־לערנט.

זי האָט געשפּאַסט?

— זע נאָר, ווי ער גרויסט זיך... וואָס האָבן דיך געלערנט די יאָרן?

— די יאָרן האָבן מיך געלערנט, אַז דער צונויפגוס, דער געפּלאָנטער פון אַלע מיליאָנען מענטשן איניינעם איז איין גרוי־סער שאַבלאָן, אַ באַרג מיט זאַמדעלעך, וואָס איינס איז ענלעך

זי קען זיך בייטן. פון פריילעכקייט גייט זי אַזוי שנעל אַריבער צו אַ מידן אומעט, און דאַמאָלס, דאַכט זיך, אַז איינער באַדאַרף זי טראָגן אויף די הענט, ווי אַ קינד, זי איז מאַכטלאָז. ער קוקט אויף איר אין טראַכט, אַז ער איז דאָך באַ דער מאַכטלאָזער אין די הענט. ער איז רייך מיט געפיל, מיט האַרץ, צופיל צערטלעכקייטן האָט זיך אָנגעזאַמלט אין אים פאַר דער איינער, פון וועלכער ער האָט שטענדיק געחלומט, ער וועט איר אַלץ אָפּגעבן, און ער רעדט אַרויס צו זיך, צו דעם שטילן צימער, וואָס איז אינגאַנצן מיט רויטקייט פאַרגאָסן.

— דו ביסט מיין לעצטע קאָרט!

ער האָט עס נישט געזאָגט, זי זאָל דאָס הערן, גלאַט אַזוי, צו זיך, ווי צו קיינעם נישט גערעדט. עפנט זי אויף די אויגן און ציט זיך קעציש אויס, פויל פון וואַרעמקייט. זי פרעגט:

— דו שפּילסט איצט אין קאָרטן?

ענטפערט ער אַ לאַכנדיקן „יאָ!"

— מיט וועמען?

— מיטן גורל...

— דו ווייסט, — זאָגט זי — מיר זענען היינט ביידע, ווי צוויי „באַבעס".

— דאָס אייוועלע וואַרעמט, — ענטפערט ער, — דאָס אייוועלע מאַכט אַזאַ שטימונג. נישט צוגעמאַכט דעם אויוון, געלאָזט דאָס טירל אָפן, כדי דאָס פייער זאָל גליע, און שפּעטער, ווען אין גאַנצן צימער איז פינסטער געווען, האָבן פון אויוון געלויכטן עטלעכע נישט-געשטאָרבענע קוילן. זיי האָבן פון געלעגער אַראָפּגעקוקט אויף דעם גליענדן צאַנקען... זעליג און אַנקע. עס קען זיין, אַז זיי האָבן זיך דאַמאָלס איינער דעם צווייטן געוווּנטשן אָן ווערטער, אַז דאָס פייערל זאָל נישט אויסגיין, זייער פייער און זייער טרייהייט.

— וואָס רעדסטו, סטאַך, גלייבסט מיר שוין נישט?

— ניין, נישט דאָס... איך ווייס נישט, ווי דאָס אויסצו־רעדן. פאַרשטיי מיך פּשוט, איך האָב קיין מורא נישט פאַרן טויט, פאַר אַלע צרות פון לעבן, נאָר איין געדאַנק, אַז איך זאָל זיין גענאַרט, ווי אַנדערע מענער... דאַמאָלס איז אפילו דער טויט פאַר מיר אַ קנאַפּע באַרויקונג.

זי האָט זיך באַליידיקט, ברוגז געוואָרן פון זיינע ווערטער. זי האָט גענומען אַרומשפּרייזן איבערן צימער. ער האָט דערפילט, אַז ער האָט אַריבערגעכאַפּט די מאָס און זיך געסטאַרעט צו פאַר־ריכטן דאָס, וואָס ער האָט קאַליע געמאַכט.

קוים מיט צרות זיך איבערגעבעטן.

זי איז ווידער געזעסן מיט אים לעבן אויוון און געלאָזט אים רעדן. זי האָט מער געשוויגן.

— הערסט, ווען מיר לאָזן זיך אַזוי פון פייער איבערברע־נען, אויסלייטערן זיך און ווערן נייע מענטש, די שענסטע, די בעסטע, מען דאַרף, מען מוז אָפּלעבן שיין דאָס ביסל יאָרן.

זיין פאַרגאַנגענהייט איז אים געקומען פאַר די אויגן, דער־מאַנט די קינדהייט, די יוגנט זיינע... אַמאָל געחלומט און פאָר־געשטעלט, אַז ער וועט אויסוואַקסן, וועט ער זיין אַ גוטער מענטש, אַ שיינער מענטש. שטענדיק געזוכט אַ מוסטער פאַר זיך פון אַ גוטן מענטש, אין לעבן ווייניק געפונען, נאָר אין ביכער נישט איינמאָל זיך אויסגעקליבן אַ העלד און געוואָלט גיין אין זיינע וועגן. אָבער, ווי שווער דאָס איז צו זיין אַ גוטער מענטש...

אָבער, ווי זיי נאַרן אָפּ די פּאָעטישע שרייבער...

די וואַרעמקייט איז געגאַנגען פון אויוון, ווי אַ גוטע באַ־רויקונג, ווי אַ פאַרוויגונג, ווי אַ פאַרשלעפערונג. זי האָט איר קאָפּ געהאַלטן צוגעדריקט צו זיין ברוסט. דאַכט זיך, אַז זי דרימלט מיט אָפענע אויגן. ער טראַכט פון איר, ווי ווונדערלעך

ענען אַלץ קלייניקייטן און דאָס, וואָס באַ אים אין קעשענע ווערט ליידיק איז אויך אַ קלייניקייט. ער אַרבעט, ער וועט אַרבעטן און פאַרדינען. נאָר נישט דאָס איז דער עיקר: ער וויל זי זאָל זיין צופרידן. ער וויל טאַקע, אַז זי זאָל זיך שיין אָנטון, ער באַפּוצט זי, ווי זיין אַפּגאָט און דערנאָך שטייט ער פון ווייטן און קוועלט אָן... אויב זי פרייט זיך פון אַ ניי קליידל, פאַרוואָס זאָל ער טאַקע נישט זען, זי זאָל זיך מער פרייען... נישט באַמערקט, נישט געפילט אין יענע טעג, אַז די שיינע קליידלעך פאַ־הילן נישט בלויז איר קערפּער, נאָר אויך איר נשמה. זי איז נישט גע־ווען שלעכט. זי האָט קיין זאַך נישט געפאָדערט, נאָר זי פלעגט פּראָפּאָנירן, פּלאַנעווען און איבערגעבן איר פאַרלאַנג זעליגן דורך שטימונג. זי פלעגט אים באַגייסטערן מיט אירע איינפאַלן און מען פלעגט גיין איניינעם אין די קראָמען, צו די שניידערקעס. זי האָט געהאַט אַ געשמאַק פון אַ קינסטלערין אין אויסקלויבן שטאָף, קאָ־לירן. ער איז איר געגאַנגען אַנטקעגן, איינמאָל, צוויי מאָל... זי פלעגט זיך אָפּשטעלן:

— און געלט? וועסט האָבן געלט אויף דעם?

פלעגט ער זיך וועלן גרויסן... ער, וואָס האָט אַזוי פיל גוטן ווילן פאַר אירטס וועגן, אַזעלכע גרויסע פאַרלאַנגען און פלענער פאַר איר, ער וועט עפּעס אָפּזאָגן צוליב אַ ביסל נישטיק געלט?

— עס וועט זיין געלט, איך וואַרט פון אַמעריקע, מען דרוקט דאָרט מיינע זאַכן. עס וועט זיין געלט.

איינמאָל איז זי געקומען צו אים מיט אַ פּלאַן:

— איך וויל עפּעס נעמען זיך אַרבעטן, דו אַרבעטסט, וויל איך אויך אַרבעטן. עס וועט אונדז זיין לייכטער.

— וועלכע אַרבעט? ווו אַרבעט?

— באַ די אַמעריקאַנער, איך קען שרייבן אויף אַ מאַשינקע,

אין עטלעכע טעג ארום. זי האָט זיך דאָ איינגעבירגערט. דאָס צימער האָט אויפגעלעבט.

דער אומעט פון אַלט-בחורישן לעבן איז אַוועק. זי האָט עס מיט אירע ווייסע פינגער פאַריאָגט, פאַרטריבן. . .

אין אַ וואָך שפעטער איז זי געווען באַם רב מיטן מאַן. געענדיקט. זי איז געקומען צוריק אַ צעטראָגענע, אַן אויסגעמאַטערטע. באַדויערט, גלעזטן פֿון דעם, וואָס מען מוז זיך שיידן אין לעבן, וואָס איינער דעם צווייטן פיניקט באַווּוסטזיניק צי אומבאַוווּסטזיניק... אַלץ איינס: מיט אונדזער לעבן שאַפן מיר שטענדיק מער צרות פאַר אַנדערע, ווי פרייד. זי האָט זיך אויסגערעדט פאַר זעלבן:

— דער מענטש האָט פאַר מיר אַ סך געטון. מיט וואָס האָב איך אים אָפּגעצאָלט?

זעלביג האָט נישט געענטפערט. ער האָט זיך געהאַלטן אין דעם טאָג אַ ביסל אָפּגעזונדערט. . . נישט פון איר, נאָר פון אירע איבערלעבונג, איר טרויער. אין די אויגן האָט אים אויסגעזען, וי אַ פרעמד יאָרציט-ליכטל — זאָל עס אויסברענען.

זיי האָבן געלעבט צוזאַמען, אין איין צימער. איז אַ ביסל ענג געווען, נאָר זיי האָבן זיך פון דעם גאָרנישט געמאַכט: אין דער צוקונפט וועט זיין בעסער. זי האָט זיך אַ ביסל איצט באַקיידט, פון מאַן האָט זי גאָרנישט מיטגעבראַכט, אַלץ דאָרט איבערגעלאָזט, אַזוי האָט זעלביג מיט איר פריער אָפּגערעדט. זי האָט נישט באַמערקט זיין פרייד, וועג זי האָט אַנגעטון זיין ערשטע פאָר שיכלעך, וואָס ער איז אַליין מיט איר געגאַנגען קויפן, די לאַקירענע שפּיצן האָבן געגלאַנצט און אַריינגעאָנצט צו אים אין דער נשמה אַריין. און דערנאָך איז אַוועק אַ סדרה קלייד-לעך, היטלעך, ער האָט זיך איינמאָל געכאַפּט, אַז דריי פערטל ציים פון זייער רעדן פאַרנעמט די קלייד-טעמאַ. עס זענען אים צוגעקומען וועגן: קרעפּדעשין, סאַטינקע, מאַרע, זעפיר... דאָס

נאָריש דאָס זאָל נישט זיין, זעליג האָט פון דעם געליטן. ס׳איז נישט געווען יענע געווינטלעכע אייפערזוכט, ס׳איז געווען א פאַר־שטיקט געפיל. פריער האָט ער זיך אויך געוואָלט אָפצוימען פון אַלעמען, דאָרט וווּ עס איז געגאַנגען אין זיין וועלטל, אין זיין קדשי־קדשים, אָבער זיך אַליין אָפצוימען איז געווען לייכ־טער. זי — א טייל פון אים, איז דאָך געווען א באַזונדערע וועלט, אוּן דאָ האָבן זיך אָנגעהויבן קאָנפליקטן מיט זיך אַליין, אין זיך טיף באַהאַלטן. ער האָט נישט געקענט פאַרטראָגן די צו האַסטיקע בליקן, וואָס זענען געפאַלן אויף איר, די צוויידייטיקע אָדער קוים דייטיקע וווערטער, אין וועלכע עס האָט זיך געפילט פאַרבאָרגענע פרעכקייט, תאווה פון פרעמדע, אוּן מער פאַר אַלץ האָט אים געקרענקט, וואָס זי האָט אַלעמען געשענקט איר שמייכל, אויף רעכטס אוּן אויף לינקס. ס׳איז נישט געווען קיין שלעכטער מיין זעלביי בא איר... אַזא נאַוור. אָבער אים האָט זיך כסדר אויסגעדאַכט, אז ער פאַרלירט א טייל פון איר דורכדעם.

איר יינגע, פרישע שייקייט איז געוואָרן דער קוואַל פון זיין פיין אוּן אומרויקייט.

עס האָט נאָך קיינער קיינעם נישט געשאָלטן מיט דער קללה:

— זאָלסט האָבן א שיין ווייב!

אָבער אַזא קללה איז נישט קיין אויסגעטראַכטע זאַך. א מיאוס ווייב איז... מיאוס, אָבער א שיין ווייב איז א ספּנה, אַן אייביקע ספּנה. עס איז נישט קיין אָנגענעמע זאַך, ווען דו קוקסט זיך שטענדיק צו, ווי פרעמדע מענער פרעסן דיין ווייב מיט די אויגן, עס גייט א געזי׳ג אויף דיין סערנע. ביסט זיכער אין זיך, אין איר, ביסט אינגאַנצן זיכער אוּן דאָך נישט זיכער; א שיין ווייב, איז ווי א ציטערדיקע טייערע וואַזע. פאַרזיכט׳ק, ווי דו ברעגסט עס, קענסט זיך אויסגליטשן, קענסט גאָקומען אַן אומגע־

איך קען פּויליש, דייטש, זיי באַדאַרפן אַזא, מינקע אַרבעט איצט אויך באַ זיי.

דאָס ווערט „מינקע" האָט אים אַ שטאָך געגעבן אין האַרצן. וויפיל ער האָט זיך נישט באַמיט, אַז די פריינדשאַפט צווישן זיי זאָל אויפהערן, עס האָט נישט געהאָלפן. ער פלעגט עס מאַכן שטענדיק פאַרזיכטיק, דעליקאַט — נישט געוואָלט באַלײדיקן אַנקען, נאָר מינקע איז נישט אַפגעטרעטן. איצט, ווען אַנקע האָט אים דערמאָנט מינקעס נאָמען, האָט ער נישט געוואָלט הערן פון דעם, זי זאָל גיין ארבעטן.

— איך וועל זיך אַליין אַן עצה געבן, עס פעלט דיר דען עפעס?

— אַבער דו ארבעטסט אַזוי פיל.

— איך האָב ליב צו ארבעטן.

עס האָט אים דאָך הנאה געטון, וואָס זי זיצ אים העלפן און אין האַרצן וואָלט ער געוואָלט, זי זאָל האָבן עפעס אַ באַשעפטיקונג, איז ער שפּעטער אײַנגעאַנגען אויף דעם, נאָר מער ווי פּינף טעג איז זי באַ די אַמעריקאַנער נישט געווען, זי איז צוריקגעקומען איינמאָל, פריער ווי זי האָט געזאָלט קומען, אַן אויפגערעגטע.

— וואָס איז געשען? אַנקע!

— די אַמעריקאַנער זענען גראָבע ייִנגען. מער האָט זי ווען זיי נישט גערעדט און מער נישט געזאָלט רעדן. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז זיי האָבן זי באַלײדיקט, אַבער צוליב איר שוייגן האָט ער נישט געקענט רעאַגירן.

אַן אויפגעפּוצטע, אַן אויסגעמוטערטע פון זיין טרייהייט, האָט זי איצט געבליט, ווי קיינמאָל נישט און ווו זי איז געקומען, האָט זי אויפמערקזאַמקייט געצויגן. מענער האָבן געווארפן אויגן און קאָמפּלימענטן — זי האָט עס נישט פיינט געהאַט. און וו

באַם רב האָט זיי געזאָלט פאַרבינדן, פעסטער מאַכן זייער בונד, פאַרזיגלען.

ווען זיי זענען צוריקגעקומען פון רב, איז זי געווען זייער פריילעך, כסדר חוזק געמאַכט פון די שמשים, וואָס האָבן גע-בעטלט געלט באַ זיי. זי איז געווען אויפגעלייגט און צו זעליגן זיך אָנגערופן:

— מיין מאַן!

ער האָט איר געענטפערט אין זעלביקן טאָן:

— מיין ווייב!

זיי האָבן זיך געשפּילט מיט די צוויי ווערטער.

פּונקט ווי קינדער, וועלכע מען האָט אָנגעטון בגדים פון דערוואַקסענע.

אין וואַרשע איז דאַמאָלס געווען זייער לעבעדיק. די באָל-שעוויקעס זענען פאַריאָגט געוואָרן און אין שטאָט האָט זיך אָנגע-הויבן אַ פריילעך לעבן, אַ טומלדיק לעבן פון אויפגעקומענע מענטשן. אומעטום האָט מען זיי געזען און געהערט, אין אַלע טעאַטערס, אין אַלע רעסטאָראַנען, מען האָט זיי דערקענט, די אויפגעקומענע, זיי האָבן זיך געוואָרפן אין די אויגן, זיי האָבן געריסן די אויגן. אויסגע-דאַכט האָט זיך, אַז די מענטשן זענען געקומען פון שוואַרצע, ברודיקע קעלערס, אין גאַס האָבן זיי זיך צופעליק איבערגעטון און זיך אַ נעם נעטון צום לעבן, צום פרעס... אויסמיידן זיי איז געווען אוממעגלעך, זיי פלעגן קומען אומעטום און פאַרנעמען דעם אויבן-אָן... אַפילו אין שרייבער-קלוב האָבן זיך אויך אַריינגעכאַפּט עטלעכע פון די אויפגע-קומענע. עס זענען דאַן צופעליק רייך געוואָרן מענטשן, וועלכע האָבן קיינמאָל וועגן גרויס געלט נישט נעחלומט: געוועזענע פאַרטיי-לייט, וועלכע האָבן איצט סימפּאַטיזירט מיט דער פּאַרטיי, צו וועל-כער זיי האָבן פריער אָנגעהערט, אַ נישט איינגעגעבענער דיכטער, וועלכן עס האָט מער אָפּגעגליקט אין שפּעקולאַציע, ווי אין דיכ-

ריכטן שטויס, אַ שיין ווייב האָט טויזנט מאָל מער קאַפּריזן, נאָר מען טאָר זיך נישט בייזערן, זאָל זי געבענטשט זיין פאַר איר שיבקייט.

זאָל זי געבענטשט זיין...

זיי פלעגן יעדן טאָג קומען אין שרייבער-קלוב. מען האָט זיך צו זיי דאָרט צוגעוויינט. ווי צו אַלע אַנדערע, מען האָט זיך צוגעוויינט צו זעליגס נייעם נאָמען „סטאַך". עס פלעגט מער קיינעם נישט ווונדערן, ווען זי פלעגט אים אַזוי רופן. אַ שטיקל סענסאַציע איז נאָך געווע: איינמאָל האָט זיך חברה דערוווסט, אַז קאַמעניעצקי מיט אַנקען האָבן אָפיציעל חתונה געהאַט. ס'איז געוואָרן אַ שטיקל רעש אויף צוואַנציק מינוט, מען האָט זיי געוווּנטשן „מזל טוב" און מיט דעם האָט זיך געענדיקט

און געטון האָט ער דאָס צוליב מענטשן.

דאָ אין שרייבער-קלוב זענען, דאַכט זיך, אַלע פרייע מענטשן, זייערע אַלע באַקאַנטע זענען פרייע מענטשן אין דאָך פלעגט זיך ווער אַריינמישן מיט אַ וואָרט:

— איר דאַרפט חתונה האָבן אָפיציעל...

— גייט אַריין צו אַ רב, ס'איז דאָך אַ קלייניקייט...

— וואָס באַדאַרפט איר זיין אַנדערש ווי אַלע...

מענטשן האָבן זיך אינטערעסירט, אַריינגעמישט זיך מיט זייער לאַנגער צונג אין אַ פרעמדן צוזאַמענלעבן, און איינמאָל איז אַנקע אַפילו באַליידיקט געוואָרן, צוליב וואָס זי „לעבט" אָן חתונה.

נאָר זעליג האָט געהאַט נאָך איין מאָטיוו: ער איז אַלץ מער צוגעבונדן געוואָרן צו איר, זיין ליבע איז געוואָרן זיין לעבן, זיין אָטעם... פון וואָס? פון ווען? ער האָט קיין ריכטיקן באַגריף נישט געהאַט וועגן זיין אומרו, עס פלעגט אים אַמאָל אַרומנעמען אַ מורא, אַז ער קען זי פאַרלירן. און דאָס חתונה-האָבן

הָאט געהאַט אַ זעלטענע אייגנשאַפט, ער האָט געקענט צו יעדערן צוקומען, אומעטום אַרײַנקריכן. דאָכט זיך ער שפּרייזט, ער שווימט צו צו אַ מענטש, ער דערלאַנגט נישט די האַנט, זי גלײַטשט זיך אַלײַן אין דעם צוזייטנס האַנט און גלײַטשט זיך אומבאַמערקט אַלײַן אַרויס. ער איז דאָ געווען אַן אייגענער מענטש, דערצו נאָך פּלעגט ער אַמאָל אַנשרײַבן אַן אַרטיקל איבער קאָאָפּעראַטיון, דאָס האָט אים שוין אינגאַנצן באַרעכטיקט אין שרייבער־קלוב. חוצפּה? ער האָט נישט געהאט קיין חוצפּה. צוואָס באַדאַרף מען עס? עס איז פאַרהאַן אויף די ליפּן אַ זיסער שמייכל, פאַר יעדן, פאַר אַלעמען א שמייכל, מיט וועלכן מען קען אייזערנע טויערן עפענען. דרייסטקייט, אָפּנהאַרציקייט... צו וואָס באַדאַרף מען עס? מען קען צו אַלע זײַן גוט, מיט יעדן מיטשטימען, און דאָמאָלס איז מען דער בעסטער. און דערצו האָט אים אָפּגעגליקט, ער איז געקומען צו געלט.

געהייסן האָט ער דוד וויקעל. ער איז געווארן אַ „מעצענאַט" אין שרייבער־קלוב, האָט דעם און יענעם צוגעהאָלפן, ער פלעגט עס טון שטיל, באַשיידן, איינגעהאַלטן. . . און דאָך האָבן אַלע געוווסט פון זיינע גמילת־חסדים, פון אַלע זיינע טובות. מען האָט אים געהאַלטן פאַר אַ גוטן ברודער אין פאַר גוט־ברודערשאַפט פלעגט מען אים אָפּצאָלן מיט כב״ד.

ער פלעגט עס נעמען, ווי נישט אים מיינט מען עס. דער עיקר איז די מענטשהייט, וועלכע ער ראַטעוועט צוזאַמען מיט אַנדערע.

נישט געווען קיין באַנקעט, ווו דוד וויקעל פלעגט נישט ווערן אייגעלאַדן, ווו נאָר אַ וויכטיקע באַראַטונג וועגן אַ נייעם פאַרלאַג, וועגן אַ יידישע שול, טעאַטער, מוזיק... און דוד וויקעל טראָגט זיך שוין אַרום מיט אַ בריוועלע: „מיר האָבן דעם כּבוד אייך אייגצולאַדן".

טערי, א מיטלמעסיקער מאלער, וועלכער האָט חתונה געהאַט מיט א שפעקולאַנטס א טאַכטער. זיי פלעגן זיך באַוויזן אין שרייבער־קלוב אין גוטמוטיק שפּאַסן פון די, וואָס „לעבן פון שורות". זיי זענען געווען מיט אַלע כּארבונדן, געהאַט פריינט דאָ אין קלוב. איינער האָט בּא זיי געבאָרגט געלט, דער צווייטער קלויבט זיך באָרגן, צמאָל באַקומט מען בּא אַזא איינעם א שטיצע אויף ארויסצוגעבן א בוך...

בּא יעדער מאַמענט פלעגן זיי ארויסשלעפן פון די קעשענעס פּעק אסיגנאַציעס, וויי איינער נעמט ארויס די פּאָן פון זיין העלדישער מחנה. זיי פלעגן זיך שפּילן מיט די פוילישע מיליאָנען, מיט די ביליקע מיליאָנען. אין א זיכערער קעשענע פלעגט ליגן די „הייליקייט" אַליין: דער דאָלאַר. מיט די שפּיצן פון די פינגער פלעגט מען זיך ציטערדיק אָנרירן אָן די גרינע פּאַפּירלעך, און אויגן פלעגן זיך פארגרעסערן...

— הערצער פלעגן קלאַפן:

— האָסט געזען! א פּאָק מיט דאָלאַרן...

זעליג אַליין האָט זיך געהאַלטן אָפּגערוקט פון אזעלכע, נאָר זיי האָבן זיך גערוקט צו אים, נישט אַזוי צו אים, ווי צו אַנקעטן, וועלכע האָט דאָ אַלעמען פארבלענדט. איבערהויפט איינער, א געוועזענער קעמפּער, א „סאָציאַליסט", וועלכער האָט איצט געהאַנדלט מיט אַלצדינג: מיט פּאַפּיר, מיט וואַלוטע, מיט ליכט, מיט זייף, דעם גאַנצן טאָג פלעגט ער קויפן און פארקויפן און באַנאַכט פלעגט ער קומען נאָך „גייסטיקער שפּייז" אין שרייבער־קלוב. פון מיטלען ווינקס, מיט פרישע בעקלעך, אויפן קאָפּ א טונקל רייפל פון טונקל־בלאָנדע האָר, אויפן סאַמע שפּיץ א קליין פליכל, א לבנהלע, שטענדיק מיט א שמייכל אויף די ליפּן, מיט א ווערער כניאַקישער פלייצע, אן אומריינער, מען קען שטענדיק טראַכטן, אז עס קריכט עפּעס אויפן קאַלנער... אָט דער נפש

טיילן אַ גרופּע „בומלערס" און מען פלעגט זיך אַוועקלאָזן אין אַ נאַכט-לאָקאַל. דוד וויקעל איז געווען דער ערשטער, אַרום אים האָבן זיך כמעט אַלע גרופּירט, ווייל ער האָט געהאַט געלט, ער האָט געצאָלט פאַר די טייערע „אָוונטברויטן".

באַ אַנקען פלעגן נעמען לייכטן די אויגן: נאַכט-לאָקאַל, מוזיק, דזשאַזבאַנד, טענץ...

— סטאַך! מיר וועלן גיין. און זאָל ער פּרווון באַווייזן אַ קרומע מינע, וועט זי שוין אויך נישט גיין, נאָר דערפאַר וועט זי זיין שפּעטער אָנגעבלאָזן, וועט שווייגן און אַריינוואַרפן אַ וואָרט:

— וואָס ווילסטו? מיך און זיך באַגראָבן אין דעם צימער דאָ? קיין מענטש נישט אָנזען, נישט פאַרברענגען, גאָרנישט.

ער פלעגט זיך פאַרטיידיקן, און געפילט דערביי, אַז ער דאַרף זיך נישט פאַרטיידיקן, ער וויל זי זאָל זיין פריי און פריילעך, גליקלעך, מונטער, ער וויל זי אין קיין זאַך נישט באַגרענעצן, נאָר דאָס אַלץ, איר פרייהייט און מונטערקייט, זאָל האָבן אַ פאַראייניקונג מיט אים, מיט זעליגן. זאָל זי נישט ווערן ברוגז, זאָל זי זיך נישט בייזערן, ווייל נישט דאָס האָט ער געמיינט... אפילו ווען איינער פון זיי איז אַמאָל אַ ביסל אומגערעכט, טאָר מען דאָס נישט דערפירן צו קיין קאָגפליקט. ס'איז נישט אין זיין נאַטור געווען אַזוי אַריינצורעדן, איינרעדן און אונטערטעניק זיין, נאָר זי איז אַ קאַפּריזנע, אָבער אַ גוטע, אַ וווילע, וועט ער אַזוי לאַנג נאָכגעבן אירע קאַפּריזן, ביז זי וועט אים פאַרשטיין...

ער האָט דאָך שוין אָנגעהויבן אַ קליין ביסעלע מורא צו האָבן, זי איז צו האַסטיק אין אירע פאַרלאַנגען און באַשלוסן, זי איז אָפט זייער נישט אויסגערעכנט און אין דערזעלבער צייט אַ סך מאָל איינגעעקשנט, דרייסט און נישט פאַראַנטוואָרטלעך.

דוד וויקעל מיט זיין קאָמפּאַניע זענען אים פרעמד, אָבער זי פילט עס נישט, זי וויל זיך גאָרנישט פאַרטראַכטן וועגן דעם,

זעליג האָט געפילט צו אים אַן עקל פון ערשטן מאָמענט אָן. איינמאָל האָט ער זיך וועגן אים אויסגעדריקט:

— שטענדיק, ווען דער דוד וויקעל וויקלט זיך אַרום מיר, האָב איך אַן איינדרוק, ווי אַ זשאַבע קריכט צו מיר, אויף מיר. און דאַך איז ער געווען געדולדיק צו אים און צו אַנדערע, ווייל... ווייל אַנקע האָט זיך אַריינגענומען אין זינען אים שלום מאַכן מיט אַלעמען.

— צו וואָס באַדאַרפסטו האָבן שונאים? וועסט די וועלט נישט איבערמאַכן,

איר איז דאָס שטאַרק אָנגעגאַנגען, אַז ער, זעליג, זאָל זיך מיט קיינעם נישט רייסן. גוט! עס קען זיין, אַז זי איז גערעכט: מען באַדאַרף מיט אַלעמען לעבן בשלום, כאָטש זעליגן איז קיינמאָל נישט געגאַנגען אין מלחמה. איז אים ווער געפעלן געוואָרן, פלעגט אים צו אַזאַ איינעם ציען, און פון אַנטיפאַטישע פלעגט ער זיך דערווייטערן. אָבער אַנקע מיט איר זאָרגלאָזער לוסטיקייט האָט אים אַריינגעצויגן אין אַ נייעם קרייז מענטשן, צו אַזעלכע, צו וועלכע זעליג וואָלט קיינמאָל אין זיין לעבן אַליין נישט געקומען. דוד וויקעל איז געווען פון די זעלבע. ער האָט געהאַט געלט און איז אומעטום געקראָכן מיט זיין געלט. ווען אַנקע פלעגט קומען, פלעגט ער זיך שטענדיק געפונען לעבן איר. גראָד אויף אים איז איר גוטמוטיקייט נישט געפאַלן, פון אים פלעגט זי פון צייט צו צייט אָפּלאַכן, חוזק מאַכן, אמת אין אַ לייכטן טאָן, נאָר ער איז נישט אַוועק. צוליב אַנקען האָט זיך אויך זעליג געמוזט האַלטן אין זיין געזעלשאַפט. אַז עס פלעגט קומען שפּעט אין אָוונט, פלעגט ווער אַריינוואַרפן די פראַזע:

— ס'איז לאַנגווייליק, ווער וויל אַ ביסל פאַרברענגען?

— מען דאַרף ערגעץ פאָרן! חברה! ווער איז אַ בעלן צו־גיין אין „באַגאַטעלע?" און כמעט יעדן אָוונט פלעגט זיך אויס־

— סטאַך! קום צו מיר אַביסל, וויפיל איז דער שיעור צו אַרבעטן?

זיצט ער לעבן איר און גלעט איר קאַפּ. זיי רעדן אַרום די פאַרגאַנגענע טעג, זיי דערמאַנען קליינע אינצידענטן צווישן זיך און בעטן זיך איבער. זיי דעררעדן זיך צו דאָס טיפסטע, זיי פאַרשטייען שוין.

— דו ווייסט, סטאַך, אַז דיין שרייבער-קלוב מיט דער חברה האָבן מיך שוין שטאַרק דערעסן.

— און מיר מיינסטו זענען זיי אַלע ליב? ס'איז אָבער פאַרפאַלן, ביז אַ צייט. איך וועל זיך נאָר צו עפּעס דערשלאָגן, דאַמאָלס פאַרלאָזן מיר ביידע וואַרשע. וועסט זען, מיר וועלן וואַנדערן איבער דער וועלט

— ווען? ווען וועט עס שוין געשען?

פון דעם איינציקן געדאַנק, אַז זיי וועלן אַוועקפאָרן, ווערט זי שטאַרק אויפגעלייגט. זי כאַפּט אַרום זעליגן און נעמט אים קושן.

— מיר וועלן פאָרן פון שטאָט צו שטאָט, פון לאַנד צו לאַנד, אומעטום זיין, אַלצדינג זען. דאָס איז דאָך דאָס בעסטע.

— האָסט מיין נאַטור און מיינע פאַרלאַנגען, אַנקע!

— יאָ, דו טראַכסט אויך אַזוי?... וואַנדערן אָן אַ סוף.

— אַנקע, ווען דאָ אין וואַרשע וואָלט אונדז געווען בעסער, ווען דאָ, צי אין אַנדער לאַנד וואָלט מען מיר אַוועקגעגעבן דעם שענסטן פּאַלאַץ, אַ טראָן, אַ קרוין... און מען וואָלט דערפילט אַלע מיינע פאַרלאַנגען, מיט דעם איינציקן באַדינג, איך זאָל בלייבן שטענדיק אויף דעם זעלבן אָרט, שטענדיק דאָ בלייבן און נישט טראַכטן, נישט חלומען, נישט רייסן זיך אין דער אומבאַוווסטער

מיט וועמען מען גייט פאַרברענגען. אַלץ איינס, אַבי פאַרברענ-
גען...

עס וועט אָבער אַלץ אַוועק, ווי אַ נישט נויטיקייט, מיט
ליבע וועט ער באַזיגן יענע ווינקעלעך פון איר נשמה, וועלכע
זענען נאָך נישט אינגאַנצן זיינע. ער האָט גאָרנישט געוווסט פריער,
אַז מען דאַרף זי נאָך דרעסירן, צופאַסן צו זיך. ער האָט פריער
געטראַכט, אַז זי איז טאַקע אינגאַנצן זיינע... האָ, האָ... דאַכט
זיך, אַז אין די איידעלע פינגער זענען באַהאַלטן שטעכעדיקע
נעגל. עס פאַרדריסט אים אַ ביסל, ער שרעקט אוּן אין דערזעל-
בער צייט האָט זי אים גענומען שטאַרקער אינטריגירן, פונקט, וו
ער וואָלט איצט אַ נייע אַנקע דערזען. נישט געוואָלט זיך אָפּגעבן
קיין רעכנונג פאַר זיך אַליין, אָבער דאָך געפילט אַ טעמפּן ווייטיק:
דורך איר, מיט איר האָט ער געוואָלט געפינען רויקייט,
זיכערקייט אין איז אַריינגעפאַלן... אַריינגעפאַלן אין גאָר אַ נייער
אומרויקייט.

נישט שטענדיק געפילט דעם ווייטיק, נישט שטענדיק גע-
ליטן פון דער אומרויקייט, ווייל זי האָט געהאַט אַ סך קאָנטראַסטן
און ווידערשפּרוכן אין זיך. אָט ענדערט זי זיך אינגאַנצן און
זי דערנענטערט זיך צו זעליגן, ווי אין די בעסטע טעג זיי-
ערע.

פּלוצלינג ווערן איר נמאס אַלע באַקאַנטע. זאָל ער, זעליג,
אַליין זי בעטן, וועט זי היינט אין ערגעץ נישט גיין. אין אַזעלכע
טעג רופט זי אים די ערשטע אַהיים, אין זייער איינציקן צימער,
וואָס זי האָט איצט צוגעפּוצט מיט בילדלעך, מיט ווייסקייט. זי
פלעגט לייענען און צייטנווייז אָפּרייסן די אויגן פון בוך,
וואַרפן אַ בליק צו זעליגן, וועלכער איז געזעסן און געאַר-
בעט.

וואָלט באַדאַרפט פאַרקומען אַנדערש: עפענען די טיר און אַנ־
וויזן מינקען: „גייט צו אַלדי שוואַרץ יאָר מיט אייער דוד וויי־
קעל, מיט דער „אַאַזאַ". אָבער טאַקע... אַנקע לערנט אים שטענ־
זיק, ער זאָל זיין טאַקטיש, מיט אַלעמען טאַקטיש...

פאַלגט ער זעליג.

ער האָט נאָך קיינמאָל אין זיין לעבן אַזוי פיל נישט גע־
פאַלגט.

עס ענדיקט זיך מיט דעם, וואָס אַלע דריי גייען אַראָפ
אונטן. א יינגער שניי פלאַסטערט אויס די גאַסן, ער, זעליג, שפרייזט
אינמיטן אין ביידע פרויען אונטער זיינע הענט, ווי צוויי פליגל.
איין פליגל באַוועגט זיך לייכט אין מונטערן אָוונט אין דער צווייטער
איז שווער... אָבער מינקע איז זיין אַנקעס בעסטע חברטע, אין מען מוז
זיך איינשפּאַנען אין וועגעלע, וועט עס שמעקט אפילו נישט. דער
שניי, די פרישקייט פון דער לופט, באַמונטערט אים אין עס איז
אים אַלץ איינס: שפרייזן האַסטיק אָדער שפרייזן לאַנגזאַם, אָדער
גאָר זיך אַוועקשטעלן בא א פענסטער און גלאַצן מיט די אויגן
אויף די שיינע שטאָפּן, אויף שיך, אויף שיף וועש, אויף שטריקעכץ...
בא איין פענסטער, באַם צווייטן, אין דאַכט זיך, אז אין יעדער
פענסטער לאָזן די פרויען א שטיקעלע נשמה. די גאַס און אַלץ
וואָס באַוועגט זיך אויף דער גאַס, אַלץ איז ווייס, שטיפעריש.
צוויי צייטונגס־פאַרקויפער, יינגלעך, וואַרפן זיך מיט שניי אין צע־
שטערן דעם סימעטרישן מאַרש אויפן טראָטוואַר, א פערד פון א
דראָזשקע גליטשט זיך אויס און ליגט, ווי גישט אים מיינט מען
דאַס, אויפן פאַרשנייטן ברוק. א סך מענטשן מישן זיך אַריין, זיי
העלפן אויפהייבן דעם פירפיסיקן. עס טומלט דערווייל פרייליך
די גאַס... זעליג כאַפט א פאַרטראַכטן בליק אַרום און ער באַ־
מערקט, ווי דער שניי פאַלט, דער שניי איז א בעלן אַלץ צו
פאַרשיטן, פאַרדעקן. מיט א גלייכגילטיקייט דציקט צו דער שניי

וויטקייט... ניין, איך וואָלט עס נישט אָנגענומען. איין אָרט צום לעבן איז געגליכן צו אַ לעבעדיק קבר.

זיי זענען געווען די נאָנטסטע אין אויסרעדן זיך. עס זענען געווען גוטע שעהן... נאָר וויער קלאַפט עס? מינקעס שפּיציק נעזל רוקט זיך אַריין אין דער האַלב-געעפנטער טיר...

— גוטן אָוונט! מען מעג אַריין? דאָס איז גלאַט אזוי געפערעגט, צי מען מעג אַריין. וועט מען זאָל נישט טאָרן, וואָלט זי אויך אַריינגעקומען. זי נעמט זיך גלייך צו אַנקעס:

— וואָס איז דאָס מיט דיר? אַנקע! מען זעט דיך נישט אין ערגעץ, מען הערט דיך נישט אין ערגעץ. אַלע פרעגן זיך וועגן דיר.

— יאָ? — זי פרעגט עס נייגעריק און ציט זיך פאַלד צוריק. — „זיי האָבן מיך שוין אַלע דערעסן".

אָבער מינקע אַרבעט און דרייט מיט צינגל, זי דערציילט אַלע לעצטע נייעסן: זי וויסט געווי, וועלכע פרוי עס איז נישט טייַ דעם מאַן און וועלכער מאַן עס לויפט נאָך אַנדערע פרויען אין אין די דערציילונגען שווימט זי, ווי אַ פיש אין וואַסער, זי וויסט אויך צו דערציילן, אַז דוד וויקעל האָט געקויפט אַ וואַלד, פֿאַר וועלכן מען גיט אים שוין פאַרדינסט צען טויזנט דאָלאַר. און אַנקע וואַרפט אַריין:

— אַ מזל פון אַן אידיאָט...

נעמט אים מינקע אוגטער איר שוץ. דוד וויקעל איז גאָר נישט קיין אידיאָט, ער איז אַ גוטער ברודער, נעכטן האָט ער אַלעמען אייגעלאַדן אין „אָאזא" און האָט פאַרבראַכט ביז פאַרטאָג און היינט גייט מען וויידער ערגעץ. צוליב דעם טאָקע איז זי דאָ געקומען, וויל אָן אַנקען איז אַ שמחה קיין שמחה נישט, וואָס מער זי רעדט, אַלץ מער דערעסט זי זעליגן, ער פילט. וויי אַן אומאַנגענעמע פרעמדשאַפט גובעט זיך אַריין אין זיין וועלטל. די זאַך

קעס פֿלאַן איז, אַז מען זאָל גיין אין רעסטאָראַן „ליעווסקי", דאָרט איז געשמאַק עסן. זיצן זיי שפּעטער אין רעסטאָראַן, קפּלנערס באַדינען... מילך־וויסע סערוועטן, אַ סך עלעקטריש ליכט... ער, זעליג, האָט גאָרנישט געהאַט איצט קיין שטימונג נישט צו אַזא רעסטאָראַן אין נישט צו אַזא עסן. אָבער מינקע האָט יאָ שטימונג אין אפּעטיט... זי כאַפּט די ערשטע די קאָרטע, זי קלויבט אויס, זי איז גאָרנישט קאָרג אויף זעליגס חשבון... פּאַרפּאַלן, אַז מען האָט ליב אַנקען, מוז מען דולדן מינקען.

נאָכן עסן לייגט מינקע פּאָר:

— איצטער גייען מיר אין א קינאָ.

זעליג גיט א קוק אויף אַנקען. זי האָט גאָרנישט קעגן. זי איז שוין לאַנג נישט געווען אין קינאָ.

צווי שעה זיצן זיי אוּן קוקן שווייגנדיק אויפן לייוונט. א טראַגעדיע פון אייפערזוכט: א רייכער, שטרענגער פּעאַדאַל לעבט מיט זיין יינגער פרוי אין זיין אלטן שלאָס. ער איז גליק־לעך. פּאַר אַלעמען שטרענג, פּאַר זיין פרוי גיט ווי א מלאך. ער האָט איר אַלץ אָפּגעגעבן; נאָר זיין יינגן קוזין האָט ער אין חשבון נישט גענומען. זיי כּאַרליבן זיך. דער מאַן דערוווסט זיך, אז בא־אים אין שלאָפצימער גענפינט זי זיין אייגענער קוזין. הייסט ער אָפּלאָזן פון די קיטן א צענדליק ווילדע הינט אוּן אליין קלאָפּט ער אָן אין דער טיר פון זיין... פון זייער שלאָפצימער. דער קוזין ראַטעוועט זיך דורכן פענסטער, נאָר אין פּאַרק כאַפּן אים די ווילדע הינט אוּן צעריייסן אים אויף טויט. א טראַגעדיע ענלעך צו א סך אַזעלכע קינאָ־טראַגעדיעס, נאָר די זאַך האָט גענפילט גוטע אַקטיאָרן אוּן זיי האָבן אַרויסגערופן עטלעכע עכט־דראַמא־טישע מאָמענטן. עס האָט געווירקט.

מינקע איז געווען אַנטציקט, זי האָט באַז אַרויסגיין פון

די דראָזשקע, דאָס פע־ד, אויף די אַקסלן פון די מענטשן לייגן זיך ווייסע, דינע, דיקערע פלאַסטן, און אויף אַנקעס היטעלע, אויף אירע ברעמען, אָבער די אויגן אירע לאַכן צו אים... זיינע... דאַכט זיך, אַז ער האָט אַ רגע געחלומט זיין ווייסן אומפאַרשטענד-לעכן חלום פון נישט זיין, פון רויק-רויקסטן גאָרנישט און אי־בליק דערמאַנט אים ווייטיקלעך, אַז ער איז מיט אייזן צוגעבינדן צום לעבן, מיט בלוטיקע קייטן. זי... זי... ווען ער וואָלט זיך נישט געשעמט פאַר אַנקען, וואָלט ער איצט דאָ אויפן גאַס נאָכאַמאָל גערעדט צו איר וועגן זיין געפיל צו איר...

יעדער צופאַל פון לעבן קען שטעלן אַ וואַנט צווישן זיי, אפילו אַזאַ נישטיקע מינקע, ווי נאָר זי מישט זיך אַריין, ברענגט זי פרעמדשאַפט פאַר זיי ביידע.

ביידע אָרעמס פון די פרויען גיבן אים האַסטיק אַ צי, זיי וועקן אים אויף פון דעם נוצלאָזן טראַכטן.

מען שפּרייזט ווייטער, און עס קומט אויס מאָדנע: אַלע דרי־טוען זיי זאַכן, וואָס איין מינקע וויל. דאָס האָט זי אויסגערופן די ערשטע:

— אַ שליטל!

אויף דער גאַס באַווייזט זיך איינער פון די ערשטע שליטנס, מען מוז זיך אַ ביסל דורכשליטלען. דאָס איז מינקעס פאָרשלאַג, אַנקע האַלט אונטער און זעליג זעצט זיי אַריין אין שליטן. אין די אַלעען, פון די אַלעען, באַרג אַראָפּ צו אַגריקאָלי. דער שליטן פליט, ווי אַ שד. עס פאַרכאַפּט דעם אָטעם, עס איז גוט, עס וואָלט נאָך בעסער געווען, ווען מינקע זאָל אַזוי נישט קוויטשען, ווען זי וואָלט אינגאַנצן דאָ נישט געווען. דערנאָך זאָגט מינקע, אַז דאָס שליטלען זיך האָט זי אויסגעטרייסלט, איינגע-טרייסלט... זי פילט הונגער, אַנקע איז אויך הונגעריק און מינ-

— ווו זענט איר געווען נעכטן? מיר האָבן גוט פאַר-ברענגט.

— און מיר האַבן גוט געשלאָפן, — האָט זעליג געענט-פערט. דערביי האָט ער געפילט אַן אומאָנגענעמלעכקייט פון ווי-קעלס ווייך-פליישיקע האַנט.

אַנקע האָט זיך צוגעזעצט צום טישל, ווו דוד וויקעל איז געזעסן. מינקע איז אויך פונדאַנען נישט אָפּגעטרעטן. זעליג האָט אַרומגעשפּאַצירט פון איין צימער אין צווייטן, גערעדט מיט דעם, מיט יענעם, און ווי שטענדיק נישט געפונען זיך קיין אָרט. פון צייט-צו-צייט פלעגט ער דערהערן אַנקעס טייערע געלעכטער, ער ציטערט אויף, עס דאַכט זיך אים, אַז זיין האַרץ האָט זיך צו-נויפגעגאָסן מיט איר האַרץ, נאָר בשעת זי לאַכט דאָרט אין דער געזעלשאַפט פון דוד וויקעל מיט די אַמעריקאַנער, מיט דער גאַנ-צער חברה, פילט ער דאַמאָלס, ווי זיין האַרץ רייסט זיך, עס וויל מיטלאַכן און עפּעס אַ שווערער אומעט לאָזט עס נישט.

באַ איין טישל האָט מען גערעדט וועגן דער אָרטאָגראַפיע, באַם צווייטן טישל וועגן סיים, נאָר באַ דעם טישל, ווו דוד וויקעל איז געזעסן, האָט מען גענומען רעדן וועגן די צען טויזנט דאָ-לאַר, וואָס ער האַלט באַם פאַרדינען פון וואַלד. זיגמונט, דער טעאַטער-מענטש, איז געשטאַנען אַרום דעם עולם און געריבן די לאַנגע הענט, ער איז נאָר-וואָס פון גאַס געקומען. ער האָט דער-הערט וועגן וואָס מען רעדט, האָט ער מיט זיין שטענדיקן לצנות-טאָן אַריינגעשריגן און צוגעוווּנקען דערביי צו וויקעלן:

— אַ ווויל מלחמהלע, אמת?

מען האָט אויפגעהויבן אויף אים די אויגן, מען האָט גע-לאַכט:

— זיגמונט! וואָס מיינט איר דערמיט.

קינאָ הויך אויפן קול גערעדט וועגן די העלדן פון דער טראַגע-
דיע. אַנקע האָט צוערשט געשוויגן, שפּעטער האָט זי זיך אָנגע-
רופן:

— ס'איז טיראַניש, לאָזן אַ מענטש צערייסן פון הינט.

דערויף האָט זעליג געענטפערט:

— בשעת מען האָט ליב גיט מען אַלץ אָפּ. ווען איינער
קומט און נעמט צו דיין גליק, דאַמאָלס...

— וואָס דאַמאָלס? ביידע פרויען האָבן אָנגעשטעלט אויף
אים די אויגן.

— דאַמאָלס מעג מען באַ אַזאַ איינעם אַלץ אָפּנעמען.

— און דו וואָלסט אויך אַזוי געהאַנדלט? אַנקע האָט עס גע-
פרעגט אין שפּאַס, און אין זעלבן שפּאַס-טאָן האָט זעליג געענט-
פערט:

— איך?... איך האָב נישט קיין פּאַרק, קיין ווילדע הינט,
איך וואָלט אפשר אַליין געוואָרן דער הונט... מען האָט זיך אויס-
געלאַכט פון זיין ענטפער, ער האָט אויך געלאַכט.

נאָכן קינאָ זענען זיי אַוועקגעפאָרן אין שרייבער-קלוב.

פאָרנדיק, איז מינקע געווען אין זיבעטן הימל. זי האָט זיך
אַרויסגערעדט: אין שרייבער-קלוב וועט מען עמעצן „פּאַקן", מען
וועט נאָך היינט גיין פאַרברענגען... זי האָט געהאַט אַ טייערן
טאָג, די מינקע.

געקומען אין שרייבער-קלוב.

דאָ איז איצט געווען זייער טומלדיק, אין דער שעה קומט
מען פון טעאַטער. אַלע טישלעך זענען געווען פאַרנומען. דוד
וויקעל איז אויך געווען, ער האָט זיך אויפגעהויבן, בשעת ער האָט
דערזען אַנקען, געדריקט און געקושט מיט הכנעה איר האַנט, זע-
ליגן געדריקט די האַנט און געפרעגט:

דאַרף ער צו אַרבעטן, חייל פאַר דער אַרבעט מוז ער באַקומען געלט, געלט פאַר איר — פריער האָט ער אַזוי פיל נישט באַדאַרפט, און דאַך האָט זי זיך אָנגערופן:

— איך וויל זייער פאָרן, אָבער דו ביזט מיד.

— מיד? ניין... דער נאַרישער שטאָלץ פון אַ מאַן האָט זיך אין אים אויפגעוועקט. ניין, ער איז נישט מיד...

און זיי זענען געפאָרן אונטער דער שטאָט, כמעט פאַרפרוירן געוואָרן.

צוויי דראָזשקעס. זעליג, אַנקע, מינקע דוד וויקעל און צוויי אַמעריקאַנער. איינער פון די בערדיטשעווער יענקעס האָט יעדער רגע צוגעזונגען מיט אַ געמאַכטן אַקצענט.

— באַ אונדז אין אַמעריקע פאָרט מען נישט מיט אַזעלכע דראָזשקעס... אויטאָמאָבילן האָבן מיר.

— באַ אונדז אין אַמעריקע...

אין „שעליאַנקע" איז געווען אַ גרויסער עולם. אָפּגעריסן זיך פון אַלץ און אָפּגעזונדערט פון דער שטאָט, האָבן זיך מענטשן געלאָזט ווילגיין, מוזיק האָט געשפּילט און פאָרלעך האָבן גע-טאַנצט. אַנקע האָט געזאָגט, אַז זי וואָלט אויך געוואָלט טאַנצן, נאָר פון זייער גרופּע האָט קיינער נישט געקענט די טאַנץ-תורה, האָט מען זיך געמוזט באַגנוגענען מיט שוואַרצע קאַווע און בענעדיקטין. איין מינקע האָט געוואָלט עסן. זעליג האָט גענומען לאַכן: מיט עטלעכע שעה צוריק האָט זי דאָך אַזוי זאָט אַריינגעגעסן. איצט האָט זי ווידער באַשטעלט און אויפגעגעסן אַ גרויס שניצל, זי האָט עס געשלונגען מיט גרויס אַפּעטיט, פּונקט, ווי זי וואָלט שוין דריי טעג נישט געגעסן. דערנאָך קאָמפּאָט, דערנאָך טיי מיט ביסקוויט, קאַ ע, בענעדיקטין, סאָדע-וואַסער, און זי האָט ווידער געקוקט

— גאָרנישט. . . א ווייל מלחמהלע, ווען וואָלט אזא מענטשל ווי וויקעל, געחלומט פון צען טויזנט דאָלאַר?

קיינע־באַליידיקט זיך נישט אויף אים, מען פאָדערט פון אים גאָרנישט, א רעכטאָזער, האָט ער מער רעכט פאַר אַלעמען אין זאָגט אמאָל גאַנץ שארפע אמתן אין די אויגן.

באַלד רוקט ער זיך אָפּ פון דער גרופּע, ער באַמערקט זעליגן אין רוימט אים איין א סוד, וועלכן נישט נאָר זעליג אַליין הערט אויס:

— די מעשה מיט די צען טויזנט דאָלאַר איז א ליגן, איך וויל אים נישט כאַפּן בא דער האַנט, נאָר די גאַנצע זאַך איז א ליגן...

— פון וואַנעט וויסט איר דאָס, זיגמונט!

אויף דעם ענטפערט ער מיט די אויגן, וועלכע נעמען האַסמיך פינטלען:

— ער איז א ליגנער, א בלאַפער... פאַרלאָזט זיך אויף מיר.

און ער גייט צו צום בופעט, זיגמונט, ער שלעפט ארויס א בייגל און נעמט קייען.

בין שפעט אין דער נאַכט אַריין בטלט מען אָפּ, זעליג פילט זיך מיד, ער האָט היינט אביסל געארבעט, אביסל זיך ארומגעשלעפט. מאָרגן באַדאַרף ער א סך אַרבעטן און דאָ הייבט זיך אויף אנקע, זי גייט צו צו אים און זאָגט:

— זיי פאָרן אין „שעליאנקע". זיי ווילן, אז מיר זאָלן מיטפאָרן. מיט א גוטן טאָן פרעגט זעליג בא איר:

— דו ווילסט פאָרן? אין זיין טאָן איז געווען האָפנונג, בקשה... זי האָט אים, דאכט זיך, דערפילט, אז ער איז מיד, אז די גאַנצע געזעלשאַפט איז אים נישט צום האַרצן, אז מאָרגן בא-

דעם ריח פון „בענעדיקטין" אויף אירע ליפן און ציטערט אויף:
זייער פרעמדער ווין, פאַר זייער מלחמה-געלט... וואָס טוט זיך
דאָ? נישט אין זיינע נעצן פלאַנטערט ער זיך. מען באַדאַרף צַב-
דערש לעבן... אַנדערש, אַנדערש...

אין דער קאַרטע אַריין, טאָמער איז פאַרהאַן עפּעס אַ גוטער נאַש.

עטלעכע שעה זענען זיי דאָרט אָפּגעזעסן. פאַרבראַכט ? ניין. עס האָט זיך נישט געקלעפּט. די אַמעריקאַנער האָבן גענו־רשעט מיט זייער אַמעריקע, דוד וויקעל מיט זיין וואַלד. אַנקע האָט אויסגעטרונקען צוויי גלעזלעך ליקער און דער קאָפּ האָט זיך איר פאַרדרייט, זי האָט זיך אָנגעשפּאַרט אין זעליגן און די ערשטע אָנגעהויבן בעטן, מען זאָל שוין פאָרן צוריק אַהיים.

קאַלט איז געווען דער ווינטער־פאַרטאָג, ווען די צוויי דראָזשקעס האָבן זיך געשלעפּט אויף דעם גליטשיקן שאָסיי צוריק קיין וואַרשע. קיינער האָט נישט גערעדט מיטן אַנדערן, ווייל ס'איז זייער קאַלט געווען, אויף אַלץ איז געלעגן די אומהיימ־לעכע פראָסט.

זעליג האָט געטראַכט אין זיך: „צו וואָס האָט מען עס גע־דאַרפט ?" וואָס פאַר אַ פרייד האָט אים געגעבן די צעהרגעטע באַכט ? וואָס פאַר אַ פרייד האָט אַנקע פון דעם געהאַט ? אָט עפנט זי איר מויל און גענעצט, די פראָסט כאַפּט צו די וואַ־רעמע פּאַרע, וואָס גייט פון איר מויל...

אינדערהיים, אין וואַרעמען צימער, האָבן זיי אָפּגעלעבט און דאַכט זיך, אַז זיין גליק קומט צוריק, ווען זי רעדט אַרויס:

— זיי האָבן מיך שוין דערעסן, די אַמעריקאַנער מיט דעם וויקל, מער פאָר איך נישט מיט זיי.

זעליג ווערט דרייסטער:

— און אַלץ איז שולדיק די מינקע, אַ גאַנצן טאָג האָט זי מיט אונדז קאָמאַנדעוועט.

— וואָס איז זי שולדיק ? זי איז יינג, זי וויל לעבן...

וועגן מינקען טאָר מען נישט רעדן... אַ חברטע.

ווען זיי לייגן זיך שלאָפן, קושט זי זעליג. ער דערשפּירט

נעוען בלייך, די אויגן פאַרגרעסערט... זי איז אין צימער נישט נעוען אַליין, מינקע האָט זיך דאָ אַרומגעדרייט.

— וואָס טוט זיך דאָ?

— וווּ ביסטו געוען? אַנקע!

זי האָט אים צוגעפון צו זיך נענטער, דערלאַנגט אים שווייגנדיק א מאכטלאָזע האנט אין געבעטן אים, ער זאָל זיך זעצן לעבן איר. האָט ער זיך געזעצט, געקוקט אויף איר אוין געקוקט אויף מינקען, ער האָט געוואַרט אויף אַן אויפקלערונג, ער האָט געפילט, אַז עפעס אומגעוויינטלעכס האָט פאַסירט אוין האָט מורא געהאַט צו פרעגן, ער זאָל נישט דערהערן קיין אומגליק.

מינקע האָט זיך שווייגנדיק אַרויסגערוקט פון צימער, ער האָט זיך צוגערוקט נענטער צו אַנקען אוין קוים אַרויסגערעדט:

— פייניק מיך נישט אוין זאָג, וואָס דאָ איז פאַרגעקומען?

— איך בין געוען בא א דאָקטאָר, — האָט זי אַנגעהויבן אוין זיך אָפגעשטעלט.

— וואָס פאר א דאָקטאָר? וואָס? ווען? ער האָט זיך געשטאַרקט, געשווינגן אוין געוואַרט.

דערנאָך האָט זי דערציילט: זי האָט אים פריער נישט געוואָלט זאָגן, זי וייסט דאָך זיין לאַנ ער ארבעט אזוי פיל אוין קיין געלט איז נישטא, זיי לעבן אין איין צימער, וי קענען זיי זיך דערלויבן צו האָבן א ל ג?...

זי איז געוען בא א דאָקטאָר, זי וועט שוין קיין קינד איצט נישט געבירן.. קינד, דאָקטאָר, קינד... עס האָט אים בייז געמאַכט קלינגען אין דער נשמה, עס זינקט דאָס הויז, די וועלט, עס פאַלט עפעס איין... גאָט מיינער!

IX.

אַוועק פון שטאָט...

איינמאָל איז זעליג לאַנג געווען באַשעפטיקט אין שטאָט. ער האָט געמוזט זיין אין אַ רעדאַקציע, איבערקוקן קאָרעקטורן אין אַ דרוקעריי. אַנקען האָט ער שוין עטלעכע שעה נישט געזען. ווען ער איז געקומען אין שרייבער-קלוב אויף מיטאָג, איז ער געווען זיכער, אַז ער וועט זי דאָ טרעפן. זי איז נישט געווען, איז ער אַוועק אַהיים — אַנקע איז נישטאָ. האָט ער זיך אומגעקערט צוריק אין שרייבער-קלוב און געוואַרט אויף איר. עס איז אַוועק אַ צייט, זי איז נישט געקומען. איז ער געוואָרן זייער אומגעדולדיק און אומרויק, ער האָט גענומען אַרומשפרייזן איבערן שרייבער-קלוב, נישט געפונען זיך קיין אָרט.

עטלעכע מאָל איז ער געלאָפן צו זיך אַהיים, געזעסן, געוואַרט און זיך נישט דערוואַרט. ערשט פאַרנאַכט, ווען ער איז ווידער געקומען אַהיים, האָט ער זי געפונען ליגנדיק אויפן בעט. זי איז

אוּן דאַכט זיך, אַז דאַמאָלס איז דאָס געווען צום ערשטן מאָל, וועַן ער האָט נישט טראַכטנדיק אַ טראַכט געטון דעם בי־טערן געדאַנק: „איך בין אַריינגעפאַלן". דאָס, וואָס זי האָט הייַנט אַפּגעטון איז נישט אינגאנצן איר שולד. זעלינג האָט פאַרשטאַנען, אַז מינקע האָט דערצו דערפירט, ער האָט אָבער נישט געוואָלט, נישט געקענט אוּן נישט געטאָרט רעדן איצט וועגן דעם — אַנקע איז בלאַס געווען.

דידאָזיקע נאַכט איז ער נישט געשלאָפן. געראַנגלט זיך מיט זיין אייגענעם צאָרן, דערפילט זיך קליין, נעבעכדיק, אָרים... געחלומט, פאָרגעשטעלט זיך דאָס בילד, ווי ער שפּאַצירט מיט זיין אייגן קינד, ווי ער שפּילט זיך מיט זיין קינד... אין אַלע שוואַר־צע בילדער פון זיין פאַרגאַנגענהייט האָט זיך איצט דאָס אויסגע־טראַכטע בילד פון אַ קינד אַריינגעריסן, ווי אַ ליכטיק זונעלע. ער האָט זיך געבוימען בעטן בּא זיך אַליין, געזוכט גלויבן, מיט אין זיך, אָנגעכאַפט זיך אין מאָרגן... יאָ, מער וועט עס נישט געשען. ער וועט רעדן מיט אַנקען, שפּעטער, וועַן זי וועט זיין פעסטער בּא זיך, ער וועט אויפוועקן אין איר מער פאַרטרויונג צו זיך, ער וועט אַרבעטן נאָך מער, זיי וועלן אַוועקפאָרן פונדאַנען, פון מינקען, פון שרייבער־קלוב, פון די אַלע נודנע פאַרווייל־גען...

נאָר די אַלע, אַליין פון זיך אויסגעטראַכטע, האָפנונגען האָבן זיך געוויקלט אין שוואַרצע וואָלקנס. אַ גאַנצע נאַכט האָט ער זיך געפייניקט אוּן זי איז... רויק געשלאָפן.

אינדערפרי, וועַן זי האָט זיך אויפגעכאַפּט, האָט זי אים גלייך געפרעגט:

— ביסט אויף מיר נישט בייז?

ער האָט געקוקט אויף איר מיט טרויעריקע אויגן אוּן גע־

ער האָט פֿאַרביסן די ליפּן און קיין וואָרט נישט געקענט אַרויסרעדן. האָט זי ערשט געטומלט וויינען און רעדן:

— ביסט בייז אויף מיר, וועסט מיך אַרויסטרייבן, וועסט מיך מער נישט ליבן...

לעבן אים איז געלעגן זיין בלאַסע אַנקע... זיין אַנקע... דאַכט זיך, אַז זי ווערט אים פרעמד. ניין! ער האָט קיינעם נישט אין לעבן, קיינעם נישט... שרעקלעך געווען צו טראַכטן פון דעם, וואָס איז פאַרגעקומען, אַבער דער אויסגעליטענער, אייביק אייגנאַמער זעליג האָט זיך געטומלט כאפן פאר אַ שטרוילע.. וי אַזוי האָט זי געוואָגט? פאר אים, צוליב אים האָט זי דאָס געטון, ער אַרבעט אַזוי פיל און קען זיך נישט דערשלאָגן צו מאַכן א בעסער לעבן, אַרויסציען זיך פון דעם ענגן צימער, פון די שלעכטע באַלעבאַטים אַוועקגיין. זי איז אויסן געווען נישט מאַכן שווערער זייער לעבן, אַבער...

— פארוואָס האָסטו מיר גאָרנישט דערציילט? ס'איז דאָך געווען אויך מיין קינד... מיין לעבן.

— איך האָב געמיינט, אַז אַזוי וועט זיין גלייכער.

ער האָט געוואָלט רעדן, פרעגן, שילטן, עס האָט אין אים געשטורעמט, נאָר פון אירע אויגן האָט אַרויסגעקוקט איר פאַרצווייפלונג, אונטערטעניקייט, געטרייהייט, זי האָט געוואָלט א גוט וואָרט פון אים, אַ צייכן, א רמז, אַז ער איז איר מוחל.

ער האָט אַרויפגעלייגט די האַנט אויף איר קאָפּ, זי האָט געכאפט קושן די האַנט און זי פאַרגעסט דערביי מיט טרערן... שלום? זאָל זי זיך טראַכטן, וואָס זי וויל, אים איז שווער געווארן מיט איר אָפּנהאַרציק צו זיין. אויסגעדאַכט האָט אים, אַז פון היינט אָן וועט ער זיך שוין מוזן באַהאַלטן מיט זיינע אינערלעכונגען... וויל עס איז נוצלאָז, וויל זי האָט אים נישט אָנגעהויבן צו פאַרשטיין, וויל זי ציט ערגעץ אין אַ צווייטער זייט.

ייִנג — זאָל זי זיך אויסטאַנצן. זי איז יינג און זי וויל בלייבן בּאַ דער יוגנט. אָט שטייט זי אַנטקעגן שפּיגל, בּאַוווּנדערט זיך אַליין און וואַרפט אַרויס אַ פּראָזע:

— וואָס? קינדער געבורן? אזא פיגור פאַרלירן?

דער שפּיגל האָט איר אָפּגעענטפערט מיט איר זאָרגלאָזן שמייכל. זעלביג האָט אָבער פון די ווערטער אויפגעציטערט: מיט עטלעכע טעג צוריק האָט זי אים געזאָגט, אַז צוליב אים האָט זי קיין קינד נישט געוואָלט האָבן, ווייל זיי קענען זיך איצט נישט אייַנאַרדנען. ער האָט שוין געטראָגן אין זיך אַ שרעק, אַ מורא... און נישט געוואָלט זיך אַליין אָפּגעבן אַ קלאָרן חשבון.

אָנקע פון די ערשטע עטלעכע חדשים, מיט איר שפּילעוודיקייט, מיט אירע בליקן, וואָס פלעגן אַריינדרינגען אין זיין נשמה, איז איצט גאָר אַן אָנדערע געווען. זי האָט געקוקט אויף אים, ווי אויף אַזעלכן, וואָס גיט נאָך אַלע אירע קאַפּריזן...

אין זיין נאַכגיביקייט איז מער געווען צוליב האַרמאָניע, צוליב רויקייט, צוליב שלום... זי האָט עס אפשר אָנגענומען פאַר אַ שוואַכקייט פון זיין זייט.

זי האָט געפילט, אַז ער האָט צו איר דאָס שטאַרקסטע געפיל און מיט דעם געפיל זיינעם האָט זי אים געוואָלט האַלטן, אויפטערטעניק מאַכן, און דאָמאָלס, ווען זי פלעגט באַמערקן, אַז אויך ער האָט עקשנות, אַז ער ווערט אויך שווייגנדיק און אייגנזשפּאַרט, דאָמאָלס פלעגט זי מאַכן אַ טריט צוריק... אַ שמייכל, אַ קוש און עס פלעגט ווערן שלום. נישט געפילט האָט נאָך דאָמאָלס זעלביג, אַז זיי הייבן זיך אָן נאָרן ביידע.

שפּעטער איז געקומען צו אַ קליינער איבערקערעניש: זיי זע. בען אָפּגעפאָרן פון ווארשע ק"ן קאַזשמערזש, און געקומען איז עס צוליב אַ שמועס מיט קאָסאָווסקין, ווען האָט אַ פּאָר טעג גע- וויילט אין ווארשע.

נומען שטראָפן מיט אַ געמאַכטער גוטמוטיקייט. זי האָט זיך כסדר פאַרענטפערט:

— צוליב דיר האָב איך דאָס געטון, דיר איז דאָך אַזוי אויך שווער.

געלאָזט זיך פון איר איינרעדן, געוואָלט זיך אַליין איינרעדן, נאָר געפילט, אַז זי איז אים מיט עפּעס פרעמד און מיט פרעמדע קען ער נישט זיין אויפריכטיק.

אין זייער רעדן האָט זי זיך אויסגערעדט:

— דו מיינסט איך בין איינע, אַלע טוען דאָס... און זי האָט גענומען אויסרעכענען כמעט אַלע באַקאַנטע פרויען... זעליג האָט ביטער געשפּאַסט:

— אַלע? מען גייט צום דאָקטאָר, ווי מען גייט צום פרי זירער, ווי צו דער מאַניקירשע... אין איין סעקונדע ווערט עס באַ-שלאָסן... יאָ געבוירן, נישט געבוירן.

אין די ווייטערדיקע טעג איז ער אַרומגעגאַנגען, ווי נישט אויף זיינע פיס... שווער געווען אַליין פאַר זיך קלאָר צו מאַכן די אייגענע לאגע, די אַלע לעצטע וואָכן, וואָס זי רייסט זיך אַזוי [illegible] פאַרגעניגן, צום טומל, צום פאַרברענגען, דער לעצטער פאַקט מיטן דאָקטאָר... דאָס אַלץ האָט צונישט געמאַכט זיין אויסגע-חלומטן געדאַנק פון אַ פריינט, פון אַ שותף צו זיין לעבן... פון זיין באַהאַלטענעם ווינקעלע האָט זי אים אַרויסגעצויגן, צוריק אהין אַריין איז אוממעגלעך, ער האָט אָנגעהויבן לעבן מיט אַ פאַר-לוירענעם גלייכגעוויכט, קירעווען מיט זיך האָט ער ווי-נישט איז שטענדיק געקענט, קירעווען מיט איר, מיט זיי ביידן צוזאַמען... דאָ האָט זיך געדאַרפט אָנהייבן אַ קונציקע זשאָנגלעריי. שטענדיק וויסן, וואָס צו פאַרשווייגן און אויף וואָס צו רעאַגירן, ווייל זי האָט אָפט אָנגעהויבן ברוגז צו ווערן און גאַנצע טעג אָפּשווייגן, האָט ער אַליין שוין געוואָלט, זי זאָל זיך גיין ווייל̇ן, יאָ, זי איז

אים אַ רוף טון מיטן נאָמען „וויסט", פלעגט דער הונט אויפהייבן די אויגן צו קאָסאָווסקיס אויגן מיט אַ קאַלטן בליק, זאָל ער נאָר אָנווייזן אויף וועמען, וועט דער כלב זיך וואַרפן.

זיי האָבן ביידע אויסגעזען, קאָסאָווסקי מיט זיין כלב „וויסט", ווי פון איין שטיק אויסגעגאָסן.

ווען זעליג מיט אַנקען זענען אַהיימגעקומען באַנאַכט, האָט זי פלוצלינג דערמאָנט קאָסאָווסקיס נאָמען.

— דו האָסט באַמערקט, סטאַך! אַ בייזקייט באַ אים, ער איז קאָרעקט, איינגעהאַלטן און דאָך בייז.

אויף דעם האָט זעליג געענטפערט:

— ווער קען וויסן, וואָס באַ אַ קראַנקן מענטש טוט זיך אין דער נשמה.

—און באַ אַ געזונטן מענטש ווייסט מען עפּעס... אַלע זענען באַהאַלטן, אָט ביסטו אויך לעצטנס אַזוי אָפט שווייגנדיק... האָסט מיך שוין נישט ליב? סטאַך!

זעליג האָט טיף אין אירע אויגן אַריינגעקוקט: פאַרהאַן אַן אינסטינקט-מאָמענט, ווען דער מענטש פילט דעם צווייטן מענטשן דורך און דורך, אַלץ איינס, צי יענער ווייזט אים אַרויס פריינטשאַפט אָדער פאַלשקייט און דאָך ווערט דער מאָמענט נישט פאַרהאַלטן, ער לויפט אַוועק, ער באַהאַלט זיך אונטער אַ דיקן שלייער, ווייל עס ווילט זיך אַליין נישט קיין קלאָרקייט, עס ווילט זיך נישט וויסן דאָס, וואָס מען ווייסט שוין. ווען אַנקע האָט איצט צו אים געוואָרפן עטלעכע ווערטער, האָט ער אויף אַ רגע דערפילט דעם קאַץ-און מויז שפּיל, נאָר זי האָט איצט געהאַט אומשולדיקע גוטע אויגן פון וועלכע עס האָט מ[illegible]ייט אַראָפּגעקוקט, טרייהייט, פריינטשאַפט און אַ פונק פון חרטה. דאַכט זיך: די פריערדיקע אַנקע.

ער איז געקומען פון אַטוואַצק מיט אַ הונט פון דער וואָלף-
ראַסע, אין אַ בעקעשע מיט אַ גרוי-קאַראַקולן היטל, ער האָט
נישט אויסגעזען, ווי קיין יידישער שרייַ-
בער. דאָס פנים זיינס... פונקט, ווי ער וואָלט אַ מאַסקע אַרויפ-
געצויגן. רויק, אַן אייז-קאַלטע רויקייט. מען האָט פריער אויך גע-
האַט דרך-ארץ פאַר אים, פאַר זיין רויק-זיכערן טאָן. איצט איז
דער דרך-ארץ נאָכמער אויסגעוואַקסן.

זעלביג האָט אים אַ צייט נישט געזעסן, פון זומער אָן, איצט
האָבן זיי זיך ביידע ווידער געהאַלטן נאָנט. מיט אַנקעטן האָט קאָ-
סאָווסקי וויניק געריידט, כאָטש זי איז צוגעלאָבן צו אים מיט אַ
שמייכלדיקן פנים, נאָר ער האָט מיט זיין אייגנהאַלטענעם בליק
זי אָפגעקילט. פאַר דער צייט, וואָס קאָסאָווסקי האָט פאַרווילט
אין וואַרשע, האָט ער זיך אינמאָל בריוו פונאַנדערגערעדט, ער
האָט געריידט פון וויסן וויינטער, וואָס האָט זיך אַזוי מאַיעסטעטיש
אייגנעבירגערט אין וואַלד:

— עס איז נישט קיין פרייד אין עס איז נישט קיין טרויער,
אַ וויסע רויקייט גייט אַריין אין דער נשמה אַריין און בויט
דאָרט אירע קאַלטע פעסטונגען, איך באַהאַלט אין די פעסטונגען
מיינע טעג, מיינע שעהן, מיינע רגעס.. אייער לעבן דאָ אין וואַר-
שע זע איך און פיל פונדערווייטן, איך פיל אַלץ, אַלעמען. צייַ-
טונגען דערצייַלן פון דער גאַנצער וועלט, ביכער האָב איך, טראַכטן
קען איך... וואָס פעלט מיר דאָרטן? ער איז געזעסן און געמאָלט
דעם וינטער, קיין וואָרט נישט גערעדט וועגן זיין קראַנק-זיין,
אפילו דאָס, וואָס ער האָט יאָ גערעדט וועגן זיך איז נישט געווארן
שטאַרק אונטערגעצייכנט, פונקט, ווי ער וואָלט גערעדט עפעס וועגן אַ
צווייטן.

דער הונט זיינער, אַ שטיק גרויע בייזקייט, איז די גאַנצע
צייט פֿין אים נישט אָפגעטרעטן, און נאָר דאָמאָלס וען ער פלעגט

— לאָמיר פאָרן. . . זיי האָבן גענומען פלאַפּלען וועגן דעם, ווי קינדער. געחשבונט, געקליבן לאַנג, וווהין צו פאָרן און זיך אָפּגעשטעלט אויף קאַזמערזש. דאָרט באַ דער פאַרפרוירענער ווייסל, אויף די בערג, אין די שמאָלע וואָנוואָזן.

— אָבער ווען ? סטאַך. . .

— כאָטש מאָרגן, קענסט נאָך חרטה האָבן.

— ניין, עס וועט זיין גוט. דאָ האָבן מיך שוין אַלע דער-עסן ; דער אידיאָט וויקעל מיט זיינע שמוציקע נעגל, מינקע. . . אַלע, אַלע. . . מאָרגן פאָרן מיר, סטאַך !

אַ נייע אַנקע. אַ שטיפערקע איז מיטאַמאָל אַרויסגעשפּרונגען פון איר, זי וויל צום שניי, זי וויל זיך שפּילן מיט שניי.

דער געדאַנק וועגן אַוועקפאָרן פון שטאָדט האָט זיי שטאַרק אויפגעמונטערט, אויפגערייצט און דערנענטערט. זעליגן האָט אַ ביסל געשראָקן די איילעניש, מיט וועלכער זיי האָבן זיך ביידע גענומען גרייטן צו דער רייזע, נישט אַריינגעקלערט און נישט פאַרשטאַנען, וואָס דאָס איז אַזוינס : צי זיי אַנטלויפן מיט דעם אַוועקפאָרן פון זיך, צי זיי לויפן צו זיך ?

דער גאַנצער טאָג איז אַריבער אין צוגרייטענישן. זעליג איז אַרויף אין שרייבער-קלוב אָנזאָגן, אַז ער פאָרט אַוועק. ער האָט דאַרט באַגעגנט קאָסאָווסקין, גערעדט מיט אים אַ קורצע צייט. דערנאָך זענען זיי ביידע צוזאַמען אַראָפּ, דער הונט איז נאָכגעגאַנגען. פּלוצלינג האָט זיך קאָסאָווסקי אָנגערופן צו זעליגן:

— איך וועל אייך פרעגן אַ פראַגע, אויף וועלכער איר דאַרפט מיר קיין ענטפער נישט געבן, איך פרעג עס גלאַט אַזוי.

— וואָס אַזוינס ?

— פאַרוואָס רעדט איר גאָרנישט מיט מיר וועגן אַנקען ? פריער, ווען מיר פלעגן זיך באַגעגענען, פלעגט איר זיך אַזוי אָנ-

ער האָט געשמייכלט, ווען זי פרעגט אים: „האָסט מיך שוין נישט ליב?"

— וואָלסט מיך בעסער געפרעגט: „דו האָסט שוין גאָר-נישט?" ניין, אַנקע, טייערע! איך קען אַ סך שווייגן און איך קען אַ סך ליבן, נאָר אַפּטמאָל טראַכט איך, אַז דאָס וואָס איך האָב געוואָלט איז נישט געשען?

— וואָס אַזוינס! סטאַך! רעד קלאָרער...

— איך האָב געוואָלט, אַז דו זאָלסט זיך איינשלייסן אַט אין דעם צימערל, איינשלייסן זיך אין מיין הארץ, וואָס קלאַפט יום-טובדיק פאַר דיר, אין אַלע מיינע פאַרלאַנגען זאָל זיין דיין נשמה...

— אַבער איך האָב דיך ליב...

זי האָט אים מער נישט געלאָזט רעדן, פּונקט, וויי זי וואָלט נישט וועלן הערן דעם אמת. זי האָט אים אַרומגעפלאָכטן מיט אירע הענט, געקושט און געפיסן די ליפּן:

— מיין ייִנגל, מיין נאַריש ייִנגל!

ער האָט דערפילט איר שטייפע ברוסט, איר הייסער אָטעם האָט אים אַנגעצונדן.

אָנגעצונדן האָט זיך א גרויס פלאַם-פייער און פאַרברענט דאָס גרויע בערגל מיסט פון טאָג-טעגלעכע ספקות און דאגות. באַנאַכט אויף דעם געלעגער זייערן האָט זיך וידער דערמאַנט קאַסאָווסקי.

זי האָט געזאָגט:

— ער האָט אזוי שיין גערעדט וועגן ווינטער, מיך אַליין האָט אַנגעכאַפּט א חשק ארויסצופאָרן א ביסל צום שניי, צום שליטן ווייסן שניי... סטאַך! עס וואָלט גוט געווען, אמת?

אים אין די געדאַנקען האָט א שטראָל א בליץ געטון:

— טאַקע, אַנקע! לאָמיר פאָרן.

דע פאַרוווּנדערט „וואָס האָבן מיר דאָ אויפגעטון, צוליב וואָס פאָרן מיר?" נאָר דאָך האָט געניינערט דער ווייסער ווינטער אין שטעטל. די נאַטור האָבן זיי ביידע ליב געהאַט, זיי האָבן גערעדט וועגן דעם ווייסן שניי, וואָס ליגט אויף די בערג און אויף די פעלדער.

— מיר וועלן גיין אַ סך שפּאַצירן, אמת, סטאַך!

— מיר וועלן גיין שפּאַצירן אוז איך וועל אַביסל אַרבעטן, וועסט זען, עס וועט זיין גוט.

אין האַרצן האָט ער געהאַט אַ כוונה, אין וועלכער עס האָט זיך אים געוואָלט שטאַרק גלויבן. ער האָט געטראַכט, טאָמער וועט זי זיך צוגעוווינען צום שטעטל, צו דער רויקייט, דאַמאָלס האָט ער אַ פּלאַן, איננאַנצן צו פאַרלאָזן די שטאָט. זיינע ביכער קען ער שרייבן פונדערווייטנס. זיי וועלן זיך אפשר דאָרט איינלעבן, און דאַמאָלס וועט ער פּטור ווערן פון אַלע סכנות, פון די שטאָטישע שענקען, פון די ביליקע וואַקכאַנאַליעס. ער וועט זיך ראַטעווען און זיין אַנקע וועט בלייבן זיינע, זיינע אינגאַנצן. ער האָט געהאַט אַ געפיל, אַז ער גנבעט זי איצט אָפּ פון אַלעמען, ער אַנטלויפט מיט איר פון דער זינדיקער שטאָט...

ווען זי איז אין וואַרעמען וואַגאָן איינגעשלאָפן, האָט ער געוועבט זיינע חלומות פון אַ טרייען צוזאַמענלעבן מיט איר, מיט דער איינער, וועלכע האָט אים מיט אַ צייט צוריק געגעבן האָפנונג, אַז ער וועט אייביק איינזאַם נישט בלייבן אין לעבן. ער האָט געבויט אין דער פאַנטאַזיע פעסטע פּלענער אויפן... שניי.

באַ אַ קריסטלעכער אַלמנה פון אַ פּאָסט-באַאַמטן האָבן זיי אין קאַזשמערזש אָפּגעדונגען אַ גרויס צימער. דאָס צימער האָבן פריילעך געמאַכט צוויי גרויסע הילצערנע בעטן, ברוינע, אַלט-מאָדישע, מיט אַ סך קישנס, אַ ים מיט קישנס... די ווייסקייט האָט געבלענדט די אויגן, אויף די ווענט זענען געהאָנגען בילדער פון

צינדן און איצט, ווען איר האָט זי שוין בא זיך אין שטוב, איצט שווייגט איר... איך בין אייך דערזעלבער פריינט...

זעליג האָט עפּעס געוואָלט ענטפערן, נאָר קאָסאָווסקי האָט אים אָפּגעהאַלטן דערפון:

— איך האָב אייך דאָך פריער געזאָגט, קיין ענטפער באַ־דאַרף איך נישט, איך וועל זיך באַמיען אַליין דערטראַכטן.

זעליגן האָט זיך איבערגעדרייט פון דער פראַגע די נשמה. אמת! ער רעדט נישט וועגן אַנקען. פאַרוואָס רעדט ער נישט? איר נאָמען פּלאָנטערט זיך אים מיט פרייד און שרעק, מיט האָפּ־נונג און יאוש — קיין גאַנץ געפיל איז שוין נישטאָ באַ אים.

זיי זענען אָפּגעגאַנגען אַ שטיקל וועג שווייגנדיק, אין דעם שווייגן האָט זעליג מער געטראַכט פון קאָסאָווסקין, ווי וועגן זיך און אַנקען. וואָס וויל קאָסאָווסקי, וואָס איז ער אויסן מיט זיינע פראַגן?

— איך וועל אייך אויך פרעגן אַ פראַגע, אָבער איך וויל יאָ אַן ענטפער.

— פרעגט!

— דאָס, וואָס איר האָט מיך געפרעגט, איז דאָס באַ [illegible] פון קנאה און נקמה? אַנטשולדיקט מיין אָפּנהאַרציקייט, מיר זענען פריינט.

קאָסאָווסקי האָט אַ שמייכל געטון און געקוקט זעליגן גלייך אין די אויגן:

— איין פּראָצענט נקמה און די איבעריקע ניין און ניינ־ציק פּראָצענט נייגעריקייט פון אַ פריינט...

געדריקט זיך די הענט און צעשיידט זיך.

אין דעמזעלבן אָוונט זענען אַנקע מיט זעליגן געזעסן אין וואַגאָן, אָנגעקוקט זיך. אַ רגע איז געווען, ווען זיי האָבן זיך ביי־

וויקלט די קעפ מיט גרויסע פאטשיילעס, אפילו די מויערן, די דונדערט־יעריקע, זענען אנדערש אויס מיט די ווייסע שאלן, וואס ליגן אויף זייערע קארניזן, מיט די שנייענע מיצן, וואס זיי האבן אנגעטון אויף זייערע דעכער־קעפ. דער פלומפ אויפן מיטן מארק איז ארומגעפאנצערט מיט דיקן אייז־גלאזור און וועט די ווינטער־זון באלויכט דעם מארק, דימענט דאמאלס דער פלומפ פון אלע זייטן, ווי א פאנטאסטישע שפיגלצייט. וואס מען האט אזעקגעשטעלט פאר אלעמען.

א מאדנע רויקייט, וואס דריקט ביז בענקשאפט צום הארצן, פלעגט זיי ביידע ארומנעמען, וען זיי פלעגן ארויסגיין שפאצירן. א נייע וועלט פאר זיי, נייע מענטשן, מען דארף מיט זיי, פשוטע, גאר אנדערש רעדן, מען דארף אליין אויך נעמען אנדערש טראכטן... נאר דערווייל האט עס אלץ געריבט, געניגערט האט דאס נייע ארט.

זי האט דאמאלס געטראגן א וויס באראשקן מאנטל מיט א וויס היטעלע, עס האט אויסגעזען, ווי זי וואלט פון שניי זיך געמאכט די בגדים. פון פראסט פלעגן אירע בעקלעך זיך צערויטלען. א קוש אין אזא בעקל און עס דאכט זיך דיר, אז דו האסט א ביס געטון א קאלט עפעלע, די זיסקייט דערפילט מען ערשט מיט א רגע שפעטער. עס זענען אין יענע טעג לייכט געווען זייערע געדאנקען, אויף יעדער פינטעלע פון די נשמות זייערע האט זיך צעלייגט די וויסקייט פון ארום. וויט א ביסל איינגעזונען א וואלד, אויף א בארג איז דער וואלר געשטאנען. דער ארויפגאנג איז געווען זייער א שווערער, האבן זיי כמעט יעדן טאג געמאכט דעמזעלבן שפאציר, ער פלעגט שפרייזן דער ערשטער און זי, אנגעהאלטן אן זיין האנט, פלעגט זיך ראנגלען מיט דעם געדיכטן שניי, אין וועלכן אירע פיס פלעגן זינקען, זי פלעגט פאלן און הויך זיך צעלאכן, אפשר דאס אינציקע געלעכטער,

יאגד, באַ די פענסטער זענען געשטאַנען אָלעאַנדערס, פיגורן. די
ברייטע, פאַרעלטערטע אלמנה האָט ליב געהאַט די בלומען, זי
האָט ליב געהאַט דעם קאַנאַרעק, וועמענס שטייגל עס איז געהאָנ-
גען אין אַ צווייטן צימער. דאָס איז געווען אַ קליינער געלער מזיק,
ער פלעגט לאַנגע שעהן זינגען אין אַריינזינגען אין דעם מענטשס
נשמה. אַ צולהכעיסניק, אַזאַ געל ממזרל, האָט ער געוואָלט אַלע
איבערצייגן, אַז דאָס לעבן איז גאָרנישט אַזוי גרוי און שלעכט. . .
מען טאָר נישט זאָרגן, מען דאַרף זינגען.

כאָטש עס איז געווען ווינטער, דאָך האָט זון ליכטיק
געלויכטן און אין זייער צימער פלעגט אַ סך זון אַריינקומען, איצט
ערשט האָבן זיי באמת דערפילט, אַז זיי זענען איינער פאַרן צווייטן.
די וועלט די גרויסע איז געווען ווייט, שטילקייט, ווייסקייט פון
אייגגעלייגטן שניי, פראָסט אין זייער וואַרעמען צימער. זיי האָבן
זיך געמוזט מער אָנקוקן, מער רעדן און מער זיך דערקענען. זי
האָט שנעל צוגעפאַסט דאָס צימער צו איר געשמאַק, דער נייער
פלאַץ האָט זי גערייצט און געמונטערט, עס האָט זיך אים אָנ-
געהויבן אויסדאַכטן, אַז דאָס „פייגעלע" איז זיינס אינגאַנצן, זי
פלעגט אים לאָזן אַרבעטן און אַליין פלעגט זי לייענען אַ סך,
פלייסיק געלייענט און דערנאָך גערעדט מיט זעליגן וועגן גע-
לייענטן בוך.

נאָר דאָס בעסטע באַ זיי איז געווען, אַרומוואַנדערן אין און אוי-
סער דעם שטעטל. מען האָט זיך צוערשט געוווּנדערט, וואָס אַזאַ פאָרל
איז דאָ פלוצלינג אַראָפּגעפאָרן. מען האָט זיי אַ נאָמען געגעבן:
„ווינטערדיקע לעטניקעס" און צוגעוווינט זיך צו זיי, זעליגן האָט
מען דאָ גוט געקענט פון די אַמאָליקע יאָרן. ער פלעגט אָבער
קוים דערקענען זיינע אַלטע באַקאַנטע, די בעל-עגלות און די
פישערס. יעדערער האָט זיך צוליבן ווינטער איינגעוויקלט אין אַ
שעפּסענעם פעלץ, די שטעטלשע מיידלעך גייען אויך אַרומגע-

X.

דזשאס = באנד.

פון מינקען פלעגן אָפט קומען בריוו. יעדע פאַר טעג פלעגט זי לאָזן וויסן וועגן זיך אין וועגן וואַרשע. זעלטן האָט קיינמאָל נישט געפרעגט, וואָס יענע שרייבט, נאָר אַנקע אַליין פלעגט אָפּט דערציילן אין אַמאָל פאַרשוויגן. נאָך יעדער בריוו פון מינקען פלעגט קומען אַן אַנדערע שטימונג אין זייער צוזאַמענלעבן, אויף אַ צייט פלעגט זיך איבערייסן דאָס רויקע לעבן אין עס פלעגט זיך אַנהייבן אַ שווייגן פון פרעמדשאפט. אַן אַ פאַרוואָס, אַ ברוגז, אַ נישט־אַרויסגעזאָגטע בייזקייט. איינמאָל, ווען אַנקע האָט צו זעלטן געזאָגט, אַז מינקע לאָזט אים גריסן, האָט ער געענטפערט מיט אַ לייכטן סאַרקאַזם:

— איך דאַנק איר זייער.

איז זי מאָמענטאָל אין כעס געוואָרן:

— וואָס איראָניזירסטו אַזוי? ביסט נישט טאַקטיש.

— וידער נישט טאַקטיש?

וואָס האָט זיך געהערט אין דעמדאָזיקן וואַלד איבערן וואַנצן ווינ-
טער. שטענדיק, באַם אַרויפקריכן צום וואַלד, האָט זיך אויסגעדאַכט,
אז עפּעס וועלן זיי דאָרט געפינען. צוליב וואָס דען קריכן זיי אין
קלעטערן מיט אַזאַ מאַטערניש אַהין? אַבער דאָ איז די שטילקייט
נאָך שטילער, די וויסקייט נאָך וויסער... דורך אין דורך האָט
זיי די וויסקייט דורכגענומען, אַ גאַנצן טאָג, אויף אַלע וועגן.
דאַכט זיך, אַז די נשמות זייערע לייטערן זיך...

באַנאַכט... אין דעם בּאַרג וויסע קישנס פלעגט דער טאָג
אינגאַנצן פאַרגעסן ווערן...

פּונקט ווי אונטערן שניי זענען פלאַמען געלעגן... אין זיי
פלעגן ברענגען די פלאַמען אַהיים אין ברענען צוזאַמען...

אין דעם באַרג פון די וויסע קישנס...

פאַרטיידיקן זיך פון די אַלע זאַכן. אַ פריינט האָט ער געוואָלט, האַרמאָניע, צושטימונג .. ווו איז דאָס אַלץ?

לאַנגזאַם זינקען זיינע פיס אין פרישן פּוכיקן שניי, די אויגן זיינע פאַלן אויף אַ פאַרבייגייער, אַ צעקנייטשט ייִדיש פּנים, אַ גרויע באָרד און די אויגן אַזעלכע רויִקע, טיפער אין די אויגן אַ קליין פלעמעלע פון איינגעשפּאַרטקייט... ער וויל טראַכטן וועגן דעם ייִד, נאָר זיינע געדאַנקען ציִען זיך אינעווייניק צום האַרצן, ווו עס ליגט זיין ווייטיק. אַלץ איז אין אים געשמידט און געפּענטעט אין דער לעצטער צייט.

ווי גוט, ווי ווויל עס וואָלט געווען, ווען זי גייט צו אים כאָטש איינמאָל צו מיט אָפענע בליקי, מיט אַ ביסל אויפריכטיקער גוטהאַרציקייט, ווען זי וואָלט צו אים געזאָגט:

— מיין גוטער פריינט! מיין אויסגעמאַטערטער וואַנדערער! עס איז אַ שווערע זאַך דאָס לעבן, איך ווייס דיין ראַנגלען זיך, דיין זוכעניש, אָבער זיי נישט פאַרזאַרגט, האַסט געפונען, וואָס דו האָסט געזוכט, איך וועל זיין די, וואָס מאַכט לייכטער דאָס שווערסטע. . . וואָס איז קאַמף, שנאה און קנאה פון שונאים? דאַמאָלס, ווען איינער דערגרייכט דיין נשמה.

אַרויסגעגאַנגען פון שטעטל, געגאַנגען צום וועלדל, ווו זיי פלעגן שטענדיק שפּאַצירן צוזאַמען. די ווייסקייט, דער שניי, האָט דעם וועג אָפענער געמאַכט. עס האָט אים אַריינגעצויגן דער ליכטיקער טאָל, אויפגעמונטערט און אָפּגעטיילט אים פון די שווערע געדאַנקען, וועלכע ער האָט פריִער מיטגעטראָגן אין זיך. ווילנדיק, נישט ווילנדיק, נישט באַטראַכטערהייט האָט זיך באַ אים אַרויסגעריסן אַ פראַזע: „עס איז גוט צו זיין אַליין". נישט באַרעכנט האָט ער דאָס, וואָס ער האָט אַרויסגעזאָגט, ווייל דאַמאָלס, בשעת מען רעכנט, קומט מען צו אַנדערע באַשלוסן. דאָס האָט דער שטומער „איך" גערעדט אַליין פאַר זיך, און איצט, בשעת די שטיל פאַר-

— יאָ...

— אוּן מינקע איז טאַקטיש? זי ווייסט, אַז איך קען זי נישט לייַדן אוּן זי קריכט אין מיין לעבן, ווי אַ שוואַרצע קראַ.

— זי שרייבט צו מיר, נישט צו דיר... וואָס פאַר אַ קראַ? וואָס ווילסטו?

— ווען מינקע וואָלט אין זיך געהאַט איין טראָפן טאַקט, איין ביסעלע פיין-געפיל, וואָלט זי שוין לאַנג באַדאַרפט נישט קריכן צו אונדז, קיין סימן פון זיך נישט ווייזן, אַ מיאוסע נאַטור האָט זי, מיין אַנקע וואָלט באַדאַרפט זיך אויסזוכן אַ בעסערע חבר-טע. מער האָט ער נישט געזאָגט, נאָר עס איז געניג געווען, זי איז אויפגעשפרונגען אַ בייזע, האָט עפעס אַ ברום געטון אוּן איז אַוועק אין צווייטן עק פון צימער. דערנאָך האָט זי געזעמען אַ בוך, געלייענט, צי נישט געלייענט, דאָס פנים אירס האָט זעליג נישט געזען — זי האָט עס מיטן בוך פאַרשטעלט.

אים האָט עס פאַרדראָסן. סוף-כּל-סוף איז ער פאַר איר קיין ייִנגל נישט, ער האָט רעכט אַרויסצוזאָגן, וואָס ער טראַכט, עס איז דאָך אַ סך שענער, ווי באַהאַלטן אין זיך, אוּן צי דען האָט אַזאַ מינקע מער ווערט בא איר, ווי ער אינגאַנצן מיט זיין איבערגע-געבנקייט. ענג איז אים געוואָרן אין דער מינוט דאָס צימער, האָט ער געזעמען דעם פּאַלטאָ זיינעם אוּן איז אַרויס פון שטוב. וועג עמעץ וואָלט אים געפרעגט איצט, ווהין ער גייט, וואָלט ער בא-שטימט געענטפערט, אַז ער גייט איצט צו זיך אַליין, זי האָט אים אינגאַנצן צוגענומען פון זיך... ווו איז זיין נשמה? ווו איז זיין „איך"? מיט עקשנות האָט ער זיך אַליין געבינטן, צוגעפאַסט זיך צו איר, אַבער זי פאַדערט אַלץ מער, אוּן די אַלע ברוגזן אוּן די טאָג-טעגלעכע קאַפריזן... ער האָט שוין באַלד נישט קיין מוט צו

זי בייזערט זיך אוודאי אוּן זי איז געוואכט. שפרייזט ער צוריק, קריכט אַראָפּ פּוּן באַרג אוּן פּוּן ווייטן באַמערקט ער אויף דעם וועג צום וואַלד שפרייזט אַנקע אין איר וויסן מאַנטל. לאַנגזאַם, רויק, קוקט זיך נישט אַרום, זי וויסט, אַז זי וועט אים דאָ געפינען, זי האָט עס געפילט. דערפרייט ער זיך אוּן פאַרגעסט אינגאַנצן דעם פריערדיקן יאוש. גייען זיי אַנטקעגן איינער דעם צווייטן, שווייגדיקע, מיט אַ געמאַכטן ברוגז אוּן וועט ער קומט צו צו איר גאָר נאָנט, בייגט זי זיך האַסטיק איין, כאַפּט אַ הויפן שניי אוּן פאַרשיט אים, באַלד נאַכאַמאָל אוּן נאָכאַמאָל, אין די אויגן, אין די אויערן, אין קאָלנער... ביז ער כאַפּט זי אוּן דריקט צונויף אירע נאַסע הענט...

צו אים שמייכלען אַ פּאָר גוטע אויגן. עס איז גאָרנישט געשען, זיי האָבן זיך נישט צעווערטלט, זיי וועלן זיך קיינמאָל נישט קריגן... קיינמאָל נישט.

וועו זיי זענען אַהיימגעקומען איז שוין טונקל־נאַכט געווען. זיי זענען געזעסן אויף אַ שמאָלער קאַנאַפּע אוּן געוועדט, זעליג האָט דערציילט וועגן זיין נייעם בוך:

— דו וויסט, דו פלאָנטערסט זיך דאָרט אין די שורות, איך וויל מאָלן אַ צווייטע, קוקסטו אַריין אין מיינע אויגן, דו לאָזט נישט צו קיין צווייטע אוּן עס קומט אַרויס „אַנקע".

— טאַקע?

זי דערפרייט זיך, זי וויל ער זאָל שוין לייענען די עטלעכע זייטלעך, וועלכע ער האָט הייַנט אַנגעשריבן. זי רייסט זיך אַראָפּ פּוּן דער קאַנאַפּע אוּן לויפט אָנצינדן דעם לאָמפּ, געדויערט עס בּאַ איר לאַנג, דער לאָמפּ ברענט נישט גוט, וויל זי אַראָפּ־נעמען דאָס גלעזל, ברענט זי דערביי אַפּ די פינגער אוּן דער־לאַנגט אַ בייזן שפרונג:

פרוי־רענע לופט האָט צוגעכאַפּט די אַרויסגעזאָגטע פראַזע, איז דאָך דער אָפּקלאַנג געבליבן אין זיין זכרון און ער האָט שוין, דער קאַמעניעצקי, נישט אויפגעהערט צו טראַכטן וועגן דעם: „עס איז גוט צו זיין אַליין", ווייל עס איז קיין ברירה נישטאָ באַם עמ־פינדלעכן מענטש. זיך אַוועקגעבן איז ער שוין גרייט, באַקומט ער אָבער דעם צווייטן נישט. דאָס איז דאָך נישט מער, ווי אַן איינ־גערעדטע זאַך, דאָס צונויפגיסן זיך מיט אַ צווייטער נשמה. ער איז געגאַנגען אין דעם ווייסן טאָל און איצט האָט ער געפילט, אַז „ער" איז „ער". מיט זיינע געדאַנקען געטראַכט, מיט זיינע אויגן געקוקט און געשלונגען די ווייסקייט, ווי אַ ווייסן וויין... גע־וואָלט זיך בעטן באַ דעם אָפענעם פעלד, באַ דעם שטומען בוים, וואָס איז געשטאַנען אין וועג: „נעמט מיך צו פון אַלץ, פון אַלע־מען, איך בין מיד פון זוכעניש, איך ווייס שוין דעם טרויעריקן אמת פון אונדזער מענטשישער מאַכטלאָזיקייט". שפּרייזנדיק אַזוי, פאַרטיפט אַלץ מער אין זיין אָפּגעזונדערטקייט, האָט ער פּלוצלינג געמאַכט אַ שפּרייז צוריק, זיך דערשראָקן פאַר זיינע געדאַנקען. מיט וועלכער רעכט טראַכט ער אַזוי? ער... ער האָט אַ ווייב, אַ געליבטע, זי האָט בלאָנדע, יינג־מיידלשע האָר, זי האָט טונקל־גרינע אויגן, זי האָט אים ליב, פון אַ צווייטן איז זי אַוועק און צו אים געקומען און איצט איז זי מיט אים אין דעם מאָלערישן שטעטל, מיט אים אַליין."

ער איז געקראָכן אויפן באַרג צום וואַלד, שוין געווען אינ־דערהייך. אויף אַ נידעריק ביימל איז געלעגן אַ ביסל פאַרצוקער־טע ווייסקייט, אַ טרייסל געטון דאָס ביימל, צוויי שנייעלעך זענען אַראָפּגעפאַלן אויף זיינס אַ פינגער, איין מאָמענט: פון די צוויי שנייעלעך איז איין טראָפּן וואַסער געוואָרן... און פון צוויי נשמות?... די שטילקייט איז איצט פאַר אים קיין שטילקייט נישט, ער טראַכט וועגן איר. זי איז געבליבן אַליין אין שטוב,

ליק. שוין גענוג! עטלעכע וואָכן זענען אַריבער שטילע, זאָל בעסער בלייבן אַ גוטע דערינערונג, איידער אַזעלכע סצענעס מיט די אָפּגעבּרענטע פינגער.

זי האָט געפרוווט פּראָטעסטירן און דאָך זיך נישט געלאָזט לאַנג בעטן.

אויף מאָרגן, אַרום צוועלף בּאַטאָג, די זון האָט בּאַדעקט מיט קאָלט דורכזיכטיק ליכט דאָס גאַנצע שטעטל, דער רויטער דאַך פון גרויסן קלויסטער איז געווען פאַרשנייט, נאָר די רויט-קייט מיט דער ווייסקייט האָבן אויסגעזען יום-טובדיק-ערנסט. לעבן זייער טיר איז שוין געשטאַנען אַ בריטשקע, די פּעקלעך שוין אַרויסגעטראָגן, זעליג איז נאָך פאַרבליבן אויף אַ רגע אינעווייניק און אין צווייטן חדר האָט זיך פּונאַנדערגעוונגען דער קאַנאַריק. וואָס האָט געוואָלט דער געלער פויגל? געזעגענען זיך, אַדער באַמוטיקן אויף שפּעטער? וועמען וואָלט קענען רעדן צו אַזאַ פּיצל זינגענדיק לעבן. וואָלט דאָמאָלס זעליג געוויס געזאָגט: „איך וואָלט דאָ גערן פאַרבליבן". אין אַ קליין שטעטל, אין אַ דאָרף, צי אין דער גרעסטער שטאָט, אומעטום קען מען מיט זיך מיטנעמען די וועלט, אַזוי, אַז פון אייגענעם „איך" זאָל גאָרנישט אַפּקומען... נאָר אַנקע האָט אַ חברטע מינקע און די מינקע שרייבט בריוו, אין שטאָט איז פרייַלעך: מאַסקאַראַדן, טענץ, דזשאַס-באַנד. אַלערלייַ אונטערנעמער גרייטן צו פאַר אונדז פאַר-וויילונגען, כאָטש דערוווּרג דיך מיט אַלע פאַרגניגנס...

אויפן וועג, אויף דעם וויסן שאָסיי מיט די הונדערט-יערי-קע ביימער, האָט אַנקע זיך געפרייט, יעדע רגע אויפגעשפּרונגען מיט אַנטציקונג פון די וויסע לאַנדשאַפטן. אַזוי פיל ליכט און וויסקייט, עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז זיי פאַרלאָזן אַ פאַר-בישופט לאַנד.

זי... אין איר פרייד איז שוין געווען „וואַרשע"...

— וואָס האָסטו מיך אַוועקגעשלעפּט דאָ אין דער וויסטע, מיט דעם פּאַסקודנעם נאַפט-לאָמפּ ?

און זי וויינט זיך פּונאַנדער.

איר בייזער אויסגעשריי דערלאַנגט אים אַ שטאָך אין האַרץ.

— איך האָב דיך אַוועקגעשלעפּט ? אַנקע ! וואָס ביסטו מיין שקלאַף ? איך בין געגאַנגען אַנטקעגן דיין פאַרלאַנג און מיין פאַר-לאַנג... אפשר האָב איך געהאַט אַ טעות, קענען מיר מאָרגן צוריקפאָרן.

האָט זי זיך גענומען פאַ־ענטפערן, עס האָט זיך באַ איר אַרויסגעריסן. זי וויל דאָ זיין, זי האָט ליב דעם ווינטער, זי וויל דאָ בלייבן מיט איר סטאַכן, אָפּגעזונדערט פון אַלעמען.

גוט. זי זיצט לעבן אים און ער לייענט, אָבער אין לייענען פילט ער, ווי עפּעס ווערגט אים, ער האָט נישט קיין הנאה פון דעם, וואָס ער גיט איר איבער די פאַרשריבענע זייטלעך פּאַפּיר, וועלכע ער האָט געשריבן מיט אַזאַ פייערדיקן ציטער. ער לייענט און אין די געדאַנקען פּלאָנטערן זיך אים ספקות, אומרויקייטן... ס'איז געווען אַ נאַרישע איינרעדעניש דאָס אַראָפּברענגען זי אַהער. כאָטש ער האָט ליב שטילקייט, ווייסקייט, אָפּגעזונדערטקייט, אָבער זי איז דאָך גאָר אַן אַנדערע וועלט... איין בריוו פון שטאָט, פון מינקען, ווירקט שטאַרקער, ווי אַלע זיינע בענקענישן, ווי אַלע איבערגעגעבענע ווערטער.

צוריק !

— אַנקע ! מיר פאָרן מאָרגן קיין וואַרשע...

זי שטעלט אָן די אויגן, זי וויל, דאַכט זיך, פּראָטעסטירן, נאָר אונטער דעם פּראָטעסט באַהאַלט זיך אַ שטראַל פון האָפנונג, אַ דערפרייונג. זי אַמפּערט זיך :

— וואָס איז דיר איינגעפאַלן ?

— מיר פאָרן מאָרגן קיין וואַרשע, דאָ איז דיר לאַנגוויי-

מיט אַנקען, ער וועט דאָך נישט דערלאָזן, אַז זי זאָל לאַכן פאַר אַנדערע. ניין! ער איז אומעטום מיטגעגאַנגען, ער איז אָן זיין ווילן אַריינגעשלעפּט געוואָרן אין דעם „הוהאַ" פון פאַרווייליונגען, אין רעש פון נאַכט-לעבן. זי, זיין יינג ווייבל, האָט זיך איצט, ווי פון צוים אָפּגעריסן. זי האָט עטלעכע וואָכן פאַרלוירן אומזיסט אין פאַרפרוירענעם שטעטל, געזעסן דאָרט באַנאַכט באַ אַ נודנעם נאַפט-לאָמפּ און דאָ אין די קאַבאַרעטן ברענען אַזעלכע העלע, שרייִק-ליכטיקע לאָמפּן, דאָרט האָט קיינער נישט באַוווּנדערט איר בלאָנדן קאָפּ, די גרינע אויגן מיט די טונקעלע ברעמען... און אויב קיינער באַוווּנדערט עס נישט — צו וואָס באַדאַרף זי איר שיינקייט? יאָ, וועגן איר שיינקייט און שלאַנקן קערפּער פּרוווט אַמאָל רעדן איר מאַן, איר זעליג, נאָר ער איז שוין אַ צו נאָנטער מבין, ער איז דאָך שוין סיי ווי סיי אירער...

זי האָט איצט געלעבט און געאָטעמט מיט איין ווילן: פאַר-ברענגען. די גאַנצע שטאָט, אַ סך טויזנטער מענטשן האָבן אַזוי געלעבט מיט פאַרגעניגנס, די אַלע אויפגעקומענע האָבן זיך אַזוי ווי פון די שטייגן אַרויסגעריסן. אין אַלע רעסטאָראַנען האָט מוזיק געשפּילט, נישט די שטילע פידל, נישט די פלייט, — אַ נייער שרייִקער קלאַנגען-טרעגער איז אויפגעשטאַנען: דער דזשאַס-באַנד... אַ געמיש פון קאַצן-יאָמער, הונט-בילעריי און אָקסן-קולות; וואָס העכער, וואָס ווילדער די קלאַנגען הילכן, אַלץ בעסער און געמיטלעכער פילן זיך די פרעסערס באַ די טישלעך... עס איז געווען אַ מלחמה, מיליאָנען מענטשן זענען אַוועק אין די קברים פון פרעמדע פעלדער... מלאַווסקי, דער יינגער אַרבעטער-דיכטער האָט נישט לאַנג אַזאַ ליד אָנגעשריבן: „דעם וויין, וואָס איר טרינקט, דאָס איז בלוט פון די אומגעקומענע, דאָס געפּרעגלטע פלייש, וואָס איר פרעסט, דאָס איז דאָס פלייש פון די מיליאָנען-קרבנות און מיט דעם „דזשאָס-באַנד" ווילט איר אייער געוויסן

זי וועט באַלד זיין אין שטאָט, זי וועט הערן קאָמפּלי-מענטן, אַלע וועלן אָנקוקן איר ווייס באַראַשקן מאַנטל, אין זעלכן זי זעט אויס אַזוי אָריגינעל, זי האָט שוין גענומען אָטעמען מיט וואַרשע, פון דעם „וואַרשע", פון וועלכן זעליג האָט קיין נחת נישט געוואַרט.

אין שרייבער-קלוב האָט מען זיי באַגעגנט מיט פאַרוווּנ-דערטע אויסגעשרייען, יעדער ניי-געקימענער רופט דאָ אַרויס אַ קורצע פאַרינטערעסירונג, נאָר מיט אַנקען האָט מען זיך באמת דערפרייט, זי פלעגט רייכער און ליכטיקער מאַכן די אַרומי-קייט.

אַרומגערינגלט פון אַלע זייטן, האָט זי כסדר דערציילט פון די לעצטע עטלעכע וואָכן אין קאַזמערזש, פון פאַרפרוירענעם ווייסל גערעדט, פון וואַלד, פון שניי:

— גייסט אַרויף אויף דעם באַרג און זעסט אַ ווייטע און אַ נאָנטע ווייסקייט, עס פאַרכאַפּט דעם אָטעם, עס ווילט זיך נע-מען פליען...

יאָ... זי איז טאַקע געפלויגן צוריק קיין... וואַרשע, צו די אַלע באַקאַנטע פּנימער, צו די אַלע נאַרישע און קלוגע חכמות, צו דער ענגער שטאָט...

און די שטאָט האָט איצט אויסגעזען זעליגן, ווי אַ צערודער-טער מוראַשניק. נאָך דער שטילקייט אין שטעטל, ווו ער האָט אָנגעהויבן צו זיך קומען, ווו זיינע געדאַנקען האָבן זיך גענומען קאָנצענטרירן רויקער, ריינער און פעסטער, איז אים איצט שווער געווען אַריינצוגיין אין טומל. דאָס פרעמדע האָט אים איצט אויס-געזען נאָך פרעמדער, ער האָט זיך קיין אָרט נישט געפו-נען.

און זיין אָרט האָט געמוזט זיין לעבן אַנקען, אַרום אַנקען,

וווּנדערן פון נאָנט און פון ווייט, ווי זי שטעלט אַ פיסל אין טאַנצן, ווי זי בייגט אַן אַקסל. יעדעס נייע קלייד, וואָס זי פלעגט אָנטון איז פאַר אים אויך געוואָרן אַ געשעעניש, אַ קאָמפּאָזיציע, אַ נייע פּאָעמע, וואָס זיי ביידע האָבן באַשאַפן.

אַ פאַקט איז דאָס געווען: זי וויל לעבן, פאַרברענגען, טאַנצן, טומלען אָן אַ סוף, און אין דער זעלבער צייט האָט ער געשטרעבט צו באַהאַלטן זיך מיט איר, אַרויסגיין וואָס מער פון טומל.

און די דאָזיקע צוויי קעגנזאַצן, אין דעם גאַנצן ראַנגלען זיך, האָט ער זיך דערטראַכט צו אַ ריזיקאַלישע קאָמבינאַציע, ער האָט זי גענומען היילען מיט אַן אַלטע מעטאָדע: פאַרהאַן ליידנ־שאַפטלעכע שכורים, וועלכע מען היילט מיט אַלקאָהאָל... איז ער אַליין געקומען צו איר מיט פאָרשלאַגן:

— מיר וועלן היינט גיין פאַרברענגען, אַנקע! זי שפּרינגט אויף און פרעגט:

—וווהין? סטאַך! יאָ... אין „באַגאַטעלאַ" שפּילט אַ גרויס־אַרטיקער דזשאַס־באַנד. ס'איז אַ מחיה דאָרט צו טאַנצן.

— זאָל זיין אין „באַגאַטעלאַ", זאָל זיין אין „אָאַזאַ", אומעטום וועט ער גיין מיט איר, מיט דער גאַנצער חברה. זאָל זי טאַנצן, זאָל זי זיך אויסמאַטערן ביז צום סוף. ער האָט אַלץ האָפנונג גע־האַט, געגלויבט אין דעם בעסערן טייל פון איר נשמה. דערמאַנט זיך אין די טעג, ווען זי האָט געבענקט נאָך רויקייט, געוואָלט פטיר ווערן פון איר פריערדיקן מאַן, כדי אָנצוהייבן אַ באַשיידן צוזאַמענלעבן מיט אַ מענטש, וועלכן זי האָט ליב. ווען זי האָט אים איינמאָל געפרעגט:

— סטאַך! וואָס איז מיט דיר געוואָרן?

— וואָס אַזוינס, אַנקע?

דערשטיקן, פֿאַרהילכן. די וועלטער פֿלענן זעליגן אָפּט אין די אויערן קלינגען.

נאָר וואָר האָט צייט געהאַט זיך אַ חשבון אָפּצוגעבן? אים האָט אין די ערשטער נישט געצויגן אוּן דאָך איז ער געוואָנדערט. קיין נעכט נישט געשלאָפֿן, קיין רו נישט געהאַט, קיין פרייד אויך נישט.

וואָס איז דאָס געוואָרן מיט אַנקעס? פֿאַר אַ געוויי יאָר צייט האָט זי זיך אַזוי פיל געביטן, טריט נאָך טריט פון אים אַוועק אוּן איצט איז זי „זיינע" אוּן נישט זייַנע.

ער האָט קאַמבינירט, געקלערט, וי זיך צו האַלטן מיט איר, אַ סך פון אירע קאַפּריזן האָט ער געהאַלטן פֿאַר אַזעלכע, וואָס וועלן מיט דער צייט אַוועקגיין אוּן ער האָט נישט געוואָלט מיט געוואַלט איבעריַיסן דעם אַרט פון זייער איצטיקן לעבן... דאָס איז שוין באַלד קיין לעבן נישט, נאָר אַן ענדלאָזע קייט פון פֿאַרברענגענישן, פון שלאָפלאָזע נעכט, ער איז שוין נישט „ער". אַ צושטעלער איז ער געוואָרן פון טיכלעך, קלײדער אוּן היטלעך, אַן אַזאַרט-שפּיל: זי פֿאַרלאַנגט יעדע פֿאָר טעג עפּעס נייעס אין איר קלײדן זיך אוּן ער באַמיט זיך מיט די לעצטע כּוחות אָנצוגאַנג אירע פֿאַרלאַנגען.

אָפּשטיין? נישט מיטגיין מיטן שטראָם? אין פריערדיקע צייטן פלעגט ער זיך מיט קייגעם נישט רעכענען. איצט איז אַנדערש. ער האָט געמיינט, אַז זי האָט אים פֿאַרשטאַנען, אויסגעוויילט אוּן אויסגעטיילט פון אַלעמען, איצט האָט ער דערזען, אַז מיט זיין „אַנדערש-זיין" קען ער זי נאָך פֿאַרלירן אוּן בּאַ אַזאַ גענאַנק פלעגט ער אויפציטערן. ער האָט זיך געשראָקן צו טראַכטן פון דעם: זי מוז בלייבן זייַנע. אפשר דערפֿאַר, וויל זי איז אַלעמען געפעלן געוואָרן, האָט זי אים איצט נאָך פעסטער געהאַלטן, כּי דאָס איז געווען אייגנערעדט; אָבער ער פלעגט זי דאָך באַ-

„ד" מיין ווייב, מיין אַנקע... זעליג קאַמעניעצקיס ווייב.

נישט אויף מינקען, וועלכע קומט מיט זיי צוזאַמען, נישט אויף דוד וויקעלן, נישט אויף די שטענדיקע באַגלייטער — די אַמעריקאַנער פאַלן אַלעמענס בליקן.

אויף קיינעם נישט — אַלעמענס אויפמערקזאַמקייט ציט אויף זיך אַנקע. אַבער מען זיצט דאָ אַזוי לאַנג, צו לאַנג און כמעט יעדען אָוונט.

און שטענדיק כמעט אין דער זעלבער געזעלשאַפט.

היינט האָט זיך צו זיי צוגעטשעפּעט נאָך איינער.

ער הייסט שמעון פאַסער.

אַ דיקער, מיט ברייטע טרעגערישע פּלייצעס, מיט אַ פיר-קאַנטיק בערדל, וואָס זעט אויס, ווי צוגעקלעבט, מיט אַ רונדן שווייסיקן פּליך. ער דערמאַנט אַ פּורים-לץ. ווען ער וואָלט געזעסן ביי אַ צווייט טישל, וואָלט זעליג געהאַט פון וועמען אַביסל צו לאַכן, נאָר צום באַדויערן איז ער מיט אים אין איין געזעלשאַפט און טרינקט מיט אים צוזאַמען וויין. ער איז אַויך אַ גאַסט פון שרייבער-קלוב.

אַ מענטש, וואָס האָט ליב אַ „לעב" צו טון און אַן אייגנ-אַרטיקער פּאַראַזיט, ער לעבט פון ירושהס. ער האָט זייער רייכע קרובים, כמעט יעדעס יאָר שטאַרבט ווער פון זיינע קרובים און עס איז שוין באַ זיי אַזאַ פאַמיליען-טראַדיציע... „אָפּשרייבן" עפּעס פאַר שמעונס וועגן, און ווען מען „שרייבט" אים נישט אָפּ, גייען אַוועק לאַנגע און שווערע אונטערהאַנדלונגען, קריגערייען מיט די אמתע יורשים, ביז ער באַקומט עפּעס.

כאַפּט ער אַביסל געלד, לאָזט ער זיך אַוועק „לעבן", שפּילט אין קאָרטן, זוכט חברים צווישן שרייבער און מאָלער. זיי לאָזן זיך געפינען. מיט דוד וויקעל איז ער אויף „דו", מיט עט-

— דו האָסט פּריצער אין ערגעץ נישט געוואָלט גיין, אין ערגעץ, אין איצט לויפסטו דער ערשטער.

און ער האָט געענטפערט פשוט, ווי די זאָך איז:

— איך טו דאָס צוליב דיר, דו ווילסט אַזוי, וויל איך אַזוי.

— האָב איך דיך דערפאַר ליב, ביסט מיר טייער. אָבער- רעדט אים גוטע ווערטער, געשטיפט אָן א סוף.

גישט מער.

נישט באַמיט זיך אַרייצוקוקן אין זיין נשמה, נישט גע- זאָרגט, וואָס מען פטרט דאָס געזונט און די שוועכע אויסגעפייניק- טע פאַרדינסטן, ער טוט עס צוליב אים און דערפאַר איז ער אים טייער.

נאָך אַזא געשפּרעך האָט ער ביטער געטראַכט אין זיך: נא- דיר א פריינט אין לעבן". יענע אַנקע פון זיין אייניקער אמתער ליבע איז ערגעץ וויט-וויט אַוועקגעפלויגן. אַזוי דאַכט זיך. וואָס איז איצט? אַמביציע? לויידנשאַפט און בלויז לויידנשאַפט? אָדער ער ליבט נאָך אַלץ דיזעלבע, וועלכע בלאָנדזשעט און פלאָנטערט זיך אין פרעמדע נעצן?

נאָר נישט אַלע מאָל קען מען טראַכטן פון די אַלע זאַכן. נישט אַלעמאָל און כּמעט קיינמאָל נישט. ער האָט געאַרבעט א סך, ווייל ער האָט געמוזט האָבן א סך מער געלט און נאָך דער אַרבעט — צו איר, מיט איר. ס'איז שוין נישט געווען קיין צוזא- מענגיין. ער איז איר נאָכגעגאַנגען, און אין דעם נאָכגיין האָט זיך שוין געפילט דאָס פאַטאַלע.

א נאַרישער שטאָלץ וועקט זיך אויף אין אים, בשעת ער קומט אַריין אין א ליכטיק באַלויכטענעם לאָקאַל. פון אַלע טיש- לעך רייסן זיך אָפּ די אויגן. אייגער דעם צווייטן פרעגט: „וער איז זי?" ער זעט די בליקן און א רגע איז ער צופריידן. „וער איז

זייער ווייניק, נאָר דוד וויקעל פאַרשיט זי מיט ווערטער, ווי מיט רעגן-טראָפּנס, וועלכע פאַלן אויפן גראָז, מען הערט נישט זייער פאַלן. באַ זיין גאַנצן שלימזלדיקן אויסזעען, האָט ער אין זיך עפּעס גנבישס, קריכערישס. אַ מענטש, וואָס שושקעט זיך שטענדיק, דאָ רופט ער דעם אָפּ, שפּעטער דעם צווייטן, שושקעט אַריין אַ וואָרט... שטענדיק אַזוי. קיין הויך וואָרט הערט איר פון אים נישט, די מעקלערס אויף די געלט-בערזעם שושקען זיך אויך אַזוי.

וועגן וואָס רעדט ער דאָך מיט אַנקען? ווען דער דזשאַס-באַנד רוט זיך אָפּ אויף אַ רגע, הערט מען דאַמאָלס וויקעלס עט-לעכע ווערטער: וועגן אַנקעס אויסזען רעדט ער. זעליג כאַפּט פ־אַזן.

— איר זענט דאָ די שענסטע אין זאַל...

— די בלאָנדע האָר מאַכן אייך קינדיש, אָבער די אויגן דערציילן פון אַ פרוי מיט פייער...

ער הייבט אָן צו רעדן נאָך אַ פראַזע:

— אַזעלכע, ווי איר, פאַני אַנקאַ!...

נאָר דאָ גיט זיך דער דזשאַס-באַנד ווידער אַ ריס אָפּ און פאַרהילכט אַלעמענס רייד... פאָרלעך הייבן זיך אויף פון די ערטער און לאָזן זיך טאַנצן. פאַר זעליגן איז דאָס אַ ווילד-פרעמ-דע זאַך, ער האָט קיינמאָל אין לעבן אַ פוס אין טאַנץ נישט גע-שטעלט, דאָך פילט ער דעם פרעמדן רושם, אפילו די שרייקע קלאַנגען פון דזשאַס-באַנד ווערן איצט איינגעהאַלטענער, געמיט-לעכער, ווען זיי גיסן זיך צונויף מיט די ריטמישע באַוועגונגען פון אַ צענדליק פאָרלעך. ער קוקט אַריין, זעליג, אין טאַנצנדיקן קאַראַהאָד, ער כאַפּט אויף מאָמענטאַלע שטריכן: באַ איינעם פון די טענצערס איז די נאָז זייער לאַנג און אין דער באַוועגונג פון מוזיקאַלישן שפּרייזן, דאַכט זיך אויס, אַז די נאָז ווערט לענגער,

לעכע שרייבער אויך אויף „דו". ער האָט יאָ אַ שטיקל „פאַך" דערציילן מיאוסע וויצן...

נאָר גיי און קלויב זיך אויס בעסערע פריינט, ווען ער, זעליג, האָט אויפגעהערט צו קלויבן, זיין מיינונג און זיין מבינות שפילן דאָ איצט די קלענסטע ראָל: מען דאַרף זיך צופאַסן, ווייל אַנקען איז די געזעלשאַפט געפעלן און זי פילט זיך דאָ זייער גוט, זאָל ער פרוון אַרויסווייזן אומצופרידנהייט, וועט זי אים גלייך פרעגן:

— און וועמען האָסטו יאָ ליב?

טאַקע, וועמען האָט ער ליב? און ער נעמט אַפט גלייבן, אַז ער איז אַ בייזער מענטש... מען מוז ווערן אַנדערש, עס נעמט אין אים שרייען אַ פרעמד קול: „מען מוז ווערן אַנדערש", פאַר אַנקען, פאַר דער גאַנצער וועלט.

ער האָט זיך צוגעשמידט צו זיין שטול, ווי דאָס וואָלט גע־ווען זיין גרעסטע אויפגאַבע אין לעבן. ער עסט און פאַרטרינקט מיט וויין, פאַרוואַס זאָל ער נישט עסן און טרינקען? אַכט פאָר הענט פון זיין טישל אַרבעטן מיט גאָפל און מעסער... ווי אַן איבעריקער אויף דער וועלט וואָלט ער אויסגעזען, ווען ער זאָל זיי נישט נאָכמאַכן. אָט וואַרפט מינקע אַוועק דעם גאָפל און נעמט פאַטשן „בראַוואָ". נאָך ווער פון זייער קאָמפאַניע נעמט אַפלאָדירן דעם דזשאַס־באַנד. עס וואָלט געווען זייער נישט שיין פון זיין זייט, ווען ער, זעליג, זאָל אויך נישט אויסדריקן זיין פרייד און ער כאַפט זיך קלאַפן האַנט אָן האַנט...

— זיי שפילן גרויסאַרטיק, — רופט זיך אָן מינקע.

— זיי ווילדעווען, ווי אין אַ דול־הויז. — רופט זיך אָן זעליג און פאַרטרינקט זיין בייזע פראַזע אין אַ ברייטן נאַריש-געמאַכטן שמייכל.

אַנקע רעדט די גאַנצע צייט מיט דוד וויקעל. ניין! זי רעדט

צוריק, ווענדט זי זיך צו מינקען, וועלכע איז שטאַרק פאַרטון אין עסן:

— האָסט אַ באַגריף, מינקע, וואָס פאַר אַ טענצער דאָס איז.

שפּעטער גייט מינקע אויך טאַנצן און די מענער בלייבן אַליין. דוד וויקעל באַרימט זיך פאַר די אַמעריקאַנער, ער דער-ציילט פון אַ באַרימט בוך וועגן טענץ, פון אַ באַרימטן פּראָפע-סאָר, ער רופט אפילו אָן דעם נאָמען פון פּראָפעסאָר. אַליין טאַנצט ער נישט, וויקעל, נאָר די טעאָריע פון טאַנץ ווייסט ער גוט, ער ווייסט איבערהויפּט אַלע טעאָריעס, אַלץ ווייסט ער: פּעדאַגאָגיק, ליטעראַטור, קונסט.

איצט רעדט ער וועגן טענץ. ווען זיגמונט, דאָס טעאַטער-מענטשל, וועלכער קומט אין שרייבער-קלוב, וואָלט דאָ איצט גע-ווען, וואָלט ער זיך אוודאי פונאַנדערגעלאַכט און אויסגערופן צו וועמען עס איז פון די זייטיקע: „די גאַנצע מעשה איז אַ ליגנט, נישטאָ אַזאַ בוך וועגן טענץ און נישטאָ אַזאַ פּראָפעסאָר". „אוי-געטראַכט". נאָר זיגמונט איז נישטאָ, די אַמעריקאַנער הערן אויס מיטן גאַנצן ערנסט און זעליג גלייבט נישט קיין איין וואָרט מיטן גאַנצן ערנסט.

וויפיל שעה איז ער היינט געזעסן אויף איין אָרט און גע-אַרבעט? זיבן שעה. אויף וויפיל גאַסן דורכגעשפּרייזט צוליב פאַר-שידענע ענינים? מאָרגן באַדאַרף מען ווידער לויפן און אַר-בעטן.

ניין, מען באַדאַרף נישט, מען טאָר נישט אַרבעטן, נאָר זיצן באַ אַ טישל, זוכן אין דער „קאַרטע" וואָס בעסערס צוב עסן און וואָס געשמאַקערס צים טרינקען. און צאָלן? ווער וועט צאָלן? דוד וויקעל? די אַמעריקאַנער? ווי ווייט ער קען ראַנגלט ער זיך מיט זייערע טייסטערס, נאָר זיייע קליינע סומען קלעקן

לענגער, עס ציט זיך אויס ביז צו דער פּאָדלאַגע. און אַ צווייטער דיקער הער טאַנצט מיט אַ יינג שלאַנק מיידל, דאָס מיידל זעט מען נישט אַרויס און דער דיקער מאַן פעסלט אין זאַל, רונד, רונד און רונדער, דער גאַנצער זאַל, אַלע טישלעך און בענקלעך, אַלע מענטשן פאַרונדלען זיך אין זעליגס אויגן.

פּלוצלינג ווערט ער נאָך מער אויפמערקזאַם: צו זייער טישל דערנענטערט זיך אַ יינגערמאַן, מיט אַ בלייך אָפּגעלעבט פּנים, מען באַמערקט אין זיינע מידע אויגן, אַז דאָס גרעסטע טייל פון זיין לעבן איז אַוועק אין שאַנטאַן. אַ טאַנץ־העלד. פאַר אַ מאַן איז זיין קערפּער צו קעציש־בייגיק. ער פאַרנייגט זיך צו אַנקען, זי הייבט זיך אויף און לאָזט זיך מיט אים טאַנצן.

עס נעמט זעליגן דורך אַ מאָמענטאַלער פאַרדראָס, וואָס יעדער איינער קען אַזוי אומגעבעטענערהייט צוגיין צו „איר", אַרומנעמען און לאָזן זיך אין טאַנץ, אָבער צו דעם איז ער שוין צוגעוווינט, ער פאַרגעסט אויגנבליקלעך דעם פאַרדראָס און קוקט זיך איין, ווי זיין אַנקע טאַנצט מיט דעם קעציש־בויגיקן מאַן, זי טאַנצט נישט, זי שווימט. די הנאה, וואָס זי האָט פון איר טאַנצן, נעמט אַרום איר גאַנצן קערפּער, זי לאָזט נישט דורך קיין איין ניואַנס אין די אַלע פיגורן פון „שימי־בלוז", זי איז אפילו ערנסט געוואָרן, קוקט נישט אויף קיינעם. שמייכלט נישט, ווי אַנדערע טענצער צו זייערע קאַוואַלערן... וואָס שענער זי טאַנצט, וואָס מער זי נעמט זיך איבער מיט די באַוועגונגען אונטער דעם קלאַנג פון דער מוזיק, אַלץ פרעמדער, ווייטער און אָפּגעזונדערטער קוקט זי איצט אויס זעליגן.

און זיי נעמען אויס — אַנקע מיט איר פּאַרטנער. ווען זיי ענדיקן, אַפּלאָדירט מען זיי פון אַלע טישלעך, מען שרייט „ביס!" דאָס גיט זיי צו מוט. דעם צווייטן טאַנץ גייען זיי שוין ווידער צוזאַמען, דעם דריטן אויך... און יעדעס מאָל, ווען זי קומט

טיש? האָט זיך נאַראינטערעסירט מיטן רינג, האָט דער טענצער אים אַראָפגענומען פון פינגער. דער רינג איז געגאַנגען פון האַנט צו האַנט, יעדער איינער האָט עס באַטראַכט און אַפּגעגעבן דעם צווייטן מיט א שמייכל. דאָס איז געווען א פּאָרנאָגראָפישע קאָמפּאָזיציע: צווי מענער און איין פרוי אין א מיאוסער פּאָזע. דער רינג איז אויך געקומען צו אַנקען אין דער האַנט. וועג זעליג וואָלט זיך נישט געשעמט פאַר די איבעריקע, וואָלט ער פון אַנקעס האַנט דעם רינג אַרויסגעריסן, ער האָט אָבער בלויז נאָכגעפּאָרשט וי אזוי אַנקע נעמט עס אויף... גאָרנישט, אזוי וי אַלע, א שמייכל געטון און עס איבערגעגעבן א צווייטן.

דאָס איז געווען א קליינע קליניקייט, א שטריך, וועלכער האָט זעליגן דורכגעשניטן מיט חרפה דאָס האַרץ. לויט וי ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, וואָלט אַנקע באַדאַרפט אזא רינג א שמיץ טון אָן דר'ערד. זי איז אפילו ריט נישט געוואָרן, דאַמאָלס, וועג די פיגורן-פּאָזע פון דעם פלאַטין האָבן באַלייידיקט יעדע רייניקייט און שיינקייט, יעדער נאַיוויטעט...

און זי שמייכלט, וי אַלע...

דעם דאָזיקן אָונט און א סך טעג שפּעטער איז זעליג געוועג אויטער דעם אייגדרוק פון דער קליינער סצענע מיט דעם עסלעכן רינג. ער האָט אָבער פאַר קיינעם וועגן דעם א וואָרט נישט גערעדט, מיט פאַרדאַכט האָט ער איצט געקוקט אויף אַנקען, געוואָלט כאַפּן אירע ווערטער, פאַרשן באַדאַרף מען זי...

ער האָט זיך דערמאָנט קאָסאָווסקיט א פראָזע וועגן איר. דאַמאָלס האָט ער עס קוים דערהערט, איצט קליבגט אים דאָס אין מאַרך אַריין. קאָסאָווסקי האָט זיך אַמאָל אויסגעדריקט וועגן אַנקען:

— „זי וואָלט געווען א גוטע אָקטריסע, א וווּנדערבאַרע שמיכ-

נישט אויף אַזעלכע רייכע „קאַלאַציעס". צאָרן זיי די פרעמדע, די מיטזיצערס זיינע, אוּן ער, זעליג, ליידט פון דעם, ער ווערט אומגערן אַ בעל־חוב צו די מענטשן, ער פאַרלירט זיין פרייהייט בּאַ זיי אין די אויגן. אַזוי דאַכט זיך אים. אוּן צו וואָס באַדאַרף ער עס? נישט עס ציט אים אַזוי שטאַרק צום „בענעדיקטין", צו די שוואָמען אוּן סמעטענע, צו די ראַקעס, פון וועלכע דוד וויקעל איז פלוצלינג געוואָרן אַזא גרויסער מבין. שמעון פאַסער פיניקט אויך אויס די קעלנער, ער פאַרלאַנגט אַ ספעציעלן ביפשטיקס, מיט אַזוי פיל אוּן אַזוי פיל ציבעלע, אויף קיין האָר מער נישט צוגעבראַכט, ער לערנט די קעלנער, ווי זיי דאַרפן דערלאַנגען צום טיש, וואָס זיי מעגן רעדן אוּן וואָס נישט, די קעלנערס וויילן פראַטעסטירן, נאָר יעדער אייגער פון זיי רעכנט איבער, אַז עס איז גלייכער אַ שמייכל צו טון מיטן קעלנערישן „אַוושעם".

באַם טיש זיצט איצט נאָך אַ פּאָרשוין, דער, וואָס האָט גע־טאַנצט דעם גאַנצן אָוונט מיט אַנקען. אַנקע האָט אים אייגנטלאַדן, ער זאָל טרינקען אין איר געזונטשאַפט אַ גלעזל ווײַן. זי שטעלט אַלעמען פאָר אוּן זעליגן וווּיזט זי אַן מיטן לאַקאַנישן „מײַן מאַן!"

מינקע האָט שוין באַווּיזן אַריינצוואַרפן עטלעכע ווערטער וועגן דעם טענצער: אַ קאַרטן־שפּילער, אין צאַפּאָטער קאַסינאָ איז ער גוט באַקאַנט, אַן אַפּעריסט.

אַ בלייך פּנים, אין וועלכן די פּאָר גרויע אויגן האָבן בליצן, וי שארפע גלאָז־שניידערס. מיט אַ זיכערקייט איז ער דאָ געזעסן אוּן געריבט וועגן די מאַדערנע טענץ, כסדר געמוטערט אַנקען, אַז זי האָט אַ צוקוּנפט, זי באַדאַרף זיך אַ ביסל לערנען אוּן דאָ־מאָלס איז זי אַ באַרימטע טענצערין.

אויף אַ פינגער פון זיין האַנט איז נעוועז אַ גרויסער רינג פון פלאַטין מיט אַ מיניאַטור־בּאַרעלייף, פיגורן... אייגער פון

— געלט. . .

— און אָן געלט קען מען נישט פאָרן ?

— ניין, איך וועל פרוון אַליין פאָרן קיין פאַריז, לאָנדאָן, איך קען, דאַכט זיך מיר, מיט פאָרלעזונגען נישט שלעכט פאַר-דינען. . . וועסט זען. עס מוז זיין גוט, פריִער, צי שפּעטער, מיר וועלן אונדזערס דערגרייכן.

— און איך וועל בלייבן אַליין אין וואַרשע ?

טרערן האָבן זיך איר געשטעלט אין די אויגן. זעליג האָט וי באַרויִקט :

— ערשטנס, פאָר איך נאָך נישט, צווייטנס, וועל איך מיך באַמיִען, וואָס פריִער צוריקצוקומען און דריטנס, טו איך עס אַלץ צוליב דיר. מען מוז דאָך אַרויסקריכן אַ ביסל פון דלות, פון די חובות. גערעדט, געפלאַפלט און געווען גוט איינער צום אַנ-דערן.

אָבער ווי [illegible] מאָמענטן האָבן געדויערט.

צו רוישיק איז דאָס לעבן געווען אין יענע טעג, אין די טעג פון דזשאַס-באַנד. זעליג איז מער אַריינגעשלעפּט געוואָרן אין טומל, בעלער, מאַסקאַראַדן און דאַנסינגס, געהאָט שטאַרק אין זינען איין זאַך : נישט אָפּשטיין פון אַלעמען, און געגלייבט אין נאָך אַ זאַך, אַז דאָס וועט לאַנג נישט געדויערן. אַזאַ לעבן וויל ער נישט, ווייל עס גיט אים גאָרנישט.

עס האָט אים פאַרדראָסן, וואָס ער קען נישט טאַנצן. עס איז נישט קיין אָנגענעמע זאַך, בשעת זיצנדיק אין אַ טאַנץ-זאַל מיט איר באַ אַ טישל, גייט יעדע רגע צו אַ צווייטער און געמט זי צו צום טאַנץ. ער בלייבט זיצן, ווי אַן איבעריקער, ווי אַ שליממזל, און איינמאָל איז אים איינגעפאַלן אַ געדאַנק : ער מוז זיך אויסלערנען טאַנצן. ער וועט אַנקען ווייזן, אַלעמען ווייזן, אַז

קע האָט די באַטור איר אַליין געגעבן, איר שמייכל... זי קען זיך שעלמיש בייטן".

קאַסאַווסקי האָט עס געזאָגט אין יענע טעג, ווען זעליג איז אין אַטוואָצק געווען צוזאַמען מיט אַנקען. אפשר איז ער גערעכט געווען? צי דען שפילט זי די גאַנצע צייט פאַר אים די ראָל פון א באַזוך?

אפשר? אָבער צו די אַלע פראַגן האָט זעליג נישט אַלע מאָל צייט געהאַט און נישט אַלע מאָל זענען אַזעלכע פראַגן באַרעכטיקט געווען. עס פלעגן קומען טעג מיט גאָר אַן אַנדערע שטימונג. זי פלעגטווידער ווערן, ווי אויסגעניכטערט פון די אַלע פאַרווייַלונגען, זיצט לענגער אינדערהיים, לייענט און לאָזט זעליגן אַרבעטן. זי מיידט אויס מינקען און אַלע אַנדערע באַקאַנטע. און איינמאָל קומט זי צו זעליגן מיט א נייעם פאַרשלאָג, זי ווייל איבערצוצין אויף ייִדיש פשיבישעווסקיס א בוך, זי ווייל מאַכן א פרווו. גוט. זי האָט זיך אַוועקגעזעצט און געאַרבעט עטלעכע שעה, געווינן זעליגן די ערשטע פאַרשריבענע זייטלעך פאַפיר. ער האָט זיך פאַרוונדערט. זי האָט עס געמאַכט זייער גוט. ווי קומט עס צו איר? ווי לאַנג האָט זי אינגאַנצן די שפראַך נישט געוווסט און מיטאַמאָל אַזעלכע ייִדישע בעפערלטע ווערטער און גאַנצע פראַזן.

איצט האָבן זיי שוין בייַדע געאַרבעט. אין צימער איז געווען שטיל און רויק עטלעכע טעג נאָכאַנאַנד. זי איז פשוט גלייקלעך, ווען זעליג באַשטעטיקט, אַז די אָדער יענע פראַזע האָט זיך איר גוט איינגעגעבן. ווען זיי רייסן איבער די אַרבעט, זיצן זיי דאַמאָלס צוזאַמען און רעדן מיט טרייהייט, ווען קליניקייטן און גרעסערע פלענער פון זייער צוקונפט:

— סטאַך! ווען וועלן מיר שוין פאָרן?

ענטפערט ער איין וואָרט:

בשעת מען לאַדט איין אַ דאַמע צום טאַנץ, מוז די מענאַדקע ויין פאַרקנעפּלט. ער האָט אויסגעהערט אַלע טאַנץ־דינים. אין די לעצטע טעג איז שוין דער לערער פון אים גאָר צופרידן געווען. זעליג האָט געפרעגט:

— אין אַן עפנטלעך אָרט מעג איך שוין טאַנצן?

— נאָך אַ פּאָר לעקציעס.

„נאָך אַ ביסל געלט, מיינט ער". זעליג איז אויך געקומען צום טאַנץ־לערער דאַמאָלס, ווען דאָרט זענען געווען עטלעכע טאַנצנדיקע פּאָרלעך, ער האָט געטאַנצט מיט אומבאַקאַנטע מייד־לעך און אַלע האָבן באַשטעטיקט, אַז ער האָט זיך אויסגעלערנט „שטעלן אַ פוס".

איצט איז נאָר געגאַנגען אין דעם צו איבעראַשן אַלעמען. ער האָט אויסגעאַרבעט אַ פּלאַן און געוואַרט מיט דעם גרעסטן אומגעדולד די געלעגנהייט. לאַנג וואַרטן האָט ער נישט באַדאַרפט. אויף פרייטאָג אָוונט איז ער אַרויסגעפאָרן קיין ביאַליסטאָק אויף אַ פאָרלעזונג, שבת נאָך צוועלף באַנאַכט איז ער צוריקגעקומען און גלייך אַוועק אין שרייבער־קלוב, ער האָט געגלייבט, אַז ער וועט דאָ געפינען אַנקען, נאָר זי איז נישט געווען, מען האָט אים אי־בערגעגעבן, אַז אַנקע מיט אַ גאַנצע חברה זענען אַוועק אין קע־לער פון „קווי־פּראָ־קוואָ", דאָרט איז אַ דאַנסינג און אַ רעסטאָראַן. עס האָט אים געקרענקט, וואָס זי האָט נישט געוואַרט אויף אים — זי האָט געוווסט, אַז ער באַדאַרף איצט קומען. פון דער רייזע איז ער געווען מיד, נאָר ער האָט מיט עקשנות אָפּגעטר ייסלט פון זיך די מידעקייט. ער האָט שוין געבענקט נאָך איר, עפּעס אַזוי אומרויק און ווייטיקלעך געבענקט. האַסטיק אַראָפּ פון די טרעפּ און געאיילט אַהין, ווו זיין אַנקע איז איצט. פּלוצלינג האָט ער גענומען שמייכלען צו זיך: „היינט וועל איך טאַנצן מיט איר". ער האָט אין די געדאַנקען איבערגעחזרט די תורה, וואָס דער

דאָס, וואָס די לאַקירענע נפשות קענען, איז זיך זייער לייכט אויס-צולערנען.

און נישט געוווכט האָט אַנקע, ווו ער ווערט די לעצטע צייט פאַרשווונדן אויף עטלעכע שעה יעדן טאָג. ער האָט געזאָגט, אַז ער גייט אין דרוקעריי לייענען קאָרעקטורן. יאָ... דאָס נייע בוך „דאָס ווילדע מיידל" מוז אינגיכן דערשיינען, מען מוז עס צויאָגן.

נאָר געגאַנגען איז ער צו אַ טאַנץ-מייסטער אויף זשאַביע גאַס. ער האָט זיך געלערנט טאַנצן. דאָס ע־שטע מאָל איז דאָס געגאַנגען זייער שווער. דער לערער, אַ יינגער, שמעקעדיקער יינגערמאַן מיט פרישע עפּל-באַקן פלעגט ער יעדע רגע פאַרלירן דעם מאַנזשעט און קאָמאַנדעוועט מיט זעליגן:

— זעקס טריט פאָרויס, שאַנאָווני פּאַניע! און זעקס טריט צוריק. די פּלייצעס טראָגן גלייך... אַט אַזוי!

און ער האָט זעליגן געבויגן אַהין און אַהער.

— זעקס טריט פאָרויס און זעקס טריט צוריק, אָנהייבן מיטן רעכטן פוס.

גוט. זעליג נעמט שפּרייזן און פאַרפּלאָנטערט אַ פוס. שווער צוגעגאַנגען די תורה, נאָך שווערער, ווי אַרויסצורייסן אַן אַלטן אויסגעפּוילטן וואָרצל פון אַ צאָן.. אָבער ס'איז דאָך געגאַנגען. זעליג איז געווען איינגעשפּאַרט און האָט אַלץ געפּאָלגט, נאָר ווען דער טאַנץ-לערער האָט אויסגעשריגן

— צומאַכן די פיס!

איז ער דאַמאָלס געבליבן שטיין, ווי אַן אידיאָט. „וואָס וויל ער דער כראָפּעסאָר פון די טענץ?" און זעליג האָט אויס-געהערט אַן ערקלערונג: צומאַכן די פיס, באַטייט: צושאַרן איין פוס צו דעם צווייטן. גוט.

מען טאָר נישט בלאָזן דער דאַמע אין פּנים אַריין. גוט.

„היינט וועל איך מיט איר טאַנצן", און די פיס נעמען איר ציטערן. ער וויל זיך שוין אָפּזאָגן פון דער גאַנצער איבערַאשונג, וואָס ער האָט צוגעגרייט פאַר איר און פאַר אַלע אַנדערע. און ער וואָלט זך געוויס אָפּגעזאָגט, ווען נישט דער גרויסער דערפאָלג, וואָס זי האָט יענעם אָוונט געהאַט באַ די אַלע טענצער, באַ די בעסטע טענצער פון וואַרשע. יעדע פאָר מינוט פלעגט צוגיין אַ צווייטער צו איר, פאַרנייגן זיך און אַוועקפירן אין אַלגעמיינעם קאַראַהאָד, ווו מענטשן האָבן אונטער די קלאַנגען פון מוזיק געשאַרט מיט די פיס.

און ווען זי קומט צוריק צום טישל. פאַלן דאַמאָלס אויף איר בליקן פון אַלע זייטן, מען שיקט צו איר די קאָלירטע באַלאָניקעס, מען וואַרפט אויף איר דעם שלענגלדיקן סערפענטין, מען וואַרפט לעבעדיקע בלומען. זי איז דער צענטר. די בליקן פון אַלע לעב-יינגען רייסן זיך צום דאָזיקן טישל. און קוים באַמערקט אַנקע אַליין נישט אַ פאָר אויגן, וואָס האָבן זיך אָנגעשטעלט אויף איר, זאָגט עס מינקע איר באַלד אונטער.

— גיב אַ קוק, אַנקע! יענער פרעסט דיך אויף מיט די אויגן.

מינקע איז נישט אייפערזיכטיק, ווי אַנדערע פרויען. זי פאַרגינט אַנקען איר דערפאָלג. פאַר איר איז גענוג דאָס, וואָס זי זיצט דאָ מיט איר אין איין געזעלשאַפט און צוליב אַנקען קאַרגט דוד וויקעל קיין געלט נישט. די אַפּעריקאַנער קאַרגן אויך נישט. אַנקעס שמייכל מאַכט זיי מילדער.

זעלינס שטימונג בייט זיך יעדע פאָר מינוט. אָט פרייט אים, וואָס אַלע קוקן אויף „זיין" אַנקען און מיטאַמאָל ווערט אים דאָס מיאוס. אים דאַכט זיך, אַז זי איז שוין נישט זיינע, נאָר אַלעמענס... ווער ווייסט? ער וואָלט זיך אפשר בעסער געפילט, ווען ער איז איינער פון די, וואָס שמייכלען צו איר...

טאַנץ-לערער האָט אים אויסגעלערנט. אויף דער גאַס זענען שוין קיין פּענטשן נישט געווען, האָט ער זיך דערלויבט צו שטעלן עטלעכע טאַנצנדיקע טריט, געמאַכט פּראָבע. „עס גייט!" האָט ער מונטער געטראַכט און גוט זיך אַרומגעקוקט, צי קיינער זעט נישט זיין פּראָבע-טאַנץ — אַ צווייטער וואָלט געטראַכט, אַז ער איז משוגע.

עס איז געווען זייער פריילעך און רוישיק אין נידעריקן קעלער-זאַל. אַלע טישלעך פאַרנומען, דער דזשאַס-באַנד האָט געליאַרעמט, געקוויטשעט און געגרילצט, רויטע און בלויע באַלאָנען זענען אַרומגעפלויגן פון טישל צו טישל, נאַקעטע אָרעמס פון פרויען, געלעכטערס, געשרייען, אויף אַלע טישלעך גלעזלער מיט איין, שווייס האָט זיך אויסגעמישט מיט דעם ריח פון געפּרעגלטס. דער ערשטער איינדרוק פון אַ נייעם מענטשן, וואָס שפּרייזט דאָ אַריין איז נישט קיין איינדרוק, נאָר אַ צעמישונג, די אויגן ווייסן נישט, וואָס פריער אַרומצוכאַפּן, די אויערן ווערן צעדולט פון אַלע קלאַנגען.

אָט זענען זיי די באַקאַנטע פּנימער, מינקע, דוד וויקעל, שמעון פאַסער און נאָך עטלעכע באַקאַנטע, האַלב-באַקאַנטע... ווו איז אַנקע? געבלאָנדזשעט און געזוכט זי מיט די אויגן...

זי טאַנצט, די מוזיק הערט אויף צו שפּילן און זי לויפט צו צו אים, זי דערלאַנגט אים ביידע הענט, זי איז צופרידן, וואָס ער איז שוין געקומען, זי שמייכלט צו אים אויפריכטיק, איז אַ ביסל צעהיצט און באַרוישט פון טאַנצן, אָבער זעליגן באַגריסט זי האַרציק. זי האָט פריינטלעך גוט צו אים אַ שמייכל געטון און ער דערפילט, ווי דאָס האַרץ ווערט אים פול, פול... אַלע מענטשן מיט זייערע פאַרגעניגנס, מיט זייער שרייִקן לאַכן — אַלע ווערן אים טייער. ער זיצט מיט זיי און לאַכט, טרינקט און עסט מיט געשמאַקן אַפּעטיט.

דאַמע, איך פאַרזיכער דיך, אַז איך טאַנץ, און דעם ערשטן טאַנץ אין מיין לעבן וויל איך מיט דיר טאַנצן.

ער רעדט צו ערנסט און דער עולם אַרום ווערט אויך ערנסטער, מען קוקט אויף אים נייגעריק. אַנקע הייבט זיך אויף, זי מיינט אַלץ, אַז ער טרייבט שפּאַס, זי איז אין אַ גוטער שטימונג, וויל זי מיט אים דעם שפּאַס צוזאַמען טרייבן.

ער נעמט זי אַרום לויטן טאַנץ-קאָדעקס...

ער נעמט זי פירן, זיי שפּרייזן ווייטער פון טישל, ער שטעלט פיס, ער טאַנצט. וואָס ער האָט דורכגעלעבט אין די ערשטע רגעס, איז אים אַליין באַוווסט געווען, אויסגעדאַכט האָט זיך אים, אַז די ערד עפנט זיך אונטער אים, ער פאַלט באַלד מיט איר איניינעם און דער גאַנצער עולם וועט לאַכן. ניין, ער פאַלט נישט, נאָר אויף אַ פוס האָט ער איר יאָ אָנגעטרעטן, אַן אייגן ווייב, זי האָט עס פאַרשוויגן... אַ שווערע רגע איז דאָס געווען דער אָנהייב, נאָר אָט זענען זיי אַריין אין אַלגעמיינעם מאַרש, אין קאַראַהאָד, ער האָט גענומען גיין בעסער און בעסער, דערמאָנט זיך די צען טעג לערנעריי, דער טאַנץ-מלאך האָט זיך דערבאַרעמט אויף אים און געפירט, געפירט... יאָ, עטלעכע מאָל האָט אים אַ צווייטע פּלייצע צעקלאַפּט, איז ער פאַרזיכטיקער געוואָרן, נאַכגעקוקט, ווי די אַנדערע גייען און אַנקע מונטערט אים מיט אירע אויסרופן: „סטאַך!" „ונוואַנען?" „ווען האָסט דיך אויסגעלערנט"? „סטאַך"!? איבעראַשט איז זי געווען. ווען ער באַקומט דעם נאָבעל-פּרייז וואָלט זי אַזוי איבעראַשט נישט געוואָרן.

געענדיקט שפּילן און יעדעס פּאָרל טיילט זיך אָפּ, מען שפּרייזט צו די ערטער באַ די טישלעך. אַנקע מיט זעליגן זענען אויך צוגעקומען צו זייער טישל. די איבעראַשונג האָט נאָך נישט אויפגעהערט. דער נייער טענצער זעליג האָט כסדר געמוזט ענט-

אָבער וואָס וועט זיין מיט זיין טאַנצן? צוליב וואָס איז ער צען טעג געקראָכן אויף „זשאַביע-גאַס" צום טאַנץ-מייסטער? ער האָט דאָך געהאַט אַ פּלאַן, אַ פעסטן ווילן: אויסלערנען זיך טאַנצן צוליב איר... זאָל זי נישט מיינען, אַז ער איז אַ בוך-מענטש, אַן אָפּגעזונדערטער, אַ בייזער... זאָל זי נישט טראַכטן...

אַ גלעזעלע קאָניאַק אַריינגעגאָסן אין זיך און אויפגעמונטערט דערביי זיין פאַר-לאַנג.

זאָל זיין וואָס עס וויל.

די מוזיקאַנטן נעמען זיך ווידער גרייטן צום שפּילן, באַלד וועט ווער צולויפן צו איר און אַוועקנעמען, נאָר איצט וועט ער זיין דער טאַנץ-קאַוואַליער... יאָ, יאָ.

אַ רעשיקער שטראָם מוזיק רייסט אויף אַלעמען פון די ער-טער. זעליג הייבט זיך אויך אויף פון זיין אָרט, שטעלט זיך אַוועק אין אַ פּאָזע פון אַ יינגנמאַן אַ טענצער, ווען ער פאַרבעט צום טאַנץ אַ דאַמע.

אַנקע קוקט אים אָן און פרעגט:

— וואָס ווילסטו? סטאַך!

— טאַנצן...

— וואָס? זי לאַכט זיך פונאַנדער און אַלע נעמען לאַכן. און גראָד זייער לאַכן מאַכט זעליגן מונטערער, מוטיקער, ער וועט זיי באַלד ווייזן...

— אַנקע! איך פאַרבעט דיך צום טאַנץ, איך שפּאַס נישט.

דאָ שרייט אויס אַנקע:

— קינדער! ער איז שיכור...

און אַלע, אַנקע מיט אַלע איניינעם, שאָקלען צו מיט די קעפּ: „שיכור".

— אַנקע, קום טאַנצן, אויב נישט וועל איך בעטן אַ צווייטע

שיכורע האָבן געשריגן און געליאַרעמט, אויף די טישן אומגעפאַ-לענע פלעשער און גלעזלעך, אויף דער פאָדלאָגע איז ווייך געווען צו שפרייזן פון די קנוילן סערפענטין, די באַלאָניקעס האָבן פאַר-לוירן פון דער געשטיקטער לופט זייער גלאַנץ און זיי האָבן זיך גענומען איינציען, דאַרן... באַ די פרויען אויף די פנימער האָט זיך די פאַרב מיטן פודער צונויפגעמישט מיט שווייס. צעהיצטע אויגן, תאווה-בליקן, פרעכע ווערטער. מינקעס שפיציקע נאָז איז נאָך שפיציקער געוואָרן. איינער פון די אַמעריקאַנער האָט כסדר נאָכאַנאַנד געווישט די ברילן און איז געווען שטאַרק באַגלעזלט, ער האָט כסדר געברומט:

— באַ אונדז אין אַמעריקע איז פראָהיבושען, מען טאָר נישט טרינקען, אָבער מען טרינקט...

דוד וויקעל האָט שטילערהייט געשמועסט מיטן צווייטן אַמע-ריקאַנער, ער האָט דעם ייִדישן יענקי געוואָלט אויפווייזן אַ נישט קלאָרן פונקט אין דער אַמעריקאַנער קאָנסטיטוציע.

אַלע זענען געווען מיד...

ווען מען איז אַרויס אויף דער גאַס, איז נאָך געווען פינ-סטער, אָבער מען האָט שוין געשאַרט דעם שניי פון די טראָטואַרן, אַרבעטער זענען שוין געגאַנגען צו דער אַרבעט.

אַן אויסגעמאַטערטע פון טאַנצן איז אַנקע שנעל איינגע-שלאָפן, אָבער זעליגן האָט זיך נישט געשלאָפן... דער דזשאַס-באַנד איז אַריין אין זיין מוח און אים געפייניקט, עס האָט זיך אים געוואָלט באַוועגן, וואַרפן מיט די הענט, מיט די פיס. די שרייִקע מעלאָדיעס האָבן אים פאַרפאָלגט און געריסן פון אים שטיקער שלאָף...

פערן, וי אַזוי? וו אין וי לאַנג ער האָט זיך געלערנט? אַנקע האָט פון אים די אויגן נישט אַראָפגענומען. צי זי האָט זיך גע־פרייט מיט דעם, וואָס עס איז צוגעקומען א פאַרשנער, צי זי איז געווען איבעראַשט פון דעם, וואָס זעליג האָט עס געטון צוליב איר, פאַר איר...

מען האָט געזאָגט מבינות אויף זעליגס טאַנצן.

— ער שפרייזט גאָרנישט שלעכט, די פיגור איז צוגע־פאַסט.

— אָבער דאָס פנים איז בא אייך צו ערנסט, קאַמעניצקי, מען דאַרף נישט זיין אַזוי ערנסט דערבייַ, ס'איז דאָך נישט מער וי א שימי-טאַנץ.

אויף דעם האָט זעליג געענטפערט:

— וען מען וואָלט געקענט ביטן פנים אַזוי קירעוועלן, וי מיט די פיס, וואָלט גאָרנישט שלעכט געווען.

געווען איז ער דער העלד פון אָוונט, ער האָט כסדר טאַנצט... ער האָט באַמערקט מיט פאַרווונדערונג, אַז דאָס הערט אויף צו זיין בא אים „מאַסקע" דאָס טאַנצן, עס ציט אים אַריין, ער קען גלייכגילטיק נישט אייבייצן, בשעת אַנדערע טאַנצן, בשעת די מוזיק שפילט... ער האָט זיי היינטיקן אָוונט אָפגעטון א שטיקל די אַלע טענצערס, וואָס רייסן זיך צו אַנקען, ער טאַנצט מיט איר אין א טאַנצן פאַרגעסט ער, ווער זי איז. א נייַנטע, א ווייטערע, אַלץ איינס... זיי ביידע טאַנצן זיי פירן א ריטמישן קאַמף מיט קלאַנגען, בייגן זיך איין אין גלייכן זיך אויס, זיי טון נאָך דעם מאָטיוו. לויפט די מעלאָדיע שנעלער, שטעלן זיי ביידע האַסטיקער די טרים, האַסטיקער, לאַנגזאַמער, גלייך געשפרייזט אין געשוועבט אין פאַרוגלטע קרייזן ביז מידעקייט, ביז פאַרגעסונג...

ביז פאַרטאָג האָט דער עולם דאָרט פאַרברענגט אין פאַרטאָג איז דאָרט שוין געווען אַן אמתער כאַאָס, שיכורע און האַלב

ער האָט שווייגנדיק געליטן, געשמייכלט נישט אויפריכטיק און... געטאַנצט.

געטאַנצט באַ יעדעס מאָל, ווו עס האָט זיך נאָר געמאַכט. אין שרייבער-קלוב האָבן שוין אַלע געוווסט, אַז זעליג קאַמעניעצקי טאַנצט אין מען האָט זיך לייכט אָנגעשטויכן, אַז דאָס איז אַ נייער קרבן, אַ מתנה אַנקען... צוליב איר האָט ער זיך גע-לערנט און אַויסגעלערנט טאַנצן... ער האָט איינמאָל דערהערט אַ כראַזע וועגן זיך: „אַז זי וועט וועלן וועט ער גיין אויפן שטריק". ער האָט עס אַראָפּגעשלונגען, ווי אַ זויערע רפואה און באַמיט זיך צו הערן, וואָס ווייניקער מיינונגען וועגן זיך פון אַנדערע.

דער אינטערעס פון זיין לעבן האָט זיך איצט געבונדן מיטן „פאָקסטראָט", מיטן „שימי", מיטן „סטעפּ". זי האָט עס געהאַלטן פאַר איר זיג, ווי נאַריש און נישטיק דאָס זאָל נישט זיין. אַנקע האָט זיך געפרייט מיט דעם, וואָס איר סטאַך האָט גענומען טאַנצן און ער אַ פאַרמאַסקירטער האָט זיך איר געלאָזט פרייען. וואָס וואָלט נאָך געווען, ווען ער זאָל ווערן דער בעסטער טענצער אין וואַרשע? עס קען זיין, אַז דאַמאָלס וואָלט איר אָנגעהויבן געפעלן ווערן אַ שרייבער...

ער האָט געטאַנצט מיט איר, ער האָט געטאַנצט מיט אַנדערע פרויען און זי מיט אַנדערע מענער, דער קאַראַהאָד האָט זיך אויסגעמישט, צעפּלאָנטערט זיך, דער קאַראַהאָד האָט אים איינגע-שלונגען... ס'איז געווען זיין „האָניק-חודש", ניין, זיין טאַנץ-חודש. ס'איז געווען אַ צייט פון האַרמאָניע באַ זיי.

איינמאָל פון אַ סך מאָל, ער האָט זיך געכאַפּט, אַז ער פאַר-טאַנצט זיך צופיל, זיי זענען נאָר-וואָס געקומען אַהיים, זי איז גע-ווען גוט געשטימט. זי האָט אים געפרעגט און געמוסרט, פאַרוואָס

XI.

חשד.

געווינען אַנקען פאַר זיך, אָט דאָס איז געווען זיין ציל, אין דער ריכטונג איז געגאַנגען זיין געדאַנק און זיין שטרעבונג. עס איז געווען אַ ביסל טראַגיש: נאָכיאָגן זיך נאָכדעם, וואָס ער האָט שוין דערגרייכט, נאָכיאָגן זיך נאָך זיין אייגן ווייב. אין דערזעל-בער צייט האָבן אים דאָך אַנדערע מקנא געווען: „אַ שיין ווייבל האָט ער זיך אויסגעזוכט דער קאַמעניעצקי".

ער האָט געזוכט אַ מאַסקע.

מיט זיין אייגן פּנים, מיט פּשוטע אָפּנהערציקע ווערטער האָט ער דאָך נישט אַלץ געוווּנען. פלעגט ער זיך בייטן, צופּאַסן זיך, איינבייגן זיך דאָרט, ווו ער האָט געזאָלט שטיין שטאָלץ און אויסגעגלייכט. ער פלעגט פאַרשווייגן אַ סך זאַכן, פון וועלכע

— וועסט מיר געבן אַ קליין טיכעלע, וועל איך אין איר איינ-בונדן מיין נשמה, מיינע אַלע בעסערע געפילן, מיין ווילן צו זיין בעסער, ווי אַנדערע, מיין אומרויקייט, מיין זוכעניש און אַלץ צו-זאַמען דאָס פון פענסטער אַרויסוואַרפן, ווייל...

— ווייל?

— ווייל מיט אַ ביסעלע טאַנצעניש, האָב איך מער באַ דיר געוווּנען, ווי מיט אַלע מיינע געפילן.

זי איז שוין אַן אַנדערע, דער גוטער בליק פון אירע אויגן אַנטלויפט און עס קומט צולויפן אַן אַנדערער בליק, אַ בליק פון אַ רויב-פויגל, וואָס וויל דיר דיינע אויגן אויסשטעכן:

— דו מוזט אַלץ פאַרסמען... וואָס ווילסטו איך זאָל באַ דיר אָפּנודזשען, ווי באַ מיין ערשטן מאַן?

אַזאַ ביליקער ענטפער... ווי קומט עס צו איר? אַזאַ קאָנ-טראַסט פון דער אַנקע, וועלכע איז צו אים געקומען מיט אַזאַ סובטעלע באַשיידנקייט, אַזאַ ענטפער באַליידיקט אים און נעמט אָפּ באַ אים יעדן מוט צו רעדן מיט איר. עס נעמט אין אים שרייען אַ ווייטיק. „פרעמד, פרעמד, ווי אַלע פרעמדע". אַ גליק, וואָס ער איז מיד פון טאָג און די מידקייט העלפט אים דער-שטיקן אין זיך זיין אויפרעגונג.

דערנאָך אין אַ טאָג אַרום. און טעג שפּעטער נעמט ער זוכן „דאָס בעסערע", וואָס זי פאַרמאָגט און ער געפינט. ער קען זיך גענוי קיין חשבון נישט אָפּגעבן, צי זי פאַרמאָגט טאַקע אַן אַנ-דערע נשמה, צי ער נאַרט זיך אָפּ, ווייל ער וויל זיך אָפּנאַרן, ווייל עס לוינט אים אַזוי צוליב זיין רויקייט.

ער ווערט איר אַדוואָקאַט... אין זיך אַליין זי פאַרטיי-דיקט: זי וואָלט אַנדערש געווען, ווען נישט די צייט, אַרום גייט אַ געייגע נאָך געלט, נאָך לוקסוס און הנאה, עס פאַרסמט די לופט. טאָג-טעגלעך הערט מען: דער איז רייך געוואָרן, יענער

ער האָט זיך נאָך בין איצט נישט אויסגעלערנט דעם „טאַנגאַ-טאַנק".

— טאַנגאַ דאָס איז דער קעניג פון אַלע טענק...

האָט ער געזומען שמייכלען מיט יענעם שמייכל, אונטער וועלכן עס איז געלעגן געבונדן אַ וועלפישע בייזקייט, אַן אויפרעגונג, וואָס וואָלט יעדער רגע געקענט אויפרייסן אין א פייער...

זי איז דאָס?

ער איז דאָס?

וועגן זיין בוך, וואָס האָט זיך די טעג פון דרוק באַוויזן, וועגן בוך, וווּ זי איז אייגנטפלאָכטן אין הונדערטער זייטלעך, אין פרייד און האָפנונג... א וואָרט האָט זי וועגן דעם נישט געפרעגט, נישט געפרוווט אפילו איבערלייענען דאָס בוך... אַלץ האָבן זיי שוין אין לעבן, אַלצדינג, נאָר דער „טאַנגאַ" פעלט אים, די אייג-ציקע זאַך.

דאָך...

ער דערמאָנט זיך, אז [illegible] ער נישט און דאָס איז נוצלאָז אויך, מיט האָבע וועט ער גאָרנישט מאַכן אין צוּ גאַנצע וועלטער איז נאָך נישט געקומען די צייט — קיין סקאַנדאַלן וויל ער נישט אין ער ענטפערט מיטן גאַנצן ערנסט:

— מען מוז נעמען א לערער אין זיך אויסלערנען „טאַנגאַ".

שפעטער פאַרגעסט ער זיך, אז ער דאַרף מיט איר זיין „דיפלאָמאַטיש" אין ער נעמט גוטמוטיק איראָניזירן:

— אפשר האָסטו א קליין טיכלע, אַנקע, א זיידן טיכלע...

— צוואָס באַדאַרפסטו עס?

צו אים און נישט אויפגעהערט צו פלאַפלען. ער זעליג האָט קאַלט אָפּגעענטפערט. ביז מינקע האָט זיך אָפּגערופן:

— איר זענט בייז אויף מיר, קאַמעניעצקי: איך ווייס נישט פאַרוואָס.

— איך וואָלט נישט וועלן, איר זאָלט מיך פרעגן אַזעלכע פראַגן. איך וויל זיך מיט אייך נישט אויסרעדן, לאָזט מיך צורו, וואַרשע האָט אַ מיל אָן מענטשן, פאַרדרייט אַנדערע דעם קאָפּ.

האָט זי זיך אָנגעצונדן און גענומען רעדן אויף אַ הויך קול, מענטשן האָבן זיך אומגעקוקט און זעליג האָט זי פּשוט געבעטן, זי זאָל רעדן אַ ביסל שטילער:

— אַ שיינע דאַנקבאַרקייט... איך האָב אייך דאָך באַקאַנט מיט אַנקען.

— טאָ וואָס ווילט איר? שדכנות-געלט? וויפיל?

האָט זי זיך באַליידיקט און אָפּגעגאַנגען, דערביי געזעגנט זיך מיט עטלעכע ווערטער:

— פאַר אייך איז גוט איין אַנקע, זי קען אייך איינהאַלטן.

ער האָט זיך געפילט נאָך די ווערטער, ווי ער וואָלט אַ פּאַטש באַקומע... וואָס קומט דאָ פאַר? פון אים, אַן אָפּגעזונדערטן מענטש, מיט אַ ביסל ווירדע און שטאָלץ האָט מען געמאַכט אַ „באַבע". ער האָט געוואָלט אַ פריינט מיט גלייכע רעכט, בלויז צו דעם האָט ער געשטרעבט אין דאָ קומט אויס, אַז ער איז אונטערן פּאַנטאָפל. ער איז געגאַנגען ווייטער, געווען בייז, נאָר רויק, אָפּגעטריבן פון זיך מינקעס געשטאַלט און אירע ווערטער... פּלוצלינג אויפגעוועקט זיך, אין זיך אַליין אַריינגערעדט „ווען מען וועט דאַרפן, וועל איך מיין רעכט פאַרטיידיקן".

אין דעם זעלבן אָוונט איז ער ווידער געווען אין דער

איז רייך געוואָרן. קיינער גייט נישט אַוועק צוריק אין דער רו-
יקייט, אַלע רייסן זיך צום טומל, אין טעאַ ער קריכן אַלע אויף
די ערשטע ערטער, אַלע ווילן זיין אויבן-אָן, פאַרדינען, רייך
ווערן, באַווייזן זיך אין אַ טייערן פּעלץ, אַרויסשטעלן דעם פינגער
מיט אַ גרויסן בריליאַנט, הוליען, טאַנצן, גאָרנישט דורכלאָזן. זי
וויל נישט זיין קיין אויסנאַם. וויפיל מאָל האָט זי אים שוין גע-
וואָרפן די ווערטער: „אוי, סטאַך, ווען דו וואָלסט זיין
רייך".

פלעגט ער זיך דערפילן קליין פון אַזעלכע ווערטער. נישט
אַנקע אַליין, אַלע פרויען, אַלע מענטשן ווילן רייכקייט און בוק
זיך פאַר רייכקייט, אָבער ער וועט קיינמאָל רייך נישט זיין,
סיידן באַגנבענען וועמען... ווער ווייסט? ווען עס וואָלט זיך
געמאַכט אַ מעגלעכקייט, וואָלט ער אפשר געגנבעט. דערווייל האָט
ער געמוזט זוכן דעם נויטיקן גראָשן צום לעבן און אויסנוצן
אַלע פאַרדינסטן. זי האָט נישט געוווסט, ווי שטאַרק ער איז
שוין פאַרשולדיקט. זי האָט אים נישט געקוקט אין קעשענע און
נישט געקוקט אין דער נשמה, זי האָט אים באַזיגט, צוגעבונדן
צו זיך און דאָס איז גענוג געווען פאַר איר.

שווער, טומלדיק און אָן אמתע פרייד איז דורכגעגאַנגען
פאַר זעליגן דערדאָזיקער ווינטער.

צווישן פּורים און פּסח... די צייט, ווען די האָפנונג לייגט
זיך אויפן האַרץ צוזאַמען מיט די ערשטע וואַרעמע זון-שטראַלן.
ער האָט איצט נישט געהאַט יענע פרייד, וואָס ער פלעגט שטענ-
דיק דורכלעבן אין דערוואַרטונג פון פרילינג. פאַרבראַכט מיט
אַנקען, פאַרבראַכט מיט מענטשן, אָבער נישט אויסגעטון די מאַס-
קע. פאַר קיינעם נישט אַרויסגעוויזן קיין סימן פון בייזקייט און
אויפרעגונג. אויסער איינמאָל זיך אַ ביסל דורכגעווערטלט מיט
מינקען. זי האָט אים באַגעגנט אויף דער גאַס, צוגעטשעפּעט זיך

שפּאַסט, גערעדט וועגן אויסלאַנד, וווהין זי קלויבט זיך אינגיכן מיט איר מאַן.

און דער מאַן זעליג קאַמעניעצקי האָט זיך באַמיט צו זיין אַזוי, ווי עס פּאַסט פאַר אַזאַ פּלאַץ: אַ פריילעך פּנים, אַ שמייכל, אַ שפּאַס און טרינקען זיין גלעזל בשעת אַלע טרינקען, אָבער צווישן איין גלעזל און דעם צווייטן קען מען דאָך אַ טראַכט געבן ווו מען איז דאָ אויף דער וועלט, און עס דאַכט זיך אים אויס, אַז ער ווערט ווייט, ווייט אָפּגערוקט פון אַלעמען, פון טישל מיט די האַלב-פרעמדע און פרעמדע מענטשן, פון אַנקען אויך ווייט... פאַר אַלעמען האָט זי אַ שמייכל, פאַר אַלעמען אויפמערקזאַמקייט, צו אים ווענדט זיך ווייניקער איר שמייכל-בליק, ווי צו אַלע אַנדערע, נישט דערפאַר, ווייל זי איז שלעכט צו אים, נאָר דערפאַר, ווייל ער איז דער מאַן אירער, אַ מענטש, מיט וועלכן זי איז שטענדיק צוזאַמען און די בעסטע ווערטער האָבן זיי שוין איינער פון צווייטן געהערט... מענטשן זענען פאַר איר שפּיגלען, יעדער שפּיגל רעדט און דערציילט, אַז די ברעמען אירע האָבן אַ קלאַסישן שניט, אַז ווען מען קוקט אין די טונקל-גרינלעכע אויגן, דאַכט זיך אויס, ווי מען ווערט אַריינגעצויגן אין אַ גרינעם וואַלד-טונעל, דער בעלגיער שמענדרעק בעט באַ איר, זי זאָל אַ טרייסל געבן מיט איר קאָפּ, ס'איז זייער שיין, זאָגט ער, און זי פאָלגט. זי טרייסלט מיטן קאָפּ, די בלאָנדע קורצע האָר ציטערן מיט זייער דינקייט און שעמערירן, ווי אַ צערייצטע גאָלד-פאַליע.

ס'איז נישט קיין איינרעדעניש: פאַרהאַן רגעס, מאָמענטן, מען באַמערקט אים נישט, מען פאַרגעסט אין אים, ווייל טומלען טומלט ער נישט, ווי די איבעריקע און וואָס איז ער? ווער איז ער? אַ מאַן פון אַ שיינער פרוי, וועלכע שמייכלט צו אַלע אַנדערע, צו אַלעמען, נאָר נישט צו אים...

און ער האָט אַ קרענקלעכן פאַרלאַנג, אַ נאַרישן אומגעלומ-

געזעלשאפט פון מינקען צוזאמען מיט די איבעריקע. וויידער אין רעסטאראן מיט מוזיק און טענץ... זעלביג האט זיך אויף איר צישט געוונדערט, מינקע איז שוין אזא, קענסט זי אפזידלען, זי האט א קעצישן מ ח זי פארגעסט באלד.

אלע זענען געווען אין א גוטער שטימונג. דוד וויקעל האט געטראגן א געקראכמאלעטן קראגן, וואס זיין וויסקייט האט געדיסן די אויגן, די ראזע אויערן אויסגעצוואגן, נישט יעדן טאג האט ער אזוי גלוויכטן, ער איז הייבט געווען בא א מיניסטער אין א דעלעגאציע פון די יידישע אנדווערקער און מארגן וועט עס זיין אין די צייטונגען... ווער קען זיך צו אים גלייכן? דערפאר איז טאקע דער קעלנער גלאפן עטלעכע מאל הין און צוריק מיט דעם שלעשל קאניאק. דוד וויקעל האט פאלאנגט. איינער פון די אמעריקאנער איז אויך געווען זייער גוט געשטימט: אין וואלין האט זיך פארשטארקט דער טיפוס, מען קרענקט און מען שטארבט דארט זייער שטארק, נו, שיקט מען דארט א הילפס-עקספעדיציע און ער דער מיסטער העלער וועט זיין אין דער שפיץ... ער איז צופריידן און גליקלעך, סוועט זיין ארבעט, מען וועט שרייבן חשבונות צום קאמיטעט.

היינט זענען געווען [illegible] נייע באקאנטע, צווי ?ידישע יונגעלייט פון בעלגיען, בריליאנטן-הענדלער. איינער פון זיי האט אויך געהאט א וויזיט-קארטע מיט אן אויפשריפט: „זשורנאליסט", ווי ער האט דערציילט, איז ער א מיטארבעטער פון א כראנצויזישער צייטונג, די דיענקע וויזיט-קארטע האט ער געטיילט אויף רעכטס און אויף לינקס. אויסגעפוצטע, עלעגאנטע, באשמעקטע האבן זיי צווישן זיך גערעדט פראנצויזיש און מיטן עולם ייטש.

און פסדר זיך געווענדט צו אנקען, יאלדיש געקוקט איר אין די אויגן און געשאטן מיט קאמפלימענטן, זי האט צו זיי גע-

מאל האָז ער שוין זיין האַנט אויסגעשטרעקט נאָך א ביסל פריינט-
שאפט... און דיזעלבע אָנקע, ער זאָל איצט צו אים זאָגן:
קינד! נישט מיין קאָפּ און נישט כיין האַרץ זענען דאָ פאר די
מענטשן, פאר דעם טומל, לאָמיר זיך אָפּזונדערן פון זיי... זי
וואָלט אים נישט פארשטאַנען: „די מוזט אַלץ פאַרטמען", אַזוי
וואָלט זי געזאָגט.

— טשאך! — וואָס האָסטו זיך אזוי כאַרטראַכט?

זי האָט אים אזוי ווי פון שלאָף אויפגעוועקט מיט אירע
אויסגעשריי, צוריקגעקומען פון טאָנק, די מוזיק איז שטיל געוואָרן,
דער בעלגיער קושט איר אין האַנט, אייגנאָל, צווי מאָל, דרייַ
מאָל... ווייפיל איז דער שיעור? זי פרעגט בא זעליגן פון וואָס
ער טראַכט.

געטראַכט? פון וואָס האָט ער געטראַכט? ער פרוווט
שפּאַסן אין ענטפערן אָנקען:

— „די געטלעכע מוזיק האָט מיך אין די הימלען פאר-
טראָגן"... נאָר זי הערט אים שוין נישט, זי רעדט שוין צום
בעלגיער. וואָס האָט זי אַזוינס געפונען אין דעם גלאַנציקן יונג-
מאַן? אייגער פון טויזנט. ער איז אומצופרידן אין, און... ער
באַמערקט, אז נאָך אייגער איז אומצופרידן. דוד ווייזלען פאר-
דריסט, וואָס זי שענקט דעם בעלגיער אזוי פיל צייט. יאָ, זעליג
האָט עס באַמערקט. ער האָט עס נאָכגעטאַנען אין געשמייכלט אין
זיך, ער האָט זיך דערמאַנט, ווי אָנקע רופט זיך אָפּ שטענדיק וועגן
ווייזלען:

— „דער אידיאָט".

— „דער ברודנער נפש".

אָבער צוליב וואָס זי האָלט זיך אין זיין געזעלשאַפט און
צוליב וואָס צית זי אים אַריין אין א קריזיז מענטשן, מיט וועלכער
ער האָט גאָרנישט געמיינזאַמט, דאָס האָט ער נישט פארשטאַנען, דאָס

פערטן פאַרלאַנג. ניין, אַן אויסגעבענטן שטאָלצן פאַרלאַנג: זאָל די וועלט אויף אים נישט קוקן, זאָל אים קיינער נישט באַמערקן, נישט אָנערקענען, נאָר זי זאָל זיין פאַר אים, מיט אים, אין זיי־נע אויגן זאָל זי שטענדיק אַריינקוקן מיט טרייהייט, אין זיינע אויגן וועט זי געפינען זיין נשמה, וועלכע לעבט אינגאַנצן פאַר איר.

די מוזיק שפּילט, ער טאַנצט נישט מיט איר, די פאָר בעל־גישע „עלעגאַנט" זענען אַזוי שטאַרק דורכגענומען מיט אַנקעס שמייכל, זיי חלשן צו טאַנצן מיט איר, זיי דינגען זיך ביירע, ווער עס זאָל פריער זיך לאָזן מיט איר אין „פאָקסטראָט" — זעליג וויל זיי נישט שטערן... דאָס טישל, אַרום וועלכן ער זיצט, ווי־ שיטערער. אַנקע איז אַוועק מיט איין בעל גיער, מינקע מיטן צווייטן. איין אַמעריקאַנער האָט פאַרלייגט אַ פוס אויף אַ פוס און לייענט אַ גרויסן „לעטער" פון אַמעריקע, דער צווייטער שמועסט מיט דוד וויקעלן, דערביי פילט זיך וויקעל זייער היי־מיש, ער רוקט אַריין אַ פינגער אין נאָז און פאַרגעסט אים אַרויס־צונעמען און באַ זעליגן רייסט זיך אַרויס אַ פראַזע. שמייכלענדיק רופט ער זיך אָפּ צו וויקעלן, וועלכער גריבלט זיך אין זיך:

— פּאַניע וויקעל! איר וועט צעברעכן דעם פינגער.

יענער דערלאַנגט אַ שמייכל, פאַרשעמט זיך און ווערט רויט. ווערט ברוגז און פאַרשווייגט. די גלעזלעך שטייען האַלב נישט דערטרינקען, די מוזיק הילכט אין די אויערן. צי אין דער מע־לאָדיע האָט זיך אַריינגעכאַפּט אַ נאָגנדער אומעט? אַ הילפלאָזע בענקשאַפט נעמט דורך זעליגן, אַ גרויסע ליידיקייט אין דער נשמה, אויסשטרעקן די הענט ווילט זיך, אַרומנעמען אַ לעבעדיק וועזן, אַ נאָנטן מענטש און אָנפילן די נאָגנדע פּוסטקייט... אפשר איז ער אין אַ סך זאַכן אומגערעכט צו אַנדערע? אָבער אויך צו זיך פילט ער פון דער פריסטער קינדהייט אַן אומרעכט... וויפיל

אים איז דאָס אַ וויכטיקער ענין: ער וועט טרינקען „ברודערשאַפט" און אויפהערן אַנקען זאָגן „איר", ער איז כמעט מיט אַלעמען „דו", מיט אַלע שרייבערס אַ „שמעלקע", זאָל זיין מיט זעליגן אויך. „ברודערשאַפט טרינקען".

דוד וויקעל הייבט אויף אַ פלאַש און גיסט אָן ניין גלעזלעך מיט ברוינעם ליקער. אין אַלגעמיין איז דאָס זייער אַ פריילעכע זאַך, די ניין בורשטינענע גלעזלעך, די מונטערקייט, מיט וועלכער אַלע האָבן אויפגענומען דעם פאָרשלאַג. נאָר ווי וועט עס אויסזען? מאָרגן וועט צו אים צוגיין שמעון פאַסער און אים פרעגן: „וואָס מאַכסטו קאַמעניעצקי?" און דוד וויקעל וועט רופן אַנקען: „קום, דו גייסט אַ ביסל פאַרברענגען אין "באַגאַטעלאַ"?

און מינקע וועט שרייען: „זעליג! איין אַנקע קען דיך איינהאַלטן..."

אָבער די גלעזלעך זענען שוין גרייט, אַלעמענס אויגן זענען פול מיט דער פאַלשער יומטובדיקייט פון מאָמענט...

— ניין!

אין דער רגע האָט זעליג אַ שנעל געטון אין זיין קריסטאָלענעם גלעזל, דאָס גלעזל איז אומגעפאַלן, דער ליקער האָט זיך לאַנגזאַם-קלעבע. יק אויסגעפלאַסטערט אויפן ווייסן סערוועט.

— ניין!

אַלע האָבן אויפגעהויבן אויף אים די אויגן.

— איך טרינק נישט מיט אייך קיין „ברודערשאַפט", ס'איז נישט נייטיק, אָן דעם וועט זיין שענער און אָנשטענדיקער. אַ רגע שטילקייט און בייזע איבעראַשונג.

אַנקע האָט אַ בליק געטון מיט די גרינע אויגן, פאַרניכטן געוואָלט אים מיט איר בליק. מינקע איז אויפגעשפרונגען און פאַסער האָט זיך אַ ביסל צוריקגעצויגן, ווי ער וואָלט זיך גרייטן צו דערלאַנגען קלעפּ:

האַט זי אפשר אַליין אויך נישט געוווסט, טומלען האָט זי גע-
וואָלט, זען מ נטשן און ווייזן זיך פאַר זיי, אַלציינס איר, וועלכער
קרייז, וועלכע מענטשן. . . פלוצלינג כאַפּט זי זיך, דערמאַנט זיך, אַז
דאָ איז פאַרהאַן אַ מענטש, וועלכער דאַרף זי דאָך אינטערעסירן
און עס לויפט צו זעליגן אַ שמייכל, אַ שפּאַסיקע גוטמוטיקע
פראַזע:

— סטאַך! דו וועסט גאָרנישט טאַנצן?

עס מאַכט אַן איינדרוק, אַז זי איז איבערפולט היינט מיט
גוטסקייט און ווי אַ נגיד מיט אַ ברייטער האַנט פאַרגינט זי זיך
אויך זעליגן צו שענקען אַביסל געפיל.

— יאָ, קום טאַנצן! זעליג גייט אַריין מיט איר אין באַ-
וועגלעכן קרייז פון די טאַנצנדיקע. „האַלט מיך פעסטער!" זאָגט
זי. ער דערפילט איר יוגנט, איר שלאַנקן קערפּער. דער „דזשאַס-
באַנד" הילכט, מענטשן לאַכן. עס ווערט פאַרהילכט אין אים זיין
אומרויקייט, אַ באַרוישטער קומט ער צוריק צום טישל צו. . .
האַ! שמעון פאַסער איז געקומען, פון אַ צווייטן שענק האָבן די
פיס אים געבראַכט, דאָס בערדל צעקנייטשט, די אונטערשטע ליפּ
אַראָפּגעהאָנגען, ער איז האַלב שיכור, אַ מאָדנע פּנים, אַ געמיש
פון קאַלב און קיילער אינאיינעם. ער קושט די הענט באַ אַנקען
אין מינקען, ער קושט און סמאָטשקעט הילכיק, באַלעקט זיך
פּשוט, ער פאַרלאַנגט וויין און אַלע מוזן מיט אים טרינקען, ער
דערציילט עפּעס אַ כרעכע געשיכטע און אַלע לאַכן.

מען טרינקט ווידער. עס ווערט שטימונג, די לאָמפּן מיט
די טישלעך, דער אָרקעסטער מיט די שפּיל-אינסטרומענטן — אַלץ
ווערט פאַרגרעסערט, אַלץ וויגט זיך און הוידעט זיך. מיטאַמאָל
רופט זיך אָפּ שמעון פאַסער:

— ברודערשאַפט, מען דאַרף טרינקען ברודערשאַפט. . .

אַלע האָבן עס אונטערגעכאַפּט. וויקעל דער ערשטער, פאַר-

די צוויי אַמעריקאַנער האָבן נענומען רעדן אויף ענגליש, מינקע האָט זיך געשושקעט מיט שמעון פאַסער, דוד וויקעל האָט גע-קוקט אויפן זייגער און אַנקע איז געיוען אויפגערעגט ביז גאָר, פונקט ווי זי וואָלט די גרעסטע באַליידיקונג באַקומען... אָט באַלד וועט זי זיך צוליב איר איינגעהאַלטענעם כעס צעוויינען. קיין חרטה האָט זעליג נישט געהאַט. ער איז געווען רויק און אַלעמענס כעס איז אים ווייניק אָנגעגאַנגען, אפילו אַנקעס בייזער בליק האָט אים ווייניקער געשראָקן, ווי אַלעמאָל, פאַרקערט, ער האָט איצט דערפילט, אַז עס וועקט זיך אויף אין אים אַ פראָטעסט, זיין באַרעכטיגונג, ווען ער קומט אין קאָנפליקט מיט אַנדערע, מיט אַלעמען. יאָ... ער הייבט אָן, ער מוז אָנהייבן האַנדלען, אַזוי ווי ער פאַרשטייט...

נאָר דאָך האָט ער געוואָלט אַ ביסל פאַרגלעטן דעם אינצי-דענט, ווייל די שטומע שטימונג אַרום אים האָט אָנגעהויבן צו ווערן שווערלעך, פיינלעך. ער האָט אַרויפגעצויגן אַ שמייכל אויף די ליפן, גענומען די פלאַש און אָנגעגאָסן זיין ליידיק גלעזל.

— פאַר אויפריכטיקייט טרינק איך...

קיינער האָט אים נישט געענטפערט, אַנקע אויך נישט. ער האָט אַראָפּגעשלונגען דעם ליקער און געזוכט אַנקעס בליק. זי האָט אָבער אויסגעדרייט דעם קאָפּ צו דוד וויקעל און מיט אים געשמועסט... אַ בליק פון האַס האָט אים דורכגעברענט, עס האָט זיך אים אין דער מינוט געדאַכט, אַז אַנקע איז קלענער געוואָרן, אָרימער, קליין-קעפּלדיקער... ווען ער זאָל די גרעסטע זינד האָבן באַגאַנגען, באַדאַרף זי אין דער אָניועזנהייט פון אַנדערע זיין מיט אים אויף זיין זייט. — אַזוי וואָלט ער זיך באַגאַנגען. זי האָט אים אָבער איגנאָרירט און דעמאָנסטראַטיוו גערעדט מיט דעם דוד וויקעל, מיט דעם „נפש", ווי זי אַליין פלעגט אים אָנ-רופן.

— פּאַניע קאַמעניעצקי ! פאַרוואָס ווילט איר מיט אונדז נישט טרינקען „ברודערשאַפט" ? איר זענט אַ בייזער מענטש... אַלע זאָגן דאָס.

זעליג האָט זיך געמאַכט נישט הערנדיק, וואָס דער האַלבשיכורער פאַסער רעדט. ער איז געווען רויק און געוואַרט, אַז די אַלע איבעריקע זאָלן זיך באַרויקן. קיינער האָט זיך נישט צוגערירט צו די גלעזלעך. אַ רגע פון שווייגן. דוד וויקעל האָט געקוקט אויף זעליגן און געקוועטשט מיט די פּלייצעס...

— זייט אָבער נישט אין כעס ! — האָט זעליג רויק, אינגאַנצן רויק גערעדט צו אַלעמען. — איך האָב דאָך בלויז מיין גלעזל אויסגעגאָסן, אייערע זענען פול. איר קענט עס טרינקען... ס'איז געווען אַ שפּאַס פון מיין זייט. אמת, אַן ערנסטער שפּאַס... וואָס פאַר אַ „ברודערשאַפט" ? צווישן מענטש און מענטש איז פאַרהאַן אַ גרענעץ, מיט אַ גלעזל שנאַפּס פאַרגיסט מען נישט די גרענעץ... „ברודערשאַפט !" וואָס האָב איך מיט אייך איניינעם אַזוינס אויפגעטון ? אידעען געשאַפן ? אין תפיסות געליטן ? אויף באַריקאַדן געגאַנגען ? אונדזער באַגעגעניש איז דאָך נישט מער ווי איינע פון די גרויע טויזנטער צופעליקייטן... ווען מיר זאָגן זיך איינער דעם צווייטן „איר", איז דאָס דער אָנשטענדיקער „פאַר דיסטאַנס" צווישן אונדז. גייען מיר איבער פּלוצלינג אָן אַ פאַרוואָס אויף „דו" בלויז דערפאַר, ווייל אויפן טיש שטייען עטלעכע פלעשלעך מיט וויין, מיט ליקער, איז דאָס דאַמאָלס נישט מער, ווי ביליקייט.

ער האָט גערעדט צו אַלעמען, נאָר די אַלע מיט אַנקען איניינעם האָבן, דאַכט זיך, זיינע ווערטער נישט געהערט. ער האָט צעשטערט די שטימונג זייערע און איצטער פילאָזאָפירט ער...

די בריליאַנטן-הענדלער האָבן זיך אָפּגעזעגנט און אַוועק.

מיין שווייגן... וואָס האָב איך אַזוינס געטון? א מענטש דער־הרגעט? אוּן איבערהויפּט וואָס האָב איך דיר געטון? אַנקע! מיט וואָס האָב איך ד י ך באַליידיקט?

— דו ביסט אוממענלעך... זי האָט עס געענטפערט אוּן זיך אַוועקגעזעצט אויף דער אַלטער קאַנאַפּע פּוּן זייער צימער, אין דעמזעלבן צימער, וווּ עס זענען דורכגעגאַנגען אַזוי פיל ער־לעכע רויקע שעהן. זי איז פּוּל געווען מיט פּאַרביטערניש אוּן דעזיגנאַציע.

— אוממענלעך בין איך? מיט וואָס? פּאַר דעם אויך אומ־מענלעך? אָ, איך פּאַרשטיי, וואָס אונטער דעם ליגט: איך קען נישט פּאַרברענגען אין קיין געזעלשאַפט, בעת איך דיך, זיי א גוטע אוּן הער מיך אויס אוּן רעכן זיך אַ ביסל מיט מיינע וועלטער.

זי האָט נישט געוואָלט ער זאָל רעדן, זי האָט שטענדיק מורא געהאַט פּאַר זיין רעדן אוּן איצט אויך. זי האָט אים גע־וואָלט אָפּשטעלן:

— איצט איז שוין שפּעט, איך בין מיד, שלאָפן וויל איך. אָבער איצט האָט ער זיך נישט אונטערגענומען:

— זאָל זיך דיר דאַכטן, אַז מיר זיצן נאָך אַ שעה ציים אין דער געזעלשאַפט, דאַרטן אין טאַנץ־לאָקאַל ביסטו גאָרנישט אַזוי שלעפּעריק. זי האָט אָפּאַטיש מיט אַ געמאַכטער גלייכגילטי־קייט צוגעוואָרפן:

— רעד, אַז דו ווילסט...

— איך וויל דיך נישט באַליידיקן, נאָר איך מוז דיר זאָגן, אַז דיין געזעלשאַפט איז פּאַר מיר קיין געזעלשאַפט נישט, וועל נישט דו, וואָלט איך קיין האַלבע שעה אין זייער קרייז נישט פּאַר־ברענגט...

זי אַ שוואַרצער זיגל, האָט זיך דאָס געלייגט אויף זעליגס נשמה. . . ער איז אַריין אין זיך, נישט געקוקט מער אויף די, וואָס זענען געזעסן לעבן אים, נאָר אַוועקגעשיקט די אויגן אין טיפסטן וויגקל פון זאָל. . .

בײז ער האָט דערהערט מינקעס קול:

— מיר וועלן גיין אַ היים! יאָ. . .

זי אַ פרעמדער איז ער מיטגענאַנגען מיט די אַלע מענטשן, געשפרייזט מיט זיי אַ שטיקל וועג אויף דעם לײדיקן טראָטואַר. זיי האָבן פון עפעס גערעדט און ער האָט געקוקט, וי איינס פון די עלעקטרישע לאָמפן האָט זיך גערואַגלט מיט זיין מילך-ליכט, געלאָשן זיך און וידער געגומען לייכטן, וי אַ וויסער שמעטער-לינג, וואָס בלייבט ליגן פאַרחלשט אויפן שאָסיי, פרווט אין זיך יע-דע פאָר רגעס דאָס לעבן, פלאַטערט מיט די מאַכטלאָזע פליגעלעך, בײז עס גייט אויס.

פון האָט אים דערלאַנגט אַ האַנט, אַ צוויטע, אַ דריטע האַנט. . . מענטשן האָבן זיך מיט אים געזעגנט — ער איז גע-בליבן מיט אַנקעס אַליין, זיי האָבן נאָך געהאַט אַ שטיקל וועג צוזאַמען. זיי האָבן אָבער בײז דער שטוב קיין איין וואָרט נישט גערעדט, זייער אויפרעגונג און כעס פון איינעם צום צווייטן פלעגט זיך שטענדיק אויסדריקן אין שווייגן, בײז נאָרישקייט, בײז אַ קינדישער אמביציע פלעגט עס בײַ זיי דערגיין.

וען זיי זענען אַריין אין שטוב און אַנגעצונדן ליכט, איז פשוט אוממעגלעך געווען צו שווייגן. זעליג האָט אַראָפגעצויגן גיר מאַנטל און דערביי זיך אַנגערופן:

— ס איז נישט נאָריש? זאָג אַליין!

— וואָס וויל סטו? — האָט זי געפרעגט מיט אַ פרעמד קול.

— זאָג, ס׳איז נישט נאָריש, דיין בייזער זיך, דיין שווייגן,

— איך גלייב, אַז דו וועסט אויך מיט זיי ביסלעכווייז איבערייסן, עס איז שוין צופיל, אַנקע!

— איך וועל גיין מיט די, מיט וועלכע איך וועל וועלן, איך בין נישט דיין שקלאַף.

— אַנקע! עס וואָלט געווען פאַר מיר אַ קנאַפּער שטאָלץ: לעבן מיט אַ שקלאַף, אָפּגעבן זיך אינגאַנצן צו אַ שקלאַף, באַזינגען אַ שקלאַף, בענקען נאָך אַ שקלאַף... מיין שטאָלץ איז אַ פרייע, אָפּנהערציקע אַנקע, אַזאַ, וואָס גלייבט און פאַרשטייט מיך, אַ גלייכער פריינט, מיט גלייכע רעכט...

ער האָט גערעדט און זי האָט גענומען צוגרייטן זיך צום שלאָף. אַריינגעוואָרפן אַ וואָרט, אַ בליק, כדי אים צו באַרויקן, כדי נישט צו פאַרשאַרפן. ער האָט עס פאַרשטאַנען אַזוי, אַז זי ציט זיך אַביסל צוריק. ער איז אפילו צופרידן געווען מיט זיך, וואָס זיינע ווערטער ווירקן אויף איר. לאַנגזאַם, אָבער זיי האָבן זיך, ווי איבערגעבעטן. זי האָט כמעט, ווי איינגעשטימט מיט אים אין זיינע אויספירונגען וועגן היינטיקן אינצידענט...

דער טשאַד פון קאַבאַרעט, פון דאַנסינג און ווין איז אַוועק אויף דער היינטיקער נאַכט, אויף עטלעכע טעג...

עטלעכע וואָכן זענען אַריבער. וואָכן פון איבערגאַנג: שניי, נאַסקייט, ווינט און זון. עס האָט שוין ווער אַראָפּגעוואָרפן דעם פעלץ פון זיך, עס האָבן זיך שוין פענסטער געעפנט, אין די גערטנער האָבן זיך שוין גענומען ווייזן מחנות קינדער און אַנקע איז געווען פאַרנומען מיט נייען און איבערנייען אירע זומערדיקע קליידלעך. זעליג פלעגט זי באַגלייטן צו די שניידערקעס. ער פלעגט זיך פרייען מיט אירע איינפאַלן, זי פלעגט נישט נייען קיין קליידל, נאָר זי פלעגט עס באַשאַפן, אויספאַנטאַזירן... אָט ליגט זי אויף דער קאַנאַפּע אַ שעה צייט און שווייגט. זעליג אַרבעט. פלוצלינג שפרינגט זי אַראָפּ און לויפט צו צו אים:

— עס פּאַסט דיר נישט ?...

— נאַרישקייטן, אַנקע ! איך קום דאָ נישט מיט קיין יחוס... עס פּאַסט יאָ, צי עס פּאַסט נישט, נישט אין דעם גייט עס, די מענטשן זענען פרעמדע און ווייט פון מיר און פון דיר. ווי רופסטו שטענדיק אָן דעם דוד וויקעל ? אידיאָט... נפש... ברודנער, ווי געפעלט דיר עפּעס דער לץ שמעון פאַסער ? דו לאַכסט אים שטענדיק אויס, פון די שטייפע אַמעריקאַנער לאַכסטו, עס בלייבט נאָך מינקע, אָבער גאָט מיינער, וואָס בינדט דיך מיט דערדאָזיקער פרעסערקע ? דו האָסט דאָך אויגן, דו זעסט דאָך איר איידלקייט און פיינקייט, איר ליבע און פריינטשאַפט צו דיר שטאַרקט זיך דאַמאָלס, ווען זי נאַרט ווידער פון דיר אַרויס אַ קליידל, איך ווייס נישט, וואָס אייך בינדט, נאָר מיך באַליידיקט עס יעדעס מאָל, ווען זי קומט צו אונדז, ווען זי זיצט ערגעץ מיט אונדז צוזאַמען... דאָס זאָלן זיין מיינע פריינט, אונדזערע פריינט, זיי האַלטן זיך מיט אונדז צוליב דיין שמייכל, דו ביסט גאָרנישט קאַרג צו שמייכלען...

— דאָס איז מיין זאַך.

— ניין, אַנקע ! נישט נאָר דיינס, ווען עמעץ זאָל דיך באַליידיקן, בין איך דיין ערשטער פאַרטיידיקער, נאָר איך וויל ענדיקן וועגן אינצידענט וועגן דעם „ברודערשאַפט", וואָס איך האָב נישט געוואָלט מיט זיי טרינקען... מיין גאַנצער „איך" האָט קעגן דעם פּראָטעסטירט, ווען פאַסער האָט עס פאָרגעלייגט, מיר האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז מען קריכט צו מיר אין דער נשמה אַריין, האָב איך אויסגעשריגן „ניין !" און דער „ניין" וועט גיין אַביסעלע ווייטער, איך גיי מער מיט די מענטשן נישט הוליען און פאַרברענגען...

— ווי דו ווילסט זיך ! — האָט זי זיך אָנגערופן און געוואָרן אויפמערקזאַמער צו זיינע ווערטער...

לאָפן פון רוסלאַנד, אַ לאָדזשער סוחר, אַ גאַנצע מחנה גראָבהוי־טיקע מלחמה־גבירים, אַן אַלטע מוטער פון אַ באַנקיר, יונגוואַרג, קינדער מיט באָנעס. אַלע זענען זיי דאָ געקומען עסן. אויסגעפאַ־שעטע דינסטמיידלעך אין ווייסע שירצען דערלאַנגען צום טיש. אַלע באַמיען זיך דאָ צו זיין העפלעך, איידל, טאַקטיש, נאָר פון די אַלע באַמיונגען קומט אַרויס עפּעס אַ מאָדנע פאַרזעעניש, אַן איבערגעטריבענער אָדער אַ נישט דערבאַקענער „באָן־טאָן".

אַנקע איז דאָרט געזעסן, געגעסן, געלייענט און געפּלוי־דערט, געחברט זיך מיט עטלעכע מיידלעך, געוויגט זיך אין אַ וויג־שטול און פאַר אַלעמען דערציילט, אַז זי קלויבט זיך אינ־ניכן קיין אויסלאַנד מיט איר מאַן.

אין פאַרלויף פון עטלעכע טעג, האָבן אַלע אָן אויסנאַם זי ליב באַקומען. זי פלעגט דערציילן קאָמישע מעשיות פון אַ גימנאַזיע־לערער, פון אַ שכנס אַ יינגל, וועלכער וואַקסט נישט, נאָר וועלכער האַלט אין איין פרעסן באַנאַכט אינמיטן שלאָף, באַטאָג, פאַרטאָג, אים איז אַלציינס — דערלאַנג אים נאָר עפּעס, שלינגט ער דאָס אַראָפּ ווי אַ קראָקאָדיל. . .

אויסער דעם האָט זי נישט שלעכט געזונגען, קאָמישע און אומעטיקע לידער — זי פלעגט אַלעמען באַזיגן מיט איר פריי־לעכקייט. דאָרט, ווו זי איז געזעסן אָדער געשטאַנען, דאָרט איז געווען דער הויפּט־פּונקט.

זעליג אַליין איז געווען אין שטאָט. יעדע צוויי, דריי טעג פלעגט ער זיך אַראָפּכאַפּן קיין אָטוואָצק אויף עטלעכע שעה, אָפט פלעגט ער דאָרט איבערנעכטיקן און באַלד אינדערפרי איילן צו דער באַן. אַרבעטן, אַרבעטן! ער האָט זיך קיין רעכענונג נישט אָפּגעגעבן, אַז ער וויל מיט דער אַרבעט זיינער עפּעס דערשטיקן אין זיך: אַן אומרויקייט, אַ ספק, אַ נישט־זיכערקייט. . .

— הער זיך איין, סטאַך ! איך וועל דעם קאָווערקאָטענעם קאָסטיום אַרומזיימען מיט „מאַלפּע". עס וועט זיין גרויסאַר-טיק. . .

באמת, ער איז גליקלעך פון די נאַרישע קליידלעך אירע. זי פרייט זיך אַזוי מיט דעם און אויב עס גיט איר פרייד, איז דאָס אים שוין אויך ליב. ער קוקט זי אָן, זי זעצט זיך בא אים אויפן שויס און לאָזט מער נישט אַרבעטן. דאָס מאַכט נישט אויס.

נאָר ער באַמערקט, אַז זי זעט שלעכט אויס, די רונדע בעקלעך האָבן זיך אַ ביסל אויסגעצויגן. פרעגט ער און זי באַ-קלאָגט זיך, אַז זי פילט זיך שוואַך די לעצטע צייט.

אין אַ טאָג שפּעטער גייען זיי צום דאָקטאָר. דער דאָקטאָר געפינט, אַז זי איז געזונט, נאָר אויסגעמאַטערט און דערביי פרעגט ער, צי זי האָט אַ סך געטאַנצט אין פאַרגאַנגענעם ווינטער. לאַכן זיי זיך ביידע פונאַנדער. אוודאי אַ סך געטאַנצט און אַ סך נעכט נישט געשלאָפן.

— אַרויספאָרן אויף אַ צוויי וואָכן אין אַ פּענסיאָנאַט און זיך אויסרוען.

געפאָלגט דעם דאָקטאָר.

אין אָטוואָצקער פּענסיאָנאַט „העלענאַ", איז אַנקע נישט געווען די איינציקע, וואָס איז זיך געקומען היילן אויף דער „טאַנץ-קרענק". אַ סך מיידלעך און פרויען זענען דאָרט געווען: גרינלעכע פּנימער, אויסגעצויגענע פיגורן. . . זיי זענען געזעסן באַם טיש און געשטאָפּט אין זיך, וואָס מען האָט נאָר געקענט אין מויל אַריינלייגן, דערביי האָט מען גערעדט פון די פאַרגאַנ-גענע בעלער, פון באַקאַנטשאַפטן, פון חתנים, וואָס אַנדערע גליק-לעכע מיידלעך האָבן באַוויזן צו כאַפּן. אין פּענסיאָנאַט „העלענאַ" איז אַ פאַרשידנאַרטיקער עולם: אַ וואַלד-סוחר, וואָס איז אַנט-

אַלץ איז פּלוצלינג קלענער געוואָרן, וואָכעדיקער. נישט גע-האַט קיין צייט צו ווערן אומרויק, ווייל אַנקע האָט זיך אויפגע-הויבן פון איר פּלאַץ און געלאָפן זעליגן אַנטקעגן, זיך צעקושט מיט אים און צוגענומען באַ אים די פּעקלעך.

— קום, זעץ זיך, כטאַך! קום עסן!... וואָס הערט זיך אין וואַרשע? וואָס האָסטו געבראַכט, שאַקאַלאַד? איך האָב היינט אַ גוטן טאָג: וויקעל האָט מיר אויך געבראַכט שאָקאָלאַד, אָבער אַ באָמבאָניערקע, זאָג איך דיר, וועגט אפשר אַ פּוד...

מען האָט געמוזט אָפּרוקען די שטולן, מאַכן אַ פּלאַץ פאַר זעליגן און עס איז שוין אַזוי אויסגעקומען: פון איין זייט באַ אַנקען איז געזעסן זעליג אין פון צווייטן — דוד וויקעל. זי האָט גערעדט צו ביידע, מאַנעווירט מיט ווערטער און מיט איר שמייכל...

און זעליג האָט געטראַכט: ווי קומט דאָ דער וויקעל? און ווער בעט אים זיינע פּודיקע באָמבאָניערקעס? אַ גרויסע באָמבאָ-ניערקע האָט ער איר געברענגט, ווי נעבעכדיק קליין זיינע פּע-קעלעך זעען איצט אויס... זי האָט זיי אַפילו נישט אויפגעפּאַקט, שטענדיק איז זי נייגעריק גלייך צו וויסן, וואָס אין די פּאַפּירענע טאָרבעס געפינט זיך. אומבאַוווסטזיניק האָט זיך זעליג דערשראָקן פאַר דערדאָזיקער אומגעריכטער באַגעגעניש, דער גאַנצער ווינ-טער מיט אַלע „הוליאַנקעס" איז אים פאַר די אויגן געקומען. די לעצטע צייט האָט ער זיך כמעט, ווי נישט באַגעגנט מיט זיי אַלע, אין ערגעץ צוזאַמען נישט געגאַנגען, אַפילו מינקען אויך זייער ווייניק באַגעגנט און איצט איז דער „נפש" געקומען אין פּענסיאָ-נאַט „העלענאַ". צוליב וואָס? פאַרוואָס איז ער נישט געגאַנגען אין אַ צווייטן פּענסיאָנאַט?

צבער רויק!

אין מיטאמאל קומט אן א שטארקע בענקשאפט נאך איר. ער איז גליקלעך, אנגעשראקן און גליקלעך, וואס דארט אין אט-וואצק וואלד אויף אים אנקע. עס איז גוט, וואס מען צעשיידט זיך אמאל. דערפאר זענען די באגעגענישן טייערער. איצט קלויבט ער זיך וויידער צו פארן צו איר. ער קויפט עטלעכע קלייניע פע-קעלעך מיט זיסקייטן פאר איר. זי האט נישט אזוי שטארק ליב געהאט דעם שאקאלאד, די געצוקערטע פלוימען, ווי די פעקע-לעך, וואס מען ברענגט צי איר, דער געדאנק, אז מען זארגט פאר איר, אז מען פארגעסט זי נישט, דאס איז בא איר געווען טייער. באשיידענע פעקעלעך האט ער געפירט פאר איר, נאר ער האט זיך באמיט שטענדיק מיט עפעס צו איבערראשן אין אזעלכע קלייניקייטן. ווי שאקאלאדעס. מען דארף נאר וויסן, וואס צו קויפן, ווי דאס הייסן אייגנטפאקן און ווען זעלינ האלט איצט די פעקעלעך אין דער האנט, פילט ער א גוט געפיל, ווייל אלץ, וואס איז פארבונדן מיט אנקען, אלץ וואס פאר איר — ווערט טייער בא אים.

געקומען אין פענסיאנאט „העלענא" איז ער צו נאכט-עסן. אין קארידאר שוין דערהערט דעם טומל פון גרויסן זאל, דורך די גלעזערנע שויבן געזען, ווי א גרויסער עולם זיצט אויסגעזעצט בא די טישן, אין א וואכעדיקן טאג, אזא יומטובדיקייט, וויסע סערוועטן, א סך ליכט... ער קומט דא ווילנדיק נישטווילנדיק, ער האט נישט ליב דעמדאזיקן פרעס-עולם, אבער די שטימונג פון אלעמען באזונדער גאנץ אפט, ער גייט ארײן אין זאל אן אויסגעמוטערטער, ער זוכט מיט די אויגן אנקען... אט זיצט זי... אבער...

לעבן איר זיצט דוד וויקעל. גארנישט... אודאי אויך געקומען זיך אפרועגן...

לעבן איר זיצט דוד וויקעל...

קאָפּ אַ דוד וויקעל? דאָס איז דאָך צופעליק, גאָרנישט, נאַריש-קייטן... וואָס פייניקט ער זיך?

מ'האָט געענדיקט עסן. און אַנקע נעמט זיך צו זיינע פּעק-לעך, זי האָט עס אויפגעעפנט און אין עטלעכע מינוט צעטיילט זי דאָס גאַנצע אָרעמע ביסל זיסקייטן... שטענדיק אַזוי, זי פאַר-זוכט נאַר און דאָס איבעריקע צעטיילט זי. מיט אירע קליידלעך אויך אַזוי. צוערשט ברענט זי, אַנטציקט זיך, לויפט אָן אַ קאָפּ צו די שניידערקעס און דערנאָך וואַרפט זי אַן אומחן און שענקט עס אַוועק מינקען, אָדער אַנדערע.

דער עולם פאַרלאָזט די טישן, אַ טייל גייען צו זיך אין ד' צימערן, אַ טייל קלויבן זיך צונויף אין צווייטן זאַל, ווו עס שטייט אַ קלאַוויר, ווו עס שטייען גרויסע בלומען-טעפּ, שטרויענע שטולן און פאָטעלן. דאָ זיצט אַ גרופּע, דאָרט אַ גרופּע. דאָ רעדט מען וועגן בעדער, וועגן רייזעס איבער אייראָפּע און דאָרט באַרעדט מען וועמען.

אַנקע שטייט אין מיטן זאַל אַרומגערינגלט פון אַ גאַנצער מחנה יונגוואַרג. פון צייט צו צייט רייסט זיך אָפּ איר געלעכטער, זי דערציילט עפּעס, אַלע הערן אויס. זעליג זיצט אין אַ שטרויע-נעם פאָטעל און באַטראַכט יעדן איינעם באַזונדער. מיטאַמאָל דער-שפּירט ער וועמען לעבן זיך, פון דער לינקער זייט איז צו אים צוגעגאַנגען, כמעט ווי צוגעשוווּמען דוד וויקעל:

— איך האָב געלייענט אייער לעצט בוך, קאַמעניעצקי!

„דאָס ווילדע מיידל" האָב איך געלייענט, נעכטן געענדיקט.

זעליג הייבט אויף די אויגן און זוכט וויקעלס בליק, ס'איז אָבער שווער צו כאַפּן זיין בליק... און ער טראַכט דערביי. ווי-קעל האָט דאָס בוך נישט געלייענט.

— נו? — פרעגט זעליג.

— שטאַרק, באמת שטאַרק...

מען זיצט דאָ בא א טיש, וווּ מענטשן באַמיען זיך צו זיין אַנשטענדיק, מען רעדט שטיל, דאַ־אַלס וועט מען קען רעדן א ביסל העכער, מען רעדט הויך, וועט מען דאַרף א ביסל שטילער רעדן, מען דאַרף מיטהאַלטן געזעלשאפט און נישט טראַכטן פון עפעס א דוד וויקעל.

אַנקע באַמיט זיך, ער זאָל נישט בלייבן הונגעריק, זי זעט זיין טעלער זאָל נישט זיין לידיק, זי באַמיט זיך אויך, אז זיין שטימונג זאָל זיין א גוטע, זי שמייכלט און רעדט צו אים כסדר, שענקט אים אויפמערקזאמקייט, וויבל, וויבל, וויבל א פאַרליבטע... ס׳איז אלץ גוט! אָבער בא איר פון דער צווייטער זייט זיצט דוד וויקעל. זעלינג כאפט א בליק אויף אים, ער האָט אים היינט מער, וויבאַלעמאָל פאַראינטערעסירט. זיין פנים? א ביסל ראָז... די אויגן... אויף די אויגן — פענסנע. און זעלינגן דאַכט זיך, אז מער וויבי גלעזלעך פון די בריללן האָט נישט דער מענטש. ס׳איז א מענטש אָן אויגן, וויל ער קוקט כמעט שטענדיק אין דער זייט. איצט ערשט האָט זיך זעלינג געכאפט, אז ער האָט נאָך קיינמאָל נישט באַמערקט דאָס דער וויקעל זאָל עמעצן גלייך אין פנים אַרייַנקוקן, וועט ער רעדט מיט וועמען, מאַכט עס אים אייַנדרוק, אז ער האָט עפעס באַמערקט ליגן אויף דער ערד אוו זיין בליק איז מיט דעם פאַרבונדן דון דער שמייכל זייַנער? אויף אַנדערע מענטשן זאָגט מען, אז זייער שמייכל איז א שלאַנגענשמייכל, פאַר וויקעלן קלייַדט עס נישט. אויף אים וואָלט מען געקענט זאָגן, אז דער שמייכל קריכט וויי א קלעביקער וואָרעם אויף זייַנע ליפן...

ער פאָרשט אים... אוו באַלד כאפט ער זיך, עס פאַרדריסט אים אויף זיך, וואָס ער פאַרנעמט זיך מיטן „נפש" אזוי פיל: לעבן אים זיצט זיין אַנקע, אַלעמענס אויגן קוקן אויף איר, ער איז געקומען, זעלינג, צו זיין אַנקען, וואָס קריכט אים אין

אזוי גיך פאַרגעסן, ערשט נעכטן האָט איר דאָס בוך געענדיקט לייענען. . .

ס׳איז געווען א שווערער מאָמענט פאַר ביידן. דאָס איז געווען א שקר פון ווייקעלס זייט, א שקר צוליב שקר. ארויסגעראטעוועט אויף דער רגע האָט אַנקע, וועלכע איז צוגעקומען אין בעפרעגט:

— וועגן וואָס רעדט איר?

— וועגן מיין בוך, ווייסט האָט עס נעכטן איבערגעלייענט און חיינט האָט שוין אַלץ פאַרגעסן.

מען זאָגט דאָך, אז ער האָט א גוטן קאָפּ, האָט אַנקע געלאכט און געשמייכלט און נישט פארשטאַנען האָט זעליג, צי זי וויל אויסלאַכן וויקעלן, צי זי שפילט, ווי שטענדיק מיט איר שמייכל, און אז זי איז דאָ צוגעקומען, האָבן זיך לעבן איר באַלד פארזאַמלט נאָך מענטשן. זעליג איז געזעסן אין געזעמל מיט אַלעמען, צוגעהערט זיך, ווי מענטשן פלוידערן און אַליין פון צייט צו צייט אַרייגעוואָרפן א ווארט, א פראַזע. וויקעל האָט זיך אפגעטראָגן אין א צווייט ווינקל, זעליג האָט אָן אים נישט פאַרגעסן, נישט געטראַכט קיין סך, נאָר געפילט א באַליידיקונג פון דעם פאַקט אליין, וואָס דער וויקעל איז דאָ מיט אים אוונטער איין דאַך, אין איין פענסיאָנאַט, עס קען זיין, אז ער האָט עפעס דאַמאַלס פאַרגעפילט זעליג. . .

שפעטער, וועלן ער איז ארויף מיט אַנקען אויף דעם ערשטן שטאָק אין זייער צימער, האָט ער באַמערקט אויפן טישל די גרויסע באָמבאָניערקע, די מתנה פון וויקעלן. דאָס איז געווען א ריזיק שאכטל מיט שאָקאָלאַד, די גרויס אַליין איז שוין געווען א גישמאקלאָזיקייט. עס האָט באַליידיקט דאָס רויקע, ווייסע צימער, עס האָט שאַקירט.

אַנקע האָט זיך אַנגערופן:

זעליגן ווערט פאַרדעכטיק, וואָס וויקעל רעדט נישט וועגן איינצלהייטן פון בוך, נאָר ער קומט בלויז אָפּ מיט אַזעלכע אַל־געמיינע אויסדריקן, ווי: „שטאַרק", „מאַלעריש", „פּלאַסטיש". ער האָט פאַרשטאַנען, אַז וויקעל האָט דאָס בוך נישט געלייענט. עס איז נישט מער ווי חניפה, ער וויל מיט אים עפּעס אונטערקויפן. קאַמעניעצקין ווערט שטאַרק אומאָנגענעם, ווי ער וואָלט דערפילט אַן אומרויקייט לעבן זיך. ער בלייבט אָבער רויק און פּרוווט כאַפּן וויקעלן בּאַ אַ ליגנט. ער פרעגט:

— ווי געפעלט אייך דער הויפּ־ט־העלד, סאַשאַ לו־ריע?...

— אַן אינטערעסאַנטער טיפּ, אָבער פאַר זיינע יונגע יאָרן רעדט ער צו ערנסטע רייד.

— ווי אַזוי? פּאַניע וויקעל! סאַשאַ לוריע איז שוין אַלט עטלעכע און פערציק יאָר, ער איז אַן אַדורכגעלעבטער, אַן אָפּגעלעבטער אַלטער בחור, אַ מענטש מיט וויסן, אַ ציני־קער... ווי קומט עס איר זאָלט אים אָננעמען פאַר אַ יונגען שניעק?

וויקעל האָט גענומען זיך אַרויסדרייען:

— איך האָב געמיינט דעם צווייטן העלד...

— וועלכן?

וויקעל האָט געמאַכט אַזאַ פּנים, ווי ער וואָלט זיך וועלן עפּעס דערמאַנען און די אויגן זיינע האָבן דערביי געקוקט אויף אַלץ און אַלעמען, נאָר נישט אויף זעליגן.

— וועלכן העלד מיינט איר? פרויקע באַראַש אפשר?

— יאָ, פרויקע באַראַש.

— אָבער דער איז דאָך אַ פּרימיטיווער יונג, אַ מענטש פון אינסטינקט, נאָר נישט פון געדאַנקען, ווי קומט עס, איר זאָלט

מתנות, האָט אים ביז גאָר באַליידיקט. חשד... ניין, ניין! טויזנט מאָל ניין. זאָל ער זיך אַרויסשלאָגן אזעלכע נאַרישקייטן פון קאָפּ. געטריבן פון זיך יעדעס פּיצל געדאַנק. וואָס האָט זיך געדרייט אַרום וויקעלן און ווידער גענומען טראַכטן. אָנגעכאַפּט זיך אָן שטאַרקסטן אַרגומענט: אַנקע! זי אַליין וועט געהעריק רעאַגירן. ער האָט זיך קוים איינגעהאַלטן, געוואָלט רעדן מיט אַנקען וועגן וויקעלן, בעטן זי, אַז יענער זאָל איר נישט פאַרדרייען דעם קאָפּ מיט זיינע קאָמפּלימענטן, זאָל ער גיין צו זיין גלייכן. אָבער ער האָט זיך קוים איינגעהאַלטן, געטראַכט, אַז ער וועט אויסזען לעכער-לעך באַ איר אין די אויגן.

דאָס רויקע זאַטע לעבן אין פּענסיאָנאַט האָט אים געלאַנג-ווייליקט. עטלעכע מאָל אין טאָג פלעגט ער אַוועקגיין און אויפ-זוכן קאָסאָווסקין, יענער האָט געלעבט מיט זיך, אין זיך. האָט געשריבן און קיינעם נישט געוויזן. מיט קיינעם נישט גערעדט וועגן זיין שרייבן. ער איז איצט געווען גוט פאַרזאָרגט: דער ברודער זיינער פון אַמעריקע האָט אים געשיקט גענוג דאָלאַרן, קאָסאָווסקי דערציילט עס און זאָגט דערביי:

— איך וואָלט לייכט געקענט אַוועקפאָרן און זיצן אַ צייט אין איטאַליען, כ האָב אָבער מורא פאַר איין זאַך...

— פאַרוואָס האָט איר מורא?

— איך האָב מורא, אַז איך וועל דערזען צופיל שיינקייט, מיר וועט שטאַרק פאַרגלוסטן לעבן, אין דער צייט, ווען דאָ האָב איך זיך אינגאַנצן אַריינגעטויגן אין זיך, אָפּגעזאָגט זיך פון אַלץ, דאָ אין איינטאָניקן וואַלד צווישן די קראַנקע בין איך ווי אַ שאָטן, אָבער אַז איך וועל דערזען דעם ים, דעם ברייטן בלויען הימל...

— אָבער שיינקייט בלייבט שיינקייט, מען טאָר זיך נישט אָפּזאָגן דאָס אַלץ צו זען.

— ווי געפעלט דיר דער וויקעל? געקומען צו פאָרן און געבראַכט אַזאַ באָמבאָניערקע.

— איך ווייס דאָרט וואָס... ווי געפעלט עס דיר? אַנקע!

— איך טראַכט, אַז קיין גרעסערע איז נישט געווען צו קויפן, אַזעלכע „נפשות", אַז זיי קויפן עפּעס, מוזן זיי קויפן דאָס גרעסטע.

מיט דעם וואָרט „נפשות" האָט זי וויקעלן געמאַכט צו גאָר-נישט. זעליגן איז פריילעך געוואָרן פון דעם טאָן, מיט וועלכן זי האָט גערעדט וועגן וויקעלן... יאָ, וועגן וואָס האָט ער זיך פרי-ער געערגערט? נאַרישקייטן, ס'איז נאַריש צו טראַכטן אפילו.

זי האָט אַ טבע: צוצושפּרינגען אַמאָל צו איר מאַן און אים נעמען קושן, בייסן, איצט האָט זי דאָס אויך געטון, זי קושט אים און מורמלט דערבייי:

— כ האָב געבענקט נאָך דיר... איינס צוויי, דריי, פיר... פיר נעכט געוועזן אָן דיר...

און אַליין פון זיך, אַליין פון זיי ביידע קומען שעהן פון פאַרגעכונג.

פונדעסטוועגן איז זעליג נישט אַרויסגעפאָרן פון אָטוואָצק גאַנצע דריי טעג, כאָטש ער האָט געמוזט אומבאַדינגט זיין אין וואַרשע, נישט אַרויסגעפאָרן איז ער דערפאַר, ווייל ער האָט גע-וואַרט, אַז פריער זאָל אַוועקפאָרן דוד וויקעל. נישט געוואָלט צו זיך אַליין זיין אָפנהאַרציק. דאָס וואָס דער האַלבער ספּעקולאַנט, פערטל שרייבער און פערטל כלל-טוער דוד וויקעל איז דאָ אַראָפּ-געקומען קיין אָטוואָצק, איז נישט אומזיסט: ער לויערט אויף אַנקען, ער באַשיט זי מיט קאָמפּלימענטן, ער גייט איר נאָך און קויבט איר יעדע באַוועגונג, יעדעס וואָרט, וואָס זי רעדט. נישט געוואָלט האָט זיך זעליג מודה זיין, אַז ער הייבט אָן מורא האָבן פאַר דעם „נפש". דער געדאַנק אַליין, אַז אַנקע נעמט פון אים

וואָרט, צי ווייל קאָסאָווסקי אַליין האָט אויסגעמיטן צו רעדן וועגן איר — זייערע לעצטע באַגעגענישן האָבן נישט געהאַט קיין באַנצקייט און קיין אָפנהאַרציקייט. דאָס וויכטיקסטע אין זיין לעבן איז זי געווען און רעדן מיט אַזאַ קאָסאָווסקין, וועלכן ער האָט ליב געהאַט און געשעצט, רעדן מיט קאָסאָווסקין און נישט דער־מאַנען אַנקען, דאָס איז געווען אַ געצווונגענע נישט אויפריכטי־קייט, וועלכע האָט געשטעלט אַ וואַנט צווישן די צוויי חברים.

אויפן דריטן טאָג איז וויקעל אַוועקגעפאָרן קיין וואַרשע. אין פּענסיאָנאַט האָט ער זיך עטלעכע טעג געהאַלטן האַלב אָפּ־געזונדערט פון אַנקען און פון זעליגן. צוגעשוווּמען מיט זיינע קאַטשקע־פיס צו איינעם, צום צווייטן, גערעדט וועגן פּאָלי־טיק, וועגן מסחר, וועגן טעאַטער... וועגן אַלץ גערעדט...

שפּעטער איז אויך זעליג אָפּגעפאָרן קיין וואַרשע און ביז אַנקע איז צוריקגעקומען פון אָטוואָצק האָט ער שטאַרק געאַרבעט אין אין דער אַרבעט פלעגט ער זיך אָפּרייסן אויף געציילטע מי־נוטן, אַוועקשיקן די אויגן דאָרט צום פּענסיאָנאַט, ווו זי פאַרברענגט, געזוכט אין זיינע געדאַנקען איר בליק, איר וואָרט און באַוועגונג, געפאָרשט... וואָס געפאָרשט? איר טרייהייט צו אים? איר ליבע און אירע פאַרלאַנגען? יעדעס גוט וואָרט און יעדן שמייכל אָפּ־געשאַצט און קאָנטראָלירט, דורכגעלויכטן, אָפּגעוויגן. ווי אַ גענ־טער בריליאַנטן-הענדלער באַטראַכט אַ בריליאַנט, צי איז נישטאָ אינעווייניק אַ מיקראָסקאָפּיש פּונטעלע.

אָבער פאַרוואָס פאָרשט ער אַזוי! פריער איז דאָס נישט געווען באַ אים? און פאַרוואָס שווימט אים שטענדיק אַרויס, ווען ער טראַכט וועגן איר, די אומגעלומפּערטע באָמבאָניערקע, וואָס וויקעל האָט איר געבראַכט? מיט וועלכע רעכט שענקט ער איר שאָקאָלאַד און מיט וועלכן געפיל נעמט זי דאָס צו פון אַ „נפש", פון וועלכן זי שפּאַסט שטענדיק אָפּ.

— זען אַליין איז נאָך ווייניק, מען מוז אַלץ נעמען אויף
נעמען טאָר איך נישט.

זיי פלעגן ביידע ארומשפרייזן אין וואַלד, קיין שניי איז
שוין נישט געווען, וואַרעמז און קאלטע שטראַמען לופט, אָבער
קיין פריש גראָז איז נאָך נישטאָ, נאָך אַ ביסל טעג, די זון וועט
עס אַרויסציען פון דער שייגעדיקער ערד.

זעליגן האָט זיך שטאַרק געוואָלט אָנהייבן רעדן וועגן זיך
אַליין. ער האָט געהאַט א פול הארץ מיט אומרויקייטן, נאָר קאָ־
סאָווסקי האָט עפעס אַליין גענומען, אז זיין חבר איז אומרויק, ער
האָט אָבער נישט געוואָלט, אויסגעמיטן צו רעדן מיט זעליגן
אזעלכע ווערטער, ווו אַנקעס נאָמען זאָל דערמאָנט ווערן, ער פלעגט
עס כסדר אָפּוועגן:

— דאָ איז געווען בא מיר אין אָטוואָצק פּוקסמאַן, ער האָט
מיר דערציילט וועגן אייער לעצטן בוך „דאָס וואַלד־מיידל", ער
האָט מיר פארזיכערט, אז דאָס בוך ווערט שטאַרק געלייענט, עס
האָט דערפאַלג.

— יאָ, — האָט זעליג געענטפערט, — מען לייענט מיך
שטאַרק, א שטיקל טרייסט.

— אָבער פוקסמאַן זאָגט אַנדערע האַלטן, אז איר פאַסט זיך
צו צום לעזער.

— איך האָב עס שוין נעהערט פון זיי א סך מאָל און שוין
געענטפערט אויף דעם, אז דער לעזער איז נישט קיין שוך, וואָס
מען פאַסט אים צו צום פוס... נאָר לאָמיר זיי לאָזן רעדן און
אַליין אַרבעטן וויטער... איבעריקנס, אויב עס גייט אין צופאַסן
זיך, זאָג איך אייך, קאָסאָווסקי, וועט איך פאַס זיך צי צו פוקס־
מאַנען און צו די אַנדערע, וואָלט איך א סך בעסער געמאַכט, ווי
זיך צוצופאַסן צום לעזער — דאָס איז אינגאַנצן אמת.

צי וויל זעליג האָט נישט דערמאַנט וועגן אַנקען ק"ן איין

אין שרייבער-קלוב. דוד וויקעל איז אויך געווען מער פאַרנומען, ער איז „אַריינגעדראַכן" אין עטלעכע קאָמיטעטן אין פאַרוואַלטונ-גען, זיין נאָמען האָט זיך גענומען באַווייזן וואָס אָפטער אין די צייטונגען. עס האָט אויסגעזען, אַז דאָס קומט אַלץ פון זיך אַליין. ער לייגט דערצו קיין פינגער נישט צו. איין קאָסאָווסקי האָט זיך איינמאָל אויסגעדרוקט וועגן וויקעלן — דאָס איז אַ געניאַלער קרי-כער... פון וועלכן מען דאַרף אַנטלויפן.

די איבעריקע האָבן זיך מיט וויקעלן געהאַלטן גאַנץ פעסט, ער האָט געוווסט, ווי צו געווינען מענטשן, געוווסט ווי זיך צוצושאַרן צו אַזעלכן, וואָס האָט אַביסל קראַפט, פלעגט טון טובות: אַ שריי-בער איז געקומען צו פאָרן, שווער צו געפינען אין וואַרשע אַ צי-מער, אַ האָטעל-נומער — וויקעל רוקט זיך אונטער און לייגט פאָר זיין ווינונג, איז ער שוין אַ בעל-טובה. דערנאָך קומט פריינטשאַפט מיט אַזעלכן. אַ נייע פאַרבינדונג און אַז מען וויל קען מען אויס-נוצן און רעאַליזירן יעדע באַגעגעניש.

זעליג האָט אים אויסגעמיטן. און ער האָט נישט באַמערקט, אַז אַנקע זאָל ווען עס איז בלייבן לענגער זיצן מיט וויקעלן, זי פלעגט צו אים, ווי צו אַנדערע שמייכלען, לאַכן און שפּאַסן, ווי דאָס פלעגט שטענדיק פאָרקומען אין שרייבער-קלוב.

איינמאָל שפּרייזט זעליג אויף דער סענאַטאָרסקע גאַס. באַ-מערקט ער אַנקען אין אַ דראָזשקע און לעבן איר זיצט וויקעל... אַנקע, וויקעל, דראָזשקע... זי איז אַוועק צו דער שניידערקע, ווי קומט דאָ וויקעל? זי האָט באַמערקט זעליגן און אַראָפּגעלאָפן אַ פריילעכע, אַ לעבעדיקע, וויקעל האָט זיך באַגריסט מיט זעליגן און איז אָפּגעפאָרן ווייטער. אַנקע האָט דערציילט:

— כ'בין געגאַנגען פון דער שניידערקע, איז ער אָנגעפאָרן אויף דער דראָזשקע און געפרעגט באַ מיר, פאָרגעלייגט, אַז ער וויל מיך אונטערפירן און באַלד האָט אַנקע גענומען רעדן וועגן

פלוצלינג רייט ער איבער זיינע געדאַנקען און ווערט בייז אויף זיך אַליין: וואָס טראַכט ער פון אַזעלכע נאַרישקייטן? ער וויל זיך אַליין אויספּאַטשן דערפאַר... ס'איז נאַריש און מיאוס. אַנקען האָט ער דאָך אויפגעהויבן אויף דעם העכסטן באַרג אין זיין טראַכטן און אַוועקשטעלן זי מיט דוד וויקעלן אויף דעמזעלבן פּלאַץ, דאָס הייסט באַליידיקן זיך און זי... הערט ער אויף צו טראַכטן וועגן דעם, נאָר עס קריכט ווידער אין קאָפּ. ער, זעליג, שטעלט זי נישט אַוועק לעבן וויקעלן, אָבער זי אַליין? אפשר לאָזט זי זיך אַראָפּ פון זיין באַרג? טראַכט, אַרבעט און רויכערט, שפּעטער באַמערקט ער, אַז ער האָט אָנגעשריבן נישט דאָס, וואָס ער האָט געטראַכט, ער האָט צעפּלאָנטערטע געדאַנקען, ער קען נישט אַרבעטן, ער מוז איצט אויפהערן.

„זאָל זי שוין קומען צופאָרן. איך וועל איר אַ קוק געבן אין די אויגן" און ער טראַכט, אַז אין אירע אויגן וועט ער אַלץ זען. אָבער וואָס האָט ער צו זען אין אירע אויגן? וואָס איז דאָס פאַר אַ ווילדקייטן. מען קען דאָך זיך אַליין משוגע מאַכן מיט אַזעלכע נישט געשטויגענע פאַרדאַכטן. ער דערזעט זיך אינגאַנצן מיט זיינע איינבילדונגען און ער האָט קראַפט דאָס אַלץ פון זיך אַראָפּצוואַרפן... אויף אַ צייט.

שפּעטער, ווען זי איז געקומען פון אָטוואָצק, האָט ער זיך איבערצייגט, אַז עס איז געווען זינלאָז צו טראַכטן דאָס, וואָס ער האָט געטראַכט וועגן אַנקען, אַז זי זאָל וויקעלן שענקען אויפמערקזאַמקייט. עס זענען ווידער אַוועק עטלעכע גוטע וואָכן, פון גאָרנישט געשטערט.

איצט זענען זיי נישט געגאַנגען מער אין די קאַבאַרעטן און נאַכט-לאָקאַלן. נאָך יענעם אינצידענט מיט „ברודערשאַפט", האָט זיך זעליג אַ ביסל אָפּגעטיילט פון די אַלע באַקאַנטע, מינקע איז אַרומגעלאָפן מיט די אַמעריקאַנער און זייער ווייניק זיך באַוויזן

XII.

איבער שטעט.

ס׳איז ווידער געווען פרילינג. איבער די אייזערנע שטאַ-
כעטן פון די סקווערן זענען אַראָפּגעהאָנגען גרינע, פרישע צווייגן,
יעדן טאָג האָט די זון אויסגעגאָסן איר גאַנצע ליכט און איר
גאַנצע וואַרעמקייט — אויף מאָרגן פלעגט זי ווידער קומען מיט
נישט ווייניקער ליכט.

אין צימערל אויף אָגראָדאָווע גאַס, אין אַנקע-זעלת צי-
מער, איז אויך געווען ליכטיק און אויפן טיש זענען געשטאַנען
בלומען. יעדן טאָג פרישע בלומען, נאָר נישט דער פרילינג און
נישט די בלומען האָבן זעליגן געפרייט, ער פלעגט קויפן די
בלומען, ברענגען אַליין אָדער אָפּשיקן אַהיים, נאָר טון פלעגט
ער עס, ווי כון אַ געוווינהייט, נישט געוואָלט איבערייסן דעם
פאָדעם פון די ערשטע גוטע טעג.

אין צימער פלעגט אָפט זיין אויך אַנדערע בלומען, נישט
זיינע — פרעמדע. עס פלעגט אָנקומען פון צייט צו צייט גרע-

אַנדערע זאַכן, וועגן דער שניידערקע, אומשולדיק און זאָרגלאָז־
פּריילעך געפלאַפלט, איר בלאָנדער קאָפּ האָט באַלויכטן די גרויע
נאַס. זיי האָבן זיך געשטעלט בא די שויסענסטער און געקוקט
אויף וועש, שיך, קליידער, גערעדט וועגן קויפן אַזעלכע און אַנ־
דערע זאַכן.

נאָר אין די רגעס, וואָס זעליג האָט נישט באַדאַרפט ענט־
פערן, האָט ער געטראַכט פון דער מאָדנער באַגעגעניש: וויקע
איז אָנגעפאָרן אויף א דראָזשקע, זי זאָל נישט גיין צופוס. איז
וואָס? און די לאַגיק, וואָס וויל אַלץ קלאָר און פאַרשטענדלעך
מאַכן, האָט אין אים אַריינגעשריגן: „אַזוי איז דאָס, זעליג!"
„אַזוי און נישט אַנדערש!"

„אַזוי איז דאָס... טאַ, צוליב וואָס איז ער אומרוק?...

פּאַרשׂאָסן, די אויגן מער פּאַרט־פּט אין זיך, זיין ערנסט האָט זיך פּאַרטאָפּלט, מען האָט עס באַמערקט, מען האָט אים שוין עט־לעכע מאָל געפרעגט וועגן דעם. באַ אַזעלכע פּראַגן וועגן זיין צו שטאַרקער ערנסטקייט פּלעגט ער מיט געוואָלט זיך באַזיגן אין נעמען שמייכלען: „ניין, עס דאַכט זיך אייך!“

ס׳איז נאָריש און טראָגיש, ווען אַ רייפער מענטש פון אונ־דזער צייט, אַזעלכער, וואָס האָט דורכגעלייענט הונדערטער בי־כער וועגן לִיבע און אייפערזוכט, געזען אַליין הונדערטער טע־אַטער־שטיק, וווּ קאָנפליקטן צווישן מאַן און פרוי וערן באַ־האַנדלט, געלעבט, דורכגעלעבט און טויזנט מאָל אַלץ פאַרשטאַ־נען... מיטאַמאָל פאַלט דער אייגער אַריין אין אַ פּלאָנטער מיט זיין אייגן וויב, ער גלייבט איר און גלייבט נישט, ער קען נישט אַרויסקריכן פון די ספקות. ער קען זיך נישט פרייען און טאָר נישט טרויערן. דאָס גאַנצע אָנגעזאַמלטע געדאַנקען־מאַטעריאַל וווּיזט זיך אַרויס פאַר נישט פראַקטיש... וואָס קומט אים אַרויס דערפון, וואָס דיזעלבע געשיכטע האָט זיך שוין מיליאָנען מאָל פּרי־ער איבערגעחזרט, ער חאָט פון דעם קיין נוצן און קיין טרייסט נישט. ער זעט נישט דעם אמת, ער פילט אָבער דעם שקר, וואָס באַהאַלט זיך אין אַלע וינקעלעך פון זיין אַרומיקייט.

און מען טאָר זיך נישט מודה זיין פאַר זיך אַליין, אַז אין דיין קעניגרייך איז עפעס נישט אין אָרדנונג, וויל באַ דעם ערשטן באַשטעטיקטן חשד איז דיין קעניגרייך אויס קעניג־רייך...

אין אייגער אַ גוטער מינוט, וועלן זי האָט זיך צו אים גע־טויגט מיט טרייהייט, אפשר מיט צופֿל טרייהייט. ער האָט נישט אַלע מאָל קאָנטראָלירט די באַוועגונגען פון איר נשמה און געפיל, וויל ער האָט זיך געוואָלט נארן, געמוזט זיך נארן... אין אַ גוטער מינוט האָט ער זיך צו איר אָנגערופן

סערע און גרויסע קוישן, רויזן מיט נעגעלעך, רויזן רויטע, בלו-טיקע און בלייך-ווייסע. קיין צעטעלע פלעגט נישט זיין:

— פון וועמען זענען די בלומען, אַנקע?

— איך ווייס נישט... איך רעכן, אַז דאָס איז פון אי-דיאָט...

— פון וויקעלן:

— איך רעכן...

— פאַרוואָס שיקט ער עס אָן אַ צעטעלע? פאַרוואָס באַ-האַלט ער זיך?

— ווער ווייסט אים?

זי לייענט אַ בוך ליגנדיק אויף דער קאַנאַפּע, זי איז פאַר-נומען שטאַרק, פאַרנומען מיטן לייענען און די ענטפערס אירע גיט זי פויל, אָן ווילן... קלייניקייטן, וועגן וועלכע עס לוינט נישט צו רעדן. אָבער פאַר זעליגן זענען דאָס נישט געווען קיין קלייניקייטן. ער האָט זיך נישט געקענט דערטראַכטן, וואָס דאָ קומט פאָר. באַליידיקט איז ער שוין געווען, באַליידיקט מיט אַ סך קלייניקייטן, דאָס וואָס וויקעל האָט ווידער גענומען קוקן אויף אַנקען און רעדן מיט איר, דאָס וואָס זי פלעגט אים אַזוי פריינט-לעך ענטפערן, זיינע בלומען, מיט וועלכע ער האָט זיך פאַרבאָר-גענערהייט געשטופּט צו זעליגן אין דערהיים, דאָס אַלץ האָט קאַמעניעצקין געפּייניקט, קליין געמאַכט און פאַרביטערט. ער האָט געשוויגן, ווייל ער האָט נישט געקענט, נישט געטאָרט דאָס אַרויפפירן אויף דעם גלייכן וועג פון אייפערזוכט, פון אַ דירעקטן פאַרדאַכט און באַשולדיקונג... אַנקע, זיין אַנקע און וויקעל! זי וואָלט זיך צעלאַכט, ווען ער קומט צו איר און רעדט עס אַרויס פון מויל, מענטשן וואָלטן זיך צעלאַכט. ער, זעליג, אַליין וויל אויך לאַכן פון זיך, ווען ער נעמט עס קוים באַרירן אין זיינע געדאַנקען. און דאָך זענען די ליפּן זיינע געוואָרן אַלץ מער

דאָס ביסטו? סטאַך! מיין אויסגעוויילטער, מיין קלוגער אַלטער בחור, וואָס ווילסט שטענדיק זיין בעסער, וי אַנדערע, דאָס האָסטו זיך אַזוי באַאַרישט. דו אייפערסט, דו מיינסט עס ערנסט? אָט פֿאַרואָס דו גייסט אַרום מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ די לעצטע צייט און איך האָב געמיינט, דו זאָרגסט צולייב גאַלט, צולייב א שלעכטע רעצענזיע... אייפערזוכט... אייפערזוכט. און צו וועמען? צו דוד וויקעל... סטאַך! דו ביזט נישט געזונט, דו מוזט גיין צו א דאָקטאָר...

איר טאָן, דאָס ערנסט-שפּאָטישע געלעכטער האָט אויף אים גאָוירקט, ווי קאַלט וואַסער. אין דער רגע... אין דער רגע האָט ער זיך געפילט, ווי אַן אָפּגעשמידן ייִנגל, וואָס פּאַר א קאַשע האָט ער דאָ פּאַרקאָכט? זי האָט אים ליב, זי האַלדזט און קושט אים, און ער קומט און פּאַרדרייט א וועלט... וויקעל. וואָס פּאַר א וויקעל? זי האָט אים אַזוי שטאַרק געגומען מיט אירע וועדטער, אַז ער האָט שוין געזוכט א מיטל, ווי זיך אַרויסצודרייען פון דער גאַנצער געשיכטע.

און זי האָט וויטער געריידט:

— ער רעדט צו מיר, ער גייט מיר נאָך, ער קוקט מיר אין די אויגן אַריין, אַז מיר דאַכט זיך, וועלן איך זאָג אים: וויקעל! שפּרינג אין פייער אַריין...

— אָבער אַנקע, עס עקלט מיך פון אים.

— עס דאַרף דיך נישט עקלען. ער דאַרף דיך נישט אינטערעסירן, ווייל מיך אינטערעסירט ער אויך נישט... דו קענסט זיך דאָס פּאָרשטעלן, סטאַך! איין מאָמענט, איין רגע, וועלן איך וואַלט פּאַרשטאַנען, דערפילט, אַז איך האָב דיך נישט ליב, קענסטו זיך דען פּאָרשטעלן, אַז איך זאָל דיר דאָס לייקענען און פּלייבן בא דיר דערנאָך... ניין! דו קענסט מיך נישט, דו

— אַנקע, מיט וויקעלן האַלט זיך אַביסל ווייטער!

אויפגעעפנט פאַרוונדערט די אויגן, ווי אַ סאַרנע, ווען האָט פלוצלינג דערזען דעם יעגער, פאַרשאַרט מיט איין האַנט די האָר אירע און מיט דער צווייטער אָנגענומען זיין האַנט.

— ווָאָס איז? סטאַך!

— גאָרנישט... איך גיי דיר נישט פאָרווַארפן, נאָר איך ווייס נישט, ווָאָס דאָ קומט פאָר... אונטער די אויגן, רופסטו אים „אידיאָט", „נפש" און ווען דו דערזעסט אים, האָסטו שטענדיק מיט אים ווָאָס צו רעדן... איך וועל דיר זאָגן דעם אמת, איך האָב דעם מענטש נישט ליב און נישט איך אַליין: אַלע האַלטן אים פאַר אַ ליגנער, ווָאָס ברענגט זיי נוצן, נאָר פון דעם מאָמענט, ווָאָס דו האָסט אים אָנגעהויבן שענקען אַזוי פיל אויפמערקזאמקייט, צווינגסטו מיך, איך זאָל טראַכטן פון אים. מיין אנקע, מיין קלוגע אַנקע. ווָאָס זאָל דאָס באַדייטן?... נאָר אַזוי צי אַזוי, איך לייד דערפון, קיינער איז דאָ נישטאָ און פאַר דיר וויל איך זיך נישט שעמען, איך זאָג דיר: איך לייד דערפון.

די גאַנצע צייט, ווָאָס ער האָט גערעדט האָט זיך איר פנים געביטן: דאָ בייזקייט, צי אויפרעגונג, דאָ אַ שמייכל, ווָאָס מאַכט אים לעכערלעך און נאַריש און פלוצלינג האָט זי אַרויסגעריסן איר האַנט פון זיינער און זיך פונאַנדערגעלאָכט אויפן קול:

— ווָאָס איז דאָס? סטאַך! אייפערזוכט? דו אייפערסט צו דוד ויקעל? ניין! קום נאָר אַהער, לאָז דיך אַנקוקן...

זי האָט אַרייַנגענומען זיין קאָפ אין אירע הענט און מיט אַ שפּאָטישן שטראַף-בליק אַרייַנגעקוקט אין זיינע אויגן:

יום־טוב איז געוואָרן. . . זיין גיהנום. ער וויל פאַרטרייבן פון זיך דעם ביטערן אמת, אַז די אַלע קליינע אומרויקייטן פאַרסמן זיין יעדן טאָג, יעדע שעה, אַז דער היינטיקער פרילינג איז פאַר אים בליי. . .

אָט שלעפט זיך אַ וואָגן באַלאָדן מיט שווערע קאַסטנס. דאָס פערדל בייגט דעם רוקן פון דער לאַסט, אָנגעשטרענגט הייבט עס קוים אַ פוס. באַלד וועט עס בלייבן שטיין פון טויטלעכער מיד־קייט, באַלד וועט ער פאַלן, נאָר דער בעל־עגלה זאָרגט נישט וועגן דעם. ער האָט דעם פערדס קאָפּ באַהאָנגען מיט פריש־גרינע צווייגעלעך — עס ווערט אָבער דעם פערד פון דעם נישט לייכ־טער.

ווי אַ שפּאָטישן צולהכעיס האָט זעליג געפילט אויף זיך דעם היינטיקן פרילינג. נישט געקענט זיך צונויפגיסן מיט אים, נישט געקענט אַוועקגיין. . . אין אַמאָליקע יאָרן, ווען ער פלעגט דורכ־לעבן, איבערלעבן אַ צרה האָט ער זיך געקענט באַהערשן, ער האָט זיך געקענט באַהאַלטן, ווי אַ פאַריאָגטע חיה, און אַרונטער־ווערגן אין זיך די גרעסטע ווייטיק. . .

און דאָ מוז ער זיין מיט מענטשן. טאָג־איין, טאָג־אויס טומ־לען מיט זיי. רעדן צו זיי און אויספרעגן. אַרבעטן און צאָלן חובות, ער מוז זיין מיט זיי.

ער האָט זיך גענומען גרייטן צו פאָרן קיין אויסלאַנד. אַ גע־דאַנק האָט אים באַהערשט: פּטור ווערן פון וואַרשע. ער האָט זיך גענומען איינרעדן אַז אין אַן אַנדער לאַנד וועט בעסער זיין. דאָ אין וואַרשע איז דער קוואַל פון זיינע יסורים.

פאָרן, אַנטלויפן, בייטן דאָס אָרט, נאָר דערווייל מוז ער אַליין פאָרן קיין בערלין, פאַריז און לאָנדאָן, ער וועט דאָרט האַלטן פאָרלעזונזען און ברענגען אַ ביסל געלט פון דאָרט. ער האָט איצט געמאַכט אַלע צוגרייטענישן און געזוכט געלט אויף

כיסט שטענדיק פאַרנומען מיט זיך און צוליב זיך פייניקסט מיך...

דער מענטש האָט געוואָלט גלייבן, געכאַפּט זיך אַן אַ שטרויעלע און ווען פון איר מויל קומען אַרויס אַזעלכע ווערטער, מיט אַזאַ זיכערקייט אַרויסגערעדט... ווייסט ער נישט, פילט ער נישט, טראַכט ער נישט... נאָר ער שטראָפט זיך אַליין, ער נעמט זיך מורא האָבן, אַז אין אים אַנטוויקלט זיך אַ נאַרישע קרענק-לעכקייט — מען דאַרף דאָס אַרויסרייסן מיטן וואָרצל. ער מוז בלייבן רויק, זיכער — צוליב איר, צוליב זיך, צוליב זייער צו-קונפט. ער האָט פיל פלענער, ער וויל אַ סך אַרבעטן.

— אַנקע, איך גלייב דיר, מער וועל איך דיך נישט מאַטערן מיט אַזעלכע נאַרישקייטן.

ער דערלאַנגט איר פייערלעך די האַנט.

ער איז זיכער, כמעט ווי זיכער אין זיין גליק. —

נאָר דערנאָך, ווען ער שפרייזט אַליין אויף דער גאַס, ער נייט דערליידיקן זיינס אַן ענין און אין מיטן פאַלט אים אַריין אַ נעדאַנק: „אפשר האָב איך איר צופיל געגלייבט?" און ער נעמט ווידער דערמאַנען קלייניקייטן: אירס אַ בליק, אַ וואָרט צו וויקעלן און פאַרוואָס איז זי נעכטן פאַרשוווּנדן געוואָרן אויף עטלעכע שעה? און פאַרוואָס שושקעט זי זיך מיט מינקען? און וויקעלס בלומען? און די גוטע ווערטער, מיט וועלכע וויקעל קריכט צו אים.

ער גייט שפרייזן, ווי מיט געפענטעטע פיס. אויף די זון-באַלויכטענע גאַסן, ווו עס פילט זיך די גאַנצע יונגשאַפט פון פרי-לינג און לעבן, עס דערמאַנט זיך אים דער פאַראַיאָריקער פרי-לינג, ער האָט דאַמאָלס נישט געשפרייזט מיט אַזעלכע שווערע טריט, ווי איצט. די גאַס האָט אים גערופן אייביק, שטענדיק גע-רופן צו אַ יום-טוב... און דער יום-טוב איז געקומען... דער

אַרבעט. ער מיט אַנקען האָבן צוזאַמען געלייענט די בריוו און זי האָט זיך געפרייט, כסדר געזעסן מיט אים און גערעדט, אַרומגערעדט די צוקונפט זייערע... פלוצלינג ווערט זי אומעטיק:

— דו פאָרסט טאַקע אַוועק? סטאַך!

— איך מוז פאָרן...

טוליעט זי זיך צו אים און לעבט שוין דורך דעם ווייטיק פון צעשיידן זיך:

— ווו וועל איך דאָ זיין אַליין, גיב נאָר אַ קוק! אונדזער צימער, יעדעס ווינקל וועט רעדן פון דיר, איך וועל זיך קיין אָרט נישט געפינען...

זי איז בלייך, זי איז טרויעריק און ער הייבט אָן צו טראַכטן אַנדערש:

— אפשר נישט פאָרן?

אָבער דאָס איז דאָך אוממעגלעך, ער איז פאַרפלאָנטערט אין חובות, ער וויל מיט אַלע כוחות זיך אַרויסרייסן פון וואַרשע, ער וויל זען די וועלט. זי חלומט אויך פון דעם. פאַרן מאָרגן, פאַר זייער צוקונפט, פאַר אַ בעסער און שענער לעבן — ער מוז פאָרן. דאָס איז אַ באַשלאָסענע זאַך. ער האָט שוין דעם פאַס מיט אַלע וויזעס.

און דאָך... ווי פעסט זיין באַשלוס איז נישט באַ אים, פאַרדריסט אים גאַנץ אָפט, וואָס ער האָט אונטערגענומען דעם גאַנצן פלאן, ער פילט, אַז ער וועט אָן איר נישט קענען זיין... אָבער אַלץ טוט ער דאָך צוליב איר... קיין ברירה נישטאָ — מען מוז פאָרן.

אין די לעצטע טעג פאַר זיין אָפפאָרן האָט אין וואַרשע נעוויילט דער רעדאַקטאָר פון אַ גרויסער ייִדישער אַמעריקאַנער צייטונג, אַ טרוקענער ייִד פון דער ליטע, האָט יענער שוין גע-

הוצאות... און אומישנע אַפּגעצויגן דעם טאָג פון אַפּפאַרן, נישט געהאַט קיין מוט צו לאָזן אַנקען אַליין.

מיט א יאָר צוריק איז איר „מאַנעלע" אַזוי געוען אין וואַרשע און נישט געוואָלט אַרויספאָרן זיך קוירירן. מיט א יאָר צוריק האָט זי אים דערציילט, אַז איר מאַן רופט אָן די בלומען, וואָס זי באַקומט פון זעלינג: „בעזעצ".

און איצט באַקומט זי אויך בלומען... פרעמדע בלומען.

ער וועלט קלײן באַ זיך, טויזנט מאָל קלײן בא זיך אין די אויגן, דערפאַר וויל ער טראַכט פון אזעלכע זאַכן, דערפאַר וויל ער פאַרגלייכט זיך, זיין לאָגע צו יענעם, באַ וועמען ער האָט אַנקען צוגענומען. ער וועלט פאַרניכטעט פון דעם, וואָס ער מוז אַזוי טראַכטן.

און ער לויפט וויטער.

און מענטשן פרעגן וויידער:

— קאַמעניעצקי, וואָס זענט איר אַזוי צעטראָגן? אַזוי ערנסט?

— ניין, עס דאַכט זיך אייך... אזא מאַסקע באַ מיר, שטענדיק האָבן מענטשן אַ טעות אין מיין פנים. און אַז קיינער זעט נישט, גייט ער צו צום שפּיגל און מאַכט צו זיך אַלערלײ מינעס. ער פרווט שמייכלען — מען מוז די מענטשן געבן „זייער" פנים.

פאַר זיין אַפּפאָרן קיין אויסלאַנד האָט ער געהאַט עטלעכע גוטע טעג. עס האָט זיך אים איינגעגעבן צו באַרויקן זיך אַליין. ער האָט זיך קאָנצענטרירט, באַרעכנט, וואָס ער האָט צו טון, אָננעוענען א פעסטן באַשלוס: פאָרן, דערשלאָגן זיך צו וואָס ער שטרעבט און דערנאָך צוגעמען פונדאַנען אַנקען.

פון לאָנדאָן, פון פאַריז האָט ער באַקומען בריוו פון באַקאַנטע, זיי האָבן אים צוגעזאָגט צו העלפן און אָרגאַניזירן זיין

שטראָם לופט האָט ביידע אַרומגעכאַפּט. זעליג האָט אַ קוק געגעבן אויף אַנקען. ווען זי האָט זיך צו אים צוגעטוליעט. ביז ווייטיק איז זי אים איצט טייער געווען מיט איר מידקייט, איצט, ווען ער האָט געט־אַכט, אַז מאָרגן וועט ער ווייט זיין פון איר, מאָרגן, וועט זי זיין אַליין, פּלוצלינג פרעגט זי האַרציק מיט איר גוט קול פון זייערע בעסטע טעג:

— סטאַך! דו פאָרסט טאַקע אַוועק?

ער האָט אויפגעציטערט פון איר פראַגע, ווייל אין דעם קלאַנג פון אירע ווערטער האָט זיך געפילט כמעט פאַרצווייפלונג און אַ בענקשאַפט צו אים. ער האָט עס דערפילט, באַ אַלע קליינע נישט באַשטעטיקטע פאַרדאַכטן, האָט ער איצט דערפילט, אַז זי האָט אים ליב, אַז זיין אַוועקפאָרן ערגערט זי...

איין מאָמענט, איין געדאַנק־בליץ און ער האָט זיך שוין ווידער געוואָלט אָפּזאָגן פון זיין רייזע, אָבער אַ צווייטער געדאַנק־בליץ האָט אים דערמאַנט זיין לאַגע, זיינע מאַטעריעלע זאָרגן און דעם פּלאַן, וואָס ער האָט אַזוי שווער אויסגעאַרבעט... געקוקט איר אין די אויגן און גערעדט, ווי צו אַ קינד:

— איך פאָר אַוועק, אַנקע! איך פאָר צוליב דיר און נאָר צוליב דיר... איך פאָר אויך צוליב דעם, ווייל איך האָב פיינט צו גיין צוריק, אַפילו אין קלייניקייטן, אַזוי האָב איך באַשלאָסן, אַזוי האָבן מיר ביידע באַשלאָסן. איך גלייב, אַז עס וועט זיך מיר איינגעבן, איך וועל באַקומען אַ ביסל געלט און מיר וועלן ביידע אַוועקפאָרן.

זיי האָבן זיך געלאָזט גיין אַהיים. אַבער דער פרימאָרגן, וואָס איז לאַנגזאַם אָנגעקומען איז געווען יונג און שמעקנדיק אַפילו אויף די שטאָטישע גאַסן. עטלעכע שויבן פון אַ גרויסן מויער האָבן זיך פּלוצלינג באַזילבערט, ווי פירקאַנטיקע שפּיגלען, באַלד האָבן זיך אויך אין אַ צווייטן מויער באַוויזן אַזעלכע שפּיגלען —

לעבט צ׳נדליקער יאָרן אין אַמעריקע און איבערגענומען אינ־
גאַנצן דעם אַמעריקאַנער בלאָף, כאָטש ער איז געבליבן טרוקן,
ווי אַן אויסגעדאַרטער בוים אויף די לימוישע אָרימע פעל־
דער.

ער איז געקומען קיין ווארשע אויספאָרשן די לאַגע פון די
פוילישע יידן און מאַכן נייע... ביזנעס. קיינער האָט אים נישט
ליב געהאַט. די יידישיסטן האָבן געהאַט צו אים פרעטענזיעס,
ווייל ער אלס יידישער רעדאַקטאָר האָלט נישט פון יידיש, די
ציוניסטן האָבן אים געהאַסט אלס זייער קעגנער, די סאָציאַליסטן
האָבן אים אויסגעלאַכט פאר זיין געלט סאָציאַליזם. די ליטעראַטן
האָבן פון אים געחוזקט פאַ־ זיין געשמאַקלאָזיקייט. אלע האָבן
אים פייגט געהאַט און כמעט אלע האָבן זיך געגרייט... צו א־
פ׳יערלעכן באַנקעט פאר דעם זעלבן רעדאַקטאָר.

דער באַנקעט איז פאָרגעקומען אין א גרויסן באַר, מיט
האָט געהאַלטן רעדעס און געלויבט די „פא־דינסטן" פון רעדאַק־
טאָר און דערנאָך האָט ער אַליין גערעדט און זיך אַליין געלויבט.
זעלביג און אַנקע זענען דאָרט אויך געווען, זי איז די גאַנצע צ׳יט
געוועסן לעבן אים. דאָס איז געווען דער לעצטער אָזנט. אויף
מאָרגן האָט זעליג געזאָלט אָפפאָרן פון ווארשע.

ביז פאַרטאָג האָט מען דאָרט פאַרבראַכט, מען האָט גע־
טרונקען און זיך געמאַכט פלומרשט שיכור... יידן ווערן אַזוי
זעלטן שיכור.

מיד און בלייך האָט אַנקע אויסגעזען, ווען זי איז מיט זע־
ליגן אַרויס פון באַר. דער פרימאָרגן איז שוין געקראָכן איבער
דער שטאָט, ווי א האַלב־בלינדער איז ער אָנגעקומען פון די
פעלדער, ווען ליגן ווייט־ווייט הינטער די מויערן. עטלעכע סטרו־
זשעס האָבן געקערט דעם ברוק, עס האָט אויסגעדאַכט, אז זיי
שאָרן־אויפ מיט די בעזעמס די גאַסן... פאַרטאָג, א פרישער

געוואָלט פאַרשטיין, וואָס ווילן זיי די פייגעלעך מיט זייערע גע־זאַנג־קלאַנגען? וואָס מיינען זיי? און די ווייסקייט פון דער צע־בלינגע האָט זיך אויפגעדעקט אַלץ העלער און דייטלעכער, גרינס, און ווייס, ווייס און גרינס, ווי פרייד מיט פרייד וואָלט זיך פאַר־אייניקט. זעליג האָט זיך אָנגערופן:

— איצט איז דאָ שיין און גוט, אָבער שפּעטער, ווען דאָ קומען הונדערטער און טויזנטער. זיי שאַרן מיט די פיס און שטויבן, יעדער איינער פון זיי נעמט צו אַ ביסל שיינקייט, איצט האָבן מיר דאָס אַליין... דו האָסט גוט געטון, אַנקע, וואָס דו האָסט פאָרגעלייגט אַהער צו פאָרן...

— איך טו שטענדיק גוט, הלוואי וואָלסטו מיך אין אַ סך זאַכן געפאָלגט, וואָלט פיל בעסער געווען, איך זאָג דיר.

— איך ווייס נישט וואָס דו מיינסט...

— דו רייסט צופיל איין מיט מענטשן, קיינער געפעלט דיר נישט.

ער האָט געוואָלט מאַכן צו שפּאַס איר פאָרוווּרף.

— עס איז נישט אַזוי ווי דו זאָגסט... איך וועל דיר דערציילן אַ היסטאָרישן אַנעקדאָט: אין דער צייט פון דער פראַנ־צויזישער קאָמונע איז מען געקומען צו ראָטשילדן, מען האָט אים פאָרגעוואָרפן: „דו האָסט אַזוי פיל געלט און מיר הונגערן, טייל זיך מיט אונדז, צעטייל דיין פאַרמעגן". „גוט!" האָט ראָטשילד נעענטפערט. „איך וועל מיט אייך אַלעמען זיך טיילן, מיטן גאַגצן פאָלק, דאַמאָלס וועט פאַר יעדן אויסמאַכן איין „סו", וועט איר גאָרנישט האָבן און איך וועל גאָרנישט האָבן"... אַזוי איז אויך מיט געפיל, גלייב, אַנקע, גלייב! איך בין נישט קיין ראָטשילד פון געפיל, נאָר דאָס ביסעלע, וואָס איך האָב, וויל איך נישט צע־

דאָס איז געווען דער אָפּנאַנק פון דער ווייטער זון. די ערשטע, וואָס האָבן באַרימט דעם מאָג זענען די גרויע שטאָט־פייגעלעך, מען האָט זיי נאָך נישט געזען, נאָר זיי האָבן שוין געזונגען, מאַבאַטאָן און דאָך פרייַלעך געשניטן די לידיקע רויקייט פון די גאַסן, געריסן זיך אויף די קליינע העלדזלעך, פונקט, ווי זיי וואָלט וועלן אויפווייזן, אַז זיי זענען אויך שותפים צום לעבן.

אַנקע האָט פאָרגעלייגט זיך דורכצופאָרן א ביסל אין די אַלטען, זעלבן האָט זיך דאָס אויך געוואָלט, דער פאַרטאָג האָט געריפן, ווי א מונטערע אומרויקייט, עפּעס צוגעזאָגט און צוגענומען, אן עלטע שוועבט אין דער לופט און עס איז דאָס גרעסטע גליק, פילן אין אַזא מאָמענט א נאָנטן מענטש לעבן זיך... זיי זענען געזעסן אויף דער דראָשקע, וועלכע האָט זיך לאַנגזאַם געצויגן איבער די גאַסן, די צוגעשלאָסענע געשעפטן, די שילדן, וועלכע האָבן זיך אַזוי דייטלעך געלאָזט לעזן, די אייגלעך מענטשן, וועלכע האָבן דאָך געשפרייזט, אַלץ האָט זיך אויסגעטיילט און אייגעפּיקט אין די אויגן.

זיי זענען געזעסן נאָנט איינער צום צווייטן און מער געשווייגן, ווי בערעדט. עס קען זיין דערפאַר, ווייל זיי האָבן אַזוי פיל גרינס דערזען און עס האָט זיי דערמאָנט דעם פאַראַדיקן פרילינג, און עס קען זיין, אַז ביידע האָבן זיך איצט אָפּגעגעבן חשבון, וואָס מען האָט דערגרייכט אין דעמדאָזיקן יאָר און וואָס מען האָט פאַרלוירן...

געטראַכט, געשווייגן א לענגערע צייט. די דראָשקע איז זייער לאַנגזאַם געפאָרן.

דאָ אין די אַלטען, אונטער די בריט־געעפנטע צווייגן פון די אַלטע און יונגערע ביימער האָבן טויזנטער פייגעלעך, טויזנטער פיסקעלעך געטרעלט, געטראָפּנט מיט קליינע קלאַנגען. עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז יעדער בלאַט זינגט און עס האָט זיך

געדענק איצט אזא רגע: אים האָט זיך געוואָלט בעטן בא איר, אז זי זאָל זיך נישט באַגעגענען מיט מינקען אין נישט מיט דוד וויקעל. איבערייסן אין א סוף. צולייב זיין רויקייט זאָל זי דאָס טון. געוואָלט בעטן אין זיך אָפגעהאַלטן. צו שטאַרק האָט ער איר איצט געגלייבט אין אַנהיבן רעדן איצט וועגן א מינקע, צי א דוד וויקעל, וואָלט געהייסן א באַליידיקונג. אזוי האָט ע־ געפילט: אין איר האַנט ליגט זיין שטאָלץ אין איר שטאַרק — זי מוז זיין באַלעבאַס אויף דאָס בעסטע, וואָס זיי ביידע פא־ מאַגן, אויף זייער ליבע.

באַם בעלוועבער האָבן זיך געגומען באַוויזן געשטאַלטן, וואָס זענען אַנגעקומען פון הינטער דער שטאָט. דאָס זענען גע־ ווען דאָרפישע פויערטעס, וועלכע האָבן געטראָגן פאַרשידענע גרינסן, גרויסע קוישן מיט לעבעדיק-רויטע רעטעכלעך, שטשאָוו, סאַלאַטע... פלוצלינג האָט אַנקע באַמערקט בא איין פרוי א גרויסן פאַק מיט בעז און זי האָט זיך דערפרייט:

— בעז! — האָט זי א געשריי געטון און זעליג האָט אויגנבליקלעך אַנגעכאַפט דעם דראָזשקאַרוש און געהייסן אים זיך אַפשטעלן, ער איז האַסטיק אַראָפגעשפרונגען, צוגעלאָפן צו דער פרוי מיט די בלומען, באַצאָלט... און אָט איז ער שוין ווידער לעבן אַנקען מיט א גאַנצע כמאַרע בלומען. זי האָט עס אַזוי בייל־ דערייש אַנגערופן דעם גרויסן הויפן בעז: „א כמאַרע".

א בלומיקער וואָלקן...

עס איז פרייליך געווארן אויף דעם שטיקל פלאַץ, וואָס ווי האָבן פאַרנומען, דער בעז איז געווען א זאַפטיקער, א פרישער מיט ראָי און וויסע פליטערלעך. עס האָט איידל געריצט די באַלעכער באַ ביידע:

— דאָס איז דיין לעצט גלעט... יאָ, סטאַך!

— מיט נאָך א צוליג...

טיילן אויף רעכטס און אויף לינקס. די וואָס איך שעץ, יענע גיב איך אַלץ אַוועק.

זי האָט געשמייכלט:

— דו קענסט אַזוי שיין דערציילן

ער רופט זיך אָפּ אויף דעם:

— און דו קענסט אַזוי שיין שמייכלען.

אויף איר שמייכל איז איצט געהאָנגען מידקייט און אומעט, זי האָט אים כסדר אָנגעקוקט מיט אַ פאַרקלעמטן בליק, ער האָט איר געגלייבט, ער האָט אין איר נישט געצווייפלט, אַזעלכע אויגן, וואָס קוקן איצט אויף אים לייקענען נישט... געוואָלט האָט ער מיט עפּעס איר אָפּדאַנקען, באַרויקן, צוזאָגן און טרייסטן. ער האָט גערעדט וועגן זיין רייזע, ווי ער וועט דאָרט אַרבעטן אין דער פרעמד:

— מיט יעדן טריט מיינעם וועסטו מיט מיר מיטגיין, איך וועל דיך פון די געדאַנקען נישט אַרויסלאָזן — ער האָט געזוכט און נישט געפונען די אמתע פּאַסיקע ווערטער.

פּלוצלינג פרעגט זי:

— דו וועסט זיך דאָרט נישט פאַרליבן? וועסט מיך נישט פאַראַטן?

— דו לאַכסט פון מיר? אַנקע...

— ניין, איך טראַכט אַזוי: דו ביסט נאָך גאָרנישט אַלט, פרויען קוקן אויף דיר, איך האָב באַמערקט, דו קענסט געפעלן ווערן.

— אָבער הער אויף, איך האָב מיט די אַלע זאַכן געענדיקט... אויב אַמאָל איז יאָ געווען, איז דאָם אַלץ אַוועק, פאַרשווונדן, אָפּגעמעקט און פאַרגעסן געוואָרן, איך האָב אין אַלע געזוכט איינע און איצט האָב איך די איינע, אמת? אַנקע... איינע, איינע — פאַר איר מיין לעבן, מיין שטאָלץ, מיין כבוד.

טיש, דערנאָך געכאפט און אַראָפגעצויפט די דזשין, צעפליקט זיי
און פון פענסטער אַרויסגעאַרפן:

— איך ווייל אים נישט קענען, איך האָב זיי אַלעמען גע-
נוג.

זעליג איז אַלץ געשטאַנען לעבן דער טיר מיט זיינע
בלומען, געשטאַנען און געשווינגן, בייז געווען אויף דעם קריכער
דוד וויקעל און געפאָרשט אַנקעט. זי איז צוגעגאַנגען צו
אים:

— גלויב מיר, אַז קיין איין ווינקעלע פון מיין נשמה פאַר-
נעמען זיי אַלע נישט. איך וויס נישט וואָס דאָס איז: אַמאָל
ציט מיך צום טומל, איך וואָלט וועלן אַרויפגיין אין לעבן אויפן
העכסטן בארג, זיין די ערשטע און אַמאָל ווילט זיך מיר אַנט-
לויפן פון אַלעמען. זי איז געשטאַנען לעבן זעליגן, געטויפט זיך
צו אים און געשמעקט דעם בעז, וואָס ער האָט אַלץ געהאַלטן
אין זיין האַנט. זיי האָבן, דאכט זיך, ביידע פארגעסן, אַז אין צי-
מער זענען פארהאַן שטולן, אַ קאַנאַפּע, אַ בעט... פארגליווערט
איז ער געשטאַנען לעבן דער טיר און ווי נאָנט זי איז נישט
לעבן אים געווען, האָט זיך דאָך נישט געהערט די פראַזע, וואָס
ער האָט קוים געמורמלט צו זיך אַליין; „מען קריכט אין מיין
לעבן".

און געמוזט קוקן אויף אים, ענטפערן זון געמוזט פארגעסן
יעדן חשד, ווייל אין די אויגן האָט אים אַרייַנגעקוקט די טרייַ-
שאפט אַליין. זי האָט אַרויסגענומען פון זיין האַנט די בלומען
און אַ טייל פון דעם אין וואַסער אַרייַנגעשטעלט, די איבעריקע
צאַפלדיקע און שמעקדיקע צווייגלעך האָט זי צעווארפן אויף
וייער געלעגער... אין יענעם פרימארגן, וען די זון האָט זיך
פּירן שלאַף אויסגעשפרייט אין זייער צימער. אין יענעם פרי-
מארגן האָט זיין הארץ געוואלט שרייַען, בעטן זיך בא איר, אויס-

— מיט ד

— מיט מיין האַרץ, מיט מיין אמת, אַנקע, איך ווייס נישט, צי דו ביסט די בעסטע, נאָר דו ביסט מיר טייערער, ווי אַלע און איך פיל, אַז דו וועסט באַ מיר גליקלעך זיין...

אויף דער גאַס זענען שוין געגאַנגען אַ סך מענטשן, שוין געוואָרן אינגאַנצן ליכטיק, די דראָזשקע איז שוין געפאָרן צוריק. זי האָט זיך אומגעקוקט, צי קיינער זעט נישט און פאַרשטעלנדיק זיך מיט די בלומען ווי מיט אַ שירמע, האָט זי זעליגן אַ קוש געגעבן און געהאַט האָט זי אַ בליק, ווי זי וואָלט אים כסדר וועלן קושן, טוליען צו זיך, נישט אָפּלאָזן...

דאָס איז געווען אַ גוטער מאָמענט, אַן אָפנהאַרציק שווייגן פון איינעם צום צווייטן. כמעט אַ שבועה... אָן ווערטער.

געקומען צו זיך אַ היים, אויף אָגראָדאָווע גאַס. געעפנט די טיר פון זייער צימער און... אויפן טיש שטייט אַ גרויסער קויש מיט רויזן... האַ! זיי זענען ביידע שטיין געבליבן פאַר-ווונדערט, איבעראַשט און אויפגערעגט. אַנקע האָט געפרעגט: „וועמענס בלומען?" און גע ומען זוכן אַ צעטעלע, אַ וויזיט-קאַר-טע צווישן די רויזן-בלעטער נישט געפונען. זעליג האָט געפילט, ווי זיין רויקייט פאַרשווינדט, ער האָט געקוקט אויף אַנקען, גע-קוקט אויף די בלומען און אין האַנט האָט ער געהאַלטן די „כמאַרע" בעז, וואָס עס איז אים אַלץ שווערער געוואָרן, ביז ער האָט דערהערט אַנקעס קול:

— איך וועל שווערן, אַז דאָס זענען וויקעלס בלומען, מיר זענען אַ האַלבן טאָג אינדערהיים נישט געווען און פאַר דער צייט האָט ער דאָס געשיקט. אָבער איך האָב אים געבעטן, ער זאָל מיר מער קיין בלומען נישט שיקן און ער קריכט און קריכט. דערביי איז זי בייז געוואָרן און די בלומען אַראָפּגעוואָרפן פון

פאַרפאַקן זיינע וועש און בגדים, זי האָט אים צוגעהאָלפן מיט זאָרג און טרייהייט. אין איין טשעמאָדאַ, אין צווייטן — אומעטום אין זיינע קעשענעס, אומעטום האָט זי אַריינגעלייגט אירע פאָטאָ-גראַפיעס.

— זאָלסט מיך נישט פאַרגעסן, זאָלסט זיך שטענדיק דער-מאַנען, אַז דו האָסט אַן אַנקע.

אַזעלכע ווערטער און אויך דער גוטער בליק אירער, דאָס אַלץ האָט אָפּגענומען באַ אים דעם מוט און ווילן צו רעדן מיט איר אין די לעצטע שעהן וועגן איין ענין: זי זאָל זיך נישט באַ-געגענען מיט דעם דוד וויקעל, אויסמיידן אים, ווייל מיט יעדן טריט, וואָס ער דערנענטערט זיך צו איר, מיט יעדן וואָרט, וואָס ער רעדט צו איר, באַליידיקט ער „איר סטאַך". . . ניין, נישט גע-רעדט וועגן דעם, געטראַכט, אַז זי דאַרף דאָס אַליין פאַרשטיין און זי וועט עס פאַרשטיין.

דער צוג, מיט וועלכן זעליג דאַרף פאָרן קיין בערלין, גייט אָפּ ניין אין אָוונט. עס איז נאָך געבליבן עטלעכע שעה, זיי זענען אַרויף אין שרייבער-קלוב. זעליג האָט זיך אָפּגעזעגנט און אַנקע האָט אים געבעטן, ער זאָל מיט איר זיך אַ ביסל דורכשפּאַ-צירן. זענען זיי געגאַנגען אויף וואַרשעווער גאַסן, געקוקט אין די שוי-פענסטער און געזעסן אַ קורצע צייט אין אַ קאַפע.

יאָ, ווען זעליג איז געווען אין שרייבער-קלוב איז צו אים צוגעגאַנגען זיגמונט אין אויסגעשטרעקט צו אים אַ לאַנגע האַנט:

— פאָרט געזונט! איר האָט באַשלאָסן צו פאָרן, איז שוין פאַרפאַלן, אָבער איך אויף אייער אָרט וואָלט נישט אַוועקגע-פאָרן.

— פאַרוואָס עפּעס? זיגמונט!

— אָט אַזוי. . . וואַרשע איז דען אַ שלעכטע שטאָט?

זאָגן דאָס טיפסטע פון האַרץ, אז א לעבן, א גאַנץ לעבן פון קינד-
חויז האָט ער קיין אמתע פרייד און קיין פריינט נישט געהאַט,
זאָל זי בלייבן זיינע, ווייל אין איר וויל ער גלייבן, זאָל זי זיין
א טייל פון זיין האַרץ, א טייל פון זיין אייגנאַמקייט, אין א מעת-
לעת ארום וועט ער זיין אין א פרעמד לאַנד, אין א גרויסער שטאָט
מיט טויזנטער פרעמדע מענטשן, ער וועט בענקען נאָך איר און
זאָל זי אים געבן זיכערקייט, אז זיין בענקשאפט וועט נישט ג-
צאַרט ווערן...

קיין וואָרט נישט געזעדט, וויל זי האָט אים פאַרמאַכט
זיין מויל מיט אירע הייסע לידנשאפטלעכע לippen, אין זייערע
אָרעמס האָבן זיך געפלאָנטערט די צווייגעלעך בעז, זעלטן וועט
בלומען ווערן צעקנייטשט אזוי שטארבן אָפּ אויף אזא מובח...

אויפגעשטאַנען זענען זיי נאָך האַלבן טאָג. ער האָט פריער
נעעפנט די אויגן און געקוקט, וויי איר ברוסט האָט זיך לאַנגזאם
און רויק באוועגט, ער האָט געראַכט און זיך געפרעגט, צי
קלאפט איר האַרץ פאַר אים, פאַר אים אינגאַנצן, אזוי ווי אלע
זיינע פאַרלאַנגען זענען נאָר איר? ער האָט געקוקט אויף אירע
האָר, וועלכע די זון האָט באַלויכטן, אויף איר נאַקעטע האַנט. ג-
טראַכט: „אַלץ איז מיינס, אַלץ גיט זי מיר אָפּ", נאָר דאָרטן
ערגעץ אין א winקעלע פון מוח איז פאַרהאַן א פינטעלע. וואָס
דעצידירט: זינד צי טוגעד, גוט צי שלעכט, פאַלש צי אמת, ווי
פאַרפלאַנצט מען דאָרט אזא געפיל צו אים, וואָס זאָל שטאַרקער
זיין, ווי אַלץ אין דער וועלט... איין מענטש, איין נשמה —
מער וויל ער נישט פון לעבן. זי האָט אין שלאָף דערשפירט זיין
בליק און אויפגעעפנט די אויגן, צוגעצויגן אים צו זיך און צוזא-
מען מיט א קוש פאַרריגלט איין וואָרט

— מיין קטאַן!...

דערנאָך אויפגעשטאַנען, געגומען זיך גרייטן צו זיין רייזע,

פלעגט יעדע דערנענטערונג פון איר צו אים אויסטייטשן טי-פער, שענער. ער האָט נישט געטראַכט איצט פון קיין שלעכטס, נישט געפילט קיין סימן פון חשד. ער האָט איר געגלייבט, ווייל ער האַט ג ע ו ו אָ ל ט גלייבן, מיט אַן אומבאַוווסטזיניקער עקשנות האָט ער זיך א י י נ ג ע ר ע ד ט זיין גלייבן, אָן וועלכן דאָס לעבן וואָלט פאַרלוירן פאַר אים יעדן רייץ און ציל.

שוין באַם אַוועקגיין, נאַנט צו דער טיר איז זי אים אויפן האַלדז אַרויפגעפאַלן און אַרויסגערעדט פאַרשטיקט מיט צורודע-רונג:

— סטאַך! קום וואָס פריער צוריק, איך וועל משוגע ווערן אָן דיר. און קושנדיק, האַט זי אים איינגעביסן אין האַלדז.

— זאָלסטו אַ צייכן האַבן פון מיר... יאָ, אַ טונקעלן צייכן אויף דיין האַלדז, וועסט נאָך קומען קיין בערלין מיטן צייכן. ער קוקט זי אָן, שמייכלט און רעדט:

— איך האָב טיפערע צייכנס פון דיר, גלייב מיר!

אויפן וואָקזאַל...

זעליג פלעגט שטענדיק פילן אַ גאָר באַזונדערע אומרויקייט אויף אַ וואָקזאַל. די בייזע שוואַרצקייט פון לאָקאָמאָטיוו, וואָס ועט אויס, ווי אַ שוואַרצע ריזיקע חיה, אַ חיה, וואָס שלינגט די מיילן פון דער גרויסער ערד. וויפיל טראָגט עס אין זיך דער פייף פון לאָקאָמאָטיוו אָנזאָג, צוזאָג, אומרויקייט, דערווייטערונג און דערנענטערונג...

אויפן וואָקזאַל איז איצט געווען זייער רוישיק. מענטשן געזעגענען זיך, מען קושט זיך מיט קלינגענדיקע, ספּעציעלע וואָק-זאַל-קושן.

זעליג האָט שוין געהאַט פאַרנומען אַ פּלאַץ, ער איז אָבער אַרויס פון וואַגאָן צו אַנקען. געשטאַנען לעבן איר, געהאַלטן איר

שפרייזנדיק מיט אַנקען האָט זיך זעליג איצט דערמאַנט זיג־
מונטס פראַזע: „איך אויף אייער אָרט וואָלט נישט געפאָרן". וואָס
האָט ער געמיינט מיט דעם? געגומען טראַכטן אין פאַריאָגט דעם
געדאַנק, וויסט ער וואָס! זיגמונט ווילט זיך שטענדיק.

די לעצטע עטלעכע שעה פאָר זיין אָפּפאָרן האָבן זיי פאַר־
ברענגט אין זייער צימער. אָפּגעזונדערט זיך פון אַלץ און אַלע־
מען. דאָס איז געווען איר פאַרלאַנג — די לעצטע פאָר שעה נישט
אַוועקגעבן קיינעם, אין ערגעץ זיך נישט ווייזן. דאָס איז אים געפעלן
געווארן, עס זענען אים אין דער נשמה אַריין די גיטע בליקן אי־
רע, זי האָט אים נישט אָפּגעלאָזט פון זיך, געברענט, ווי אין די
ערשטע פלאַמיקע טעג זייערע.

— סטאַך! אַז דו וועסט זען אַ שיינע פרוי, זאָלסטו אָפּ־
קערן דעם קאָפּ, ווי אַ פרומער יוד, זאָלסט נישט קוקן, נישט
טראַכטן פון קיין אַנדערער, וויל דו האָסט אן „אַנקע"...

און טרערן שטעלן זיך איר אין די אויגן.

אַזאַ מאָמענט וואָלט געווען די בעסטע געלעגנהייט צו דער־
מאָנען איר, אַז אויך זי זאָל וויסן, וואָס זי האָט צו טון, זי זאָל
זיך האַלטן וואָס ווייטער פון אַ דוד וויקעל מיט זיינע זיסע פוק־
סישע קאָמפּלימענטן, זי זאָל איבערייסן מיט מינקען.

אין אַזאַ מאָמענט... ניין, ער האָט נישט געקענט זיך אַזוי
דערנידעריקן: די נישט אָנגענעמע נעמען פון זייערע עמיינזאָמע
באַקאַנטע, ער האָט נישט געקענט, נישט געוואָלט... אָפּגעוישט
אירע פאַרווייגטע אויגן און געקושט ביז פאַרגעסנוג זיין „אַנקע",
וועלכע ער מוז דאָ איבערלאָזן אויף אַ צווייי חדשים אַליין...

עס האָט זיך אים געוואָלטיק נישט געוואָלט אַראָפּפאָלן פון
הויכן באַרג, אויף וועלכן זיין גלויבן אין איר האָט
אים פריער אַרויפגעפירט. דערפאַר האָט ער זיך אָנגעכאַפט אין
יעדן גוטן וואָרט און בליק, וואָס זי פלעגט אים שענקען. ער

זיין טויטע טעג פון זיין לעבן. פון גאָרנישט, פון נישט קלערן, פון נישט דערינערן אפילו... ער האָט פּלוצלינג דערפילט, אז ער האָט זי פאַרלוירן. א גרויל, א שווייגדיקער, א פאַרגליווער-טע שרעק האָט אים דורך און דורך אַרומגענומען, דורכגעדרונגען. ער האָט נישט מאָטיווירט זיין געפיל, נישט געגריפן זיך אין נעכטיקע ספקות, נאָר געוווען א מאָמענט, ער האָט א קוק געטון אויף דער טיר פון קיפּע... אַרויסשפרינגען, לויפן צוריק קיין וואַרשע... נאָכיאָגן אַנקען.

אַזא געדאַנק און אַלע פריערדיקע שטומע שרעק-געדאַנקען האָבן אים אַזוי ווי פאַראַליזירט. ער איז לאַנג אזוי אומבאַוועג-ליך אָפגעזעסן אויף זיין פלאַץ און געקוקט אין איין פינקל: אַנקעס בליק איז אים אַנטקעגן געקומען, ווי אַן אָנגעצילטער פייל אין בויגן, געקוקט, אַרייגעדרונגען מיט דער גאַנצער נשמה אין אירע פאָר אָנגעשטעלטע אויגן. וועלכע האָבן אים באגלייט ביז דער צוג איז פאַרשוווונדן געוואָרן און איצט לויפן זיי אים מיט, זיי פאָרן דאָ אין דעמזעלבן קופּע, נאָר אַזעלכע נאָנטע, זענען אַזוי ווייט, אַזוי הויך. מיטאַמאָל בייט זיך עפעס אין זיין צו-שטאַנד, ער האָט אין איר באַגלייטונגס-בליק געפונען א פינטעלע, וואָס טרייסט און זאָגט צו. עס דערוואַרעמט אין דערמונטערט אים, ער כאַפט זיך אָן, וועקט זיך אויף פון דער צערודערונג און מורמלט צו זיך מיט פרומקייט: „זי האָט מיך ליב" אוודאי, אויף זיכער... ער דערמאַנט דאָס בעסטע און יאָגט דאָס נישט זי-כערע.

אָט אַזוי גייט אַריבער א נאַכט אין קופּע פון וואַגאָן. ער האָט פאַר דער דאָזיקער נאַכט איבערגעטראַכט און איבערדער-מאַנט טויזנטער מאָמענטן פון זיין קורצן צוזאַמענלעבן מיט אַנ-קען פון דעם ערשטן וואָרט, פון דעם ערשטן שמייכל ביז דעם לעצטן בליק, בעת דער צוג, מיט וועלכן ער פאָרט, האָט זיך

האַנט אין זיינער, געקוקט אין די אויגן אירע און ווייניק, נאָר ווייניק גערעדט. ווען עס ווילט זיך אַ סך רעדן, אַ סך אַרויסזאָגן, ווערן די ווערטער אַזוי בלייך און אָפּגעשטאָרבן. און פּלוצלינג נעמען זיך אַלע איילן אין די וואַגאָנעס, זעלטן צעקושט זיך מיט איר און זי ציטערט אין זיין אַרומנעמען, אַ טרער און אַ פראַזע:

— שרייב גלייך, יעדן טאָג זאָלסטו שרייבן!

אַריין אין וואַגאָן, צוגעלאָפן צום פענסטער. זי שטייט אַזאַ פאַרקימערטע, שיין איז זי אין איר קאָווערקאָטענעם קאָסטיום, וואָס איז מיט דער „מאַלפּע" אַרומגעזיימט. שיין... אויך דאָ באַמערקט ער, אַז נישט נאָר זיינע אויגן קוקן אויף איר, ווער עס האָט אַ רגע צייט וואַרפט אַ בליק אויף איר. ער וויל עפּעס זאָגן, זי וויל עפּעס רעדן, נאָר פון די איבעריקע פענסטער פאַרשרייט מען זיי און דער צוג נעמט זיך רירן, זי גייט נאָך, זי קוקט אים אָן, ער באַוועגט מיט אַ האַנט, שאָקלט מיטן קאָפּ און איר בליק קוקט אים שטאַר און אומעטיק אָן, ווי זי וואָלט אים וועלן היפּנאָטיזירן מיט איר געזעגנונגס-בליק...

ער האָט נאָך געקוקט פון פענסטער, ווען דער וואָקזאַל איז שוין נישט געווען, נאָר איין עלעקטרישער לאָמפּ, וואָס איז געהאָנגען העכער, ווי אַלע לאָמפּן האָט אים איצט אָנגעוויזן דעם פּלאַץ, ווו אַנקע איז אַ מינוט צוריק געשטאַנען... ער האָט זיך אָפּגערוקט פון פענסטער, אומגעדרייט דעם קאָפּ און דערזען לעבן זיך פרעמדע מענטשן. קיינמאָל אין לעבן זענען אים מענטשן אַזוי פרעמד נישט געווען, ווי די עטלעכע פּאַסאַזשירן אין זיין קופּע. געזען זיי און נישט געזען. זיי האָבן אים ענג געמאַכט די נשמה זיינע... אַנקע... ער האָט מיטאַמאָל דערפילט דעם גאַנצן צובונד צו איר, צו איר, צו דער איינער, צו איין מענטש... און איצט איז ער אָן איר. טעג, וואָכן וועט ער זיין אָן איר. די טעג וועלן

אויף פאזאנען־שטראסע, אין א באשיידענעם פענסיאן, האט ער זיך אייגעאָרדנט. זיין „איינאָרדנען זיך" איז באשטאנען אין דעם, וואס ער האט אויף זיין טיש אוועקגעלייגט אנקעס בילד. בעזוכט באקאנטע און געפונען זיי א סך. די עטלעכע ליטעראטן האבן זיך גענומען צוגרייטן זיינס א פארלעזונג. ער איז געווען זייער ענערגיש אין יענע טעג. האט וויניקער געטראכט וועגן זיינע חשדים...

פאָרווערטס!

ער האט א ציל. מען מוז דערגרייכן א ביסל געלט און קומען צוריק אהין, וווּ אנקע געפינט זיך, צונעמען זי פון דארטן, וויזן איר די וועלט און אלץ זען, וויל איצט האט ער אויף דעם קיין צייט נישט, ער האט צו קיין זאך קיין לוסט נישט און זאל ער פארברענגען א רגע פרייליך, דאכט זיך אים אויס, אז ער זינדיקט, וויל ער פארברענגט אן אנקען.

געשריבן צו איר האט ער יעדן טאג און מיט הארצקלאפענישּ אפגעוואָרט דעם ערשטן בריוו פון איר, דער ערשטער בריוו... עס האט אים צעקרייסלט: „וואס האסטו געטון? סטאך!" „פארוואס האסטו מיך פארלאזט?" דיין ציגיינערישע נשמה האט זיך פארבענקט, האסט געוואלט א ביסל ארומוואנדערן". א בריוו פול מיט פארווארף און בענקשאפט. זי האט אים אויסדערציילט, וויּ זי לעבט איצט, נישט נאר זייער צימער, נאר גאנץ ווארשע איז איר ליידיק געוואָרן, זי גייט זיך לערנען פראנצויזיש און סטענאגראפיע... „עס וועט צונוץ קומען" „פאר אויסלאנד, וועט דו וועסט מיך צונומען פונדאנען".

אירע בריוו זענען פול געווען מיט איר „סטאכן", זי לעבט פאר אים, זי ציילט די טעג. דאס, וואס זיי האבן פריער נישט דערריכט, האבן זיי איינער דעם צווייטן אין בריוו זיך דערציילט. אמאל געשטראפט אים און א צוויט מאל געמוטערט, באגייסטערט

שוין געירט פון וואַרשעווער וואָקזאל. ער האָט געטראַכט פון אַנקען, אין זיינע געדאַנקען געשילדערט איר אויסזען און איר כאַראַקטער. נאַכאַמאָל געקומען צום אמת, אַז אַנקע קלויבט זיך נישט פונאַנדער אין מענטשן. דער עיקר איז באַ איר, ווי אַזוי א מענטש באַציט זיך צו איר, געגוג, אַז איינער זאָל איר טאָג-איין טאָג-אויס איבערחזרן א קאָמפּלימענט און זי וועט זיך צו יעדעם בעסער באַציען. דאָס, דאַכט זיך, האָט פאַרשטאַנען וויקטל. . . גע-טראַכט האָט זעליג פון די אַלע באַקאַנטע אירע, פון די נישט אַנגענעמע באַקאַנטע, זיי זענען אַלע עפעס נייער פון אים. „מאַ-דערנער" פאַר אים. מאַדערנער אין בילקייט און לייכטזיניקייט, אַנקע אַליין האָט אויך זייער וויניק אין זיך פון דעם פעסטן, שטאַלצן, אריסטאַקראַטישן נעכטן, דער עיקר איז באַ איר דער היינט, די טאָג-טעגלעכקייט. די שיינע אויגן אירע ר״יסן זיך נישט לייכט אָפּ פון שוי-פענסטער אַדער פון מאַדע-זשורנאַל, נאָר אין דער זעלבער צייט איז זי דאָך אויסגעטילט פון די איבעריקע, זי האָט עפעס זינגענדיקס אין בליק און אין קלאַנג פון איר רעדן, זי האָט אַליין נישט אין זיך די פראָזע, נאָר זי קען דאָך אָפּטמאָל נישט אונטערשיידן, זי האָט קיין צייט נישט אויף דעם. אין פאַר-לויף פון דער קורצער זומערדיקער נאַכט, וועלכע האָט זיך גע-לאָזט פילן דורך דעם פענסטער פון וואַגאָן, האָט ער נישט אויפ-געהערט צו טראַכטן פון אַנקען, נישט געקענט זיך אָפּרייסן אויף א רגע, איבערטראָגן די געדאַנקען אויף עפעס אַנדערש. . . ער פּאָרט דאָך איצט אין גרויסע שטעט, אין די גרעסטע צענטערן פון אייראָפּע, צום ערשטן מאָל וועט ער זען בערלין, פּאַריז, לאָנ-דאָן, ער האָט דאָך שטענדיק געחלומט פון דעם; זען די וועלט. נאָר אַן אייגנדרוק האָט ער געהאַט, אַז ער פּאָרט נישט אינגאַנצן, א העלפט פון אים איז געבליבן דאָרטן אין וואַרשע.

אין בערלין. . .

פֿאַר וועלכן מען האָט שוין באַקומען אַ גאַנצן פּאַק דייטשע אַסיג־נאַציעס... עס איז געווען אַ גרויסע טומל־צייט אין דייטשן לעבן, אַ כאַאָס.

אַ גרופּע יידישע שריפטשטעלער, מוזיקער און מאָלער האָבן געהאַט אין „ראַמאַנישעס קאַפּע" זייער וויכטיק — לעבן זיי פּלעגט זיך אויך זעלטן האַלטן. איינמאָל אָנהייב אָוונט איז ער געזעסן בײַ אַ טישל אויף דער וועראַנדע פון קאַפּע, זיין שטול איז געווען אַרײַנגעקוועטשט צווישן אַנדערע שטולן, ער איז געזעסן מיט בײַ־קאַנטע אין אומבאַקאַנטע, ער האָט זיך אָבער נישט צוגעהערט, וואָס מען רעדט דאָ אַרום. ער האָט געקוקט צו דער גאַס, וווּ אויטאָמאָבילן האָבן זיך עלאַסטיש געשאָרט הין און צוריק, ער האָט געקוקט אויף דעם געזעמל מענטשן, וואָס האָט פּונקט גע־מאַכט די קאַפּע, וווּ די פּליגן האָבן זיי זיך זוגעקלעפּט צו די טיש־לעך...

פּלוצלינג האָט ער באַמערקט אַ פּאָר באַקאַנטע אויגן, אַ יונגע פּרוי האָט געקוקט אויף אים. אָט האָבן אירע ליפּן לאַנגזאַם געגומען שמייכלען, די אויגן האָבן זיך מער בײַ אים געעפּנט, וויַ זי וואָלט אים מיט די אויגן פרעגן:

— דערקענסטו נישט?

און זי האָט די ערשטע אַ שאָקל געגעבן מיטן קאָפּ. ער האָט זי נאָך נישט דערקענט, ער האָט זי שוין יאָ דערקענט... לידיא מאַרקאָוונאַ פון מאָסקווע, באַקאַנט האָט ער זיך מיט איר אין יאָלטע... יענער זומער באַם ים, מיט די בלומען, מיט די משוגענע נעכט.

ביידע האָבן זיי זיך אויפגעהויבן און געגאַנגען אײַנער אַנט־קעגן דעם צווייטן, ביידע האָבן זיי זיך אָפּגעזעגנט מיט זייערע בײַ־קאַנטע און אַרויסגעגאַנגען פון קאַפּע.

מיט האַרציקע ווערטער, מיט די אינטימסטע נעמען אים אָנגערופן און די בריוו פלעגן אים אויפוועקן, אָנצינדן און פאַרטאָפּלט זיין פלייסיקייט. אין דער ליידיקער צייט פלעגט ער אַרבעטן: גע-שריבן פעליעטאָנען און נאָוועלן. צוגעשיקט עס קיין וואַרשע און קיין אַמעריקע.

אין בערלין האָט זעליג באַגעגנט דעם רעדאַקטאָר פון דער אַמעריקאַנער צייטונג, ווו ער פלענט דרוקן זיינע זאַכן, יענער האָט אים באַצאָלט אַ חוב און געגעבן אַן אַוואַנס. זעליג האָט איצט געהאַט עטלעכע הונדערט דאָלאַר אין טאַש. אַ טייל פון דעם האָט ער אַוועקגעשיקט צו אַנקען. ער האָט דורכגעפירט אַ פאָרלעזונג אין בערלין און פאַרדינט אַ ביסל געלט. געפרייט זיך מיט יעדן גראָשן, געקאַרגט יעדן גראָשן... צום ערשטן מאָל אין לעבן האָט ער פעסט אַרויפגעלייגט זיין האַנט אויף זיין געלט און זיך גע-זאָגט: „נישט רירן". „דאָס איז פאַר אַנקען". ער האָט כמעט ווי נישט געזען די גרויסע שטאָט, דאָס איינציקע אָרט, ווו ער פלעגט זיך קומען אָפּרוען, באַגעגענען באַקאַנטע און פלוידערן אַ ביסל, איז געווען דאָס „ראָמאַנישעס קאַפע". דאָרטן האָט ער געהאַט מיט וועמען צו רעדן, ווייל פיל היימישע באַקאַנטע האָט ער דאָרט באַ-געגנט. באַקאַנטע פון רוסלאַנד און פון וואַרשע. צוזאַמען מיט דער גרויסער צאָל קינסטלער, זשורנאַליסטן, אַקטיאָרן, האָבן זיך אין דעם גרויסן קאַפע געפּלאָנטערט צענדליקער רייך-געוואָרענע יונגע-לייט, מעקלערס פון רומעניען און פוילן. אָפּגעלעבטע קאָקעקטעס און יונגע זונות. איינער זוכט דאָ וועמען, דער צווייטער לויערט אויף וועמען, אַ נעסט איז דאָס געווען, אַ מיש-מאַש פון מ נטשן, וואָס זענען באַקאַנט געווען פאַר אָרנטלעכע אָדער פאַר שווינד-לער, די יענע וואָס מען רופט אַן „טונקעלע פאַרשוינען", אַ סך שפּראַכן האָבן זיך דאָרט געלאָזט הערן און גערעדט האָט מען וועגן אַלץ, און מער פאַר אַלץ האָט מען גערעדט וועגן דאָלאַר,

סימעאיז, אַ נאַכט. ווען זיי זענען אַרויפגעפאָרן אויף דעם הויכן באַרג אַי־פּעטרי, אַ פריילעכע גרופּע יונגע־לייט, מען האָט געטרונ־קען וויין באַ אַ גרעק, וואָס לעבט אין דער איינציקער שטוב, וואָס שטייט אויף דעם באַרג, געטרונקען דעם אַלטן מוסקאַט און געגעסן שאַשליק פון אַ שעפּס, וואָס מען האָט לכבוד זיי גע־שאָכטן. . .

— געדענקסט!

— איך געדענק לידיאַ! ביסט דאַמאָלס אַרויף אויף אַ טיש און געטאַנצט, ביסט דאַמאָלס צוויי מאָל שיכור געווען, פון וויין און פון דיין יוגנט. . . אַוועק יענע צייט.

— ווען דאָ וואָלט אַזאַ באַרג געווען מיט אַזאַ שטאַרקן מוסקאַט־וויין.

— ניין, בערלין איז אַ פלאַכע שטאָט און די דייטשן טרינ־קען אַ סך ביער פון וועלכן מען באַקומט אַ גרויסן בויך.

— אָבער דאָ אין בערלין קען מען אויך גוט פאַרברענגען, אוי, קען מען דאָ פאַרברענגען.

זי האָט עס גערעדט און געקוקט אויף זעליגן מיט צוויי־דייטנקע בליקן.

— מיר קריכן נישט אין קאָפּ קיין פאַרברענגענישן, אויס מיט אַלץ, איך האָב ליב איינע און פאַר איר דער גאַנצער זעליג קאַמעניעצקי.

זי האָט געלאַכט, געוויצלט זיך אויף זיין חשבון און קאָ־קעט רט, עס האָט זיך געפילט, אַז זי וויל אים היינט נישט אָפּ־לאָזן. אויף זעליגס לעצטע פראַזע האָט זי געפרעגט:

— וואָס? זעליג קאַמעניעצקי איז אַ מאָנאַך געוואָרן?

— יאָ, אַ מאָנאַך, אַ ביסל אייגנאַרטיק: אַ מאָנאַך מיט איין ווייב, מיט איין געליבטע. זי האָט געלאַכט און אים האָט עס פאַרדראָסן, די לידיאַ האָט אים איצט דערמאַנט אַ צייט, וועלכע

געקוקט זיך אין די אויגן אַריין און גערעדט קורצע פראַזן:

— מען באַגעגנט זיך... האַ?

— אַז מען לעבט...

— איך האָב זיך געגט מיט מיין מאַן, וואָס האָסטו אויפגעטון?

— איך האָב חתונה געהאַט...

— וואָס? ווער? דו האָסט חתונה געהאַט? האָסט שטענדיק אַזוי געלאַכט פון דעם.

— ביז איך האָב זיך אויסגעלאַכט.

און ער האָט גענומען דערציילן, לויבן און מאָלן זיין אַנקען, זיי זענען געגאַנגען אויף דער לאַנגער ענדלאָזער קורפירסטנדאַם, שפּאַצירט אין דעם גרויסן שטראָם מענטשן, וואָס האָבן זיך אַרויסגעלאָזט אין דער זומערדיקער נאַכט אויף די גאַסן. גרויסע קאַפע-הייזער האָבן געלויכטן מיט שטראַמען עלעקטריע, מוזיק דאָ און דאָרט. ער האָט גערעדט און געקוקט אויף איר. זי האָט זיך גאָרנישט פאַרעלטערט פון יענעם זומער אין קרים...

אַ שמאָלענקע, אַ באַוועגלעכע פיגור מיט פיל לאַכעדיקייט אין די אויגן. די אויגן זענען אַביסעלע ערנסטער געוואָרן.

— פאַרוואָס זיך געגט מיטן מאַן? ענטפערט זי:

— געוואָלט זיין פריי... אין אַ ציטערדיקע באַוועגונג מיט די שמאָלע פּלייצקעס, געלאַכט אים אין די אויגן, גערייצט, געוואָלט אין אים אויפוועקן דאָס אַלטע, פאַרגעסענע. ער האָט אַ ציטער געטון, גענומען טראַכטן פון אַנקען און געפילט זיך זינדיק שוין מיט דעם אַליין, וואָס ער שפּאַצירט מיט דער לידיאַ מאַרקאָוונאַ. ער איז געוואָרן אויפמערקזאַמער צו זיך אַליין.

זיי זענען אַוועק ווייט. דאָרט, ווו מענטשן — ווייניקער, באַוועגונג — שוואַכער. זיי האָבן דערמאַנט קרים, יאַלטע, גורזוף,

ס'איז שוין געווען שפּעט אין דער נאַכט, קורפירסטנדאַם זענען די מענטשן נישט ווייניקער געיואָרן. פון גאַנץ בערלין זע-נען אַהער געקומען מענטשן פאַרברענגען, מענער האָבן געזוכט פרויען און פרויען מענער, אַפן און פריי פאַרגעלייגט זיך איינער דעם צווייטן. דאָ אַ פרעך געלעכטערל, דאָרט אַ ליד פון אַ שיכורן יעקי. אַגענטן פון פאַרשידענע נאַכט-לאָקאַלן האָבן געזוכט קונדן צווישן עולם, צוגעגאַנגען צו דעם, צו יענעם און איינגערוימט אַ סוד. געטיילט קאַרטעס מיט אַדרעסן און דאָ שטייען די אויטאָ-מאָבילן. די שאָפערס זענען אויך פאַרטרויט אין די אַלע אַויסגע-לאַסענע ענינים... זיי רופן, זיי וואַרטן...

אין קאַפע, ווו זעליג מיט זיין באַגלייטערין זענען אַריין, האָט זיך נישט געפילט די נאַכט, וואָס איז געהאָנגען איבער די מויערן... ליכט האָט זיך געבאָדן אין ליכט, מוזיק האָט גע-שפילט און טיפער אין זאַל האָבן אַ סך פאָרלעך געטאַנצט.

זי, די לידיאַ מאַרקאַוונאַ האָט אויפגעלעבט, האָט זיך אָנ-געצונדן פון דער ליכטיקייט און פון גערויש. אירע קליינע, שוואַר-צע אייגעלעך האָבן זיך אויפגעכאַפּט, ווי צוויי גלאַנציקע זשו-קעס, וועלכע מען האָט באַלויכטן באַנאַכט מיט אַ לאָמפּ, זיי האָבן זיך באַוועגט, די אייגעלעך, אַרומגעפלויגן, געבליקט אויף רעכטס און אויף לינקס, דערביי דערציילט זי:

— מיין מוטער איז קראַנק. זי איז אין סאַנאַטאָריום אין בירקענווערדער, אָט דאָ, נישט ווייט פון בערלין, דאָרט איז זייער אַ שטרענגער רעזשים, איך האָב זיך קוים אַרויסגעכאַפּט אויף עטלעכע טעג און אָט האָב איך דיך באַגעגנט, אַ גליקלע-כער צופאַל...

— וואָס פאַר אַ גליק?

— נו, זיי נישט קיין קינד! איך דערקען דיך נישט... מיר וועלן אַ ביסל פאַרברענגען.

האָט אים אויסגעזען ווייט, ווייט. אַ ציים, וועלכע איז ערגעץ גע־
בליבן אויף יענער זייט פון זיין לעבן, צוזאַמען מיט דער פאַר־
גאַנגענהייט איז אויך יענער זייט אויך געלעגן זיין פרייהייט,
וועלכע ער האָט אָפּגעגעבן אייגער. וועג ער וואָלט זיין אינגאַנצן
רויִק אין גליקלעך וואָלט אים דאָס וויניק געקימערט. אָבער זיי־
נע לעצטע חדשים האָט ער זיך געראַנגלט אין חשדים, געוועג
אומרויִק אין אַווי, וווי ער וואָלט עפּעס וועלן דערשטיקן אין זיך
האָט ער וויידער געגומען רעדן וועגן אַנקעט:

— זי איז די בעסטע שוץ מיט דעם אַליין, וואָס זי האָט
געהאַט קראַפט מיך אָפּצורייסן פון אַלץ, פון אַלעמען, פון זיך
אַליין מיך אָפּגעריסן פון מיין אייגנאַמקייט... יאָ, אָט לויף איך
איצט איבער שטעט, זי מוטערט מיך, זי יאָגט מיך ווייטער, איך
וועל עפּעס דערגרייכן פאַר איר, פאַר זיך...

זי האָט איבערגעריסן זיין רעדן:

— הער שוין אויף מיט דיין וויבל, איצט ביסטו אין
בערלין...

— ניין, שטעל זיך פאָר, אַז אויך איצט בין איך אין וואַר־
שע, איך זע דאָ נישט קיינעם...

— מיך אויך נישט?

— דיך? יאָ. א געבלומטע ערינערונג, א טייערער זומער־
אין יאָלטע, אָבער דאָס אַלץ איז אַוועק.

— ניין, איך שפּאַציר איצט מיט דיר, מיר שפּרייזן אויף
קורפיסטנדאַם... נאַרישער קאַמעניעצקי!

— לידיאַ! דו קענסט מיך נישט פאַרשטיין, איך האָב גע־
וואָלט א פריינט, איין נאָנטן איבערגעגעבענעם מענטש אין איך
האָב אים געפּונען, פאַר דעם מענטש גיב איך אָפ מיין לעבן.

— גוט, גוט! זיי זיך גליקלעך... אָבער איך בין מיד,
קום אַריין אין א קאַפע...

— אוֹן עס איז נישטאָ אַזאַ אייגער, וואָס גייט איר נאָך שטענדיק, וואָס פאַרשיט זי מיט קאָמפּלימענטן, שענקט איר בלומען...

— אַזאַ אייגער איז נישטאָ... אָבער צוליב וואָס פרעגסטו דאָס?

— גלאַט אזוי, איך גלייב נישט, אַז דיין פרוי זאָל זיין אַזוי פרום ווי דו. זי האָט זיך האַסטיק ׳פּגעזעגנט אוֹן איז אַריין אין האָטעל. דאָס איז געווען א שטיקל נקמה פֿון איר זייט, וויל זי עליג האָט זיך אָפּגעזאָגט צו פאַרברענגען מיט איר.

וועָן ער איז געקומען אהיים, איז ער צוגעגאַנגען צום טישל, האָט גענומען אַנקעס פּאָטאָגראַפיע אוֹן לאַנג געקוקט אויף איר, שטום געקוקט... נישט געווויסט אין יענער נאַכט, ווי אַוועקצוגיין פון זיין חשד, פון זיינע ספקות. נישט געווויסט ווי גאַנץ צו מאַכן זיין גלויבן אין איר... אין די אויערן האָבן געקלונגען די בייזע ווערטער פון לידיאַ מאַרקאָוונאַ: „איז נישטאָ אַזאַ אייגער, וואָס גייט איר נאָך שטענדיק?“

אַזאַ אייגער איז דאָ, יענער איז אָבער א נישטיקער ליגנער, א בארימער, א גאַרנישט... זעליג שעמט זיך פשוט צו טראַכטן פון אים... שעמט זיך אוֹן טראַכט דאָך, אוֹן שלאָפט נישט די נאַכט.

הער אויף. מיר ליגט דאָס איצט אין זינען נישט.

זיי האָבן זיך ביידע פאַרשטאַנען, זי האָט אַ קוק געגעבן אויף אים מיט נייגעריקע אויגן:

— ביסט, ווייזט אויס, שטאַרק פאַרקאָכט... הער זיך איין, קאַמעניעצקי! אַזעלכע מענער, וואָס פאַרליבן זיך אַזוי שטאַרק, האָבן שטענדיק אַ מיאוסן סוף...

— וואָס מיינסטו?

— גאָרנישט... אַלע שטאַרק-פאַרליבטע ווערן סוף כל-סוף אַפּגענאַרט.

— נישט אַלע... האָט זעליג געענטפערט און אַרויפגעשלעפּט אויף די ליפּן דעם מאַסקע-שמייכל, ווייל די ווערטער אירע האָבן אויפגעוועקט שרעקעדיקע געדאַנקען אין אים. זי האָט אים שוין עטלעכע מאָל דערמאַנט, אַז זי וווינט דאָ נאָנט, טאַקע אויף קורפירסטנדאַם אין האָטעל „אַם צאָאָ", איינע אַליין, אַ שיינער נומער. ער האָט זיך געמאַכט נישט הערנדיק, ער איז געווען ווייט פון איר, ווייט פון בערלין. אין קאָפּ איז אים געקראָכן וואַרשע, זיין צימער... ווו איז איצט אַנקע? צי זי שלאָפט שוין, אָדער זי זיצט אין מינקעס און וויקעלס-פאַסערס געזעל-שאַפט? זי לאַכט מיט איר קלינגעדיקן געלעכטערל און אומבאַ-קאַנטע פראַגן:

— ווער איז זי, די יונגע, די פריילעכע?

— דעם קאַמעניעצקיס פרוי, דער דיכטער קאַמעניעצקי, אַליין איז ער אַוועקגעפאָרן קיין אויסלאַנד, אַ נאַרישער מאַן...

ער האָט זי באַגלייט ביזן האָטעל. שפּרייזנדיק, האָט זי אים נעפרעגט:

— דיין פרוי האָט אַ סך באַקאַנטע?

— יאָ, עס פעלט נישט, אַ סך זענען פאַרליבט אין איר...

רעדאַקציע. . . אפשר אַהינפאָרן? איז ער צוגעגאַנגען צו אַ שאָפער און אַרויסגערעדט איין וואָרט. „ווייטשעפּעל". יענער האָט אים גענומען פרעגן אויף ענגליש. . . וואָס? זעליג האָט גאָרנישט פאַרשטאַנען, ערשט שפּעטער אין אַ טאָג אַרום האָט ער שוין גע-וווסט, אַז ווייטשעפּעל האָט מער ווי אַ מיליאָן מענטשן און איז איינגעטיילט אין פאַרשידענע רינגען און ליניעס. אָבער דער שאָפער מיט זיין לשון. . . זעליגן האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז דער ענגלענדער קייעט הייסע קאַשטאַנעס בשעת ער רעדט, נישט צו-נויפגערעדט זיך און זעליג האָט זיך אָפּגעטראָגן מיט זיינע צוויי וואַליזעס, וועלכע זענען אים אַלץ שווערער און שווערער גע-וואָרן. . . ער האָט זיך אָפּגעגאָסן מיט שווייס, ער האָט זיך דער-פּילט, ווי פאַרלוירן. צוגעלאָפן צו איינעם און געפרעגט: „שפּרע-בען זי דויטש?" צו אַ צווייטן, צו אַ דריטן און אַלע שאָקלען זיך אָפּ: „נאָ". ווען נישט די וואַליזקעס, וואָלט ער זיך געלאָזט גיין איבער די גאַסן, זאָל זיין הונדערט קילאָמעטר, ער וואָלט גע-שפּרייזט אָן אַ סוף, ביז ער וואָלט שוין געקומען צו דעם גע-בענטשטן ווייטשעפּעל. נאָר די וואַליזקעס וועגן שוין נישט קיין פּיד, נאָר טויזנט, עס רייסט אים אָפּ די הענט. געפּרוווט אַריינגיין צוריק אין וואָקזאַל, ונאָס האָט פריער גערוישט מיט מענטשן, ווי אַ מוראַשניק איז איצט מיטאַמאָל ליידיק געוואָרן, אויסגעליי-דיקט. . . ער האָט גענומען זוכן אַ באַגאַזש אָפּטיילונג און נישט געפונען און געזען, אַז ער פאַרבלאָנדזשעט אויפן וואָקזאַל ניפאַ.

צוריק אויף דער גאַס. . .

פאַרגעסן אויף אַ קורצע צייט אָן זיך, אָן זיין קאָמיש-טראַ-נישט לאַגע און געלאָזן די אויגן שוועבן אויף דער גאַס, אויף עטלעכע גאַסן, וועלכע האָבן אויף דעם אָרט באַוויזן זייערע טיפע באַלויכטענע קאָרידאָרן. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף אַ רגע. די וואַליזקעס אַ־אָפּגעלאָזט אויף דעם טראָטואַר, אַ טראַכט געטון:

XIII.

אויגן.

דער צוג, וואָס איז מיט איין אָטעם אָפּגעפלויגן די צוויי-שעהדיקע רייזע פון דאַוור ביז לאָנדאָן האָט זיך מיט אַן אָפּגע-האַסטן אימפּעט אָפּגעשטעלט אויף דעם „וויקטאָריע סטיישאָן". די טירן פון די וואַגאָנען האָבן זיך האַסטיק געעפנט און די פּאַסאַ-זשירן האָבן זיך שנעל אַרויסגעשאָטן אויף דער פּלאַטפאָרם. זעליג קאַמעניעצקי מיט זיין באַגאַזש איז זיי נאָכגעגאַנגען און אַרויס-גייענדיק פון וואָקזאַל איז ער פּלוצלינג שטיין געבליבן... צע-טומלט געוואָרן פון דער געוואַלטיקער באַוועגונג אַרום וואָק-זאַל.

ווו פאַרפאָרן? צו וועמען און ווי אַזוי? ער קען אַ וואָרט ענגליש נישט. געהאַט עטלעכע אַדרעסן פון באַקאַנטע, אָבער עס איז שוין געווען נאָך עלף באַנאַכט, ער וועט דאָך נישט אַריינ-פאַלן אַזוי שפּעט באַנאַכט צו פרעמדע מענטשן... ניין, דאָס נישט! פאַרהאַן אויף ווייטשעפּעל, ווו די ייִדן לעבן, אַ ייִדישע

— אפשר רעדט איר ייִדיש ?

און ווידער דערזעלבער ענטפער :

— יאָ, יאַ, יעס. . .

ער האָט זיי אין קורצע ווערטער דערציילט זיין לאַגע, געבעטן באַ זיי, מען זאָל אים אַרויסהעלפן, אָנווייזן דעם וועג צו אַ האָטעל. יענע האָבן זיך מיט אים פאַראינטערעסירט. . . ייִדן. . . נאָר גערעדט האָבן זיי ייִדיש מיטן קאָפּ אַראָפּ :

— דו לאָנדאָן ערשטן מאָל געקומסט ?

— יאָ. . .

זיי האָבן אים פאַרשאָטן מיט פראַגן און אַלץ אַזוי איבער-געדרייט :

— דו נאַטינג ענגליש רעדסט ?

— דו שלאָפן האָטעל ווילסט ?

עס האָט אים דאָך אָפּגעגליקט : אין פוּפצען מינוט שפּע-טער איז ער שוין געזעסן מיט דער גאַנצער גרופּע און אַ וואַגאָן פון דער אונטערגרונט-באַן. איינער פון די יונגעלייט האָט גע-טראָגן זעליגס ערשטע וואַליזקע, דער צווייטער די צווייטע וואַ-ליזקע, דער דריטער האָט געקויפט בילעטן פאַר אַלעמען און פאַר זעליגן אויך, זיי האָבן וואַרעם גענומען צום האַרצן זיין לאַ-גע, גערעדט מיט איב, דערציילט וועגן זיך און אויסגעפרעגט וועגן אים, די מיידלעך, וואָס זענען געזען מיט די בחורים, זענען אויך מיטגעפאָרן. יענע האָבן געפּלאַפּלט אויף ענגליש און די גאַנצע צייט געלאַכט אויפן קול — זעליגן האָט זיך אויסנעדאַכט, אַז זיי לאַכן פון אים. . . טאַקע אַזוי : וואָס איז דאָס פאַר אַ מענטש, וואָס קען קיין איין וואָרט ענגליש נישט. . .

זיי האָבן אים געבראַכט אין אַ ייִדישן האָטעל, אייף וויי-טשעפּעל. אַ האָטעל פאַראייניקט מיט אַ רעסטאָראַן צוזאַמען. דאָרטן

אפשר גאָר אַוועקווערפן דעם באַגאַזש ? אוּן דערמאַנט זיך, אַז אי־
נעוויניק לייגן אַנקעס פאַטאַגראַפיעס . . געשטאַנען אוּן געגלאָצט
מיט די אויגן אויף די משוּנהדיקע פייערן, וועלכע זענען געשפרונ־
גען, געלאָשן זיך אוּן ווידער געבּ־ענט, געפלאַטשט, געפּ־נטלט מיט
אַלע פאַרביקע פונקען, גאַנצע מויערן האָבּן געשפּילט מיט די פיי־
ערן, איינער אין צווייטן אַריינגעווערפן גריגס אוּן פּירפּיר־רויט,
די פּנימער פוּן די מענטשן האָבּן זיך יעדער רגע גענבּיטן לויט
דעם אָפּגלאַנץ פוּן די עלעקטרישע קאַמבּינאַציעס.

וואָס איז דאָס ? רעקלאַמע. . . צו דעם אמת איז זעלטן אין
א ווייל שפּעטער געקומען, אָבּער אין דעם ערשטן מאָמענט האָט
אים דאָס אַלץ אויסגעזען ווי די מעשיות פוּן טויזנט אוּן איין נאַכט,
א כישוף, א צויבּער. . . צוויי שטאָקיקע הויכע אַמניבּוסן, מענטשן,
מענטשן אויף אַלע טראָטוּאַרן אוּן בּא קיין איינעם פוּן זיי קען
מען נישט דערגיין, וווּ עס לויגט דער געבּענטשטער ווייטשעפּעל,
וווּ מען קען כאַפּן א יידּ אוּן זיך צוזאַמפּרעדן מיט אים. וווּ גיין ?
אויף רעכטס ? אויף לינקס ? דאָ אוּן דאָרט איז דערזעלבּער אומ־
באַוווּסטער תּעג.

אים האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז מענטשן קוקן אויף אים,
מענטשן לאַכן פוּן זיין הילפלאָזיקייט. . . פלוצלינג האָט ער בּא־
מערקט א גרופּע יונגעלייט, בחוּרים אוּן מיידלעך. זיי האָבּן
געערעט אוּן געלאַכט, א ביסל צו הויך געערעט אוּן צו הויך
געלאַכט : „די זענען נישט קיין ענגלענדער", אוּן ער האָט גע־
נומען פאַרשן זייערע פיזיאָנאָמיעס. אפשר יידן ? דאַכט זיך
יידן. . . צוגעגאַנגען צו זיי :

— שפּרעכן זי דויטש ?

עטלעכע האָבּן געענטפערט מיטאַמאָל :

— יאָ, יאָ, יעס. . .

זעלביג האָט פרייליך א ציטער געטון :

און צוגעגרייט די פאָרלעזונגען זיינע... געווען איינגעשפּאַרט בה גאָר. ווען די שטאָט זאָל איינזינקען, וועט ער אַלץ איינס זיינס דערגרייכן, ווען די שטאָט זאָל אָפּברענען, וועט ער זיינס אויס-פירן. ער מוז פונדאַנען אַרויספירן אַ ביסל געלט...

נישט איינמאָל האָט ער זיך פאַרלוירן, ווי אַ מילב אין דעם שטראָמיקן מענטשן-ים פון דעם באַוועגלעכן גרויען קנויל, וואָס הייסט לאָנדאָן. נישט איינמאָל האָט ער דערפילט מיט שרעק, אַז ער וועט זיך פונדאַנען קיינמאָל נישט אויספּלאָנטערן אין דער וועלט... אַנקע איז פאַרפאַלן פאַר אים.

אין ערגעץ נישט געגאַנגען. קיין פאַרגניגנס נישט געזוכט. מאָדנע פלעגט אים דאָס קלינגען, ווען איינער פון זיינע באַקאַנ-טע פלעגט באַ אים פ עגן:

— איר זענט שוין געווען אין בריטישן מוזע-אום?

וואָס מוזעאום? וואָס זענען אַלע וווּנדער פון דער וועלט? בשעת אַ מענטש האָט פאַר זיך אַ ציל, אַ קליינעם ציל, אָבער דאָס איז זיין האָפנונג צוליב אומקלאָרע סבות האָט ער זיך איינ-גערעדט, אַז אין דעם קליינעם ציל ליגט זיין רעטונג... געלט, געלט! אַביסל פונטן אַרויסרייסן פון דער רייכער שטאָט און לויפן צוריק איבער שטעט און גרענעצן, צוריק קיין וואַרשע, צו אַנקען.

ער איז געוואָרן קאַרג... ער, וואָס האָט קיינמאָל נישט ליב געהאַט געלט צוליב געלט אַליין. ער האָט איצט געשפּאָרט יעדן גראָשן, קיין איבעריק גלאָז טיי נישט געטרונקען. די ענ-גלישע פּאַפּיראָסן געשניטן אויף דער העלפט, כדי עס זאָל זיין מער מאָל צום רייכערן, אפילו ווייניקער זיך ראַזירט...

אַ ביסל האָט ער פאַרדינט אין דער לאָנדאָנער ייִדישער צייטונג און די פאָרלעזונג האָט זיך אויך געגרייט, געגרייט און

ענען איינגעשטאַנען ייִדישע אַקטיאָרן און מאַמע־לשון האָט גע־
קלונגען און געטרייסט. ליכטיק און מונטער...

זעליג האָט זיך אָפּגעזעגנט מיט זיינע גוטע באַגלייטער און
שטאַרק געדאַנקט זיי. ער האָט באַקומען אַ קליין ציכטיק צימערל
און האָט זיך גלייך אַוועקגעזעצט שרייבן צו אַנקען, אויסדער־
ציילט, ווי אַזוי ער איז געפאָרן: „ווען איך וואָלט אַזוי שטאַרק
נישט געבענקט נאָך דיר, וואָלט עס אַלץ געווען זייער אינטערע־
סאַנט, נאָר אַלצאיינס: אין בערלין, אין צוג, אויף דער שיף
און איצט דאָ אין צימערל, אין מיין ניי ווינקעלע. אומעטום קוקן
אויף מיר דיינע אויגן און איך זאָג דיר... עס איז גוט, ווען
מען האָט עמעצן, ווען מען בענקט און מען זאָרגט פאַר וועמען,
עס איז גוט, עס מאַכט פול דאָס לעבן".

אין לאָנדאָן האָט זיך אָנגעהויבן פאַר אים אַ שווערע אַר־
בעט: ער האָט געוואָלט דורכפירן אַ גרויסע פאָרלעזונג, נאָר עס
איז צוגעגאַנגען זייער לאַנגזאַם... עס איז געווען הייס און מענטשן
זענען אַ סך אַרויסגעפאָרן פון דער ריזיקער שטאָט. פיל מאָל האָבן
זיך די הענט באַ אים אַראָפּגעלאָזט. געצווייפלט האָט ער, צי עס
וועט זיך אים איינגעבן. די פאָרלעזונג האָט געזאָלט אָרגאַניזירן
די קונסט־געזעלשאַפט „בן אורי" און זעליגן איז פּ שוט אויסגעקו־
מען צונויפצושלעפן אַ וואַנט מיט אַ וואַנט, ווייל איין מיטגליד
האָט געלעבט אין דרום־זייט פון לאָנדאָן, דער צווייטער אין צפון־
זייט. לאַנגע שעהן געדויערט פאָרן צו זיי, נאַר עפּעס אַן אייזער־
נע קראַפט האָט זעליגן געיאָגט און געמונטערט. ער איז געלאָפן
פון איין עק שטאָט צו דער צווייטער, אַראָפּגעלאָזט זיך צו דער
אונטערגרונט־באַן און געשפּרונגען אויף די פלינקע אָמניבוסן. אין
אַן אומבאַקאַנטער וועלט, אָן אַ שפּראַך, האָט ער זיך געשטופּט מיט
זיין באַשיידענעם ציל, פאַר אור, פאַר אַנקען, געגאַנגען צו פרעמ־
דע און האַלב־פרעמדע, געפאָרערט באַ זיי, געפּלאַנעוועט מיט זיי

פון טעאַטער, די בלאָנדע קעפּלעך פון די יונגע לעד׳ס, די צע-
קלייטשטע פנימער פון די פאַר דער צייט פאַרעלטערטע פרויען,
די לאַנגע שוואַרצע הויזן. דאָכט זיך, אַז די מענער בייגן זיך
אַלע פון זייער צו הויכן וווקס.

נאָר אין דעם געלעכטער פון די פרויען, אין די קורצע
פראַזן פון די מענער פילט זיך א זיכערע גדלות, א שטאַלץ,
א יחוס. . . מענטשן, וואָס קוקן זיך נישט אום, זיי גייען זייער
וועג. . .

זעלינ פלעגט ארומצושפאַצירן אין דאָזיקן קוואַרטאַל, נישט
געקענט זיך אָפקוקן פון די שרייקע רעקלאַמע-פייערן און מיט
איבערראַשנדע בליקן געקוקט אין די רייכע שוי-פענסטער, וועלכע
זענען העל באַלויכטן איבער דער גאַנצער נאַכט.

און געקוקט האָט ער אויף די ארויסגעשטעלטע דאַמען-
קליידער, באַוונדערט די פאַסאָנען, די שטאָפן, די קאָלירן און אין
די געדאַנקען די אַלע קלייַדער, סוויטערס און מאַנטלען ארויפגע-
וואָרפן אויף אנקעס אקסלען. . .

ווי שיין זי וואָלט אויסגעזען אין דעם קלייד. . .

ווי עלעגאַנט זי וואָלט זיך אייגעווייקלט אין דעם
מאַנטל. . .

אין יענעם סוויטער מיט די גאָלדענע פעדעם דורכגעוועבט. . .
עס איז אזוי צוגעפאַסט פאַר אנקען. ער פלעגט פיל דורכלעבן באַ
די שוי-פענסטער. ער האָט כסדר צוגעגעבן פאַרב אין קלאַנג, ריטם
און געפיל צו זיין פאַנטאַזי, וואָס הייסט „אנקע". עס פלעגט אים
ארומנעמען א חשק, א שטארקער פלאַמיקער פארלאַנג ריין צו
זיין, געלט פארמאָגן, האָבן גאַנצע פעק מיט ענגלישע באַנקנאָטן
אין פאַר די פאַפירלעך קען מען דאָך אלץ באַקומען. ער האָט
איצט פארשטאַנען די מענטשן, פארוואָס זיי פירן אזא געוואַל-

די צוגרייטונג האָט זיך געצויגן לאַנגזאַם, שלעפּעדיק... עך! ווען עס וואָלט זיך אָן אים ווענדן. ער וואָלט אָפּגעשטעלט די גאַנצע באַוועגונג פון די גאַסן, אַלע אָמניבוסן, אַלע אונטערשטע און אויבערשטע באַנען, נישט געלאָזט לויפן די אַלע טויזנטער טעקסיס... ניין! עס באַדאַרף פאָרקומען אַ פאָרלעזונג פון זעליג קאַמעניעצקי... זאָלן דאָס אַלע וויסן.

אָבער די גאַסן האָבן פון דעם ווייניק געוווסט. צען מיליאָן מענטשן האָבן זייערע אייגענע וויכטיקע ענינים און זיי איילן, זיי יאָגן זיך צו זייערע ביזנעס. ער פּלאָנטערט זיך איין אין דעם קאָלאָסאַלן גאַסן-מאַרש. ער ווערט, דאַכט זיך, צונויפגעגאָסן אין דעם מיש-מאַש פון שוואַרץ-גרויע סילועטן. באַטאָג אין סיטי פון לאָנדאָן, אין הויפּטצענטער פון האַנדל, אויף האָלבאָרן און אָקס-פאָרד. איינס באַטאָג גייען הונדערטער טויזנטער מענטשן אַרויס פון זייערע קאַנטאָרן, טויזנטער רעסטאָראַנען ווערן פּלוצלינג אי-בערפולט אין פּלוצלינג אויסגעלייריקט. פאַרהאַן אַן אויסרעכענונג אין יעדן לאַנגזאַמען און שנעלערן טריט פון די טויזנטער מענטשן, די צייט איז אויסגערעכנט. דער גרויסער קוואַדראַט פון לעבן איז דאָ אַלמעכטיק. אַזוי פיל אָרבעט און אַזוי פיל און אַזוי פיל פאַרווייל זיך און אַזוי פיל שאַף און דערגרייך.

באַנאַכט אין פּיקאַדילי...

אין דעם קוואַרטאַל פון רייכן גלאַנץ און פאַרוויילונג. ער פלעגט אַהין אַוועקפאָרן זעליג. פאַר דריי פּענעס פון ווייטשעפּעל ביז פּיקאַדילי. אין קיין איין טעאַטער נישט אַריינגעגאַנגען. זעלטן ווען געזעסן אַ האַלבע שעה אין אַ קאַפע און געקוקט אויף די מענטשן מיט די פייקעס, אַ מאָדנער טיפּ דער ענגלענדער, זיין שווייגן, זיין אויסזען. עס מאַכט אַן איינדרוק, אַז ער איז קלוג, קליגער פון אַלעמען, עלטערער און ניכטערער פון אַלעמען... אין פּיקאַדילי באַנאַכט, ווען דער עולם גייט אין טעאַטער און

דעם עולם... ער איז שטאָלץ געווען מיט זיך... ניין! מיט אַנקען, ווייל זי האָט אים דערצו געפירט און באַגייסטערט. ער האָט גע-דענקט שפּעטער, אַז אינמיטן לייענען, אין די רגעס, ווען דער עולם האָט אים מיט דעם איינגעהאַלטענעם אָטעם אויסגעהערט, האָט ער געטראַכט פון אַנקען... און פון נאָך עפּעס געטראַכט... ער האָט האַסטיק געציילט די מענטשן און מיט אַ קלאַפּעדיק האַרץ געחשבונט וויפיל געלט ער וועט האָבן פון דער פאָרלעזונג... קיינמאָל איז דאָס מיט אים פריער נישט געווען.

נאָך דער פאָרלעזונג איז געווען אַ קליין שמחהלע באַם רעדאַקטאָר אין שטוב און שוין שפּעט באַנאַכט איז ער געפאָרן אין אַ טעקסי אַהיים. אין קעשענע האָט ער געהאַט אַ פּעקל פונטן, ער האָט אָבער נישט געוווסט וויפיל. איינער פון די אָרגאַניזאַ-טאָרן האָט אים דערלאַנגט דאָס געלט און נישט געזאָגט די סו-מע, אין אויטאָמאָביל האָט ער נישט געקענט ציילן, ווייל מיט אים איז מיטגעפאָרן אַ באַקאַנטער... ער האָט קוים דערלעבט די רגע, ער זאָל שוין זיין באַ זיך אין האָטעל, אין זיין צימערל.

האָט האַסטיק אָנגעצונדן די עלעקטריע.

זיך אַוועקגעזעצט אויף זיין געלעגער און גענומען ציילן. אָפּגעציילט צען פונט און געזאָגט צו זיך אַליין: „פאַר מיין טיי-רער אַנקען". באַם צווייטן, באַם דריטן צענדליק די זעלבע פראַזע: „פאַר אַנקען!". ער האָט אָפּגעציילט דריי און זיבעציק פונט... ער האָט זיך אויף אַזוי פיל נישט געריכט. ס'איז געווען נישט אַזאַ גרויסע סומע, נאָר זעליגן אין די אויגן האָט עס אויסגעזען, ווי דער גרעסטער אוצר. ער האָט געוואָלט דאָס געלט צוטראָגן צו די ליפּן און עס אויסקושן... אָפּגעהאַלטן זיך פון אַזאַ סענטי-מענט און גענומען שפּרייזן מיטן פּעקל געלד אין דער האַנט. גע-שפּרייזט צום טאַקט און גערעדט צום טאַקט:

— „פאַר אַנקען", „פאַר אַנקען"...

טיקן קאַמף פאַר געלט... נישט ער אַליין איז אַזוי פאַרליבט אין איבערשט פון איינער.

אַלץ פאַר איר, ער האָט אָן זיך פאַרגעסן, זיך האָט ער אויכגעמעקט פון קאָן, זיין יעדן טריט געמאָסן און אַלץ געטראַכט, וי וועט עס געפעלן וועלן אנקאָן?

ענדלעך איז געקומען דער טאָג פון זיין פאָרלעזונג. מענטשן האָבן געארבעט און אָרגאַניזירט. דער רעדאַקטאָר פון דער צייטונג האָט זיך צעשריבן און יעדן טאָג אַגיטירט מען זאָל גיין באַזוכן די פאָרלעזונג פון באַווכטן, פאָפולערן און אייגמאָל האָט ער אפילו אָנגעשריבן — פון בארימטן דיכטער, זעליג קאַמעניעצקי. די מיטגלידער פון „בן-אורי" האָבן אויך געארבעט און אַגיטירט. אין אַלעמענס ארבעט איז דאָך געווען זעליגס באַגייסטערטע עקשנות, דאָס האָט ער זיי איבערגעגעבן זיין מוט, זיין ווילן, זיין עקשנות דורכצופי ן די זאַך.

פס האָט זיך איינגעגעבן.

אין דעם גרויסן זאַל פון „וויטשעפעל ארט גאַלעריע" זענען אַריין א סך מער מענטשן, וויפיל פלאַץ עס איז געווען, קאָפ אויף קאָפ...

דער רעדאַקטאָר האָט גערעדט. פון עטלעכע פאַראייגן האָבן דעלעגאַטן גערעדט. דערנאָך איז זעליג ארויף און גלעזון וועגן די יידן אין פוילן. וועגן זייער קולטורעל לעבן. צום סוף האָט ער גלייענט זייגע אייגענע נאָוועלן און לידער.

דערפאָלג.

מען האָט אים שטארק אפלאָדירט, צי וויל די מענטשן זענען אויסגעבענקט געווען נאָך א יידיש וואָרט, צי וויל ער איז טאַקע דאָמאָלס געווען אין א זעלטענער גוטער שטימונג אין ער האָט די מענטשן אָנגעצונדן, אויפגעוועקט מיט זייגע אויפריכטיקע ווערטער, נאָר ער האָט גוט געזען און געפילט, אז ער וירקט, אז ער נעמט

ער האָט גאָרנישט געזען, נישט געוואָלט זען, אָפּגעלייגט אַלץ אויף שפּעטער, ווען אַנקע וועט זיין מיט אים צוזאַמען, זיך אַליין נישט פאַרגינען קיין ברעקל פרייד, אפילו צו זיין צייטווייליקער אויפגעלייגטקייט זיך קריטיש באַצויגן, גראַייפערט זיך אַליין צו זיין רויקייט... דאָרטן בענקט נאָך אים אַנקע אין דאָס איז אַלץ... גיכער, וואָס גיכער לויפן צוריק, ער פאַרמאָגט איצט הונדערט און פופציק פונט. אַס געלט ליגט אין קעשענע פון וועסטל, אויפן האַרץ, אין אַ סך מאָל אין טאָג כאַפט ער זיך צו דער קעשענע, צי דאָס געלט איז גאַנץ? זאָל דאָס האַרץ פאַרשווינדן ווערן אַבי דאָס געלט זאָל בלייבן... געלט, געלט... ער האָט קיינמאָל אַזוי פיל וועגן געלט נישט געטראַכט, ווי אין יענע וואָכן פון זיין וואַנדערן איבער די שטעט.

געענדיקט אויך מיט פאַריז.

געזעסן אין אַ צוג, וואָס גייט דירעקט קיין וואַרשע. געווען אויפגעמוטערט. אין זיינע וואַליזקעס פירט ער פאַר אַנקען פאַרשידענע מתנות, קלייניקייטן, שאַכטעלעך צום פּדער, אַ שאַל זיידענע טיכעלעך... קלייניקייטן... אָבער די אַלע קלייניקייטן האָט ער שוין צעגלייקער מאָל געהאַלטן אין די הענט און אַלץ געטראַכט, צי דאָס וועט אים געפעלן וועלן, ער האָט אַליין נישט געפילט. ווי אַזוי ער איז אַרײַנגעצויגן געוואָרן אין די אַלע שפּיליקעוודיקע נישטיקייטן, דאָס איז עפעס געוואָרן אַן עיקר אין זיין לעבן.

און וואָס דער צוג לויפט אים בער שטעט און לענדער... און די אַלע פרעמדע מענטשן מיט די פרעמדע שפּראַכן, די שיינע פרויען, מיט וועלכע ער זיצט אין איין קופּע און פלאַפלט פון וועלט און מענטש, דאָס אַלץ איז אַ פאַרבייגיין, ער פוילט זיך אַפּט צו עפענען דאָס מויל און ענטפערן, ווייל זיינע געדאַנקען זענען שוין פאַרנומען מיט דער באַגעגעניש אין וואַרשע.

שפּעטער האָבן אויך די „מענטעל מעקערס" געמאַכט פאַר אים אַן אָוונט, ער האָט ווידער באַקומען עטלעכע צענדליק פונט. אָבער דאָס האָט צוגענומען באַ אים אַ סך צייט, צוליב דעם איז ער געזעסן אין לאָנדאָן זיבן וואָכן און פון אַנקען פלעגן אָנקומען בריוו... יעדער בריוו — אַ שטיק הארץ... זי בענקט, זי וואַרט. זי האָט געשריבן: „איך באַדאַרף נישט קיין געלט, איך וויל נישט פאָרן אין ערגעץ, וואַרף אַלץ אַוועק און קום צו פאָרן". ער פלעגט ענטפערן און זי באַרויקן מיט די טייערסטע ווערטער. ער מוז נאָך צופאָרן קיין פאַריז, ווייל ער האָט זיך שוין צונויפגערעדט מיט די דאָרטיקע באַקאַנטע וועגן אַ פאָרלעזונג. נאָך אַ צען טעג און ער פאָרט שוין צוריק קיין וואַרשע. יעדן טאָג געשריבן צו איר, צוויי מאָל אַ טאָג געשריבן: „גלויב מיר, אַנקע! איך זע דאָ גאָרנישט, די גרויסע וועלט איז דאָ קלענער פאַר מיר, ווי אונדזער קליין צימערל אין וואַרשע. איך יאָג זיך, איך לויף איבער די גאַסן. אָבער די גאַסן מיט די אַלע מענטשן האָבן זייערע אייגענע ענינים, האָבן מוז מען אַ סך כוח און געדולד צו פאַראינטערעסירן יענעם מיט זיך. איך האָב דאָך עפּעס אויסגעפירט, איך האָף אין דער צוקונפט מיט דיר צוזאַמען אַ סך צו דערגרייכן, זיי-זשע נאָך אַ ביסעלע געדולדיק און הער נישט אויף צו בענקען נאָך מיר, ווייל דיין בענקשאַפט באַפלוגלט מיך"...

אין די צען טעג האָט ער כמעט פאַריז געזען, געכאַפּט אַ בליק אויף פּלאַץ „לאַ קאָנקאָרד", איינמאָל אַריין אין באַרימטן „נאָטר דאַם". אין שטילן שווייגנדיקן קלויסטער זענען דאַמאָלס געווען עטלעכע מענטשן, זיי זענען געלעגן אויסגעצויגן אויף דער פּאָדלאָגע און געדאַוונט... געבעטן גאָט פאַר אייגענע זינד, צי פאַר אַלע זינד פון דער גאַנצער וועלט... ער האָט גיך פאַרלאָזט דאָס קלויסטער.

האָט זיך אַנקע באַגעגנט מיט זיי? די צייט פון זיין פאַר־ברענגען אין אויסלאַנד האָט זי אין אירע בריוו קיין איין מאָל נישט דערמאַנט זייער נאָמען. אפשר דערפאַר, ווייל זי ווייסט, ווי ליב ער האָט נישט אירע באַקאַנטע. ער האָט איצט געטראַכט פון אירע בריוו, דערמאַנט זיך דעם און יענעם אויסדרוק, קאָנטראָלירט און אַנאַליזירט די פראַזן אירע... נישט פאַרשטאַנען אַליין, צו־ליב וואָס ער האָט איצט מיט אַזאַ קלאַפּעדיק האַרץ גענומען טראַכטן פון די אַלע זאַכן, פון די אַלע קליינע ווערעמדיקע ברעקלעך, פון זיינע חשדים... נישט פאַרשטאַנען האָט ער, צוליב וואָס ער האָט צו זיך אַליין גערעדט: „איך וויל אין מיין לעבן גיין מיט אַן או פגעהויבענעם קאָפּ, זאָלן פאַרשאָלטן זיין די, וואָס ווילן צונע־מען באַ מיר מיין שטאָלץ". געשטאַנען באַם פענסטער און געמורמלט צו זיך...

אין דעם שווייגנדיקן, שפּעט־זומערדיקן פרימאָרגן האָט ער געקוקט פון פענסטער אויף די אָפּגעשניטענע שטרויען, וועלכע זענען ווי גראַבע בערשט געלעגן אויף די פעלדער, די עלנדע ליידיקייט פון אַרום האָט זעליגן געמאַכט טרויעריק. יעדע איינ־זאַמקייט האָט אים עפּעס דערמאַנט פון זיין אייגענעם לעבן... אַ בוים, וואָס שטייט איינער אַליין אין מיטן וויסטן פעלד, אַ שטיקל כמאַרע, וואָס קריכט דאָרט ווייט אין הימל, ווייט אויף יענער זייט פון די וועלדער, אָדער אַן איינאיינציקע קראָ, וואָס פליט אין מי־דע זיגזאַגן...

וואָס נענטער צו וואַרשע אַלץ אומרויקער איז ער גע־וואָרן... פאַרוואָס, פאַר ווען? דאָס האָט ער נישט געוווּסט. אמת זיין האַרץ האָט געקלאַפּט פון דערוואַרטונג, געוואָלט זיך גיכער זען מיט אַנקע, און דאָס זעלבע האַרץ האָט געקלאַפּט מיט אַן איינגעהאַלטענער שרעק, מיט אַ שטומען פאָרגעפיל, אונטער וועלכ־

ער האָט טעלעגראַפירט וועגן זיין קומען.

ווי וועט זי אים באַגעגענען? ווי וועט זי שמייכלען? זי וועט אים אוודאי אויסשטראָפן, פאַרוואָס ער איז געווען אזוי לאַנג אין לאָנדאָן... אָבער גוט! זאָל זי זידלען, ער האָט פאַר איר איין ענטפער: „איך האָב דאָס אַלץ געטון פאַר דיר". מיט דעם גלעט, וואָס ער האָט, וועט ער מיט איר אַוועקפאָרן פון וואַרשע, בעסער א ביסל צו ליידן אין דער פרעמד, אָבער מען מוז זען די גרויסע שטעט... אַנקע מוז עס זען. אַנקע..., דאָס וואָרט אַליין, דער קלאַנג האָט אים געוייצט ביז וווייטיק.

ס'איז נישטאָ קיין וועלט, קיין צוקונפט, קיין פאַרגאַנגענהייט. ס'איז גאָרנישט דאָ. אפילו וואַרשע אַליין איז אויך פאַרשלונגען געוואָרן אין דעם אייאייניציקן קלאַנג, וואָס באַרעכטיקט אַלץ: „אַנקע!" ס'איז געווען א שיכרות-גפיל און אין די מער ניכטערע שעהן האָט זעליג עפעס פאַרגעפילט און זיך געשרָקן. ער איז צרויפגעשטיגן אויף א הויכן שפיציקן זייל... הויך, הויך, ער זעט די גאַנצע וועלט, וווייל ער איז איבער אַלץ, אָבער עפעס קומט פאָר אין זיין הויכער הויכקייט, ער, צי דער זייל... אייגער פון זיי ביידע שאָקלט זיך אין איין גרויסער סכנה.

און דער צוג לויפט שוין איבער די פוילישע פעלדער, פון די פעלדער איז שוין אַלץ אַראָפגענומען, אויסער דאָס צעקנייטשטע גרינע צוזעקעכץ, וואָס דערציילט, אז אין אַנדערע ערטער ליגן נאָך קאַרטאָפל אין דער ערד. א פרימאָרגן אין וואַגאָן. נאָך א שלאָפלאָזער נאַכט געשטאַנען באַם פענסטער און אַרויסגעקוקט... געטראַכט און געפילט אַן אומרויקייט... די גאַנצע אָנשטרענגונג פון העכער צען וואָכן האָט זיך איצט אָפגעשטעלט אין א טעמפער רעאַקציע. די פרייד, וואָס ער האָט זיך אויסגעוואַרעמט אין הארץ, האָט אים איצט אויסגעזוגן בלייכער. פון יענער זייט מוח האָבן זיך געגומען רוקן בייזע געשטאַלטן.

אויף דער אָגראָדאָווע... און אַ האַרץ האָט דער מענטש... דאָס האַרץ קלאַפּט...

זיך באַמיט צו זיין רויק און אַלץ זיך געפרעגט: פאַרוואָס זאָל איך זיין אומרויק!

אָנגעקלונגען... געעפנט די טיר פון זיין צימער...

אין צימער איז קיינער נישטאָ. וואָס? אַ וי פרי איז שוין אַנקע אַוועק? אפשר האָט זי געאיילט צו דער באַן און אים אויס-געמיטן אין וועג? ניין! אויפן טיש ליגט זיין דעפּעשע נישט קיין געעפנטע. אַ סימן, זי האָט געוווסט, ווען ער קומט צו פאָרן... אָבער ווו איז זי?

איז ער אַריין צו זיינע באַלעבאַטים.

זיי ווייסן נישט, זי האָט היינטיקע נאַכט נישט גענעכטיקט, אין צימער, אַ סך מאָל נישט גענעכטיקט, זיי האָבן געוואָלט עפּעס מער רעדן, געקוקט אויף אים מיט מאָדנע אויגן, די בליקן זיי-ערע האָט ער שפּעטער, אין אַ צייט אַרום, פאַרשטאַנען.

ער איז צוריק אַריין אין צימער. אַ זוניקער שפּעט-זו-מערדיקער פרימאָרגן. דאָס פענסטער איז אָפן, באַוועגונג אויף דער גאַס, קלאַפּ און קלאַנג דערגרייכט צו זיינע אויערן. נאָר ער איז געווען מיד פון וועג, מיד פון אָנשטרענגונג פאַר דער גאַנ-צער צייט, וואָס ער איז געפלויגן איבער די שטעט, מיד פון לי-בע, פון איר... פון זיין אַנקען.

זי איז אַ סך נעכט אין דערהיים נישט געווען און אין אי-רע בריוו, אין וועלכע זי האָט אַלע קלייניקייטן אויסגעשריבן, האָט זי גאָרנישט דערמאַנט וועגן דעם, אַז זי שלאָפט נישט אין צימער.

ליכטיק איז דאָ, — אויפגערוימט. אין די ווינקלען פון חדר שטייען קוישן פון בלומען, אַנדערע ליידיקע און אַנדערע האַלב-פאַרוועלקט. אויפן טישל זיין פאָטאָגראַפיע און עטלעכע בריוו זיי-

דאָס אומגליק האַט זיך באַהאַלטן, נישט געלאָזט זיך זען... עס האַט זיך אפילו טראַכטן נישט געלאָזט, נאָר ווייטיקלעך גע-נאָגט...

פון וואַנען איז געקומען דער בייזער פאָרגעפיל? אן פאַר-וואָס גראָד איצטער, איצט נאָך אַזוי פיל וואָכן פון אָנשטרענגונג און בענקשאַפט? ניין! אויפהערן! ער איז שוין צוויי נעכט נישט געשלאָפן און ווען מען איז נישט אויסגעשלאָפן קריכן אין קאָפּ נישט קיין פריילעכע געדאַנקען... מיט אַ מאָדנעם ווילן און איינגעשפּאַרטקייט רופט ער אַרויס אין זיינע געדאַנקען אַנקעס פריילעך לאַכעדיקן בליק... אָט אַזוי וועט זי אים באַגריסן, ווען זי וועט אים דערזען, פון די האַלב-געעפנטע ליפּן ביז די איבע-ראַשטע אויגן וועט זיך אויסשפּרייטן איר זוניקער שמייכל. דער-נאָך וועט ער איר אַלץ אויסדערציילן, וואָס ער איז אויסגעשטאַנען צוליב דעם ביסל געלט, וואָס ער האָט געבראַכט, דערנאָך וועט ער איר אָפּגעבן די באַשיידענע מתּנות און זי וועט זיך פרייען מיט די קלייניקייטן... און וואָס זי זאָל נישט רעדן, וואָס זי וועט נישט דערציילן, וועט ער פאַרשטיין צי זי האָט געבענקט נאָך אים... ניין, בענקען אַליין איז ווייניק, זי האָט געדאַרפט שטאַרק בענקען, אומרויק און אומגעדולדיק זיין, אַזוי ווי ער איז געווען אומרויק אין די אומהיימלעכע האָטעלן פון די גרויסע שטעט.

געטראַכט וועגן טויזנט קלייניקייטן, פאָרגעשטעלט זיך נאָכ-אַמאָל און נאָכאַמאָל איר אויסזען און נישט באַמערקט, ווי די לעצטע שטרעקע איז דורכגעלאָפן.

וואַרשע. דער וואָקזאַל. געזוכט זי מיט די בליקן — זי איז נישטאָ.

ער האָט געטראַכט מיט פאַרדרוס, אַז דאָס איז אַ צופעלי-קייט. צען אַ זייגער אינדערפרי. ס'קען זיין, אַז זי איז פאַר-שלאָפן, אָדער זיין דעפּעשע האָט פאַרשפּעטיקט. געפאָרן אַהיים

אַוועק לעבן איר און איידער ער פ־עגט, ווו זי איז געווען די נאַכט, נעמט זי רעדן:

— צום אומגליק האָט זיך מיר נעכטן פאַרגלוסט צו גיין שלאָפן צו מינקען. ס׳איז מיר אומעטיק געווען אַליין צו בלייבן אין צימער.

באַ מינקען געשלאָפן.

אין דערפאַר האָט זי די דעפּעשע נישט באַקומען און דער־פאַר איז זי אויפן וואָקזאַל נישט געווען און דערפאַר האָט זי פאַרלוירן די פרייד זיינע, וועלכע ער האָט מיט דעם צוגס אימ־פּעט געפירט צו איר. אויף דער שוועל פון זיין ליידיקן צימער האָט ער פריער זיין פרייד פאַרלוירן. איצט האָט ער גערעדט, דערציילט וועגן דער רייזע און גאָרנישט געפרעגט באַ איר, ווי זי האָט פאַרברענגט, נישט געוואָלט רעדן וועגן איר. אינסטינקטיוו געפילט, אַז זי וועט עפּעס זאָגן אַ לינגט. זי איז געווען גוט, קע־ציש זיך געטוליעט צו אים... צו גוט געווען צו אים. ער האָט עס געפילט. יעדע באַוועגונג אירע איז דורך זיין אָנגעשטרענגטער נשמה קאָנטראָלירט געוואָרן.

— ס׳איז מיר געווען אַזוי שווער צו וואַרטן אויף דיר, סטאַך!

און ער ענטפערט פאַר זיך ערנסט, פאַר איר מיט אַ שמייכל:

— מען מוז קענען וואַרטן, ווער עס קען נישט וואַרטן, דער קען נישט לעבן.

זי איז אַרומגעלאָפן איבערן צימער, געעפנט זיינע טשעמאַ־דאַנעס, געפרייט זיך מיט זיינע מתנות און נישט אָפּגעטרעטן פון אים:

— איצטער וועל איך דיך קיינמאָל נישט לאָזן אַוועקפאָרן אַליין, מיט מיר צוזאַמען וועסטו פאָרן.

בע, וואָס ער האָט געשיקט לעצטנס פון אויסלאַנד, וואַלגערן זיך אין אומאָרדנונג.

ער האָט זיך אויסגעצויגן אויף דער קאַנאַפּע און געלאָזט גיין די געדאַנקען, ווי דער מילנער לאָזט די מיל אויפן ווינדט גנאָד... אויסגעדאַכט האָט זיך אים, אַז ער איז געגאַנגען אויף אַ לאַנגער-לאַנגער בריק און איצט, ווען ער האָט דערזען, אַז אַנקע איז נישטאָ אין צימער, האָט זיך די בריק מיטאַמאָל אָפּגעריסן... אין די געדאַנקען זיינע רייסן זיך אויך אָפּ אָט לויפט אַריין אין קאָפּ אַ שטיק לאָנדאָן. דאָרט באַ אָלרנייט האָבן זיך אָמנובוסן און אויטאָמאָבילן אָנגעזאַמלט אין אַ געדיכטן קאָלירטן פּלאָנטער און ער איז אינמיטן. ער קען נישט אַרויס פון דאַנען, דערנאָך דער לאַמאַנש-קאַנאַל, פּאַריז, די גרענעץ, עפּעס אַ בייזער דייטש אויף דער גרענעץ פאָרשט אים, צי ער האָט נישט קיין שנאַפּס באַ זיך.

דער קאָפּ זיינער איז שווער און פון דער שווערקייט קומט אַ טעמפּע רויקייט, ער טראַכט קוים, ער פילט קוים, ער פאַר-שטייט, אַז ער קען פּטור ווערן פון דער שווערקייט זיינער, ווען ער זאָל האָבן פאַר זיך אַ ברייטן, ענדלאָזן שאָסיי, גיין און גיין, שפּרייזן אַלץ ווייטער, פון ביידע זייטן וואַלד, איבערן קאָפּ איין בלויע בלויעניש... ווו? צו וועמען גייט ער? צו זיך אַליין. עפּעס ווערט ער פאַרבלאָנדזשעט, אונטער אַ פאַלשן נאָמען לעבט ער, ער וויל צוריק אויסגלייכן זיך, אויפהייבן דעם קאָפּ... ער נייט צו זעליגן און אַנטלויפט פון סטאַכן...

— סטאַך! סטאַך!

זי שטייט לעבן אים. ער איז האַלב געשלאָסן, האַלב גע-חלומט. ער האָט נישט געהערט, ווי זי איז אין צימער אַריין און פּלוצלינג דערזעט ער איר בלאָנדן קאָפּ לעבן זיך, ער הערט דעם קלינגענדן „סטאַך". זי קושט אים, ער ענטפערט מיט קושן, זעצט זיך

פילט זיך אָפט ווי אַ פאַרפאָלגטע חיה, געוואָלט זיך איינציען, קליין ווערן, באַהאַלטן זיך און מיט אַן אייזערנער עקשנות נישט נעוואָלט צולאָזן צו זיך איין שרעקלעכן געדאַנק, וועלכן ער האָט אומבאַוווסטזיניק געפילט, ווי אַ קליין שרעטעלע, וואָס ליגט אין מאַרך טעמפּ, שווער... און וויל זיך נישט צעשמעלצן, אַ שטאָלן שרעטעלע, וואָס באַהאַלט זיך שטענדיק אין די פאַר-באָרגנסטע ווינקעלעך פון טראַנטן.

אַנקע... מיט זנקען איז עפּעס געשען.

ער האָט זיך נענומען אַרומקוקן, זוכן אַנקעס באַקאַנטע אין די ערשטע טעג פון זיין קומען האָט זיך מינקע גאָר ווייניק באַ-וויזן, דוד וויקעל פלעגט זיך נישט ווייזן אין שרייבער-קלוב. אָבער אין אַ וואָך אַרום איז מינקע שוין ווידער געווען לעבן אַנקען און ווידער זיך געשושעט מיט איר. דוד וויקעלן האָט מען שוין ווי-דער נעזען אין שרייבער-קלוב. געוואָרן אַ גאַנצער מאַכער אין אַ סך פאַראַנען, אין שרייבער-קלוב אויך, דער קריכער איז גע-קראָכן אומעטום און געברומט האָט מען שוין, וועגן זיינע נישט גאָר ריינע פינגער. דאָ און דאָרט פלעגט זעליג הערן אַ וואָרט וועגן אים.

— אַ שווינדלער...

— אַ גנב...

— טאָ פאַרוואָס דערלאָזט מען עס?

— מיר דערן אים, ווייל אויף אַ שרץ האָט מען אויך רחמנות.

עס האָט זיך אָנגעהויבן אַרויסווייזן, אַז די אַלע מעשיות פון וויקעלס גרויסע פאַרדינסטן זענען אויסגעטראַכט און אויף דעם חשבון פון די דאָזיקע לעגענדעס האָט ער דערווייל אויסגע-נוצט געזעלשאַפטלעכע געלטער. די פריינט זיינע האָבן דאָס נישט געוואָלט אויפדעקן, אַ סקאַנדאַל אַזאַ ברענגט קיינמאָל נישט קיין

ער האָט געגלעט איר קאָפּ און געוואָלט גלייבן אין זיינע און אירע צערטלעכקייטן און נישט געוווסט האָט ער פאַרוואָס ער זאָל איר נישט גלייבן. פאַרוואָס? פאַרוואָס כאַפּט זיך נישט אויף זיין האַרץ צו זיין אַנקען?

פאַרדעכטיק געוואָרן ביז גאָר. פאַרדעכטיק צו זיך אַליין, צו איר און צו די מענטשנס אויגן. אומעטום, ווו ער פלעגט באַגעגענען באַקאַנטע, האָט זיך אים כסדר אויסגעדאַכט, אַז מענטשן קוקן אויף אים אַנדערש. איבערהויפּט אין שרייבער-קלוב, ווו-הין אַנקע פלעגט איצט נישט וועלן קומען. זי וויל נישט גיין אַהין:

— פאַרוואָס? אַנקע!

— זיי האָבן מיך דערעסן, די שרייבערס דיינע.

— אָבער פריער ביסטו דאָך גאַנץ גערן אַהינגעגאַנגען.

— פריער האָב איך דאָס אויך נישט געוואָלט.

דאָך אַמאָל פלעגט זי אַרויפגיין אַהין מיט אים... נאָר אַז איר, צי מיט איר, זעליג האָט געפילט אויף זיך די אויגן פון אַנדערע. געמיינט אַ סך מאָל, אַז דאָס קומט פון זיין אומרויקייט, אַז ער רעדט זיך דאָס איין. פלעגט ער זיך קאָנצענטרירן, צונויפזאַמלען זיין גאַנצע רויקייט, קלאָר באַטראַכטן די אַרומיקייט... און קומען ווידער צום זעלבן באַשלוס:

מענטשן קוקן אויף אים...

אויגן הייבן זיך אויף אים און פאַלן אַראָפּ. אַמאָל אַ שפּאָטישער בליק, אַמאָל מיטגעפיל, אַמאָל נייגעריקייט. איבערהויפּט האָט ער געפילט אויף זיך שטאַרק די פרעמדע אויגן, ווען ער פלעגט קומען מיט אַנקען צוזאַמען, אַ בליק אויף אים און אַ בליק אויף איר...

ער האָט זיך געפילט געפאַנגען פון די פרעמדע אויגן. גע-

קערעניש"... אָנשטאָט דעם זומערדיקן קאָסטיום, וועט אַנקע איצט אָנטון אַ האַרבסט-מאַנטל, מיט נייע פאַנטאָפל, מיט... מיט אַ נייעם קאָלנער...

אַ ווייסן פוקס...

שוין עטלעכע טעג, ווי זי פירט אים איבער די פוטער-געשעפטן, זי זוכט אַ גוטן פוקס און צום סוף האָט ער דעם „פוקס" געקויפט. באַצאָלט פאַר אים אַ דריטל פון זיין קאַפיטאַל... זיי האָבן אויפגעהערט צו רעדן וועגן אויסלאַנד, וועגן אַוועקפאָרן. זי האָט אין זינען געהאַט איר פוקס און זעליגן האָט זיך איצט אויסגעדאַכט, אַז ער דאַרף, ער מוז איצט בלייבן אין וואַרשע.

זאָל זיין אַ ווייסער פוקס, אַ גרינער קראַקאָדיל, צי אַ רוי-טער פיפערנאָטער, נישט דאָס איז דער עיקר: אונטער זיינע אויגן איז עפּעס פאָרגעקומען, נישט אומזיסט קוקן אויף אים מענטשן אַנדערש, ווי אַלעמאָל. אפשר זיך איינגעבילדעט? מוז ער די איינבילדונג אַרויסרייסן מיטן וואָרצל און לעבן מיט פאַרטרויונג צו דער פרוי, וועלכע ער האָט אויסגעוויילט פאַר זיין איינאיינציקער. ער האָט שוין געזוכט די געלעגנהייט צו זיין וואָס ווייניקער מיט איר, געקוקט אויף איר, בשעת זי האָט נישט נעזען זיין בליק, געפאָרשט, געלויערט און זי אַלץ ליב געהאַט מיט דער טיפסטער בענקשאַפט...

זי האָט עפּעס אָנגעהויבן פילן אין זיין צוריקגעהאַלטנ-קייט און זי איז אומרויק געוואָרן, ווי אַ קלוגע חיה, וואָס איז דאָך אַריינגעפאַלן אין שטייג.

— וואָס איז מיט דיר? סטאַך!

— וואָס הייסט? וואָס מיינסטו מיט דער פראַגע?

— דו ביסט עפּעס אַנדערש געוואָרן... אפשר? האָסטו שוין אַ צווייטע?

האָט ער גענומען לאַכן, לאַכן אויפן קול, ער האָט קיינ-

נוצן. אַלע האָבן זיך געשושקט, אַסך וויסן בענוי וו אוּן ווען דער מענטש האָט געגעבעט, נאָר די נאַנטסטע צום ענין שווייגן, ווייל מיט ד ם ווילטן זיי זיך אַליין קאַמפראָמיטירט. ער האָט עס נאָר שטאַנען זון איז וויכער געקראָכן.

צו ז ע יגן פ ּעצט ער אָפּט צוגיין, אויסשטרעקן די האַנט אוּן וואַרטן אַן איבעריקע ספקונדע, אין וועלכער זעליג פלעגט דעציידירן צו ענטפערן גים מיט דעם זעלבן אוּן באַזיט האָט זיך שטענדיק קאַמעניעצקי, וואָס גיכער אָפּצורוקן זיך פּין אים.

אָט שטייט ער וויקעל באַם אַרויסגאַנג פון שרייבער-קלוב, ער רעדט עפעס מיט אַנקען, זעליג גייט האַסטיק צו אוּן זיי הערן גוּיף צו רעדן... זיי האָבן סודות... זיי וועלן שטיל, ווען ער גייט צו אוּן זיי נעמען וויכער רעדן, ווען ער גייט אַוועק.

אָ שטורעם פרויט אויף אין אים. די פיס ברעכן אים זיך אונטער פון מאַכטלאָזיקייט אָבער שווייגן מוז מען...

ער קוקט זיך אום נאָך אַזאָ סצענע אוּן ער באַמערקט ווי דער אויף זיך די פרעמדע בליקן, בליקן, וואָס צעטרייבלען אים. בליקן, וואָס רייצן אָן, בליקן, וואָס זאָגן גאָרנישט אין זאָגן אַלץ.

וווּ רויקייט? שפּילקעס האָבן אים געשטאָכן, גשפּיקט אין זיין האַרץ. הונגעריקע רויב פייגל האָבן געפרעסן זיין הארץ...

אוי... ער האָט אַרומגעשפּרייזט מיט איר אויף די גאַסן, וואָס זענען אין די לעצטע זומער-טעג באַדעקט געווען מיט אָפּגע-קילטער זון. עס איז שוין געמאַנגען צו האַרבסט... אָפּטמאָל צו-סיל גשוין, פלעגט זי דאָס באַמערקן:

— וואָס שווייגסטו?

— איך טראַכט וועגן א ניי בוך, אוּן ער נעמט רעדן וועגן א גרויסן בוך-פלאַן, וואָס ער טראַכט אויס אין דער רגע, כדי עפעס צו ענטפערן.

עס גייט צו האַרבסט אוּן עס האַלט בי א „וועלט-איבער-

עס רופן „אַ פּיעסקע", אַזאַ מענטש איז קיין גרויסער מענטש נישט. פון שפּ׳נאָזאַן האָט ער נישט געהאַלטן:

— ער האָט נישט קיין פּיעסע, צו וואָס טויג ער? פון איינשטיינען אויך נישט געהאַלטן:

— ער האַקט אַ טשייניק מיט זיינע משוגענע טעאָריעס... איין פּיעסקע, ווען ער שרייבט אָן, וואָלט ער געהאַט מער פאַר-דינסט פאַרן ייִדישן פאָלק.

— און נאַפּאָלעאָן? — פרעגט אים איינער.

זיגמונט קלערט אַ ביסל און ענטפערט:

— האָט מען וועגן אים געשריבן פּיעסן, איז דאָס אויך אַ שטיקל פאַרדינסט.

— און משה רבינו?

זיגמונט צונדט זיך אָן:

— עקדת יצחק, מכירת יוסף און אַנדערע... לאַכט נישט פון משה רבינו!

זעליג האָט זיך צוגעקוקט און צוגעהערט צו די וויצן. אָט און דער זיגמונט, ער ווייסט פון זאַכן אַ סך, וואָס קומען דאָ פאָר אין שרייבער-קלוב. ווי פאַרנאַרט מען אים? ווי קריגט מען אַרויס באַ אים איין וואָרט? פאַרוואָס קוקן אַזוי די מענטשן אויף אים? וואָס ווילן זייערע אויגן פון אים?

ער האָט פאַרגעסן אָן זיגמונטן און גענומען שפּרייזן אי-בערן לאַנגן זאַל, ביז ער האָט באַמערקט אויף זיך אַ בליק, פון איינעם, פון אַ צווייטן... ניין! דאָס דאַכט זיך נישט, דאָס איז אַן אמת מיט אים, מיט זיין נאָמען איז עפּעס געשען. דערגיין, דערוויסן זיך, אויספאָרשן אַלץ! ווייל ער וועט פון קלערן און איבערקלערן משוגע ווערן.

ווען זיגמונט איז אַראָפּגעגאַנגען, איז זעליג אויך אַראָפּ אויף דער גאַס. געגאַנגען לעבן אים און נישט געוווסט פון

מאָל אַזוי נישט געלאַכט און פלוצלינג איז ער אַראָפּגעפאַלן אויף דער קאַנאַפּע און זיך פּונאַנדערגעווינט, דאַכט זיך, אז א בארג האָט זיך געשפּאַלטן, א שטיין האָט זיך אויף קאַשע צעשמעטערט, א גרויסער פויגל איז אונטערגעשאַסן געוואָרן. . . ער האָט קאָנווולסיוו געציטערט מיטן גאַנצן קערפּער, זיך נישט געקענט איינהאַלטן. . . געווינט, ווען האָט ער אין זיין לעבן געווינט?

און זי האָט זיך אַוועקגעזעצט לעבן אים, האָט אויפגעעפנט א פּאָר גרויסע אויגן פון א גאַזעל, געקוקט אויף אים, געגלעט זיין קאָפּ און כסדר געפרעגט:

– וואָס איז דיר? סטאָך!

— גאָרנישט. . . איך וועל דיר גאָרנישט זאָגן און איך בעט דיך, זאָלסט מיך גאָרנישט פרעגן. שטום האָבן זיך ביידע אָנגעקוקט.

פון דאַמאָלס אָן האָט זיך אָנגעהויבן א האַלב-שוויגנדיק לעבן צווישן זיי. זי איז אים נאָכגעגאַנגען, געקוקט אין די אויגן, אויפגעצויערט בשעת ער פלעגט אָנהייבן רעדן, זי איז געווען אָנגעשראָקן, ער האָט עס גענוי געזען. . . נאָר צו די שניידערקעס איז זי געלאָפן, ווי פריער.

אייגנטלעך בשעת ער איז פלוצלינג אין צימער אַריין, האָט ער באַמערקט, ווי זי האָט האַסטיק באַהאַלטן א בריוו — ער האָט זיך געמאַכט נישט זעענדיק. ער איז שפּעטער געקומען אין שרייבער-קלוב א צעטראָגענער. האָט ער זיך אַוועקגעזעצט פון ווייטנס און צוגעקוקט זיך צו דעם, וואָס עס קומט פאָר באַם גרויסן טיש. זיגמונט איז געזעסן אויבנאָן, אַרום אים א חברה ליטעראַרישע לייַדיקגייערס. מען האָט זיך געוויצלט: זיגמונט, דאָס טעאַטער-מענטשל האָט פאַרטיידיקט זיין אייביקן שטאַנדפונקט, אז א גרויסער מענטש, וואָס האָט נישט אָנגעשריבן קיין פיעסע, ער פלעגט

פאַר פאַרוואָס ער שווייגט... זיינע אַלע פאַרדאַכטן זענען גע-
ווען נישט אומזיסט, אָן אַ פאַרוואָס ווערט אַ האַרץ נישט אומ-
רויק...

דעם אמת...

ער מוז דערגיין דעם אמת. ער מוז זיין רויק, כדי צו דער-
גיין דעם אמת. ער האָט געהאַט אין זינען צו רעדן מיט אַנקען,
נאָר בשעת ער האָט זיך מיט איר באַגעגנט, האָט ער דערפילט,
אַז ער האָט נישט קיין איין אַרגומענט, קיין איין פאַקט... וואָס
זיגמונט רעדט! ווער ווייסט אים, וואָס ער האָט דאָרט גע-
מיינט!

די אַלע חשדים זענען דערווייל נישט מער, ווי דינע פע-
דעם, ער באַדאַרף האָבן אַ דיקן שטריק, כדי צו בינדן דעם שק-
איינמאָל פאַר אַלע מאָל און ער האָט באַשלאָסן באַ זיך ווידער צו
שווייגן, מער, ווי ווייטיק האָט ער אין זיין נשמה נישט געהאַט —
ואָל שווייגן די ווייטיק.

אויף מאָרגן האָט ער געגעסן מיטאָג מיט אַנקען אין שריי-
בער-קלוב. זי איז אַלץ רויקער געוואָרן די לעצטע טעג, האָט
ווידער גענומען לאַכן, מען וואָלט געקענט פאַרשטיין איר שטי-
מונג אויף אַזאַ אופן: „איך מיט מיין סטאַכן וועלן שוין דורכקו-
מען". „עפּעס איז ער געווען אומרויק, נאָר ער ווערט שוין רויקער,
ער שווייגט, וועט ער זיך אויסשווייגן, מיין סטאַך".

אינמיטן עסן האָט מען זעליגן גערופן צום טעלע-
פאָן.

— ווער רעדט? ביטע!

האָט זיך אָפּגערופן אַ פרויען-קול

— פּאַניע קאַמעניעצקי!

— יאָ!...

וואָס אָנהייבן צו רעדן און וואָס אייגנטלעך וויל ער פון דעם מענטש?

נאָר זיגמונט אַליין האָט אים אַרויסגעהאָלפן, יענער האָט זיך אָנגערופן:

— וואָס זענט איר לעצטנס אַזוי צעטראָגן? קאַמעניעצקי! אַלע באַמערקן עס. זעליג האָט זיך אָנגעכאַפּט אין די ווערטער.

— יאָ, אַלע... אַלע קוקן עפּעס אויף מיר מאָדנע. זיי מיינען, אַז איך ווייס נישט, וואָס זיי קוקן אויף מיר... איך ווייס...

ס'איז געווען לעבן טעאַטער „צענטראַל". זיגמונט האָט פאַרקירעוועט צום אַריינגאַנג, נאָר בשעת זעליג האָט אַרויסגערעדט זיינע לעצטע ווערטער, האָט זיגמונט אויפגעהויבן אויף אים די אויגן און אין איילעניש מיט עפּעס אַ צוגעבראָקטן ערנסט אָפּגעענטפערט:

— איר ווייסט? און אַז איר ווייסט, וואָס שווייגט איר?

און האַסטיק אַנטלאָפן, אַריינגעלאָפן אין טעאַטער. ווי אַ לץ, וואָס האָט אָפּגעטון אַ שרעקלעך שפּיצל, איז ער פאַרשווונדן געוואָרן...

ווי אַן אומבאַמערקטע האַנט וואָלט אַריינגעוואָרפן אַ ברענענדיקן פאַקעל אין אַ פאַס מיט פּעך.

זעליג איז געבליבן שטיין, ווי אַ צוגעשמידטער, געשטאַנען און געלאָזט ברענען זיין האַרץ, ווו זיגמונטס ווערטער האָבן זיך אַראָפּגעקייקלט... „און אַז איר ווייסט, וואָס שווייגט איר?".

ער האָט אָן באַוווסטזיין געשפּרייזט שפּעטער אויף אַ סך גאַסן. אין אַ רגע פון באַרויקינג האָט ער צו זיך אַליין גערעדט: „אַזוי ווייט איז דאָס שוין דערגאַנגען"... זיגמונט וואַרפט אים

שטענדיק פון א גאַנצער גרופּע, פון צייט צו צייט האָט זיך געהערט איר לאַכן, איר געלעכטער האָט אים געשניטן און געשטאַכן.

זעליג האָט עפּעס געפּלאַנט.

שפּעטער איז געקומען דוד וויקעל, ער איז צוגעגאַנגען צו, דעם, צו יענעם, צוגעקומען צו אַנקען, באַגריסט זיך מיט איר געוואַלט בלייבן לעבן איר, נאָר דערבייַ זיך אַרומגעקוקט, און דערזעענדיק פון ווייטן זעליגן, האָט ער זיך אַפּגערוקט פון דעם פּלאַץ און איז אַוועק אין צווייטן צימער.

זעליג איז אים נאָכגעגאַנגען:

— וויקעל!

יענער האָט אַנגעשטעלט די אויערן און די אויגן געהאַלטן אַראָפּגעלאָזט צו דער פּאָדלאָגע.

זעליג האָט גערעדט:

— איצט איז דרייַ, פינף דעם זייגער וועל איך ווארטן אויף אייך בא סעמאַדעני אין צוקערניע, איך האָב מיט אייך וועגן עפּעס צו רעדן.

— מיט מיר? וועגן וואָס איז דאָס?

— דאָס וועל איך אייך שפּעטער זאָגן.

וויקעל האָט אַרויסגענומען זיין זייגער און געגוקט שטאַמלען:

— איך בין הייַנט זייער פאַרנומען, אפשר מאָרגן?

זעליג האָט קאַטעגאָריש געענטפערט:

— ניין! הייַנט, פינף דעם זייגער.

זעליג איז שוין געזעסן בא א טישל, אויף וועלכן צוויי שווארצע קאָוועס זענען געשטאַנען. פינף מינוט נאָך פינף איז געקומען וויקעל, ער האָט אויסגעשטרעקט צו זעליגן די האַנט, נאָר זעליג האָט די האַנט נישט געגומען.

— איך וואָלט אייך וועלן פרעגן, וואָס מאַכט עפּעס אייער שותף?

— וועלכער שותף? מיט וועמען רעדט איר? — אפשר אַ טעות?

— ניין, נישט קיין טעות, איך פרעג אייך, וואָס מאַכט אייער שותף דוד וויקעל?

און אַ וווּלגאַריש געלעכטער, אַן אויפגעריסן געלעכטער האָט פאַרענדיקט דעם קורצן דיאַלאָג... אַן אויסוורף האָט טעלעפאָנירט, קיין אָרנטלעכער מענטש דערלויבט זיך נישט אויף אַזעלכע זאַכן... נאָר אַלץ איינס.

ווו נעמט מען פיס צוצוגיין צוריק צו זיין טישל? ווו נעמט מען ווידער די מאַסקע פון רויקייט אויפן פּנים? ווען דאָס פּנים איז שוין אינגאַנצן באַשפּיגן...

— וואָס איז מיט דיר? סטאַך! ביסט דאָך ווייס, ווי קאַלך... וואָס איז געשען? ווער האָט געקלונגען...

— ווער? איך בין ווייס, ווי קאַלך...

— ווער האָט געקלונגען? סטאַך?

— פון דרוקעריי האָט מען געקלונגען... וואָס ווילסטו?

און ער האָט געשניטן מיט די ציטערנדיקע הענט דאָס שטיקל פלייש פון טעלער... אַך! ווען מען וואָלט אַזוי קענען צעשניידן דאָס אייגענע האַרץ אויף שטיקלעך און עס אַראָפּשלינגען...

מיט אומרויקע אויגן האָט אַנקע געקוקט אויף אים און ער האָט מיט פאַרביסנקייט געשלעפּט אויף זיך, אויפן פּנים אַלץ מער רויקייט.

נאָכן עסן האָט ער זיך אַרומגעדרייט אין שרייבער-קלוב פון איין צימער אין צווייטן, אַנקע איז געזעסן אַרומגערינגלט, ווי

נישט געשלאָפן און ג מוזט גלייבן אַנקען... איר פאַרשטייט, וויקעל! איך האָב איר געמוזט גלייבן. זי האָט מיט אַזאַ טרייהייט געשמייכלט צו מיר, מיט פייער זיך מיר אָפּגעגעבן. איך האָב איר געמוזט גלייבן, ווייל דער ערשטער ספק איז דער סוף פון אַלץ, ווען עס גייט אין ליבע און טרייהייט פון איין מענטש צום צווייטן... זאָגט מיר! אַנקע איז נאָך מיינע? אין דער פראַגע ליגט מיין לעבן, מיין צוקונפט...

— אָבער קאַמעניעצקי!

— וואַרט נאָך אַ ביסל! נאָך עטלעכע ווערטער... מענטשן קוקן אויף מיר מיט פאַרדעכטיקע אויגן, איך פיל דאָך, מען וואַרפט אַריין אין רעדן צוויידייטיקע ווערטער, מען טעלעפאָנירט צו מיר. איך קען גיין צו די מענטשן, פרעגן באַ זיי, אויסבעטלען באַ זיי דעם אמת... עפּעס איז געשען אַרום מיר... איך האָב אַנדערע מיטלען צו דערגיין דעם אמת. איך קען זיך אַריינוואַרפן אין אָפּגרונט פון שמוץ און רכילות, אויספאָרשן, איך קען אַלץ אָן אייך, נאָר איך וויל דאָס נישט, איך ציטער פאַר דעם, איך רעד צו אייך, ווי מענטש צו מענטש... זאָל זיין דאָס ערגסטע, נאָר דעם אמת וויל איך...

וויקעל האָט די גאַנצע צייט געקיקט אויף דעם שטיינערנעם טישל און ווען זעליג האָט געענדיקט רעדן, האָט ער זיך אַזוי ווי אויפגעכאַפּט. אויפגעכאַפּט זיך מיט אַ געמאַכטער איבעראַשונג:

— אָבער קאַמעניעצקי! ווי קומט עס? וואָס רעדט איר? איר האָט מיך באַליידיקט, ווען איר האָט גערעדט וועגן מיינע קאָמבינאַציעס, נאָר איך האָב צו אייך דערפאַר גאָרנישט, איר זענט איצט אויפגערעגט, מוז איך אייך דאָס מוחל זיין און וועגן אַנקען? איך וויל נישט אָפּלייקענען, אַנקע געפעלט מיר. אָבער וואָס האָט איר דאָ צוגויפגעמישט? וועמען געפעלט זי נישט?

— ס׳וועט זיין גוט אָן דעם...

א קורצע אומאָנגענעמע רגע פון שווייגן און זעלביג רעדט:

— איך וועל נישט לייקענען, איך האָב אייך נישט ליב, נאָר נישט דאָס איז דער עיקר... איר פלאָנטערט זיך אין מיין לעבן, אין מיין צוזאַמענלעבן מיט אַנקען...

ויקעל האָט געוואָלט זיך אָפרופן, זעלביג האָט נישט דערלאָזט:

— הערט מיך אויס, דערנאָך וועט איר ענטפערן:

— ויקעל! איך בין נישט קיין יינגעלע און איך וויס, וואָס די זאָכן באַדייטן... א לענגערע צייט שוין, וי איר קריכט, אין פלאָנטערט זיך אַרום אַנקען, די רעסטאָראַנען, די בלומען, די באָמבאַנירקעס, אייער שושקען זיך. איך האָב פון דעם גע־ליטן, אייער צוגיין צו איר אַליין האָט מיך שוין באַליידיקט, נאָר איך וויל אַרייננגיין אין אייער לאָגע: איר האָט זי ליב, זי גע־פעלט אייך, זי קען געפעלן וועלן. איך בין אַליין נישט קיין צדיק, איך וויס, וואָס דאָס איז יענעמס א שיין וויב... נאָר איצטער אין דער רגע, וען מיר זיצן פנים אל פנים, א׳צט מוז זיך דאָס אַלץ ענדיקן, איצט מוז אַלץ קלאָר ווערן... וואָס איז פאַר אייך אַנקע און וואָס זענט איר פאַר אַנקען? איצטער מוז דאָס געזאָגט ווערן... איך האָב אייך נישט ליב און נישט איך אַליין: מענטשן ברומען וועגן אייך, וועגן אייערע נישט כשרע ענינים און קאָמבינאַציעס. אפשר בין איך נישט גערעכט, אפשר טרייבן מענטשן איבער, איך אַליין גלויב שטענדיק דעם צווייטן מער וויפיל ער פאַרדינט עס, נאָר איצטער גייט אין איין טראָפן מענטשלעכקייט, דעם אמת וויל איך. אמת און פאַראַנטוואָרטלעכ־קייט, וויל א מענטש אָן פאַראַנטוואָרטלעכקייט איז קיין מענטש נישט. איך האָב געשווינגן, געגלייבט און געצווייפלט, קיין נעכט

דער שקר האָט זיך געקייקלט פון זיין זשאַביש מויל. אַ מענטש מיט ווירדע, אַ מענטש מיט אַ ביסל אינערלעכן שטאָלץ שווערט זיך נישט מיט זיין מאַמען, ווען ער איז אפילו טויזנט מאָל גערעכט און אומשולדיק. וויקעל האָט גערעדט, געפּלאָנ-ערט זיך, געזוכט ווערטער, וואָס זאָלן ווירקן. נאָר זעליג האָט אים מער נישט געגלייבט און מיט קיין איין וואָרט זיך נישט אָנ-גערופן, צוערשט האָט ער אים שטאַר אָנגעקוקט, דערנאָך האָט ער אַראָפּגעלאָזט די אויגן אין דעם נישט געטרונקענעם שוואַרצן גלאָז קאַווע... שוואַרץ, אַלץ איז אַזוי שוואַרץ און מוטנע אין לעבן... באשר איינציקע, געציילטע נשמות רייסן זיך צו דער ליכטיקייט פון דער זון... וואָס קומט אַרויס דערפון?

וויקעל האָט נאָך אַלץ גערעדט און אפשר האָט ער שוין אויפגעהערט צו רעדן... זעליג האָט גאָרנישט געהערט, ער האָט זיך אינגאַנצן צונויפגעקנוילט און אַריין אין זיך, געטראַכט, קוים געטראַכט און נאָכאַמאָל געקומען צום באַשלוס, אַז מיט מענטשן האָט ער שטענדיק פאַרשפּילט און וועט שטענדיק פאַר-שפּילן מיט זיי. ער געווינט נאָר באַ זיך אַליין, באַ זיין איינזאַמ-קייט.

ער האָט אויפגעהויבן די אויגן און דער וויקעל איז שוין אין קאַפע נישט געווען, ער האָט זיך אַזוי שטיל אַרויסגערוקט, ווי שטיל ער רוקט זיך אַריין אומעטום...

ווען זעליג איז אַרויס אויף דער גאַס, איז שוין געווען פינסטערלעך, דאָס האָט אים אַ ביסל געפרייט. זאָלן מענטשן נישט קוקן אויף אים און זאָל ער נישט זען זייערע מאַס-קעס.

אין גיהנום, אין ווייטיק פון זיין נשמה האָט זיך לאַנגזאַם, לאַנגזאַם גענומען צייכענען זיין אויסגעלייטערטע רויקייט. ער

מיט איר איז אָנגענעם צו רעדן, אין איר געזעלשאַפט איז ליכטיק אויף דער נשמה, בלומען זאָגט איר? נו, יאָ! איך האָב געשיקט די בלומען, איך האָב אויך גערעדט צו איר, אַז זי געפעלט מיר, אָבער אַנקע האָט אייך ליב, אַנקע רעדט וועגן אייך מיט שטאָלץ... אַנקע גיט אַ צו שטאַרקן ווידערשטאַנד, איר דאַרפט שטאָלץ זיין מיט איר און וועגן מיר? מיר האָט זיך קיינמאָל נישט געחלומט, אַזוי ווייט זאָל דאָס דערגיין אין אייער פאַנטאַזיע... אַזוי ווייט... וואָס איז אייך איינגעפאַלן? וואָס אַ מענטש קען זיך איינרעדן, איך האָב אַ כלה, אַ געליבטע, שוין עטלעכע יאָר, מיר גייען אין גיכן חתונה האָבן... אָט איז איר בילד...

און דוד וויקעל האָט אַרויסגענומען פון טאַש אַ פאָטאָגראַפיע פון אַ יונג מיידל, און געשטופט דאָס בילד זעליגן אין די אויגן.

ווי פאָרזיכטיק זעליג האָט זיך נישט באַצויגן צו דוד וויקעל, האָט ער דאָך אָנגעהויבן אינערלעך זיך צורוקציען, אַ ביסל אָפּגעטראָטן, גענומען צווייפלען. אין דער אמתן האָט ער דאָך קיין איין דירעקטן פאַקט נישט, וואָס זאָל זיין חשד באַשטעטיקן. דוד וויקעל האָט דערווייל גערעדט, צופיל גערעדט, צופיל זיך פאַרטיידיקט. עס איז געוואָרן פאַרדעכטיק... און פלוצלינג האָט זעליג אויפגעציטערט: וויקעל האָט זיך אָנגעהויבן שווערן, מיט זיין מאַמען האָט ער זיך געשוווירן?...

ווער האָט אים צו דעם געצווונגען? וואָס האָט אים דערצו געטריבן, ער זאָל זיך שווערן מיט זיין מאַמעס לעבן, מיט איר נעזונט?...

וואָס איז דאָס?

געמיינע פחדנות.

XIV.

יסורים.

אין די בריוו, וואָס זי האָט פריִער צו זעליגן געשריבן קיין לאָנדאָן, האָט זי דערמאַנט, אַז זי פאָרט אַרויס אויף צוויי וואָכן זיך אָפּרוען, זי פאָרט אַרויס קיין וואַווער, אין אַ קריסטלעכן פּענ-סיאָנאַט. אין איין בריוו איז אַפילו געווען אָנגעגעבן דער אַדרעס פון פּענסיאָנאַט.

ווען אַנקע איז נישט געווען אינדערהיים, האָט זעליג געזוכט ווייגע פּאַפּירן און געפונען דעם בריוו מיטן אַדרעס.

ער האָט עס באַהאַלטן. ער האָט געהאַט אַ פּלאַן:

בשעת ער איז געקומען צו פאָרן, האָט ער באַ אַנקען גע-פרעגט, צי זי איז אַליין געווען אין וואַווער.

— אַליין! ווער זאָל באַ מיר זיין? איך האָב זיך געוואָלט אָפּרוען פון שטאָט, פון מענטשן.

— מינקע אויך נישט?

— ניין, קיינער נישט.

האָט געשפרייזט, לאַנג געשפרייזט אויף די גאַסן, ווי אַ שאָטן...
דערמאַנט זיך יעדע רגע אָן אַנקען און געביסן די ליפן.
איין ציל האָט ער, איין עקשנות...
ער מוז זיך פריי מאַכן פון זיינע חשדים...
אָדער... פון אַנקען.

רוּען מוּז מען נאָר אין דער צייט, ווען עס הייבט זיך אָן דער האַרבסט.

— דאָס איז די בעסטע און רויקסטע צייט, שאַנאָוונע פּאַנסטוואָ! די האָלאָטע פאָרט צוריק אין שטאָט אַוועק... שאַ-נאָוונע פּאַנסטוואָ! און די זון ברענט נישט... שאַנאָוונע פּאַנסטוואָ!

זעליג האָט געהאַט אַ פּלאַן:

ער האָט כסדר גערעדט מיט די צוויי מיידלעך וועגן ליבע, וועגן זיינע דערפאָלגן באַ פרויען, האָט זיך באַרימט, ווי אַן עכ-טער דאָן זשואַן אין איינמאָל אויפן דריטן טאָג איז דאָס געווען, ער האָט אַרויסגענומען פון קעשענע אַנקעס פאָטאָגראַפיע:

— און איצט יאָג איך זיך נאָך אַזאַ פייגעלע... עס גע-פעלט אייך?

איינע פון די פּאַננעס האָט אַ כאַפּ געטון די פאָטאָגראַפיע און אויגנבליקלעך אויסגעשריגן:

— דאָס איז דאָך פּאַני אַנקאַ, זאַשיאַ, גיב אַ קוק, פּאַני אַנקאַ...

זעליג האָט אָנגעשטעלט אַ פּאָר אויגן און געפרעגט:

— איר קענט זי?

— יאָ, זי האָט דאָ געלעבט באַ אונדז אין פּענסיאָנאַט, זי איז אַ פריילעכע, זייער אַ פריילעכע.

די צוויי פּאַננעס האָבן גענומען האַסטיק רעדן, דערציילן קלייניקייטן, פון די צוויי וואָכן, וואָס אַנקע האָט פאַרבראַכט אין יואַווער און אין דערציילן האָבן זיי אויך דערמאַנט אַ פּאַן „דאַ-וויד".

— ווער איז דאָס דער פּאַן דאַוויד? — האָט זעליג מיט אַן איינגעהאַלטענעם אָטעם געפרעגט.

— איר קאָכאַנעק, ער איז דאָ געווען די גאַנצע צייט,

זעליגן האָט דאָס דאַמאָלס אויסגעזען פאַרדעכטיק, ער האָט דאָך אַ ביסל געקענט אַנקעס נאַטור: זי זאָל דאָס אויסזיצן צוויי וואָכן אין אַ וואַווער אָן אירע באַקאַנטע. קיין איינער פון זיי זאָל זיך אַהין נישט אַראָפּכאַפּן? אויף אַ טאָג, אויף עטלעכע שעה? זעליגן האָט זיך דאָס נישט געגלייבט און דער „וואַווער" איז אים אין קאָפּ אַריין... אַנקע האָט געזאָגט, אַז קיינער איז דאָרט נישט געווען און באַ דעם האָט ער זי געוואָלט כאַפּן, אַן אינסטינקט געהאַט, עס האָט אים נישט אָפּגענאַרט.

געזאָגט אַנקען, אַז ער פאָרט אויף צוויי, דריי טעג קיין לאָדזש, זיך זען מיט דער מוטער זיינער, ער האָט אויך דאָרט חשבונות מיטן „טאָגבלאַט". אָפּגעזעגנט זיך און אַוועקגעפאָרן קיין... וואַווער. געזוכט און געפונען דעם פענסיאָנאַט. דאָס איז געווען ווייט פון וואָקזאַל, אַ צוויי שטאָקיק הויז מיט אַ סך פענסטער, פון איין זייט אַ געדיכטער וואַלד און פון דער צווייטער אַ ברייטער האָריזאָנט ביזן סוף פון דער הימל-צוגע. באַ דעם הויז אַ שטיקל גאָרטן, אַ סך געלע זון-רויזן, עטלעכע געאָרגינעס און צוויי שווינדזיכטיקע ביימלעך מיט קאַלינעס, ווי די רויטע בעקלעך פון יונגע לונגען-קראַנקע.

אַ מוטער מיט צוויי טעכטער האָבן אויפגעהאַלטן דעם פענסיאָנאַט, אַ געשטאָרבענעם באַאַמטנס פרוי, מיט אַ ביסל גרויקייט אין קאָפּ, נאָך גאָרנישט אַלט, מיט יונגע באַוועגונגען, די צוויי טעכטער — עטוואָס יונגער, דער עטוואָס עלטער פון צוואַנציק יאָר.

צוויי בלאָנדע מיידלעך. לאַכעדיקע און רעדעוודיקע. אַזוי ווי אין פענסיאָנאַט איז זעליג געווען איינער פון צוויי געסט, האָבן זיי געהאַט אַ סך צייט מיט אים צו פּלאַפּלען.

דער ערשטער גאַסט איז געווען אַ דיקער פּאָליאַק, אַ רעיענט, וועלכער האָט שטענדיק גערעדט, אַז אַרויספאָרן זיך אָפּ-

און פלוצלינג פאַרשוווּנדן די אַלע געשטאַלטן. עס קומט דער באַוווסטזיין, דער האַלבער באַוווסטזיין...

ער איז אין וואַלד. ער קוקט אין דער טיפעניש פון דעם ביימער-פלאָנטער. אַנקעס געשטאַלט שווימט אים אַרויס פאַר די אויגן, דאַכט זיך, אַז זי שפרייזט אים אַנטקעגן. אירע טונקעלע אויגן זענען איצט העלע, העל, ליכטיק און ברייט געעפנט, ווי באַ אַ לאָרעליי, אומשולדיק און אונטערטעניק, ווי אַ גאַזעל...

דעריאָגט אים אַ קלאַנג פון פאַרשאָלטענעם פענסיאָנאַט.

„פאַן דאַוויד"...

אין דעמזעלבן צימער, ווו ער, זעליג, איז צוויי נעכט געשלאָפן... ניין! נישט געשלאָפן... געטראַכט האָט ער דאָרט די גאַנצע צייט פון אַנקען, געבראַכן זיך דעם קאָפּ, טאָמער זענען די אַלע חשדים נישט באַרעכטיקט, ער האָט זי אַזוי פיל מאָל אין די געדאַנקען ריין געוואַשן, אַוועקגעשטעלט צוריק אויף זיין הויכן באַרג... און אין דערזעלבער צייט האָבן די ווענט פון דעמדאָזיקן צימער שוין געוווסט דעם סוד פון זיין שאַנד...

ער איז אַרומגעלאָפן אין וואַלד, געוואָלט מיט זיין לויפן אַרויסיאָגן דעם שוידער פון זיך, בשעת אַן אומגליק לויפט מען...

ער האָט זיך שפּעטער דערזען אויף דעם קליינעם וואָקזאַל, וואָס איז מיט גרינע גירליאַנדן באַהאָנגען, נאָר ווען דער צוג איז אָנגעקומען איז ער, זעליג, געבליבן שטיין, דער צוג איז אַוועק אָן אים, ווייל ער האָט מורא געהאַט פאַר די קליינע קעסטעלעך פון די וואַגאָנעס.

ער וועט נישט אַריינגיין אַהין מיט זיין גרויסער ווייטיק, ער וואָלט דאָרט דערשטיקט געוואָרן פון ענגשאַפט.

ניין, שפרייזן, גיין, לויפן...

און ער איז אַוועק די פופצען קילאָמעטער צופוס קיין וואַר-

בישט קיין סימפאזישער, בישט קיין רייזער, נאר מען האָט גע־
זאגט, אז ער האָט א סך געלט און מען האָט דערציילט, אז אנקע
האָט א מאן, א דיכטער, איז ער אוועקגעפאָרן קיין אויסלאנד...
א נאריש ער מאן.

— אלע מענער זענען נאריש... זעליג האָז עס אַרויסגע־
רעדט מיט א פארגליווערט האַרץ. ער האָט אבער בישט געוואלט
אפלאָזן דעם פאָדעם און וויידער געפא־שט:

— דער פאן דאוויד איז צוזאמען געקומען מיט אנ־
קען?

— יא, צוזאמען געקומען און צוזאמען אוועקגעפאָרן, און
געזונט האָבן זיי ביידע אין זעלבן צימער, וו דער פאן וווינט
איצטער...

זיי האָבן נאָך עפעס גערעדט, די צוויי פאנעס. זיי האָבן
דערציילט, אז צו אנקען פלעגן קומען באקאנטע פון וואַרשע,
איינע א פאנגע מינקע מיט א „זשידאָוסקי נעזל", א דיקער מיט
א פליק אין נאָך אנדערע... מען האָט דאָ געזונגען און גע־
טאנצט, מען האָט געטרונקען און געגעסן... א קארנאוואל
האָבן זיי געמאכט, א יום־טוב פון זיין מפלה און פון זיין
חרפה.

זעליג האָט שוין נישט געהערט, וואָס זיי רעדן... וויי־
טיונט אנדערע שטימען האָבן פארהילכט זייערע ווערטער, א
מינוטערער קעלער, ארום וועלכן ער האָט געבלאנדזשעט, ה־ט
זיך פליצלינג אויפגעפראָלט, א סך טירן האָבן זיך דאָרטן ge־
עפנט, אין פון די טירן זענען ארויסגעשפרונגען לצים, שדים,
פאיאצן מיט לאנגע רויטע צינגער, זיי טאנצן ארום אים, זיי
צייגן אים אהין און אהער, זיי קייקלען זיך פון געלעכ־
טער...

— גע, מע! נאר! נאר!

שמעון פאַסער וויל זיי אַלעמען אַרומנעמען... ער איז שיכור און דוד וויקעל טוליעט זיך צו אַנקען.

דוד וויקעל...

ווי אַזוי האָט ער זיך דאַמאָלס געשווירן! מיט דער מאַמען... און זעליג גיט איצט אַ קריץ מיט די ציין: וואָס איז דאָס פאַר אַ שטאַם? וואָס פאַר אַ מאַמע איז דאָס, וואָס האָט אַזאַ זון געבוירן? אַ זון, וואָס שאַנעוועט נישט אין פאַלשע שבועות זיין מאַמען...

אומזיסט דער כעס און אומזיסט די ביטערע מאַכטלאָזיקייט: ער וועט די וועלט נישט איבערמאַכן. ער האָט עס קיינמאָל נישט געוואָלט. פאַר זיינע בעסערע פאַרלאַנגען האָט ער געוואָלט אַ פריינט, אַ שותף... אַ פרוי, אַ געליבטע... האָט זי גענומען און אים באַהאָנגען מיט דער געלער לאַטע פון חרפה... אַ קללה רייסט זיך אויף זיינע ליפּן, ער מאַכט אָבער פעסט די ליפּן צו, ער פרעסט זיי מיט געוואַלט איין. זאָל די קללה בעסער בלייבן באַ אים, אין אים, ווייל לעבן דער קללה אין שכנות, טיף אין האַרץ לעבט נאָך אַלץ די ברכה פאַר איר... פאַר יענע גוטע רגעס, פאַר דער האָפנונג און מונטערקייט, וואָס זי האָט אים געגעבן און ער גיט זיך אַ ריס אָפּ פון זיין שפרייזן, פונקט ווי ער וואָלט וועלן אויסצוען די אָרעמס זיינע, אויסשטרעקן זיי צו אַנקען, איינבייגן זיך און גלעטן די אונטערגעשוירענע האָר, וועלכע דעקן דאָך צו די קליינע אויערן... זי האָט שלעכט, ווייזט אויס, נעהערט זיינע האַרציקע ווערטער, זי האָט נישט דערהערט, נישט דערפילט, אַז לעבן איר איז געשטאַנען איינער, וואָס האָט עס געמיינט גאַנץ ערנסט; אָפּגעבן זיך פאַר אַ ביסל מענטשלעכער חברשאַפט אינגאַנצן מיט לייב און לעבן, ברענגען זיך פאַר אַ פרייוויליקן קרבן, פאַר אַ ביסעלע ליבע... ניין, אירע קליינע אויערן. די צאַרטע בעכערלעך זענען נישט פול געוואָרן מיט

שע. ער איז געגאַנגען פאַרויס, צוערשט זענען געווען אַ סך פעל־דער, דערנאָך האָבן זיך אָנגעהויבן ווייזן די שפּיצן פון וואַרשע און ער האָט ווידער אויפגעציטערט: ער האָט געוואָלט דער וועג זאָל זיך נישט ענדיקן. קוים צונויפגעקליבן די געדאַנקען און גע־טראַכט: „נפש" האָט זי אים גערופן, אידיאָט, ברודיקער... און דער ברודיקער נפש האָט געקושט אירע ליפּן, באַרירט איר לייב — זאָל פאַרשאָלטן זיין יעדע שיינקייט.

שוין געווען נאַכט, ווען ער איז אין שטאָט אַריין.

אין צענטער איז ער געבליבן שטיין. ווו גיין? צו וועמען? זי מיינט, אַז ער איז אין לאָדזש און איז דאָ אין וואַרשע. ער טראָגט שוין אין קאָפּ דעם פעסטן באַשלוס: „צעשיידן זיך". דאָס וועט געשען אַזוי זיכער, ווי נאָך דער נאַכט מוז קומען טאָג. אַרויסרייסן פון האַרץ זיין פּאַראַליזירטע פרייד אינאיינעם מיט דעם שוידער פון שמוציקן שקר, אויסשפּייען, צעטרעטן די אַלע שיינע טעג און נעכט... און ווידער אַריין אין אַ טאָפּלטע שייד פון שווייגן, פאַרשליסן זיך אין איינזאַמקייט.

יאָ, אַזוי וועט עס זיין. אָבער, ווו נעמט מען איצט איין טראָפּן רויקייט, אַביסעלע באַרויקונג?

אָן אַ סדר, אָן אַ ציל געשפּרייזט אויף די גאַסן, מענטשן האָבן שפּאַצירט, דאָ און דאָרט הערט זיך דאָס לאַכן פון די שפּאַצירנדע, עס גרילצט אים אין די אויערן...

אין שטוב וועט ער נישט גיין, ווי אַזוי וועט ער איר קוקן אין די אויגן? ווי אָנהייבן צו רעדן מיט איר? זידלען, שילטן, באַפעלן? וואָס וועט האָבן פון דעם אַלץ זיין אויסגעלייריקט האַרץ?

אָט קריכן אים די אַלע געשטאַלטן אין די אויגן זיינע, אַנקע מיט איר לייב־גוואַרדיע... מינקע קוועלט. אַנקע לאַכט,

זי מיד ער איז איצטער. זיין צימער, זיין געלעגער... פֿאַרשוועכט איז דאָרט יעדעס ווינקל, אויף יעדן טריט ליגט דער שקר. דאָס קישן איז אָנגעפילט מיט שקר, פֿאַרהאַן מענטשן, וואָס קענען גאָנץ רויק שלאָפֿן אויף אַזא קישן... ער נישט. די נאַכט זעט נישט, וי ער האָט זיך אויסגעלייכט, די גאַס וייסט נישט, פֿאַרוואָס ער האָט פּלוצלינג אַזוי שטאַלץ געגומען שטעלן די טריט. ס'איז אָנגעקומען א שטומע אָנערקענונג פֿאר זיך. דערקענט האָט זיך וידער זעלביג. ער האָט געמאַכט א פּעלער אין לעבן — מען מוז עס פֿאריכטן... ער האָט געגומען זיין שטאָלצע אייגזאַמקייט אין געטיילט מיט א פּרוי אין זי וידער האָט עס געטיילט מיט אַנדערע...

אַנטלויפן פון איר, פון זיי אַלעמען אַוועקגיין.

עס זענען פֿאַרהאַן געגוג אַלטע אייגעוואַקסענע דערנער אויף די בערג, אויף וועלכע ער וויל קלעטערן, דערנער, אַן וועלכע מען קען זיך אָנכאַפּן בשעת א כפנה. פֿאַרהאַן געגוג שטיינער, בא וועלכע מען קען זיך לערנען שווייגן...

שוין געפּענט געוואָרן דער זאַקסישער גאָרטן, ער איז אַהין אַריין. געצייטלט מענטשן זענען דורכגעלאָפֿן די אַלעען, אויף די ביימער האָבן די פייגל געקערט וועלטן. די שטאָטישע וורוב-לעס, דאָס בישל דראָבנע גרויקייט, זיי האָבן געפישטשעט מיט די קליינע פּיסקעלעך אויף אַלע זייטן פון גאָרטן. אַלצייטס: מעג דאָ זיצן אויף דער באַנק א העלה, א באַזיגער, צי אַזעלכער, וואָס האָט געליטן א מיאוסע מפלה... דער פּרימאָרגן האָט אים א בישל אויפגעפרישט. נאָר דער קאָפּ איז געבליבן שווער, וי בלי, די פּיס אַזוי טעמפּ, אָפּגעשטאָרבן, האַלב... אין אַזא אומ-גליק איז מען פֿאַרמשפּ: צו זיין אַליין, עס וועט קיינער מיט גאָרנישט העלפן. מען האָט א מענטש ערויסגענומען דאָס הארץ

זיינע ווערטער, וועלכע זענען געגאַנגען פון דער נשמה... די האָט עס נישט באַדאַרפט, נישט פונאַנדערגעקליבן זיך. אַלץ איינס איר, ווער עס לויבט זי. אמתע ווערטער, צי פאַלשע... אַלץ איינס: אַבי ווערטער. זי האָט זיין שווייגן אויך נישט פאַרשטאַנען, זיין שווייגן, וואָס איז געווען פול מיט אַנטציקונג פאַר איר, ער האָט נישט געוואָלט שענדן דאָס וואָרט זעליג, נישט געוואָלט צופיל רעדן וועגן זיין ליבע, נאָנט לעבן איר האָט געקלאַפּט זיין האַרץ, האָט ער געטראַכט, אַז זיין אויסגעוויילטע האָרכט עס און פילט עס... געשוויגן, און בשעת ער האָט געשוויגן האָט גערעדט וויקעל, נישט גערעדט, נאָר גנביש עפּעס אַריינגערוימט און מינקע האָט צוגעהאָלפן און שמעון פאַסער מיט די איבעריקע זענען געווען די אונטערפירער... ווי די מאַרוויכערס אין גנבים-קוואַרטאַל.

ער איז אַזוי אַרומגעגאַנגען אַ גאַנצע נאַכט, פון צייט צו צייט מיט מער געדאַנקען-קלאָרקייט אויפגעהו בן די אויגן און דערזען, ווו ער איז דאָ אין שטאָט... אָט קוקן אויף אים די ווייסע זיילן פון שטאָט-טעאַטער און די גרויסע שטומקייט פון ברייטן בנין ציט אים צו זיך, אָט שפּרייזט ער אויף דער אייזערנער בריק, וואָס ליגט איבער דער ווייסל... ער לייענט אָפט אין די צייטונגען, אַז מענטשן קומען דאָ אויף דער בריק און שפּרינגען פונדאַנען אין וואַסער אַריין און ער?... פאַרוואָס קומט נישט דער געדאַנק פון טויט? צו וועמען איז ער צוגעבונדן, ווען ער האָט שוין איצט קיינעם נישט? צו וועמען צוגעבונדן? צו זיך אַליין? צי דען האָט ער זיך דען אַזוי ליב? ער האָט זיך קיינמאָל מיט לעבן נישט אָנגעפרעסן, האָט פיינט געהאַט די זאַטקייט... ער איז אָבער נייגעריק צום לעבן. נייגעריק צום פרילינג און האַרבסט, צו דעם מענטשס נשמה, צו זיך אַליין, צו זיינע יסורים...

שלאָפענעם מענטש אוּן וועָן ער דערמאָנט זיך, וואָס פאָר אַ טאָג אים שטייט פאָר, הערט ער אויף צו שמייכלען.

אין אַ שעה שפעטער איז ער געווען בּאַ זיך אין צימער. אַנקע איז נאָך געלעגן אין בעט.

שטענדיק, וועָן ער פלעגט קומען צו פאָרן, פלעגט ער זיך צעקושן מיט איר, איצט איז ער אַ סעקונדע געבליבן שטיין: זי האָט אויפגעעפנט אַ פאָר פרייליכע אויגן אויף אים, אויסגעשטרעקט אַ נאַקעטע האַנט:

— ביסט שוין געקומען?

ער איז צוגעגאַנגען אוּן שווייגנדיק זי געקושט. זי האָט אים אַ צי געטון צו זיך:

— הער שוין אויף צו זיין אַנגעבלאָזן! וויפיל איז דער שיעור? סטאָך! ברוגז אוּן ברוגז. וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס פייניקסטו זיך?

זי האָט געוואָלט נאָך אַ קוש פון אים, אַ גלעט, אַ וואָרט, וואָס זאָל זיין אַ סימן פון שלום אוּן ער האָט שוין געהאַט אין האַרצן דעם פסק-דין, אַז אַלץ איז געענדיקט... געענדיקט. ער וואַרפט די בליקן איבערן צימער. ער וויל זיך מיט עפעס פאָרנעמען, כדי ער זאָל נישט קיקן אויף איר, נישט רעדן מיט איר, גייט ער צו צום טיש אוּן זוכט עפעס אין די פאַפירן זייענע, שפעטער וואָשט ער זיך אַרום אוּן זי שיקט אים נאָך אַ פאָרשנדיקן בליק אין וועלכן וויבקלט פון צימער ער זאָל זיך נישט געפונען...

נייַן, ער איז נישט אימשטאַנד איצט צו רעדן מיט איר. די פיס ברענען זיך אונטער פון מידקייט, דער קאָפּ איז שווער.

— איך מוז זיין אין גאַס, אַנקע! אַ זייגער דריי וועל איך קומען.

און די האַרץ־ווייטיק איז געבליבן אינעווייניק, עס נאָגט, עס נאָגט...

עס איז שוין געווען אַכט דער זייגער אינדערפרי, ווען ער איז געקומען אין שרייבער־קלוב, די טיר פון פאָרנט איז נאָך גע־ווען געשלאָסן, איז ער אַריין דורך דער קיך־טיר. די דינסטן האָבן געמאַכט אָרדנונג, זיי האָבן זיך געוווּנדערט, וואָס ער איז אַזאַ פריער גאַסט. ער איז אַריין אין גרויסן זאַל און גענומען אַרומשפרייזן... עס האָט זיך אים דערמאַנט יענע צייט, ווען זי איז דאָ צום ערשטן מאָל געווען. ווי ער האָט דאַמאָלס גע־קוקט אין די אויגן אירע, געקוקט, געפאָרשט... און זיך גע־לאָזט אַזוי באַנאַרישן.

אַוועקגעזעצט זיך אין אַ שווערער פאַרגליווערונג, נישט גע־האַט מער קיין כוח צו שפרייזן, אָנגעשפאַרט דעם קאָפּ אָן אַ טישל און גענומען דרימלען, פלוצלינג שפירט ער, ווי עפּעס שאַרט זיך לעבן אים. עפּעס טוליעט זיך צו זיינע פיס... ער עפנט די אויגן און דערזעט אַ קאַץ... די קאַץ פון שרייבער־קלוב. „פיפי", הייסט זי. זי הייבט אויף אויף אים די אויגן און קוקט אים אָן, קוקט אים אָן... ער דערשרעקט זיך פאַר דעם קוק אירן: „וואָס? דו ווייסט אויך?" אין אַלגעמיין מישן זיך נישט די פירפיסיקע אין מענטשישע ענינים, נאָר אַ קאַץ פון שרייבער־קלוב, אַ ליטעראַרישע קאַץ קען זיין אַן אויסנאַם... זי האָט אָבער נישט געהאַט קיין שלעכטן מיין, זי וויל אַ גלעט פון אַ מענטש, נישט מער.

שפּעטער דערלאַנגט אים די רונדע באַלעבאָסטע פון בופעט אַ גלאָז טיי, דערביי קוקט זי זעליגן שטאַרק ... און פרעגט:

— וואָס עפּעס אַזוי פרי?

זי בלאָזט אַרויס אַ שווערן זיפץ. אַ רחמנות, הייסט עס, אויף דעם זעליג קאַמעניעצקי.

שמייכלט ער מיט אַ זויערן שמייכל פון אַ נישט אויסגע־

דיק — איר בליק איז אים כסדר נאָכגענגען. בין זי האָט אים אַנגערופן:

— סטאַך!

ער האָט זיך אָפגעשטעלט און מיט כעס, געמישט מיט אַנגסטלעכן באַדויער, האָט ער אויף איר געקוקט און געשוויגן, באטראכט זי, טיף אַרײַנגעקוקט אין איר פנים, ווי ער וואָלט וועלן פֿאַרשטיין, דערגרייכן, וואָס דאָס איז פאַר א סעזנקס? וואָס האָט זי געוואָלט פון אים מיט איר ליבע און וואָס האָט זי געוואָלט מיט איר בגידה? ווער איז זי די איינע, וואָס האָט אים אזוי הויך אויפגעהויבן אין אזוי נידעריק אַראָפגעוואָרפן?... אין זיין טראכטן איז זי צוגענאנגען צו אים נענטער און אים געוואָלט אַנעמען פאַר זיין אַקסל, צוריק זיך צו אים. ער האָט זיך לאַנגזאַם אָפגערוקט. זי האָט געעפנט די ליפן, געוואָלט עפעס פרעגן און אין דער רגע האָט זיך בא זעליגן מיט געוואָלט אַרויסגעריסן:

— איך בין געקומען זיך געזעגענען, אַנקע! צוויזשן אונדז איז אַלץ געענדיקט... אין שטוב געוואָרן, באַפרייט געוואָרן פון א שווערן יאָך און אין דער זעלבער צייט איז יעדער געזאַנג און פרייד אַרויסגעלאָפן פון דער נשמה, דאָס אויסגעפוצטע וויסע צימער, די בלאָנדע פרוי, וואָס איז געשטאַנען לעבן אים, אַלץ האָט זיך אזוי וויט, וויט אָפגערוקט. ער האָט שוין גאָרנישט, א קבצן איז ער מיטאַמאָל געוואָרן, ער האָט שוין גאָרנישט, גאָרנישט.

און זי האָט זיך שלאַנק אויסגעגלייכט, מיט א ביין פייערלעכן די אויגן, מיט צונויפגעפרעסטע ליפן אויף אים א קוק געגעבן, בשעת זי האָט געעפנט איר מויל, האָבן זיך די ווינקלען פון די ליפן אויסגעקרומט. זי האָט געזעדט:

— וואַרט ! איך טו זיך אָן און גיי אַראָפּ מיט דיר איניי-
נעם...

— איך האָב נישט קיין צייט, איך מוז שוין גיין...

— סטאַך...

אָבער ער איז שוין אויף דער צווייטער זייט. ער לויפט מיט די לעצטע כוחות פון די טרעפּ. פון זיין ווינקל, פון קליי-נעם צימער, ווו פאַר אים איז די וועלט געווען, פון אַנקען איז ער אַנטלאָפן און אירע אויגן לויפן אים נאָך, דרינגען אַריין אין זיין אויסגעמאַטערטן מאַרך... און ער ציטערט פון שוידער, ווי וועט ער אַוועקגיין פון איר? אַז זיין נשמה איז אין אירע אויגן און אירע אויגן זענען אין זיין נשמה...

— ווי וועט ער בלייבן מיט איר? ווען זייער לעבן איז טריף...

ער האָט שפרייזן מער נישט געקענט, קוים געשלעפּט די פיס און דערשלעפּט זיך צו אַ האָטעל געדונגען אַ צימער און געבעטן, מען זאָל אים אויפוועקן האַלב דריי... עס האָט אים אָפּ-געגליקט, ער איז איינגעשלאָפן און געשלאָפן אָן אומרו און אָן אַ חלום, ביז מען האָט אים אויפגעוועקט. ער איז געווען רויקער, ווי פריער. קלאָר זיך פאָרגעשטעלט, וואָס אים שטייט פאָר, דאָס שווערסטע וועט אים זיין אַרויסצוזאָגן צוויי ווערטער: „אַנקע", געענדיקט". ווי וועט זי דאָס אויפנעמען, ווי וועט זי קוקן אויף אים? און וואָס וועט זיין מיט איר? ווו וועט זי גיין? מיט די געדאַנקען איז ער געגאַנגען צו זיך אַהיים, צו איר.

זי איז געווען אין צימער, זי האָט געוואַרט אויף אים, ווי ער איז אַריין, האָט זי אָנגעשטעלט אויף אים אירע אויגן און אויף קיין רגע זיי נישט אַראָפּגעלאָזט. ער האָט דערווייל גאָרנישט גערעדט, נישט אויסגעטון דעם הוט, נישט אַוועקגעלייגט דעם שטעקן. פאַרייכערט אַ פּאַפּיראָס און אַרומגעשפּרייזט הין און צו-

אים אַריינקוקן אין דער נשמה, ווו ? ווו וועט ער אַוועקגיין פון איר בליק ? געשטאַנען איז ער אויף דער גאַס און אַ סך שטימען האָבן אים גערופן צוריק... ער וועט אַנטלויפן מיט איר קיין אויסלאַנד, באַהאַלטן זיך פון אַלעמען, אין אַ פרעמד לאַנד, אין דעם גרויסן טומלעניש פון מיליאָנען מענטשן... ווער וועט דאָרטן וויסן פון זיין חרפה ?

דער קאָפּ זיינער האָט געגרענט. ענג איז אים געווען, ענג אין האַלדז, אין האַרצן, אינגאַנצן קערפּער, עס האָט אים געשטיקט די פאַרצווייפלונג... לופט האָט פאַרפעלט און דאָ איז אַ קריטישער מאָמענט, ער מוז באַלד דעצידירן און ער האָט גענומען שפּרייזן צוריק, שוין געווען אויף די טרעפּ, ער גייט צוריק צו אַנקען...

וואָס וועט ער צו איר רעדן ?

אָפּגעשטעלט זיך... ער גייט צוריק, ער טראָגט זיין אונטערטעניקייט, ער גייט אַליין אונטערשרייבן זיין אורטייל, ער גיט זיך אונטער דעם נפש דוד וויקעל, ער גייט זיך אונטערגעבן אַלע נפשות און אַליין ווערן אַ נפש. באַגאָסן מיט שווייס פון שאַנד, באַוואָפנט מיט אַ נייער אויפרעגונג קעגן זיין בלוטיקער באַליידיקונג, איז ער איצט האַסטיק פאַרשווונדן געוואָרן פון די טרעפּ און פון דער אָגראָדאָווער גאַס...

דער מענטש איז ווידער געלאָפן איבער די גאַסן, ווי איינער, וואָס וויל פון זיך אַרויסטרייבן אַ בייזן גייסט. די שטאָט האָט אים געשראָקן, דענערווירט, דאַכט זיך, די מויערן וועלן זיך באַלד נעמען טרייסלען. די טראַמווייען וועלן אַרויף איינער אויף דעם צווייטן, אַלץ וועט משוגע ווערן, איבערקערן זיך, איבערדרייען זיך... ניין ! די שטאָט לעבט מיט איר סימעטרישן לעבן. מענטשן אויף לינקס און מענטשן אויף רעכטס. אויף די ראָגן פאַרקויפן אַלטע פרויען בלומען פון האַרבסט : אַסטרעס, געאָרגינעס, נעגע-

— דו שרעקסט מיך, נאָר איך בין נישט פון די שרעקעדיקע.

צוגעגאַנגען צום שפּיגל, אַרײַנגעקוקט, זיך אויסגעגליכן אין איר גאַנצער שיינקייט און צוגעגעבן:

— עס וועט זיך נאָך גיפונען אַ בעלן אויף אַנקען.

דאָס אַלץ... קיין פּראָגע נישט, קיין איבערראַשונג. זי פּרעגט אַפילו נישט, פּאַרוואָס ער גייט אַוועק, הייסט עס, אַז זי האָט זיך נעריכט אויף דעם. זי אַליין מיט איר איצטיקן האַלטן זיך באַשטעטיקט זיין מפּלה... עפּעס איז זי שענער געוואָרן אין דער רגע, בייזער, שלאַנגישער. ער האָט נאָך שטאַרקער ווי פריער דערפילט זיין פּאַרלוסט, נאָך קלענער און אַרימער זיך דערפילט...

— איך האָב דאָ מער נישט וואָס צו טון, זיי געזונט! עס האָט אים אַרויסגעטראָגן פון צימער, ער איז אַראָפּגעלאָפן פון די טרעפ, ווי אַ משוגענער, געלאָפן און גערעדט צו זיך אַליין: „פּריי", „אַ סוף", „פּטור געוואָרן", „אַ סוף". אָפּגעלאָפן אַ כּיסל, אַ צוויי, דריי הייזער פּאַרבייגעשפּרייזט און פּלוצלינג געבליבן שטיין:

— פּטור געוואָרן, פּריי...

אָבער אַנקען האָט ער שוין נישט, איר קלינגעדיק קול וועט שוין קיינמאָל פּאַר אים נישט קלינגען, אירע זאַפטיקע ליפּן וועט ער שוין מער נישט פּאַרזוכן, דאָס שלעכטע האָט זיך אויגנבליקלעך פּאַרגעסן, נאָר די גוטע רגעס פון זייער צוזאַמענלעבן זענען איצט פּאַר די אויגן זיינע געקומען און ער האָט דערפילט, אַז אָן איר איז ער טויט. פּוסט. לײַדיק וועט זיין פּאַר אים דער טאָג, די נאַכט... וועמען האָט ער אין לעבן? וו וועט ער זיך אהינטון? מיט וואָס וועט ער אָנהייבן דעם טאָג און מיט וואָס ענדיקן? זיינע זאָרגן פּאַר איר איז געווען דאָס קיטל, וואָס האָט אים אָנגעהאַלטן אָן לעבן... איר בליק... ווי טיף זי פּלעגט

בּרוּדנעם זאַמד, און אויף ריינעם זאַמד, צווישן פּלויטן, אַרום וועל־
כע עס שטייען גאָלדענע סאָסנעס...

דערנאָך האָט זיך אַ גראָער בייזער הונט אויף אים געוואָרפן
און ער האָט דערהערט קאָסאָווסקיס קול:

— וויסט! צוריק! וויסט! סוואָי... האַ! קאַמעניעצקי...
וואָס מאַכט איר?

דער כּלב איז מיט כּעס געגאַנגען צוריק און פון אַ וואַלד־
בעטל האָט זיך אויפגעהויבן קאָסאָווסקי, אַוועקגעשטעלט זיך און
פון קאָפּ ביז די פיס באַטראַכט קאַמעניעצקין:

— אוי, מיט אייך איז עפּעס געשען, זעליג! וואָס איז דאָס
פאַר אַ פּנים, מיט אַזעלכע רויטע אויגן?

נישט געענטפערט קיין וואָרט, נאָר מיד זיך אַוועקגעזעצט
אויף קאָסאָווסקיס בעטל, באַלד נאָכדעם זיך אויסגעצויגן:

— איר וועט מיר אַנטשולדיקן, קאָסאָווסקי! איך קען נישט
שטיין, זיצן קען איך אויך נישט, איך וועל פּרווון אַ ביסל זיך
לייגן. אויסגעצויגן זיך, פון טויטער מידקייט פּאַראַליזירט.

— וואָס איז מיט אייך?

— גאָרנישט! איך וועל אייך אַלץ דערציילן, אייך וועל
איך דערציילן, קוקט אויף מיר היינט אַ ביסל אַנדערש און זייט
מיר מוחל אַ סך שוואַכקייטן.

קאָסאָווסקי האָט געהאַט אַ רויק פּנים, ער האָט נישט אויס־
געזען איצט, ווי קיין קראַנקער, לעבן בעטל איז געלעגן אַ בוך.
זעליג האָט אָן ווילן אויפגעהויבן דאָס בוך און איבערגעלייענט
דעם טיטול: פערעראָ — „די גרויסקייט און דאָס צעפאַלן פון
רוים".

אין דערזעלבער צייט האָט אים קאָסאָווסקי שווייגנדיק אָנ־
געקוקט און פּלוצלינג פרעגט ער:

— אַ געשיכטע מיט אַנקען? יאָ?...

לעך, נאָר די פאַרבן זייערע רייצן אים שפּאַטיש, יעדער קלאַנג פון דער גאַס רעגט אים אויף, יעדעס געלעכטעל פון די שפּאַ-צירנדע פרויען באַליידיקט אים... נישטאָ קיין אָרט. ווו זאָל ער גיין? אין שרייבער-קלוב? צו זיינע חברים... איצט באַ זיין צע-טומלטן צושטאַנד — זיי וועלן אים אויפפרעסן מיט די אויגן... און פּלוצלינג ראַטעוועט ער זיך מיט אַ באַשלוס; ער וועט פאָרן צו קאָסאָווסקין קיין אָטוואָצק. אויסגעקליבן האָט ער אַ פּונקט, אַ ציל: לויפן צו קאָסאָווסקין, ווי דאָרט וואָלט שוין ליגן אָנגעגרייט פאַר אים די רויקייט... אים וועט ער אַלץ דערציילן, ער מוז רעדן צו עמעצן, ער האָט אַ פול האַרץ מיט אָפּגעסמטע ווערטער און געשרייען, אָדער אפשר ווילט זיך אים נאָך שטאַרקער שווייגן, באַהאַלטן זיך, אָבער פילן, אַז נאָנט איז פאַרהאַן אַ מענטש. ער איז איצט אַזוי קליין, ער קען נישט זיין אַליין.

בעלאָפן צום וואָקזאַל, געפאָרן קיין אָטוואָצק און געפירט אַ טאָפּלטן גיהנום, נישט געוווסט, וואָס אים פייניקט מער: די חרפה פון אָפּגענאַרטן, צי דער פאַרלוסט פון אַ מענטש, אין וועלכן ער האָט געגלייבט און געוואָלט פאַר יעדן פרייז גלייבן...

ווי אַ פרעמדער, ווי אַן אויסגעטיילטער מיט זיין ליידן, איז ער געזעסן אין וואַגאָן און געקוקט מיט פאַרוווּנדערונג אויף די קליינע סטאַציעס, ווו דער לאָקאָמאָטיוו פאַרהאַלט זיך יעדע שטיקל צייט... צוליב וואָס שטעלט זיך דאָ אָפּ דער צוג? דאַמאָלס, ווען ער איילט זיך אַזוי קיין אָטוואָצק, צו איינעם אַ קאָסאָווסקי. ער האָט פאַרגעסן אין דער מינוט, נישט געוואָלט פון דעם טראַכטן, אַז דאָס לעבן, די גאַנצע וועלט איז איינגעטיילט אין אַזעלכע קליינע סטאַציעס און ווער ווייסט? אפשר פירן נאָך אַזעלכע אומ-גליקלעכע זייער פיין מיט זיך.

דערנאָך האָט ער געשפּרייזט אויף צעטראָטענעם גראָז, אויף

וואַלד, זאַמד און רעלסן, אַ צוג איז מיט שנעלקייט דורכגעלאָפן, אָנגעזאָגט עפּעס מיט זיין אימפּעט און איבערגעריסן דעם אָנזאָג מיט דעם זעלבן אימפּעט...

זעליג האָט גערעדט, ער האָט אַלץ דערציילט. קאָסאָווסקי האָט די גאַנצע צייט געשוויגן. זעליג האָט דערציילט פון זיין ערשטן חשד ביז דער לעצטער אַנטדעקונג אין וואַווער:

— איך האָב זיך געמוזט אַראָפּלאָזן צו דעם, איך האָב גע־מוזט אויספאָרשן, מען האָט מיך באַנבעט, מען האָט מיך באַ־שמוצט, מען האָט מיין לעבן צעפּאַטשקעט.

ווען זעליגס אויפגערעגטער טאָן האָט זיך אַ ביסל באַרויקט, האָט קאָסאָווסקי קאַלט־לוטיק געפרעגט:

— וויפיל האָט עס באַ אייך געדויערט, דער גאַנצער פּלאָנ־טער... וויפיל צייט?

זעליג האָט אַ רגע גערעכנט:

— געדויערט האָט עס אַכצען חדשים...

— איר זענט אַ גליקלעכער מענטש, באַ אַנדערע געדוי־ערט עס אַכצען יאָר און עס ענדיקט זיך אויך נישט, אַז מען האָט אַ שיין ווייב מוז מען מאַזלען..

— וואָס איז דאָס אַזוינס? וואָס מיינט איר?

— אַז מען האָט אַ שיין ווייב מוז מען אויף אַ סך זאַכן צומאַכן די אויגן, אָדער וואָס גיכער אַוועקגיין.

קאָסאָווסקי האָט נישט געמיינט זיך צו וויצלען אויף זע־ליגס חשבון. אים איז געגאַנגען צו פאַרטעמפּן, אָפּשוואַכן אַ ביסל יענעמס אויפגערעגטקייט, נאָר זעליג האָט כמעט, ווי נישט געהערט, וואָס קאָסאָווסקי פרעגט און רעדט, ער איז צופיל געווען פאַרנו־מען מיט זיך...

— איך ווייס דאָך גאַנץ גוט פון דעם, אַז איך בין נישט דער ערשטער און נישט דער לעצטער, מיליאָנען מענער זענען

זעליג האָט צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ. און קאָסאָווסקי רעדט ווידער:

— איך האָב זיך געריכט אויף דעם...

— איר אויך? אַלע האָבן זיך געריכט, אַלע האָבן גע-וווסט פון דעם, נאָר איך איינער...

ער האָט צוגעמאַכט די אויגן פון מידקייט... אַ מינוט, און ווען ער האָט זיי אויפגעעפנט, איז קאָסאָווסקי שוין נישט גע-ווען, ער איז אַריין צו זיך אין שטוב. ער האָט פאַרשטאַנען זע-ליגן צו לאָזן אַ צייט אַליין.

און זעליג האָט פאַרגעסן וועגן קאָסאָווסקין, ער האָט זיך געדאַנקלעך אַוועקגעטראָגן אין וואַרשע אויף דער אָגראָדאַווער גאַס, אין זיין צימער. וואָס טוט אַנקע? האָט זי טאַקע אַזוי רו-יק אויפגענומען זיין אַוועקגיין, אָדער דאָס איז געווען אַ געמאַכ-טער שטאָלץ? ער קוקט איצט אינדערווייט, ער זוכט איר בליק אין די געדאַנקען... דאַכט זיך... דאַכט זיך, אַז בעת זי האָט צו אים גערעדט, האָט איר קול לייכט געציטערט... אָבער וואָס גייט עס אים אָן? זי איז פאַר אים געשטאָ־בן...

עס קומט אַ רגע, ווען די אויגן אירע שוועבן פאַר אים, ווי קליינע בליצן, ווי עמעצער וואָלט פאָכן מיט אַ שטיקל שפּיגל־גלאָז אויף דער זון... ער קען נישט איינליגן און נעמט שפּרייזן אין געצוימטן שטיק-וואַלד. קאָסאָווסקי קוקט אַרויס פון פענסטער און באַלד באַווייזט ער זיך לעבן זעליגן, פאַרצוימט אים דעם וועג און רעדט:

— מען באַדאַרף, מען מוז זיין רויק!...

ער נעמט זעליגן אונטער דער האַנט און זיי גייען ביידע אַרויס פון פּאַרקאַן, זיי שפּרייזן טיפער אַוועק אין וואַלד. דער שווייגנדיקער בייזער כלב „וויסט" גייט פון הינטן, עס ווערט שטי-לער, עס קומט דער פאַרנאַכט... אָט רייסט זיך איבער דער

געשלאָפן באַנאַכט אין איין צימער מיט קאָסאָווסקין. אַ גרויס צימער. איין בעט איז געשטאַנען באַ איין וואַנט און דאָס צווייטע בעט באַ דער ווייטער צווייטער וואַנט. צוויי מענטשן, וועל, כע האָבן זיך אַ ביסל פאַרשטאַנען, אין צוויי באַזונדערע ווינקלען פון צימער און פון... לעבן.

צו זעליגן איז דער שלאָף נישט געקומען. ער האָט דורכגעלעבט אין יענער נאַכט זיין גאַנץ לעבן, פאַרגאַנגענע און פאַרנעסענע געשטאַלטן זענען זיך געקומען פאָרשטעלן, מיט די דערינערונגען האַט ער זיך געוואָלט ראַטעווען, געוואָלט ווייניקער טראַכטן וועגן אַנקען נאָר ער האָט געפילט, אַז זי האָט זיין גאַנצן מאַרך פאַרנומען. אַוועק איז ער פון איר... אָ! נאָר פאַרוואָס טראַכט ער פון דעם, צי זי שלאָפט איצט, צי זי איז געבליבן אין צימער? צי זי האָט זיך באַגעגנט מיט וויקעלן? מיט מינקען?

פלוצלינג דערהערט ער קאָסאָווסקיס קול:

— איר שלאָפט, זעליג?

— ניין, מיר דאַכט זיך, אַז איך וועל שוין קיינמאָל נישט שלאָפן... איך טראַכט אַלץ פון איר. אַ מאָדנע געפיל באַ מיר, מיט איין האַנט וואָלט איך זי געשטיקט און מיט דער צווייטער געגלעט.

קאָסאָווסקי ענטפערט נישט. אין צימער ווערט ווידער שטיל. דאָס פענסטער איז אָפן, די נאַכט האָט נישט היינט קיין שאָרך, קיין קלאַנג, נאָר די שטילקייט אַליין שפּרייזט דאָ אַרום מיט פחדטריט אין צימער, ווו אויף איין בעטל ליגט אַ פאַרמשפּטער, אַ קראַנקער און אויף דער צווייטער שליידערט זיך אַ מענטש, וועלכן דער שיקזאַל האָט אָנגעכאַפּט פאַרן האַלדז און ער שטיקט אים...

[illegible] דערדאָזיקער נאַכט פון שווייגן און פיינלעכן טראַכטן,

שוין אַזוי אַריינגעפאַלן, אָבער וואָס איז דאָס פאַר אַ טרייסט? יעדער מענטש האָט נישט מער ווי איין לעבן און איין מענטש-לעכן שטאָלץ... וואָס איז דאָס פאַר אַ טרייסט?

קאָסאָווסקי האָט זיך אויף די לעצטע ווערטער אָפּגערופן:

— פּונקט ווי מען וואָלט מיך געטרייסט מיט דעם, אַז אַלע מענטשן שטאַרבן סיי-ווי-סיי.

אָפּגעשטעלט האָט זיך זעליג אויף אַ מאָמענט, אויפגעוועקט האָט זיך אין אים מיטגעפיל צו יענעם, פאַרשעמט זיך, וואָס ער פאַרנעמט זיך אַזוי פיל מיט זיך אַליין. געשוויגן, נאָר קאָסאָוו-סקי אַליין האָט איצט גערעדט וועגן זעליגן:

— איך האָב געוווסט, אַז אַזוי וועט זיך ענדיקן. איך האָב זיך אפילו פאָרגעשטעלט אייער היינטיקן וויזיט צו מיר, געגרייט זיך צו דעם...

— איר?

— נו, יאָ. איך האָב אַליין געפילט און אויסער דעם האָב איך אַ סך געהערט פון אַנדערע. דעם גאַנצן זומער, בשעת איר זענט געווען אין אויסלאַנד, פלעגן דאָ אַראָפּקומען אונדזערע חברים פון וואַרשע, מען האָט אייך, אַנקען, וויקעלן אויף די ציין געהאַלטן... חברה האָבן ליב צו רעדן, באַרעדן, אוי, האָבן זיי דאָס ליב... נאָר לאָמיר זיי איצט נישט דערמאַנען. איר בלייבט באַ מיר ביז איר וועט זיך אַ ביסל באַרויִקן.

— איך דאַנק אייך, קאָסאָווסקי! איך מוז בלייבן, איך האָב מורא צו זיין אַליין מיט זיך...

און ער איז נאָכגעגאַנגען קאָסאָווסקין, ווי דער הונט „וויסט", צוגעהערט זיך צו זיין יעדן וואָרט, קאָסאָווסקי האָט אים נישט געטרייסט, נאָר מענטשלעכער מיטגעפיל האָט זיך געפילט אין זיין נישט טרייסטן. אפילו אין זיין לייכטער איראָניע, מיט וועלכער ער פלעגט זעליגן באַרויִקן די גאַנצע צייט.

וואָס איך האָב מיט איר פאַרבראַכט, אָבער דאָס זענען נישט בלויז אַכצען חדשים, א גאַנץ לעבן האָב איך געוואַרט אויף די חדשים, און אַלע באַגעגענישן האָב איך געזוכט אַזא, וואָס זאָל מיך אָנצינדן, אַזוי אויפוועקן צום לעבן, וען איר וואָלט וויסן, קאָסאָווסקי, ווי איך קאָרטשע זיך פון גענאַנק, אַז זי איז שוין נישט מיינע. . .

— אַוועקגיין!

נישט א צווייטער מענטש. . . עס האָט אויסגעדאַכט, אַז זיין אייגן האַרץ ברומט אים אַריין אַזוי בייז און אַנטשלאָסן: „אַוועקגיין", די נאַכט ברענגט אים איר אַלטן זיכערן אורטייל: „אַוועקגיין".

און ער האָט זיך געראַנגלט מיט זיך אַליין:

— איר ווייסט, קאָסאָווסקי, איך גלייב, אַז זי איז פיל בעסער, ווי זי האָט זיך אַרויסגעווינן, איך האָב צו איר קיין כעס נישט, נאָר א טיפע וויטיק. . .

— אַוועקגיין!

צום דריטן מאָל איז דער שוואַרצער זיגל צו דער שוואַרצער נאַכט צוגעפאַלן. קיינער פראָסטעטירט נישט, די נאַכט רופט זיך נישט אָפּ און זיין אייגן האַרץ ווייסט גאַנץ גוט, אַז אַזוי מוז עס זיין און אַזוי ווען עס זיין. . . מער האָבן זיי אין דער נאַכט נישט גערעדט.

און א טאָג איז אַוועק, צווי טעג. . . קאָסאָווסקי האָט געזאָגט וועגן זעליגן, וועגן זיין עסן און שלאָפן. נאָר ער האָט זיך נישט געמישט מער דירעקט אין זיינע אינערלעכונגען. טרייסטן, באַרוקן, דאָס איז נישט געווען אין קאָסאָווסקיס נאַטור אין זעליג האָט עס נישט באַדאַרפט, פאַר אים איז געגאַנגען, אַז לעבן אים איז פאַרהאַן א מענטש, וואָס שטימט מיט אים אויף, א קראַנקער מענטש, איז קאָסאָווסקי דאָך געבליבן מיט א פעלזן-כאַראַק-

האָט ער דאָך עפּעס געפּילט און אומבאַוווסטזיניק געווויסט, אַז פון דער פּיינלעכער אומרויקייט וועט זיך וויידער אויסלייטערן זיין רויקייט, ווי אַ קראַנקער, וועלכער איז זיכער, אַז ער וועט געזונט ווערן. . . אָבער דערווייל, דערווייל, וי קומט מען דאָס איבער? ער האָט נישט געוואָלט אויפוועקן קאָסאָ ווסקין, אַנדערש, וואָלט ער זיך איצט אויפגעהויבן און אַוועקגעשפרייזט איבערן וואַלד. גיין, גיין, ווייט אַוועקגיין, צעבלאָזן, צעטראָגן אין לייִדיקן שטח זיין אָנגעצונדענע נשמה, אויסקילן דעם צעהיצטן מוח.

— איר שלאָפט נאָך אַלץ נישט?

קאָסאָווסקי, ווייזט אויס, איז אויך נישט געשלאָפן.

און זעלביג פּרעגט אַ פּראָגע אויף אַ פּראָגע:

— ווי רעכנט איר, קאָסאָווסקי, אין גיהנום שלאָפט מען?

— אויב דאָרט זענען פּראָהאַן פּרויען, גלייב איך, אַז נישט.

ער בייזערט זיך אַ ביסל אויף קאָסאָווסקין פּאַר זייגע וויצן, נאָר אין אַ רגע שפּעטער געפּינט ער, אַז קאָסאָווסקי איז געוועכט, ער טוט גוט, וואָס ער פּאַרקלענערט מיט זיין שפּאַסיקן טאָן די שווערע שטימונג פון אַזאַ נאַכט.

זעלביג רעדט:

— איך האָב באַשלאָסן אַוועקצוגיין און איך בין שוין אַוועק, נאָך היינט באַמאָג, וען איך בין אַראָפּ פון די טרעפּ, האָב איך דערפילט, אַז אָן איר בין איך טויט, איז מיר אייגנעפּאַלן צו אַנטלויפן מיט איר קיין אויסלאַנד, באַהאַלטן זיך פון אַלעמען. . . ווי רעכנט איר, קאָסאָווסקי?

— אַוועקגיין! . . .

— איך האָב אייך פּריער געזאָגט וועגן די אַכצען חדשים,

צוויי סילוּעטן, ער האָט אַ ציטער געטון, געוואָלט אַנטלויפן, נאָר עס איז שוין געווען צו שפּעט, צו נאָענט איז ער שוין צוגעגאַנגען. לעבן פּלויט איז געשטאַנען אַנקע און צוויי טריט פון איר — קאָסאָווסקי:

זי איז געקומען, זי האָט אים אויפגעזוכט... וואָס וויל זי פון אים? ער איז צוגעגאַנגען צו זיי, צו איר... ווען ער האָט דערזען איר פּנים, איז זיין אויפרעגונג אַוועק, זיין צאָרן האָט זיך פאַרלאָשן. זי איז געקומען אַ צעבראָכענע. זי האָט אויסגעזען, ווי אַ פויגל, וועלכן מען האָט אויסגעצופּט די שענסטע פעדערן.

קאָסאָווסקי האָט זיך אָפּגעטראָגן.

און זי האָט אויסגעשריגן:

— סטאַך! וואָס האָסטו געטון? פאַרוואָס ביסטו אַנטלאָפן?

— נישטאָ קיין סטאַך, אַנקע! נישטאָ... דו האָסט עפּעס איינעם אַ סטאַך אויסגעשמירט מיט בלאָטע, ער איז שוין נישטאָ. ער איז פאַר חרפּה אַנטלאָפן מיטן פאַרשמוצטן פּנים, איך? איך וויל ווידער זיין „זעליג".

זי האָט געפּרוווט:

— דו האָסט זיך געלאָזט אָנרעדן פון שלעכטע מענטשן...

ער האָט קוים דערשטיקט אין זיך דעם צאָרן, צוגעגאַנגען נענטער און געבעטן באַ איר, זי זאָל מיט אים אַוועקגיין אַ בסל טיפער אין וואַלד-הויף, ער האָט נישט געוואָלט, מען זאָל אונטערהערן זייער געשפּרעך:

— הער זיך איין, אַנקע! פון דעם, וואָס דו וועסט רעדן וועט גאָרנישט געענדערט ווערן.

— סטאַך, איך האָב דיך ליב...

ער האָט אַ זיפץ געטון אין דער נאַכט אַריין:

— ליב האָסטו! וואָס איז דאָס פאַר אַ ליבע? וואָס איז

טער און זעליגן האָט זיך דאַמאָלס פיל איבערגעגעבן פון קאָ-סאָווסקיס רויקייט. ער האָט געקעמפט מיט זיך, געטריבן פון זיך די אוממענטשלעכע אויפרעגונג, וואָס האָט זיך געגרענעצט מיט זינלאָזיקייט. ער האָט זיך אַריינגענומען אין די הענט און אָנגע-הויבן גענויער, דייטלעכער באַקלערן זיין לאַגע.

אַ סך אַרומגעשפּאַצירט מיט קאָסאָווסקין, נאָכאַמאָל גערעדט און נאָכאַמאָל אויסדערציילט. און ווען ער האָט זיך געכאַפּט, אַז ער באַלאַסטעט צופיל מיט זיך דעם קראַנקן מענטש, האָט ער גע-נומען אַליין אַרומשפּאַצירן...

פלעגט אַרויסגיין אויף אַ שטיק פרייען פּלאַץ צווישן די וועלדער, אַרויפגיין אויף אַ זאַמד-בערגל און זיך צוהערן: וואָס קומט דאָרט פאָר אין וואַרשע? אים האָט זיך כסדר פאָרגעשטעלט, אַז אין שטאָט איז אַ גאַנצע איבערקערעניש און ווען ער פלעגט זיך כאַפּן, אַז די וועלט האָט אים זייער ווייניק אין זינען מיט זיינע אַלע איבערלעבונגען, פלעגט ער אַוועקגיין ווייטער שפּרייזן, שמייכלען איראָניש צו זיך אַליין און זוכן דאָס, וואָס עס געפינט זיך נישט אַזוי לייכט: רויקייט...

אויפן צווייטן טאָג איז ער שפּעט געקומען פון זיין וואַנ-דערן, עס איז שוין געווען נאַכט, דורך די ביימער האָבן פייער-לעך געפינטלט, דאָ און דאָרט האָבן געוווינט מענטשן. אויף די וואַלד-גאַסן, אין געציילטע ערטער האָבן געברענט עלעקטרישע לאָמפּן, מיט אַ מילך-ליכט האָבן זיי באַלויכטן די גרינע קעפּ פון די סאָסנעס, אַ שטילקייט האָט געשוועפּט פון אַלע זייטן, אַ קליין טירעלע האָט זיך שוין געעפנט אין זעליגס נשמה און די שטילקייט האָט ז געוומען אויך צו אים גנבע-נען...

באַ קאָסאָווסקיס הויז האָט זיך געברענט אַן עלעקטרישער לאָמפּ און צוליב דעם ליכט האָט זעליג באַמערקט לעבן פלויט

אַנקע! איך בין געווען זייער גוט צו דיר, איך בין איצט אויך נישט שלעכט צו דיר, נאָר מיין אַוועקגיין איז שוין באַשלאָסן, דו האָסט מיך געזען, ווי איך בין געלאָפן צו דיר, איצטער וועסטו זען, ווי איך לויף פון דיר.

— אָבער פאַרוואָס?

— אַנקע! דו פרעגסט פאַרוואָס? דו מאַכסט זיך אומשול-דיק, ביסט ווי אַן אַקטריסע אַריין אין אַ ראָל און קענסט פון דער ראָל נישט אַרויסגיין... דו פרעגסט פאַרוואָס? ווילסט אַ דערוואַקסענעם מענטש פאַר אַ קינד מאַכן, נישט אַנדערש? אַ ביסל ביסטו גערעכט, איך האָב זיך צופיל געלאָזט, נאָר דאָס איז נישט מיין שולד, ווען איך וואָלט פריער געוווסט, דאָס וואָס איך ווייס איצט...

— וואָס ווייסטו? סטאַך! וואָס ווילסטו פון מיר האָבן?

— אַנקע! וויקעל איז אַ „נפש". דו! דו האָסט אים אַזוי אָנגערופן, וויקעל איז אַ ברודנער יונג, אַן אידיאָט און מיט דעם זעלבן וויקעל פאָרט מען אַוועק קיין וואַווער, אין אַ פענסיאָנאַט, אין איין צימער...

— ס'איז אַ ליגנט!

— ניין! אַנקע! איך בין געווען אין יענעם צימער, איך בין קיין לאָדזש נישט געפאָרן, אין וואַווער בין איך געווען די לעצטע טעג. פאַנאַ זאָשיאַ פון פענסיאָנאַט האָט מיר דערציילט, זי האָט מיר געזאָגט, אַז דו ביסט זייער אַ פריילעכע, מינקע גע-פעלט איר נישט... יאָ! אַנקע... איך גלייב, אַז איצטער וועסטו שווייגן, עס וועט גלייכער און שענער זיין פאַר דיר...

און זי האָט שוין געשוויגן. צוגעדעקט מיט די הענט די אויגן, אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ און געשוויגן. שטיל געווען אַרום, ואַכט געווען אַרום. האַרבסט, אָפּשטאַרבונג. וואָס זענען מענטשן פאַרן ווינט? מענטשן מיט זייערע זאָרגן און איבערלעבענישן.

דאָס פאַר אַ געפיל? . . . הער זיך איין! לאָמיר דאָס אויפהערן. קיין מענטשן זענען דאָ נישטאָ, נאָר פאַר דער שטילקייט אַליין איז אויך נישט שיין, נישט שיין. גענוג זאָל זיין מיטן שקר. . .

— און זי וואַרפט ווערטער געשטיקט מיט טרערן:

— איך האָב דיך ליב, איך בין דיינע אינגאַנצן, סטאַך! דיינע, דיינע. . .

עס קען זיין, אַז דאָס איז געווען פאַרצווייפלונג, ס'קען זיין, אַז דאָס איז געווען אַ געמאַכטע אינטערטעניקייט, אַ נייע מאַסקע.

אים איז אַלציינס געווען.

די לעצטע עטלעכע טעג האָבן אַ שטיק האַרץ באַ אים אַרויסגעריסן, איניינעם מיט אַנקען. דאָס, וואָס ער האָט אַנטדעקט, האָט אים צעטרייסלט אין אין דערזעלבער צייט רויקער געמאַכט דאָס אומקלאָרע האָט אויפגעהערט, ער ווייסט וואָס מיט אים טוט זיך, ער ווייסט מיט וועמען ער האָט צו טון. . . וואָס איז זי דאָ געקומען? וואָס נאָך וויל זי פון אים? ווען זי וואָלט אויסגעזען דרייסטער, שטאָלצער, דאָמאָלס וואָלט ער אויסגעשריגן זיין ווייטיק. ער וואָלט געשאָלטן, ער וואָלט זי פאַרניכטעט מיט ווערטער.

נאָר אויף דער באַנק אין גאָרטן איז געזעסן אַ שאָטן פון אַ מענטש. לייכט אָנגעטון האָט זי געציטערט פון דער ערשטער האַרבסט-קילקייט, די האָר צעשויבערט, די אויגן פאַרוויינט. . . ער האָט געקוקט אויף איר און געליטן, נאָר גאָר אַנדערש געליטן. ער האָט מיטגעפילט אַ מענטש און זאָל דער מענטש נישט טראַכטן, אַז ער וועט זיך אָפּגעבן צוליב דעם מיטגעפיל. ער האָט זיך צוריק געפונען, ער וויל אַוועקגיין פון זיין צעשטערטן גליק, אַנטלויפן פונדאַנען. . .

— צווישן אונדז איז אַלץ געענ יקט, זאָלסט עס וויסן,

קען האָבן, איצט צעבייס איך מיט די ציין מיין קללה. איך וויל נישט שעלטן, איך ווייס צו גוט די נוצלאָזיקייט פון אַזאַ צאָרן...

לעבן זיי האָט זיך פּלוצלינג באַוויזן קאָסאָווסקי:

— ס'איז קאַלט און פינסטער, ס'איז שוין זייער שפּעט... אפשר וואָלט איר אַריין אין שטוב?

ביידע האָבן געשוויגן. קאָסאָווסקי איז אַוועק. דערנאָך איז צו זיי צוגעקומען קאָסאָווסקיס הונט, דער וועלפיש-גרויער „וויסט". ער האָט זיי באַשמעקט און דערביי הינטיש געברומט, געבייזערט זיך... אויף וועמען? אויף אַנקען, צי אויף זעליגן און אפשר אויף ביידע?

און זי איז געזעסן איינגעצויגן, מיט קיין איין וואָרט זיך נישט אָנגערופן... ס'איז געווען די נאַכט פון איר משפּט. נישט זעליג האָט זי געמשפּט, ער האָט בלויז אויסגערעדט זיין ווייטיק. אויב זי האָט געהאַט אַ ביסל געוויסן, האָט זי באַדאַרפט זיך אַליין משפּטן.

עס האָט זיך געצויגן דאָס שווייגן, עס האָט זיך געצויגן די פינסטערניש. עטלעכע מאָל איז פאַרבייגעלאָפן מיט גערויש דער צוג, איבערגעריסן די שטילקייט, אַריינגעפייפט אין דער נאַכט גרויזאַם, הילכיק, האָפנונגסלאָז... זי פלעגט אויפציטערן באַם פייפן פון לאָקאָמאָטיוו און באַלד ווידער זיך איינציען. ביידע שווייגן שוין פון לאַנג. פּלוצלינג פרעגט זי:

— וואָס וועט זיין מיט מיר? זי פרעגט עס זיך אַליין, באַ דער נאַכט, צי באַ זעליגן.

און זעליג ענטפערט:

— מיר איז אַ סך ערגער פון דיר, דו קענסט זיך אַזוי לייכט איינלעבן מיט די וויקעלס, מיט די פאַסערס, מיט די מינקעס, זיי זענען די מערהייט, צו זיי געהערט די וועלט... מיר איז ערגער. איך האָב אַ פאַרשאָלטענעם כאַראַקטער, זייערע פּנימער

נאכט. . . אין דער נאכט וועט אויך אַרײַן די דאָזיקע נידערטרעכטיקייט, מיטן ווינט וועט עס אַוועק. וואָס זענען די בלוטיקע לײדן פון אייניעם?

ס׳קען זיין, אַז די נאכט האָט אַזוי געוירקט אויף זעליגן, קיין איין אויפגערעגט וואָרט האָט עו נישט אַרויסגערעדט, נישט באַלײדיקט אַנקען, ער האָט נעקוקט אויף איר און געפילט, אַז זי האָט איר לעבן אויך צעבראָכן. . . ער, ער קען מיט גאָרנישט העלפן. אין דער שטילקייט פון שטאַרצן וואַלד, צו דער שטילקייט האָט ער מער גערעדט, ווי צו אַנקען, וועלכע האָט זיך אײַנגענוּרעט אין זיך און כסדר געשווּיגן:

— איך ווייס, עס איז נישט מיין צייט, ס׳איז די צייט פון די ווילקעס. שווער מיט זיי צו קעמפן, דער אמת איז אַ פשוטער, אַן אָפענער, ער האָט אײַן גלייכע ליניע, דער שקר פאַרקלײדט זיך אין אַלע מלבושים. אפילו אין אמת פאַרקלײדט ער זיך. דער שקר בייגט זיך אויף אַלע זײטן. . . מיט בלוט וואָלט איך וועלן אויסשרייען: „אַנקע! פאַרוואָס?" „אַנקע! צוליב וואָס?" צי דען האָב איך טאַקע פאַרדינט אַזאַ בילליקן אויסטויש? צי דען האָסטו נישט געזען, נישט געפילט, ווי גלייך איך האָב געוואָלט האַלטן מיין קאָפּ? ווי ערלעך, ווי אויפריכטיק מיין הארץ האָט געקלאַפט פאַר דיר. . . איך ווייס, בּאַ דיינע פריינט זענען דאָס אַלטע זאכן: „הארץ", „ערלעך", איך ווייס, אז איך האָב מיין לעצטע פרייד פאַרלוירן, נאָר עס טוט מיר דאָך אַזוי יסורימדיק בּאַנג, איך מאַך זיך אָפט אין די געדאַנקען פאַר אַ זייטיקן, איך קוק פון דער ווייטן אויף מיין לעבן. . . ניין! איך בין זיך מודה, ס׳איז נישט פאַר היינטיקער צייט, ס׳איז אָפּגעלעבט. . . אַ שטיק פארגאַנגענהייט האָט זיך אַרײַנגעריסן אין מיין הארץ, איך האָב עס געשמידט אין אַ פאָעמע, איך האָב פון דעם געצירט אַן איידעלע וואָזע. איך האָב געהאַט פאַר דיר אַזוי פיל אמת, וויפיל אַ מענטש

טאָר, ער וויל נישט שטראָפן און נישט באַשטראָפן . . זער קערפּער, וואָס ליגט אויף דער ערד און קאָרטשעט זיך, האָט אַ נשמה און נאָך דערדאַזיקער נשמה האָט זיך געיאָגט זעליג. . . נישט דערייאָגט. . . פאַרלוירן געגאַנגען דאָס בעסטע. אָפּנאַרן זיך וויל ער נישט, נאַרן אַ צווייטן וויל ער אויך נישט. . . אַ געפיל צו אַ מענטש קלעבט מען נישט צונויף, ווי אַ צעבראָכענעם טאָפּ. . .

— כטאַך!

זי רופט אים, זי רופט אים נאָך אַלץ מיט דעם פרעמדן נאָמען. ער גייט צו איר:

— וואָס ווילסטו?

— איך האָב צו דיר אַ בקשה.

— וואָס דו ווילסט קען איך דיר געבן, נאָר נישט זיך.

— איך וויל, דו זאָלסט נישט אַוועקגיין פון מיר מיט איינ-מאָל. . .

— וואָס איז דער אונטערשיד?

— איך וועל דאָס נישט אַריבערטראָגן, איך וויל, דו זאָלסט פאָרן מיט מיר קיין וואַרשע, יעדן טאָג וועלן מיר זיך באַגעגע-נען אויף אַ פּאָר שעה, מיר וועלן גיין עסן צוזאַמען. . . גוט! סטאַך! טו דאָס פאַר מיר. . . סטאַך! סטאַך. . .

און טרערן שטיקן אירע ווערטער.

זעליג האָט אַ ביסל געטראַכט, געוואָלט האָט ער פאַרשטיין, וואָס אַנקע מיינט מיט דעם פאָרשלאַג און ער האָט פאַרשטאַנען, זי האָט דערביי צוויי צילן: זי וויל נישט, אַז מענטשן זאָלן זאָגן, דאָס ער האָט זי אַוועקגעוואָרפן און צווייטנס, האָט זי נאָך אַלץ אַ האָפנונג, אַז ער וועט זיך איבערבעטן און וועט באַ איר בלייבן.

„זי זאָרגט וועגן זיך". האָט זעליג ווייטער געטראַכט און

אַליין דרייען שוין איבער מיין נשמה... דו ביסט יונג, שיין און לאַכעדיק... איך גלייב, וועסט נישט פאַרפאַלן ווערן. איך קען דאַ גאָרנישט העלפן, פאַר מיין אַנקען האָב איך אַלץ געטון און אַלץ געוואָלט טון, אָבער מיין אַנקע איז שוין נישט מיינע...

זי האָט אַ ציטער געגעבן. זי האָט זיך האַסטיק אויפגעהויבן פון איר פּלאַץ און גענומען לאַנגזאַם שפּרייז צווישן די נאַכטיקע ביימער. ער איז געווען זיכער אין זיך, אין זיין פעסטן באַשלוס אַוועקצוגיין פון איר אין דאָך האָבן אים טויזנט פעדעם אויך איצט געבונדן מיט איר, יעדע רגע גיט זיך זיין האַרץ אַ ריס צו איר, די הענט ציען זיך, ער וויל זי גלעטן, אָבער באַלד קומט דער אמת... די ווירקלעכקייט און די וואַנט שטעלט זיך ווידער צווישן זיי.

איצט שפּרייזט זי, ער באַמיט זיך אין דער פינסטער-ניש נאָכצופאָרשן איר געשטאַלט, אָט זעט ער, ווי זי ציט זיך אויס אויף דער ערד, נאָנט פון אים אויף דער נאַקעטער ערד, וואָס איז אויסגעשפּרייט מיט טרוקענע סכך-נאָדלען. איר צונויפגעקאָרטשעטער קערפּער באַוועגט זיך, ציטערט, זי וויינט...

זי וויינט... טרייסלט זיך, ציטערט מיטן קערפּער און קען נישט דערשטיקן איר געוויין.

ער האָט נאָך פאַר איר אַ סך גוטע ווערטער, ער האָט נאָך געזאַנגען פאַר איר, דערינערונגען פון די פאַרגאַנגענע טעג, אָבער די אַלע גוטע ווערטער קענען שוין נישט געזאָגט ווערן, זיי ליגן געפּענטעט אין האַרצן, זיי ליגן געבונדן אַון צעטראַטן די טיפסטע פאַרלאַנגען זיינע.

ס'איז נאַכט אויף דער וועלט און נאַכט אין זיין נשמה... ער גיט זיך אָפּ אַ גאַנץ קלאָרן חשבון, וואָס מיט אים קומט פאָר: ער שפּילט זיך נישט אין שטאַרקייט, אין אויסגעהאַלטנקייט, ער ציט נישט אַרויף אויף זיך דעם רויטן מאַנטל פון אַן אינקוויזי-

זעליג איז שוין אָבער געזען אויף דער צווייטער זייט בריק פון זיין איבערלעבונג. די אַלע פרעמדע בליקי און ווערטער האָבן אים איצט נישט וויי געטון, נאָר פשוט געעקלט... ער האַט געקוקט אויף די אַלע און אויף זיין אופן זיי אָפּגעשאַצט... בשעת מענטשן זענען הונגעריק, וואָלטן זיי דעם צווייטן אויפגעפרעסן מיט די ביינער, בשעת זיי זענען זאַט, באַסמאַקעווען זיי זיך מיט דעם צווייטנס האַרץ, ווי מיט אַ דעסערט...

ער האָט געהאַלטן וואָרט, יעדן טאָג געקומען אויף אָגראָדאָווע, אין דעם צימער פון זיין געשטאָרבענער האַפנונג.

אַנקע איז גאַנצע טעג געזעסן אינדערהיים, גלייענט אַ סך, אויסגעזען פרום-בלייך. ווען זעליג פלעגט זיך זעצן אַרבעטן, פלעגט די זיך צו־וקן צו אים, אויף דער פּאָדלאָגע זיך אַוועקזעצן...

— מען מעג דאָ זיצן?...

— יאָ...

— מען מעג אַרויפלייגן דעם קאָפּ אויף דיין קני?

— יאָ...

איינמאָל האָט ער צו איר געזאָגט:

— איך וואָלט דיך וועלן עפּעס פרעגן, ענטפער מיר אויפ־דיכטיק! מיר שיידן זיך, נאָך אַ טאָג, נאָך אַ וואָך, דאָס וועט דאָך לאַנג נישט דויערן. פאַרן אַוועקגיין וויל איך דיך פרעגן, זאָג מיר, צי איין חודש, צוויי, דריי חדשים זענען טאַקע געווען באמת מיינע, דיין איין חודש, זאָג מיר... ס'איז אַזוי שרעקלעך אַוועקצוגיין אַזאַ אביון, מיט גאָרנישט, אַ ליידיקער... זאָג דעם אמת!..

זי האָט זיך צעוויינט...

אונטער דער ווירקונג פון מאָמענט, פון דער שטום-שווייגנדיקער נאַכט, אונטער דער ווירקונג פון אירע בעטנדע ווערטער, האָט ער איינגעשטימט... אַלציינס: אים וועט עס צו גאָרנישט צווינגען.

דערנאָך האָבן ווידער ביידע געשוויגן, נישט געהאַט פון וואָס צו רעדן, נישט געוואָלט רעדן, ווייל דאָס שווייגן, יעדער שווייגן איז געווען איצט מער אמת, ווי אַלע ווערטער.

שוין געווען אַ פרעמדשאַפט, פון אונטער די וועלדער איז די פרעמדשאַפט געקומען.

קאַלט געווען.

האָט ער אויסגעטון זיין מאַרינאַרקע און זי צוגעדעקט.

געזעסן לעבן איר און גערייכערט, אַריינגעקוקט אין ים פון דער פאַרגאַנגענהייט, געווען רגעס, ער האָט פאַרגעסן, ווו ער זיצט דאָ אין וואַלד, לעבן וועמען ער זיצט דאָ... עס האָט לאַנג-לאַנג געדויערט... זינט די וועלט שטייט איז נאָך אַזאַ לאַנגע נאַכט נישט געווען...

פאַרטאָג מיטן ערשטן צוג זענען זיי ביידע אַוועקגעפאָרן קיין וואַרשע.

זעליג האָט זיך איינגעאָרדנט אין אַ האָטעל און ער האָט געהאַלטן וואָרט: יעדען טאָג פלעגט ער קומען אויף אָגראָדאָווע צו אַנקען. זיי פלעגן גיין צוזאַמען עסן... אין שרייבער-קלוב פלעגט זי שוין מער נישט קומען, ווייל אַלע האָבן געוווסט פון זעליגס אַנטלויפן קיין אָטוואָצק.

די גאַנצע געשיכטע איז אַרויס אין גאַס, פאַר דער גאַס...

אין שרייבער-קלוב, ווו זעליג פלעגט מוזן אַרויפקומען צו-ליב זיינע ענינים. האָט מען נישט אויפגעהערט צו רעדן וועגן אים און אַנקען. באַ אַלע טישלעך האָט מען געקייט זיין נאָמען, בעת ער פלעגט זיך באַווייזן, פלעגט שטיל ווערן מיטאַמאָל.

לייטער, געפילט דעם שוידער פון טויט אין געשעפטשעט צו זיך אליין:

— מען האָט אויסגעשטיקט מיינע טויבן. מען האָט אויסגעשטיקט מיינע קאָלירטע פייגל...

וואָן ער פלעגט קומען איצט אויף אָגראָדאָוע אין זיין צימער, פלעגט ער זיך אַ סך מאָל דערמאָנען יענע יינגלשע טראָגעדיע מיט די טויבן, ער פלעגט בלייבן שטיין אַנטקעגן גרויסן שפיגל און מורמלען:

— מען האָט אויסגעשטיקט מיינע טויבן...

אַנקע איז שוין אין צימער נישט געווען, זי האָט לאַנג אַזאַ לאַגע אויסהאַלטן נישט געקענט. און סוף-כל-סוף האָט זי געזען, אַז מיט זעלבן וועט אַנדערש נישט ווערן זי האָט געמאַכט אַ סך פרוווען אַרויסצורופן בא אים דעם אַלטן געפיל צו איר, נאָר ער איז געבליבן קאַלט, שווייגנדיק, זיינע אויגן האָבן נישט געקוקט אויף איר, נאָר ערגעץ אין דער ווייט...

איינמאָל איז זי געקומען צו אים מיט אַ מאָדנעם פאָרשלאָג:

— האָסט פאַר מיר מורא, זעליג? געטרויסט מיר נישט, ווען איך דיר עפעס פאָרלייגן.

ער איז געווארן אויפמערקזאַם צו אירע ווערטער.

כאָטש ס'איז אים שווער געווען צו הערן אירע רייד, עס האָבן אים געפּינקט די באגעגענישן מיט איר, ווייל זיי האָבן אים דערמאָנט דעם יום-טובדיקן נעכטן. וואָס ווייל זי ווידער?

— מיר וועלן בלייבן צוזאַמען, איך וועל דיך ליב האָבן, וועסט זען, ווי טריי איך וועל דיר זיין, איך ווייל פון דיר נאָר-נישט, איך בין אַפילו גרייט צו גיין מיט דיר הייבט צום רב זיך אָפגטן, וועסט צו מיר קיין פליכט נישט האָבן, נאָר בלייב מיט מיר.

ער האָט שטום געשאָקלט מיטן קאָפּ:

XV.

אייביק איינזאַם.

אין די ייִגגלשע יאָרן האָט זעליג געהאַלטן טויבן, ער האָט שטאַרק ליב געהאַט די קאָלירטע פייגל, מיט יאַנעקן דעם שו סטער האָט ער געהאַט אַ טויבן-שלאַג, זיין גרעסטע פרייד איז דאָס געווען צו זען, ווי די טויבן פאַרנעמען זיך אין גרויסע און גרעסערע קאַראַהאָדן, אין דער הויכקייט אַריין, אין דער בלויקייט אַריין, דאָס זענען געווען זעליגס שליחים צום אומבאַגרענעצטן ווייטן רוים, פון די טויבן פלעגט ער באַנאַכט חלומען. . . איינמאָל בשעת ער איז אינדערפרי אַרויף צו יאַנעקן אויפן בוידעם, האָט ער אין טויבן-שלאַג קיין איין לעבעדיקע טויב נישט געפונען, די ווייסע, די געלע, די רויטע חלומות זיינע זענען אַלע געלעגן טויט, דערשטיקט פון אַ קאַץ מיט בלוט-סימנים אויף די העלדזלעך. . . דאָס האַרץ, איז אים אַראָפּגעפאַלן, מיט אָפּגעקילט בלוט אין די אָדערן, איז ער געשטאַנען אויף דער

שפּעטער האָט ער זיך דערוווסט, אַז זי איז אַריבערגעפאָרן צו וויקעלן — אים איז אַלציינס געווען.

נאָך געווען עפּעס צו דערליידיקן: גטן זיך. אַ נודנע, טעמפּע, מיאוסע פאָרמאַליטעט, ער האָט זיך מיט איר טעלעפאָניש צונויפגערעדט:

— מיר איז דאָס נישט נייטיק, אָבער דו ביסט יונג, וואָס באַדאַרפסטו זיין געבונדן אָן נוץ...

— גוט! אָבער שיק מיר דעם גט אַהיים.

ער האָט די זאַך דערליידיקט.

ער האָט זיך געקליבן אַוועקצופאָרן קיין אויסלאַנד. דעם לעצטן אָוונט פאַרברענגט אַליין אין צימער, איינגעפּאַקט זיינע זאַכן, געעפנט די שאַנק, געעפנט שיפלאָדן און יעדע רגע זיך אָנגעשטויסן אויף ברעקלעך, וואָס פלעגן פאַרקלעמען זיין האַרץ, אַ שטיקל שוואַרץ זייד פון איר זיידן קלייד, וועלכעס איז געווען מיט זילבער געהאָפטן און זי שווימט אַרויס פאַר אים אין דעם שוואַרצן קלייד, אַזאַ האַלב-קרינאָלינע, מיט ברייטע בופן-אַרבל, זי שטייט פאַר אים שטאָלץ, דער בלאָנדער קאָפּ זעט אויס, ווי געקרוינט... יאַ, אָט אַזאַ פרוי האָט ער געוואָלט, אַזאַ נעלי בטע...

ער געפינט אַ שטיקל קאָווערקאָט פון איר קאָסטיום, וואָס איז אַרומגעזוימט מיט מאַלפּע. אין דעם קאָסטיום איז זי דאַמאָלס נעשטאַנען אויפן וואָקזאַל, בשעת ער איז קיין אויסלאַנד געפאָרן, זי קוקט איצט אויך אַזוי אויף אים, זי היפּנאָטיזירט אים מיט איר בליק, ווי זי וואָלט אים אָנזאָגן: „זאָלסט מיר בלייבן טריי". דערנאָך געפינט ער אַ זיידענעם זאָק, איין זאָק, דעם צווייטן האָט זי מיטגענומען מיט זיך. האַלט ער אַזוי דעם פאַרגעסענעם זאָק און שמייכלט, דערביי דערמאַנט ער זיך די ליניע פון איר פוס... און עפּעס לויפט דורך אין געדאַנק: אַזאַ זאָק קען מען

— ניין!

זי האָט מיט טרויער אין די אויגן זיך געבעטן:

— מיר גטן זיך, ביסט אַ פרייער מענטש, נאָר דו בלייסט לעבן מיר, ס'איז דאָך מער נישט, ווי אַ פרוון, קענסט שטענדיק אַוועקגיין.

— ניין, אַנקע! פון דיר האָב איך צופיל געוואַרט און פאַר דיר האָב איך אַ סך האַרץ געהאַט. האָסט פריער ליב געהאַט אַ שטאָלען, האָסט אַליין זיין שטאָלץ צעבראָכן און איצטער ווילסטו זיך באַנוגענען מיט דער ליבע פון אַן אָפּגענאַרטן... ווילסט מיר געבן רחמנות און נעמן פון מיר רחמנות... ניין! דאָרט, ווו ס'איז געווען מיין יום טוב האָט געמוזט בלייבן יום טוב, וואָכעדיקייט איז דאָ גענוג אָן דיר... איך גיי אַוועק, איך פאָר אַוועק, איך וועל פרוון אויסגלייכן אַ ביסל מיין קאָפּ — אפשר וועט זיך מיר דאָס איינגעבן...

זי האָט זיך אָפּגערוקט אין אַ ווינקל און מער נישט גע-רעדט.

אין עטלעכע טעג אַרום האָט זי איינגעפּאַקט אירע קליי-דער. זעליג האָט נישט געפרעגט, וווהין זי גייט — ס'איז אים אַ לצוינס געווען.

פאַרן אַוועקגיין צוגעגאַנגען צו אים:

— לאָמיר זיך צעקושן צום לעצטן מאָל.

און די דינסט האָט אַראָפּגעטראָגן אירע פּעקלעך..

ער איז געבליבן שטיין אַ לענגערע צייט אינמיטן צימער, דער גאַנצער קאַליידאָסקאָפּ פון די אַנדערטהאַלבן יאָר האָט אים דורכגעשוויגדלט פאַר די אויגן... אַזוי פּסט און ליידיק גע-וואָרן די גאַנצע וועלט... געוואָלט שרייען. וואָס האָט די דינסט דאָרט אַראָפּגעטראָגן? אירע פּעקלעך? דאַכט זיך, אַז אַנקע האָט אויך זיין האַרץ איינגעפּאַקט אין אירע פּעקלעך.

„איך גלייב, אַז ס'איז פאַרהאַן אין לעבן אַ פאַרבאָרגענער מוז, אַ געזעץ: דאָס שענסטע מוז באַשמוצט ווערן, אַנדערש קען איך זיך נישט פאָרשטעלן מיין מפּלה. אַנקעס האַנדלונג בלייבט פאַר מיר אַ סוד... אפשר די צייט מיטן דזשאַס-באַנד? אפשר וויקעלס טאַלאַנט אַריינצוקריכן אין יענעמס נשמה? די גאַנצע סביבה אונדזערע? קאַסאָווסקי! איך וואָלט דאָ געוואָלט דערמאַנען עטלעכע פון אונדזערע חברים, אפילו נאָנטע חברים, נאָר איך צווינג מיך צו שווייגן, איך וויל נישט רעדן וועגן מענטשן, וואָס האָבן דאָס מענטשלעכע פּנים פאַרלוירן, זיי האָבן צוגעהאָלפן באַוווסטזיניק צו דעם פרעכסטן... גענוג מיט זיי.

מיט אַנקען האָב איך שוין אַלץ געענדיקט. זי איז שוין נישט באַ מיר. מיט עטלעכע טעג צוריק בין איך געווען באַם רב און אַוועקגעשיקט צו איר אַ גט... פאַר מיר איז דאָס אַ גרעסערער גט, ווי פאַר איר. דאָס איז אַ גט מיט אַלע חלומות, אַ גט מיט דער עקשנות צו זוכן עפּעס בעסערס אין לעבן. איך בין איצט אין מיין צימער, איך גרייט זיך אַוועקצופאָרן, מאָרגן ניין אין אָוונט ריר איך זיך אין וועג אַריין. ווו? צו וועמען? צו וואָס? די פראַגע עקזיסטירט נישט איצט פאַר מיר... אַבי ווייטער פון דאַנען. איך שרייב צו אייך, ווייל איך גלייב, אַז איר האָט אָפט געטראַכט פון מיר און נישט שלעכט געטראַכט, אַ ביסל האָט איר מיך פאַרשטאַנען... אַ דאַנק! איך האָב שרייבנדיק צו אייך איצט אויסגעדרייט דעם קאָפּ צו דעם בעט, איך האָב פאַרגעסן... איך האָב געמיינט זי ליגט און שלאָפט שוין און איך אַרבעט אַזוי ווי אַמאָל... נאַרישקייטן, סענטימענטן... ס'קען זיין, קלוגער פריינט! ס'קען זיין, איך האָב זיך צופיל פאַרגומען מיט זיך, איצט, אין אַ צייט, ווען אין בלוט און אייזן זאָל דאָס געבוירן ווערן די נייע גערעכטיקייט אין לעבן, איצט, אין אַ צייט פון אַזוי פיל דערפינדונגען... טרעפט עס אָבער נאָך היינט

מ׳כן אַ גוטע פּעטליע אויף דעם האַלדז. . . נאַרישקייטן! די יע־
גע נעמען זיך אַליין דאָס לעבן, די יענע, וואָס ווייסן נישט די
פּרייד פון טיפן ליידן, די וואָס האָבן מורא פאַרן גיהנום אויף
דער ערד. . .

און וויִ אויף אַ בייזן צוּ להכעיס האָט ער אין די שיפלאַדן
אין יענער נאַכט געפונען עטלעכע בריוו פון וויקעלן צוּ אַנקען.
איין בריוו האָט זיך אַנגעהויבן מיט די ווערטער: „דוּ שטראַל
פון מיין נשמה", הע־הע! וויקעל רעדט מיט שטראַלן, פון וועלכן
בריוונשטעלער האָט ער דאָס אַרויסגענומען דער זשאַבע־
מענטש? . . .

נישט געלייענט די בריוו. וואָס דאָרט וויקעל, צי אַן אַנדער
נפש. אין זיין אומעט האָט ער געפילט איין נאָגעניש: אַנקע איז
נעמען און אַנקע איז שוין נישטאָ.

ער האָט געוווסט, אַז ער וועט נישט שלאָפן די נאַכט, גע־
פרווט לייענען. אַוועקגעוואָרפן, געלעגן אויף דער קאַנאַפּע. לאַנג
געקוקט אין די וויִנקלען פון חדר. ער האָט באַמערקט, אַז איבערן
זייגער פאַרציט זיך שוין אַ שפּין זיין שפּינוועבס. . . אַ קליין
שליכל פון דער צייט נעמט זיך שוין צוּ דער אַרבעט: פאַרצייען
מיט שפּינוועבס דאָס פאַרגאַנגענע. . .

ער האָט זיך דערמאַנט אַן קאַסאָווסקין. דאַמאָלס וועט ע־
איז מיט אַנקען אַוועקגעפאָרן, האָט ער זיך מיט דעם קראַנקן
מענטש נישט געזעגנט. ער האָט זיך דערמאַנט, וויִ קאַסאָווסקי
האָט אים אין יענער נאַכט דריי מאָל אַרייגעזאָגט: „אַוועק־
גייַן"!

באַשלאָסן אַנצושרייבן עטלעכע געזעגנס־ווערטער צוּ קא־
סאָווסקין, דערפרייט זיך, וואָס ער האָט מיט וואָס זיך צוּ פאַר־
געמען אין דער שלאָפלאָזער נאַכט.

נעשריבן:

אַנדערע וועלט זיך געריסן און געצאָלט מיט בלוט פאַר יעדן טריט, פאַר יעדער נייער דערגרייכונג. אויסערלעך האָט די וועלט אויסגע-זען ברייטער, גרעסער, שענער... עס זענען צוגעקומען נייע מעג-לעכקייטן פון פאַרשטיין זיך, פון ליב האָבן, נייער גענוס און נייע הנאה. אינערלעך זיך געפילט באנייטער און דער עיקר: יעדער פאָן-טרעגער האָט זיך געפילט מאָראַליש פאַראַנטוואָרטלעך פאַר דעם נייעם אין אים. ער האָט געלאַכט פון דעם נעכטן, ווייל ער האָט געזען זיינע צעפוילטע ציין, ער האָט געהאַט מוט צו גלייבן אין מאָרגן, ווייל ער האָט אַליין מיט זיינע הענט געבויט די הויכע ווייסע זיילן פון אַ נייעם טעמפל... איצט זענען געקומען די ערשטע נאָך אים, זיי האָבן געדאַרפט דערבויען דעם בנין, אויב שיינקייט האָט אַן ענדע... זיי האָבן געדאַרפט באַצירן, פאַר-פעסטיקן... נאָר אָנשטאָט צו אַרבעטן, האָבן זיי גענומען געניסן. אַ מאָדנע וועלט: איינער, וואָס לעבט אין דחקות אויף אַ בוידעם-שטיבל אַרבעט אָפּ אַ לעבן און באַשאַפט אַ ווערק, אַ קאָדעקס פאַר אַלעמען, ער פּראָקלאַמירט פרייהייט, קומען די שקלאַפן און נע-מען די פרייהייט פאַר זיך אַליין. איינער פּרעדיקט... לאָמיר זאָגן: „פרייע ליבע", דער פּרעדיקער פון דער אידעע לעבט גאַנץ אָפּט אַליין, ווי אַ מאָנאַך: קיין קוש באַרירט נישט זיינע ליפּן, קיין גלעט פאַלט נישט אויף זיין אַקסל, ער שענקט זיין ליידנשאַפט אַלעמען... אין אַ בוך. ער באַזינגט און געניסט נישט... דערפאַר וואַרפן זיך שנעל אויף דער אידעע אַלערליי ברואים, אַלע גאַס-אַלפאָנסן און סאַלאָן-אַלפאָנסן און זיי נוצן עס אויס פאַר זיך. און פּרוּוו באַדויערן און פּרוּוו באַווייזן, אַז באַ ניין און ניינציק פון זיי איז נישטאָ נישט קיין פרייהייט און נישט קיין ליבע, וועט מען דיך באַלד קרוינען: „פיליסטער", „אָפּגע-לעבטער". דעם פאָן-טרעגער וואַרפט מען פון בער געלע אַראָפּ און עס גייט אַוועק אַן אָרגיע פון די, וועלכע נעמען אַלץ און גיבן

אויך: אַ מענטשנס האַרץ צעבּונטעוועט זיך, לויפט אוּן זוכט אומ־
באַדינגטן גליק פאַר זיך, פאַר זיך אַליין, פריינטשאַפט זוכט עס,
עס גיט זיך אָפּ אַזאַ האַרץ מיט דער גאַנצער פּאַרטרויונג...
נו, אוּן כאַפט אַזאַ סוף, ווי אַ זעלינג קאַמעניצקי, וועלכער איז
גישט קיין בן־יחיד אין לעבן. יאָ... איר ווילט אפשר אַ ביסל
פּאַעזיע? אין מיין צימער איז איצטער שטיל, אין מיין האַרץ נאָך
שטיללער, דער קומער האָט זיך אויסגעלייגט אין מיין האַרץ, ווי
אַ שוואַרץ קעצל, וואָס די באַלעבאָסטע האָט איבערגעלאָזט אוּן
פאַרשלאָסן אַליין אין שטוב... דער אַלטער זייגער קלאַפט, אי־
בערן זייגער קריכט אַ שפּין אוּן וועבט די דינע פעדעם, וועלן אַנ־
קע וואָלט דאָ געווען, וואָלט זי געכאַפט אַ שטעקן אוּן צעריסן
דאָס שפּינוועבס, זי האָט עס זייער נישט ליב געהאַט, די פריי־
לעכע אַנקע... דאָס פענסטער איז אָפּן, אויף דער גאַס רעגנט
מיט האַרבסט אוּן מרה־שחורה... איך הער זיך איין צו דער גאַס:
אַ מאָל שפּרייזן טריט, אמאָל פּאָרט אַ דראַזשקע... עס נעמט
קלאַפּן מיין האַרץ, עס דערפרייט זיך: אפשר קומט ווער צו
מיר?... עס איז מיר עפּעס שווער געוואָרן צו זיין אַליין, איך
מוז זיך לערנען איצט צוריק אריינצוגיין אין דער אַלט־בחורישער
פּעלי... איך ווילּ זיך שוין באַמיען, כאָטש איך געפּין נישט מיין
פּלאַץ, יעדער מענטש פאַרנעמט דאָך אַ פּלאַץ אין לעבן — איך
האָב עס פאַרלוירן. עפּעס אַסך, אַ טך בערגלעך אוּן ווי איך גיי
אַרויף אויף איינעם פון די בערגלעך, דאַכט זיך מיר באַלד אויס,
אַז דאָס איז נישט מיין פּלאַץ... די מענטשן זענען קלענער
אָדער גרעסער געוואָרן פאַר מיר, די מענטשן זענען אַנדערש
געוואָרן, באַגריפן בייטן זיך מיט עלעקטרישער שנעלקייט. ווי
לאַנג איז דאָס געווען, איך האָב בייגעווויגט אַ מוטער דור, פריי־
מענטשן, אַנארכיסטן, כמעט איבערמענטשן. זיי האָבן געהאַט די
באַלעבאָטישע וועלט־מנהגים. צעטרעטן זייערע געזעצן, צו אַן

פיס, וואָס טרעטן די ערד זענען פאַרהאַן אַ סך... אויערן, וואָס האָרכן די שטילקייט — זייער ווייניק. איך וויל מיין אמת נאָר פאַר זיך אַליין, די וועלט, וואָס לעבט אין מיר איז נאָר מיין וועלט, קיינעם זיך נישט אָנוואַרפן און קיינעם זיך נישט אַוועק-געבן, מיט ריינע הענט גיין אין לעבן און מיט אַ נשמה נאָך ריי-נער, ווי די הענט. די נשמה איז ריינער פון די הענט, ווייל זי קען זיך זיכערער באַהאַלטן, בשעת די האַנט מוז מען אויסשטרעקן צו יעדן נפש... די פעדער שטעלט זיך אָפּ: עס איז געוואָרן אוממאָראַליש צו רעדן וועגן מאָראַל, איך קען נאָך צו ווייט אַוועק און די אַלטע מורא קומט... איך פרעג זיך: צו וואָס דאָס לייטערן זיך? צו וואָס שפּרינגען איבער דערנער? בלוטיקן זיך, בשעת עס איז פאַרהאַן אַזאַ גלייכער וועג — אַלעמענס וועג... צו וואָס? דאַמאָלס, ווען דעם אומריינעם ציניקער דריקט מען מיטן זעלבן שמייכל די האַנט און מען זעצט אים אַוועק אויבנ-אָן... קאָסאָווסקי! זייט מיר מוחל, וואָס איך פאַרנעם אייך אַזוי פיל מיט מיין שרייבן, אָט אַזוי, עס רעדט זיך אָפּנהאַרציק, אָבער איך האָב מורא פאַר אייער גוטן אין קלוגן שמייכל... איך ווייס, איר זענט אויך אַליין אין אַ צימער, איר מעגט מיר אַפּטון מיט דעם זעלבן: שרייבן צו מיר, וואַס אייך גלוסט זיך, איך וועל אייך אינגיכן צושיקן מיין אַדרעס, זייט שטאַרק און בלייבט... קאָסאָווסקי. אייער פריינט קאַמעניעצקי".

ער האָט פאַרקלעבט דעם בריוו און איז אַראָפּגעגאַנגען מיט אַן אויסרייד פאַר זיך אַליין, אַז ער וויל דער בריוו זאָל נאָך היינט אַוועקגיין, אין דער אמתן אָבער איז אים זייער שווער געווען צו בלייבן אין פאַרעלנטן צימער און ער איז אַוועק בלאָנדזשען איבער די גאַסן. עס האָט גערעגנט און יעדע פּאָר מינוט דער-לאַנגט דער ווינט אַ ריס די נאַסע טראָפּן-נעץ און באַשפּריצט דאָס פּנים פון דעם נאַכט-וואַנדערער. ער האָט אויפגעשטעלט דעם

נאָרנישט. ווער נוצט נישט אויס די פרייהייט? אַלע גנבים, וווכערניקעס און אַלע נישטיקע אינטעליגענטן... יאָ, וועגן אינטעליגענטן. עס איז איצט אויף דער וועלט אַ גרויסער קריזיס, וואָס קומט פון איבערפּראָדוקציע... אַן איבערפּראָדוקציע פון אינטעליגענטן. צופיל מענטשן האָבן זיך אויסגעלערנט שיין רעדן, שיין זאָגן ליגנט, חנפענען און שיין רעדן רכילות... אָבער זייער ווייניק האָבן זיך אויסגעלערנט שיין צו טראַכטן. שווער זיך צוצופּאַסן... איך לייד, דאָס ערשטע פון וואָס איך לייד איז... פון צופיל פרייהייט. דאָס קלינגט, ווי אַ פּאַראַדאָקס, נאָר איך וועל זיך באַמיען אייך דאָס צו דערקלערן, אָפּגעזונדערטער קאָסאָווסקי! די פרייהייט האָט מיך איבערגעיאָגט, איך בין געבליבן הינטערשטעליק: פריער האָט מען געוואָלט דערגרייכן אַלץ, וואָס מעגלעך, שפּעטער אַלץ, וואָס אוממעגלעך און איצט וויל מען דאָס, וואָס מען וויל נישט און דאָס, וואָס מען דאַרף נישט... פאַרוואָס נישט ליגן שיכור אין רינשטאָק? פאַרוואָס נישט שמוציק מאַכן דאָס ריינע? פאַרוואָס נישט אָנשפּייען זיך אַליין אין פּנים? מען איז אַרויס אין גאַס מיטן טעמפּן „פאַרוואָס נישט?" איך אַליין בין נישט אַוועקגעגאַנגען אויף די אָנגעצייכנטע רעלסן פון לעבן, זיך נישט אויסגעקליבן איין ציל: זיך ליב האָבן, זיך און נאָר זיך... אויסנוצן פריינטשאַפט, יענעמס פאַרטרויונג צו דיר, יעדע קליינע און גרעסערע געלעגנהייט פון לעבן, יעדן צופאַל פון טאָג, יעדע באַגעגעניש נאָר פאַר זיך... ניין! איך בין געווען בעסער פאַר זיך אַליין, איך האָב זיך איבערגעשטיגן, בין נאָך ווייטער געגאַנגען: נישט געוואָלט מאַכן פאַר זיך קיין עגאָיסטישן גענוס פון ליב האָבן דעם צווייטן. איך האָב נישט געוואָלט ווערן קיין פאַרהייליקטער קרבן פאַרן אַלגעמיינעם גליק. איך האָב ליב דעם אמת און וויל פון דעם נישט מאַכן קיין דאָגמע, קיין קולט, נישט פּרעדיקן, נישט רופן קיין נאָכפאָלגערס.

טר נקט ווער אַ גלאַז טיי׳ פאַרבייסט ער מיט דעם נאָמען קאַמעניעצקי, עסט ווער אַ טעלער זופּ, פאַרפעצט עס יענער מיט אַ ניי פאַקטעלע פון ענין אַנקע־קאַמעניעצקי...

אָט גייט מען צו אים צו:

— ס׳איז טאַקע אמת? קאַמעניעצקי! איר האָט זיך שוין אָפיציעל געגט? ענטפערט ער עפּעס און טראָגט זיך אָפּ. אין צען מינוט שפּעטער ווידער די זעלבע פראַגע פון אַ צווייטן:

— איר האָט זיך שוין אָפיציעל געגט?

— יאָ! יאָ! און שטילערהייט מורמלט ער: „איך וואָלט שוין געוואָלט מיט אייך אַלעמען זיך גטן"... דאָס איז נישט אַזוי לייכט.

אינ וונט פירט אים אַ דראָזשקע צו דער באַן. אַ סך ליכט אויף די גאַסן און אַ סך מענטשן שפּרייזן.

די דראָזשקע אויף די גומענע רעדער גליטשט זיך ווייטער, ווייטער... עס דאַכט זיך אים, אַז ער גנבעט זיך אַרויס פון וואַרשע, פון דער שטאָט, ווו מען האָט אים מיאוס באַגנבעט...

נאָכאַמאָל זיך אַלץ דערמאַנט, פאַרביטערט געוואָרן אויף אַ ווייל, געוואָלט שילטן און זיך איינגעהאַלטן.

אויפן וואָקזאַל. אין וואַגאָן. ער איז געקומען אַ ביסעל צו פרי. אין קופּע איז ער דערווייל אַליין, אַ געשפּיגלטע טיר, קוקט ער אין שפּיגל און דערמאַנט זיך אַן עפּיגראַם אויף זיך אַליין: „אַ לאַנגער, אַ הויכער, אַ שוואַרצער, אַ בלייכער". אָבער צו וואָס אַזעלכע אומעטיקע אויגן? און צו וואָס דאַרף מען שפּיגלען אויף דער וועלט? איז דען נישט בייסער, אַז מען זעט זיך נישט...

די קופּע ווערט דערווייל פול מיט מענטשן. הייסט עס, אַז נישט ער אַליין פאָרט אַוועק, עס פאָרן נאָך מענטשן, אַהין און אַהער, די וועלט באַוועגט זיך, אויף דער ערד זענען אויסגעלייגט

קאַלנער, איינגעצויגן זיך, קלענער געוואָרן. עך! אַ מענטש באַ-דאַרף זיך איינציען, איינציען, פאַרגעמען וואָס ווייניקער פּלאַץ, אפילו אויף דעם ליידיקן טראָטואַר... עטלעכע גרויסע שוי-פענסטער זענען צוליב רעקלאַמע אַ גאַנצע נאַכט באַלויכטן. זע-ליג שטעלט זיך אָפּ באַ אַ פענסטער, ער פאַרקוקט זיך אויף אַ סוויטער, מאָדנע זענען געפלאָכט די פאַרבן: גאָלד-קרעם און ברוין, פאַר אַנקעס בלאָנדן קעפּל וואָלט עס זייער געקליידט...

פאַר אַנקעס בלאָנדן קעפּל... ער שמייכלט פינסטער צו זיך אַליין און שפּרייזט ווייטער.

ער איז אַ פרייער מענטש, ער קען אַזוי שפּרייזן איבער די גאַסן אַ גאַנץ לעבן, אין רעגנס, אין שנייען, ער קען אַזוי אַוועק ווייט, ביז דער ווייטסטער ווייטקייט, ביז יענער וועלט... קיינער וועט אים נישט רופן צוריק און ער אַליין וועט זיך אויך נישט רופן, ווייל ער האָט נישט צו וועמען צו קומען און אפשר וועט ער ערגעץ דערגיין ביז עס וועט ליכטיק ווערן און אין יענעם „ערגעץ" וועט זיין אייביקער זומער... ער האָט דאָך שטענדיק גענלייבט, אפילו אין גרעסטן אומגלויבן.

נאָר עס איז נישטאָ קיין „ערגעץ" אין אַזעלכע איינטאָניקע באַסע נעכט, ווען די מויערן פויל פון פייכקייט... ס'איז דאָ אַן אויסגעליידיקט צימער אויף אָגראָדאָווער גאַס... ער ברענגט זיך צו שלעפּן אַהין פאַרטאָג, פאַלט אַ האַלב-טויטער פון מידקייט אויף זיין געלעגער און שלאָפט איין...

שפּעט באַטאָג, ווען ער כאַפּט זיך אויף, דערמאַנט ער זיך, אַז ער פאָרט היינט אַוועק, ער דערמאַנט זיך, אַז ער באַדאַרף נאָך עפּעס דערליידיקן אין שטאָט, אין רעדאַקציע, אין שרייבער-קלוב.

אין שרייבער-קלוב איז נאָך אַלץ געגאַנגען דאָס שושקעריי איבער אים און אַנקען, נישט געוואָלט האָבן די מענטשן אַרויס-לאָזן אַזאַ ביסן פון מויל..

האַסטיקער, האַסטיקער... דער וואָקזאַל ווערט פאַרשווונדן...
זעליג קאַמעניעצקי זעצט זיך אַוועק אַ צעטומלטער אויף זיין
פלאַץ, אויף דער נשמה איז ליכטיקער געוואָרן, אין האַרצן וואַ-
רעמער —

אַ מענטש האָט אים געדריקט זיין האַנט...

סוף

אייזערנע שינעס אוּן די צוגן לויפן פעסט אוּן זיכער אויף די רעלסן.

אמאל טרעפט א קאטאסטראפע, רייניגט מען אפּ דעם וועג אוּן די צוגן לויפן ווייטער... מען דאַרף לויפן, מען מוז לויפן...

ער האָט ארויסגעקוקט פון פענסטער. צו די אלע, וואס פאָרן אוועק זעבן געקומען באגלייטער-פריינט, באקאנטע, קרובים, מען האָט מיטגעבראכט בלומען, שאקאלאד, מען קושט זיך, מען גיבט זיך אזוי האַרציק, די גאנצע צערטלעכקייט, וואס מיינטשן פארמאָגן, ברענגען זיי אויף די וואקזאלן, וועו זייערע נאנטע... פאָרן אוועק.

וועקט זיך אויף אין זעליגן א בייסעלע קנאה: קיינער איז אים נישט געקומען באגלייטן, מיט א שעה צוריק איז אים נאָר־נישט איינגעפאלן, אז עמעצער באדארף אים באגלייטן אוּן וואר? וועמען האָט ער? וועמען לאָזט ער דאָ איבער צוויישן דעם מיליאָן מענטשן? ער דערפילט זיין איינזאמקייט... אוּן דער צוג נעמט זיך לאנגזאם רירן... העבט הייבן זיך, פריינטלעכע האנטבאוועגונגען, טיכלעך, היט פאָכן אין דער לופט, נישט צו זעליגן, צו אנדערע, צו אלעמען, נאָר נישט צו אים...

פלוצלינג באמערקט ער א הונט, א באקאנטער הונט, קאסאוסקיס „וויסט" אוּן באלד נאָכן כלב שפרייזט האסטיק, האלבלויפנדיק שפרייזט קאסאוסקי, ער וואָרפט מיט די אויגן אויף די וואגאנעס...

זעליג רוקט שנעל ארויס דעם קאָפּ פון פענסטער אוּן שרייט מיטן גאנצן קול זיינעם:

— קאסאוסקי! קאסאוסקי!

קאסאוסקי באוויזט נאָר צו דערלאנגען זעליגן זיין האנט, ער רעדט עפעס, נאָר מען הערט שוין נישט, דער צוג רירט זיך

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT

21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it. A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

בעל

סעגאלאוויטש, ז.

סעג

אונזער פרוי

6572 - v.12 - c.1

JUN 23 1987 22308

JUL 20 1987 22308

AUG 26 1987 13722

OCT - 6 1987 13722

NOV 12 1987 20324

AUG - 7 1990 20324

2.9 1991

#6572